ȚAPUL ISPĂȘITOR

UNIVERS

daphne du maurier

DAPHNE DU MAURIER

ȚAPUL ISPĂȘITOR

Coperta : *Done Stan*

DAPHNE DU MAURIER

The Scapegoat

© Curtis Brown Ltd., London

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate Editurii UNIVERS.

DAPHNE DU MAURIER

Ţapul ispăşitor

Traducere de VERONICA FOCŞENEANU

Editura UNIVERS
Bucureşti, 1988

Capitolul 1

Mi-am lăsat mașina lîngă catedrală și am coborît treptele spre *Place des Jacobins*. Încă mai turna cu găleata. Ploaia nu se oprise deloc de cînd trecusem de Tours și tot ceea ce reușisem să văd din regiunea atît de îndrăgită fusese imaginea asfaltului ud de pe *route nationale*, astupată ritmic de mișcarea monotonă a ștergătorului de parbriz.

În apropiere de Le Mans, starea depresivă pe care o resimțisem în ultimele douăzeci și patru de ore se intensifică. De fapt, ori de cîte ori mă aflam în ultimele zile de concediu, ea îmi revenea constant ; de data asta însă, mai mult ca oricînd, avusesem sentimentul că timpul se scurge prea repede — nu pentru că aș fi avut un program prea încărcat, ci pentru că nu reușisem să fac nimic din ce-mi propusesem. Notele așternute în vederea cursurilor pe care urma să le țin în toamnă erau precise, didactice, pline de date și fapte pe care ulterior aveam să le îmbrac într-un limbaj menit să aprindă scînteia interesului în mințile lîncede ale studenților neatenți. Dar chiar dacă aș fi reușit să le stîrnesc curiozitatea pentru o jumătate de oră, știam că în momentul în care terminam expunerea, nu le-aș fi transmis, de fapt, nimic de valoare, ci numai cîteva frînturi de istorie, viu colorate — modele de ceară, marionete mișcîndu-se într-o mascaradă. Adevăratul înțeles al istoriei îmi va scăpa printre degete pentru că niciodată nu fusesem în stare să mă apropii de oameni.

Era mult prea ușor să te cufunzi într-un trecut, pe jumătate real, pe jumătate imaginar, și astfel să închizi ochii în fața prezentului. Mă lăsasem pradă imaginației în orașele pe care le cunoșteam cel mai bine — Tours, Blois, Orléans ; văzusem alte ziduri, străzi mai vechi, colțuri paraginite care, odinioară, avuseseră fațade strălucitoare și toate acestea erau mai reale pentru mine decît oricare clădire autentică ce mi s-ar fi ivit în cale, căci în umbra lor regăseam sentimentul de siguranță ; în lumina tare a realității însă, nu aflai decît temeri și îndoieli.

La Blois, în castel, pipăind zidurile înnegrite de fum, puteam să fiu înconjurat de mii de oameni care sufereau și se chinuiau la cîțiva pași depărtare de mine, pentru că n-aveam ochi pentru nimeni. Acolo, lîngă mine, îl simțeam pe Henric al III-lea, pomădat și încărcat de bijuterii, atingîndu-mi umărul cu o mănușă de catifea, strîngînd în brațe un cățeluș de salon ca pe un copil ; iar farmecul prefăcut al chipului său viclean și efeminat mi se părea mai evident decît mirarea întipărită pe figura turistei de lîngă mine, scotocind cu înfrigurare în punga de hîrtie după o bomboană, în timp ce eu așteptam să aud un pas, un strigăt, moartea Ducelui de Guise. La Orléans, am călărit alături de Ioana d'Arc sau, asemeni Bastardului, i-am ținut scărița cînd s-a urcat în șa, am auzit zarva și strigătele, dangătele clopotelor. Ba chiar îngenuncheam alături de ea, rugîndu-mă, așteptînd să aud Glasurile care uneori pluteau la hotarul experienței mele, dar nu se făceau niciodată auzite. Ieșeam îmbrîncit înapoi în timp, către prezent, unde din ea nu mai rămînea decît o statuie, iar eu un istoric oarecare, în vreme ce Franța pentru care murise, devenea o țară plină de bărbați și femei vii pe care nici nu încercasem să-i înțeleg vreodată.

Cînd ieșisem din Tours, cu o dimineață înainte, nemulțumirea pentru cursurile pe care urma să le țin la Londra și faptul că brusc devenisem conștient că tot ceea ce realizasem în viață, nu numai în Franța, ci și în Anglia, fusese să urmăresc oamenii fără să iau vreodată parte la fericirile sau durerile lor, mi-au provocat o tristețe atît de

profundă, mai ales că la starea aceasta contribuise și ploaia ce răpăia pe parbrizul mașinii, încît, ajungînd în Le Mans, cu toate că nu intenționasem să mă opresc să mănînc acolo, m-am răzgîndit în speranța că voi reuși să-mi schimb starea de spirit.

Era zi de tîrg, în *Place des Jacobins*, camioanele și căruțele cu prelate verzi erau trase lîngă trepte, la poalele catedralei, iar șirurile de tarabe se înghesuiau unele în altele. Probabil că era una din zilele de tîrg însemnate căci Piața era plină de țărani, iar în aer plutea mirosul inconfundabil de legume, amestecat cu cel de animale, care nu poate proveni decît din solul ud, clisos și cafeniu și de la țarcurile aburite, unde vitele se îmbulzeau unele în altele într-o tovărășie neplăcută. Trei oameni trăgeau un tăuraș spre camionul de lîngă mine. Bietul animal mugea, smucindu-și capul legat cu o frînghie, încercînd să se îndepărteze de lîngă camion, plin deja cu alți frați de-ai săi îngroziți și gălăgioși. Cînd unul dintre oameni l-a împins cu o furcă, i-am zărit în ochii buimaci cîteva fulguiri roșii.

Două femei cu broboade negre se certau lîngă o căruță fără coviltir ; una ținea de picioare o găină care cîrîia și dădea îndărătnică din aripi, atingînd coșul uriaș de nuiele, încărcat cu mere, de care se proptise femeia ; de ele se apropie un individ mătăhălos și greoi, într-o haină de catifea maro, cu chipul îmbujorat ; venea bine dispus de la o cîrciumă din apropiere, cu ochii împăienjeniți și mersul nesigur. Mormăi ceva în sinea lui cînd se uită în jos la monezile pe care le ținea în palma deschisă și care erau mai puține decît se așteptase, mult prea puține ; probabil că nu-și făcuse bine socotelile în acea oră de fierbințeală, sudoare și tutun, iar acum se întorcea să se certe cu mama și nevasta. Puteam să-mi închipui gospodăria care îi era cămin și care fusese și căminul tatălui lui, la vreo doi kilometri mai sus de drum, pe o uliță nisipoasă, plină de hîrtoape, o casă zugrăvită în galben pal, joasă, cu acoperișul înclinat, acareturile și gospodăria ca o pată în mijlocul ogoarelor cafenii și întinse, încărcate acum de șiruri de dovleci verzui ca lămîia sau trandafirii ca somonul, rotunzi și tari, lăsați la uscat pînă urmau să fie dați drept hrană animalelor iarna, sau să fie puși la ciorbă chiar de țărani.

Am trecut pe lîngă camion, am traversat Place spre braseria din colţ ; deodată, soarele palid apăru pe cerul schimbător, iar oamenii care se învîrteau prin Place şi care, în ploaie, păruseră doar nişte stropi negri, asemănători unor ciori, aduşi de spate şi fără personalitate, deveniră brusc pete animate de culoare — zîmbeau, gesticulau, îşi vedeau de treburi în voie, în timp ce bolta se limpezi, animînd ziua mohorîtă.

Braseria era plină de oameni iar în aer plutea mirosul îmbietor de mîncare, înţepător şi înnecăcios, mirosul de brînză pe cuţitele murdare de sos, de vin răsturnat, de zaţ amar de cafea, amestecat cu un iz rînced de la hainele ude, îmbibate de ploaie, puse acum la uscat, totul învăluit în norul albăstrui de fum al ţigărilor Gauloise.

Am găsit un loc într-un colţ, lîngă uşa de serviciu. Îmi mîncam omleta, cu sosul cu gust de verdeţuri, cald şi gustos, întins pe toată farfuria, în vreme ce uşa batantă se deschidea înainte şi înapoi, împinsă de chelnerii grăbiţi, încovoiaţi sub tăvile încărcate de mîncare. La început, imaginea fusese ca un *apéritif* la propria mea foame, dar după aceea, cînd am terminat masa, devenise o piedică în calea digestiei — prea mulţi cartofi prăjiţi, prea multe fripturi de porc. Femeia care mînca lîngă mine nu terminase încă să se înfrupte din fasole cînd eu am comandat cafeaua ; vorbea cu sora ei despre preţuri, fără s-o ia în seamă pe fetiţa palidă, aşezată pe genunchiul bărbatului, care cerea să fie dusă la *toilettes*. Conversaţia continua netulburată, iar eu ascultam — era modul meu de a mă relaxa cînd preocupările istorice îmi dădeau pace — şi brusc am simţit că vechea tristeţe îşi făcea din nou loc în suflet. Eram un intrus, nu eram de-ai lor. Anii de studiu, de învăţătură, fluenţa cu care le vorbeam limba, le predam istoria, le descriam cultura nu mă apropiaseră niciodată de oameni. Eram prea sfios, prea conştient de propria mea rezervă, cunoştinţele mele erau cunoştinţe de bibliotecă, iar experienţa zilnică nu depăşea citatele turistului. Simţeam în suflet imboldul cunoaşterii, la fel ca şi durerea. Mirosul pămîntului, luciul şoselelor ude, vopseaua decolorată de la obloanele în spatele cărora se ascundeau ferestrele prin care n-aveam să privesc niciodată, faţadele cenuşii ale

caselor prin ale căror uși nu voi pătrunde niciciînd însemnau pentru mine un reproș continuu, o aluzie la distanța și naționalitatea care ne separau. Alții puteau să-și croiască cu forța drum și să doboare barierele ; eu însă nu. Nu voi fi niciodată francez, niciodată nu voi fi unul de-al lor.

Familia de la masa mea se ridică să plece, zgomotul se estompă, fumul se subție, iar patronul și nevastă-sa se așezară să mănînce după tejghea. Am plătit, am ieșit în stradă și am început să hoinăresc fără țintă ; lipsa unui scop precis, privirea care-mi rătăcea de colo-colo, chiar și hainele — pantalonii de flanel cenușiu, o haină de tweed tocită după atîția ani de purtare — îmi trădau obîrșia engleză în această gloată de provinciali înghiontindu-se care mai de care în ziua de tîrg, căutînd chilipiruri printre bocanci cu ținte atîrnați de sfoară, șorțuri pestrițe, papuci împletiți, tigăi și umbrele. Fetișcane ținîndu-se la braț și chicotind, cu părul proaspăt încrețit la coafor ; bătrîne, oprindu-se, socotind, dînd din cap la citirea prețului expus pentru fețele de masă cadrilate, văzîndu-și apoi de drum fără a fi cumpărat ceva ; flăcăi cu obrazul proaspăt ras și costume roșcate, trăgînd cu ochiul după fete, dîndu-și coate, cu inevitabila țigară atîrnată în colțul gurii ; toți se vor întoarce la sfîrșitul zilei într-un loc familiar, care pentru ei însemna căminul lor. Ogoarele tăcute le aparțineau, ca și mugetul vitelor, aburul ridicîndu-se din pămîntul reavăn, bucătăria înțesată de muște, pisica lăpăindu-și laptele lîngă leagăn, în vreme ce vocea mustrătoare a bunicii împovărate de ani răsuna fără încetare, iar fiul tropăia prin curtea noroioasă hîțînînd o găleată.

Eu însă, fără să iau în seamă timpul, urma să trag la încă un hotel necunoscut și să fiu acceptat drept unul dintre ai lor pînă în clipa în care le arătam pașaportul britanic ; urma apoi plecăciunea, zîmbetul, politețea neprefăcută și ușorul regret arătat prin înălțarea umerilor — „Nu prea avem multă clientelă în perioada aceasta. Am ieșit din sezon. *Monsieur* este singurul client" —, subtextul fiind că, fără îndoială eram nerăbdător să dau buzna într-un grup de compatrioți inimoși, cu Kodak-urile după ei, făcînd schimb de instantanee, împrumutîndu-ne

cărți din colecția *Penguin* și oferindu-ne reciproc „Daily Mail". Nici cei de la hotelurile în care am petrecut cîte o noapte, nici cei de care mă loveam acum pe stradă nu vor ști niciodată că nu-mi doream nici compatrioții, nici propria mea companie, ci fericirea de care nu puteam să am parte, de a mă simți unul dintre ai lor, crescut și educat printre ei, unit printr-o legătură de sînge sau de familie pe care s-o poată recunoaște și înțelege ; și că trăind printre ei, aș fi putut astfel să le împărtășesc bucuriile, să le înțeleg tristețile, să mănînc din același codru de pîine, nu din pîinea neagră a străinului.

Continuam să hoinăresc și ploaia se porni să răpăie din nou, gonind mulțimea prin prăvălii sau la adăpostul mașinilor și camioanelor. Căci nimeni nu se plimbă în ploaie dacă nu are ceva de rezolvat, cum se întîmpla cu oamenii serioși cu pălării de fetru cu boruri mari, mergînd grăbiți spre prefectură, cu cîte o servietă sub braț, în vreme ce eu zăboveam fără țintă în colțul pieții Aristide Briand. Am intrat în Notre-Dame-de-la Couture, lîngă prefectură. Nu era nimeni înăuntru, cu excepția unei bătrîne care se ruga, cu o lacrimă atîrnîndu-i ca o perlă în colțul ochilor larg deschiși ; ceva mai tîrziu, o fată se îndreptă grăbită, păcănind din tocurile înalte, spre o statuie de culoare albastru deschis ca să aprindă o lumînare. Pe urmă, ca o baltă de întuneric care-mi inundă judecata, mi-am dat seama că nu-mi mai rămăsese decît fie să mă îmbăt, fie să-mi pun capăt zilelor. Oare pentru cine conta eșecul meu ? Probabil că nu pentru mărunta mea lume exterioară, cei cîțiva prieteni care aveau impresia că mă cunosc bine, cei care mă angajaseră, sau studenții care-mi audiaseră cursurile, autoritățile de la Muzeul britanic care, senine și curtenitoare, mă salutau dimineața sau după-amiaza, și nici pentru umbrele șterse, insipide, blajine din Londra, în mijlocul cărora am trăit și am existat și mi-am purtat ființa în calitate de universitar potolit și supus legilor, în vîrstă de treizeci și opt de ani. Dar ce se întîmpla cu eul care-și cerea zgomotos libertatea, omul din interior ? Oare cum îi apărea lui sărmana mea existență ?

Cine anume era și de unde apăruse, ce dorințe și ce doruri avea n-aș fi putut să spun. Eram atît de obișnuit

să fac abstracție de el încît nu-i cunoșteam pornirile : dar nu era exclus să fi avut un rîs ironic, o inimă nepăsătoare, o fire arțăgoasă și o limbă spurcată. Nu locuia într-un apartament solitar înțesat cu cărți ; nu se trezea în fiecare dimineață cu ideea că nu are familie, legături, încurcături, prieteni sau interese extrem de importante pentru el, nimic care să-i slujească drept țintă și ancoră, cu excepția preocupării pentru istoria Franței și a limbii franceze, care, nu știu cum, printr-un noroc, îi dăduse posibilitatea să-și cîștige existența.

Poate că dacă nu l-aș fi ținut sechestrat în interiorul meu, ar fi rîs, ar fi făcut scandal, s-ar fi luptat și ar fi mințit. Poate chiar suferea, sau ura, sau trăia din cruzime. Ar fi omorît, ar fi furat — sau s-ar fi irosit în aventuri dinainte pierdute; ori ar fi iubit omenirea și ar fi îmbrățișat vreo cauză umanitară. Oricare i-ar fi fost firea, întotdeauna plana sub fațada nesemnificativă a acelui eu palid care acum stătea în biserica Notre-Dame-de-la-Couture așteptînd să se oprească ploaia, să se încheie ziua, să se sfîrșească vacanța, să vină toamna și să intre în rutina vieții londoneze normale, lipsită de evenimente, care-l va sechestra într-o altă ființă, într-o altă perioadă de timp. Problema era însă cum s-ar fi putut închide acea ușă ? Și ce ivăr ar fi deschis-o pe cealaltă ? Nu exista răspuns — cu excepția, desigur, a alinării de moment, cețoase, pe care putea s-o aducă o sticlă de vin la cafenea, înainte de a mă urca din nou la volan și a porni spre nord. Aici, în biserica pustie, aveam alternativa rugăciunii, dar pentru ce să mă rog ? Să-mi pun în aplicare hotărîrea pe jumătate luată de a merge la *Abbaye*[1] în speranța că aș putea să aflu acolo cum să mă descurc față de insuccesul meu ? M-am uitat la bătrîna care se ridicase să plece, după ce-și vîrîse mătăniile în buzunarul fustei. Nu mai avea lacrimi în ochi, dar nu-mi dădeam seama dacă asta se datora alinării sau pur și simplu i se uscaseră pe obraz. M-am gîndit la harta Michelin din mașină și la semnul cu albastru cu care încercuisem *Abbaye de la Grande-Trappe*. De ce procedasem astfel ? Ce așteptam

[1] Abație *(fr.)*.

să aflu dacă m-aș fi dus acolo ? Aș fi avut oare curajul să sun la clădirea unde-și cazau oaspeții ? N-ar fi fost exclus să aibă un răspuns pentru mine, și pentru cel care se găsea sechestrat în mine...

M-am luat după bătrînă cînd a ieșit din biserică. Brusc, am simțit dorința s-o întreb dacă era bolnavă sau rămăsese văduvă de curînd, sau avea un fiu pe moarte și dacă de cînd se rugase îi revenise speranța ; dar cînd am ieșit pe ușă și am dat cu ochii de ea, încă murmurînd, bătrîna mi-a interpretat privirea nerăbdătoare drept milostenie oferită de turist și uitîndu-se piezîș, a întins mîna după pomană. I-am dat 200 de franci, disprețuindu-mă pentru meschinărie și am plecat grăbit, trezit înapoi la realitate.

Ploaia încetașe. Fîșii roșii traversau cerul iar străzile luceau umede. Oamenii se întorceau de la lucru pe biciclete. Fumul întunecat de la coșurile fabricilor din cartierul industrial părea negru și posomorît, profilat pe cerul proaspăt spălat.

Am pierdut orice simț al orientării, îndepărtîndu-mă de prăvălii și bulevarde, pe străzi care păreau că nu duc nicăieri, și dădeau una într-alta, umbrite de ziduri de fabrici și clădiri înalte și cenușii, conștient fiind că ceea ce făceam n-avea nici o noimă ; trebuia fie să mă duc să-mi aduc mașina, să închiriez o cameră pentru o noapte la unul din hotelurile din centrul orașului, fie să plec la Le Mans, să trec prin Mortagne spre Grande-Trappe. Am rămas surprins cînd am văzut în fața mea gara și mi-am amintit că mașina și catedrala se aflau la celălalt capăt al orașului. Era limpede că trebuia să merg cu taxiul înapoi, dar mai întîi aș fi băut ceva la bufetul gării, încercînd să iau o hotărîre în legătură cu Grande-Trappe. Am traversat strada și o mașină derapă ca să mă ocolească, pe urmă se opri. Șoferul scoase capul pe fereastră și-mi strigă în franceză : „Bună, Jean, cînd te-ai întors ?"

Faptul că pe mine mă chema John m-a zăpăcit. O clipă am avut impresia că probabil era vreo cunoștință întîmplătoare pe care ar fi trebuit s-o recunosc și i-am răspuns tot în franceză : „Sînt în trecere, mă întorc diseară", minunîndu-mă cine naiba putea fi.

— Cred că ți-ai pierdut timpul cu drumul ăsta, spuse el, dar lasă că acasă le înșiri tu niște gogoși despre cît de grozav a fost.

Remarca era jignitoare. Ce-l făcuse să creadă că-mi irosisem vacanța ? Și cum naiba putea să știe de profundul meu simțămînt al eșecului ?

Pe urmă mi-am dat seama că nu-l cunoșteam. Nu-l mai văzusem pînă atunci. M-am înclinat politicos, cerîndu-mi scuze.

— Vă rog să mă iertați. Am impresia că amîndoi am făcut o confuzie.

Spre uluirea mea îl pufni rîsul, îmi făcu cu ochiul și spuse :

— Bine, mă fac că nu te-am văzut. Dar nu pricep la ce-ți trebuie Le Mans cînd ai tot ce vrei la Paris ? Aștept să-mi răspunzi duminica viitoare, cînd ne vedem.

Apăsă pe accelerație și, rîzînd, își văzu de drum. Cu ochii după mașină, am intrat în bufetul gării. Dacă era beat și avea chef de vorbă, îl înțelegeam. Puteam și eu să-i urmez exemplul. Bufetul era înțesat cu oameni fie de la trenurile care abia sosiseră fie care așteptau să plece. Călătorii gălăgioși mă înghiontiră pînă am ajuns lîngă tejghea. Treceau pe lîngă mine cu bagaje care-mi loveau picioarele ; se auzeau fluierături de locomotive, scrîșnetul asurzitor al unui expres care se apropia se contopi cu gîfîitul înăbușit al unui tren local, cîini în lesă schelălăiau, un copil scînci. Tînjeam după mașina mea parcată lîngă catedrală, gîndindu-mă cît de liniștit aș fi stat în ea, aș fi deschis harta Michelin și aș fi fumat o țigară.

Tocmai cînd ridicasem paharul la gură, cineva îmi dădu un ghiont, apoi rosti : „*Je vous demande pardon*“ [1] ; cînd m-am deplasat puțin ca să-i fac loc, s-a întors spre mine și privirea i-a rămas ațintită asupra mea și a mea asupra lui ; o ciudată senzație de leșin puse stăpînire pe mine, căci mi-am dat seama că și chipul și vocea necunoscutului îmi erau perfect cunoscute.

În fața mea stăteam eu.

[1] Vă rog să mă scuzați *(fr.)*.

CAPITOLUL 2

N-am scos nici unul nici un cuvînt ; continuam să ne fixăm. Auzisem de lucruri de acest gen, de oameni care se întîlnesc întîmplător ca pînă la urmă să descopere că sînt verișori sau gemeni despărțiți la naștere ; ideea era amuzantă sau poate tragică, ca în *Omul cu masca de fier*.

Ce se petrecea însă nu era nici nostim nici tragic. Asemănarea îmi produse amețeală și-mi aminti de clipele cînd, trecînd pe lîngă o vitrină, mi-am văzut brusc reflecția, iar cel din oglindă fusese o caricatură grotescă a ceea ce vanitos crezusem că sînt. Asemenea întîmplări mă lăsau rănit, cu moralul scăzut, dar niciodată nu-mi dăduseră acel fior rece pe care-l simțeam acum, nici dorința să mă întorc și să fug. Rupse primul tăcerea :

— Bănuiesc că nu ești diavolul, ce zici ?

— Aș putea să-ți pun aceeași întrebare.

— Vino puțin...

Mă luă de braț și mă trase spre bar și cu toate că oglinda din spatele lui era aburită, parțial ascunsă de sticle și pahare și înțesată de reflecțiile altor figuri, ne arăta limpede unul alături de celălalt, încordați, crispați, căutîndu-ne chipurile pe suprafața lucie, ca și cum viața noastră depindea de ceea ce avea să ne arate. Iar răspunsul nu era o asemănare întîmplătoare, o asemuire de suprafață, neconfundabilă datorită culorii diferite a părului sau a ochilor, vreo deosebire de trăsătură, expresie, înălțime sau lățime a umerilor ; aveai impresia că în oglindă se reflecta un singur om.

Îmi spuse — și pînă și intonația îmi răsună ca a mea în auz :

— Principiul meu e să nu mă mir de nimic ; nu are nici un rost să-l încalc tocmai acum. Ce bei ?

Eram prea zdruncinat ca să îmi mai pese. Ceru două *fines* [1] și ne deplasarăm de comun acord spre celălalt capăt al tejghelei, unde oglinda era mai puțin aburită, iar înghesuiala mai mică.

---

[1] Rachiuri *(fr.)*.

Parcă eram doi actori care-și studiau machiajul, așa cum ne mutam privirile de la oglindă spre chipurile fiecăruia. Zîmbi și zîmbii și eu, pe urmă se încruntă, iar eu l-am imitat sau, mai bine zis, m-am imitat ; își potrivi cravata și mi-o potrivii și eu ; și amîndoi am sorbit rachiul în același timp spre a vedea cum arătăm cînd bem.

— Ești bogat ? mă întrebă.

— Nu. De ce ?

— Am putea să ne angajăm la circ, sau să scoatem milioane în vreun local. Dacă nu trebuie să iei imediat trenul, îți propun să mai bem ceva.

Comandă încă două *fines*. Nimeni nu părea surprins de asemănarea noastră.

— Au impresia că ești fratele meu geamăn și ai venit la gară să mă întîmpini, spuse el. S-ar putea să fie chiar așa. De unde ești ?

— Din Londra.

— Ești aici cu afaceri ?

— Nu, locuiesc acolo. Și tot acolo am și serviciul.

— De fapt, m-ar interesa să știu de unde te tragi, din ce parte a Franței ?

Mi-am dat seama că mă luase drept francez ca și el.

— Sînt englez, i-am răspuns. Întîmplarea face că am studiat limba voastră.

Ridică din sprîncene.

— Felicitările mele, spuse. N-aș fi zis că ești străin. Ce faci în Le Mans ?

I-am explicat că eram în ultimele zile de concediu și i-am relatat pe scurt pe unde mă plimbasem. I-am spus că sînt istoric și că țineam cursuri în Anglia despre țara lui și trecutul ei.

Păru amuzat.

— Așa îți cîștigi existența ?

— Da.

— Incredibil, spuse și-mi oferi o țigară.

— Și voi aveți istorici care fac exact același lucru, i-am replicat. De fapt la voi învățămîntul e mult mai serios ca la noi. Sînt mii de profesori care conferențiază despre istorie în toată Franța.

— Fără discuție, dar sînt francezi și vorbesc despre Franța. Nu francezi care traversează Canalul Mînecii ca

să-și petreacă acolo concediul și pe urmă să se întoarcă să vorbească despre Anglia. Nu înțeleg de ce te interesează atît țara mea. Te plătesc bine ?

— Nu prea.

— Ești însurat ?

— Nu. N-am nici o rudă. Locuiesc singur.

— Ești norocos !

Rostise vorbele apăsat, apoi ridică paharul.

— Pentru libertatea ta atît de prețioasă, spuse. Să țină cît mai mult.

— Dar tu ? l-am întrebat.

— Eu ? A, eu sînt, cum s-ar spune, un familist. Unul în toată regula, de fapt. Au pus gheara pe mine de mult. Aș putea chiar să spun că n-am avut nici o scăpare. Cu excepția războiului.

— Ești om de afaceri ?

— Am o proprietate. Locuiesc la vreo treizeci de kilometri de aici. Cunoști Sarthe ?

— Cunosc bine regiunea la sud de Loire. Mi-ar plăcea să mă plimb și prin Sarthe, dar acum sînt în drum spre nord. Va trebui s-o las pentru altă dată.

— Păcat. Ar fi fost amuzant...

Nu-și putu sfîrși gîndul, ci rămase cu ochii pe pahar.

— Ai mașină ?

— Da, am lăsat-o lîngă catedrală. M-am cam rătăcit tot mergînd de colo-colo, și de asta am ajuns la gară.

— Rămîi în Le Mans la noapte ?

— Nu știu. Nu mi-am făcut nici un plan. De fapt...

M-am oprit. Rachiul mă încălzise plăcut și aveam impresia că ce-i spuneam acestui om era lipsit de importanță ; parcă stăteam de vorbă cu mine însumi.

— De fapt, aveam de gînd să petrec cîteva zile la Grande-Trappe.

— La Grande-Trappe ? mă întrebă. Adică la mănăstirea de călugări cistercieni de lîngă Mortagne ?

— Da. Nu poate fi la mai mult de optzeci de kilometri de aici.

— Pentru numele lui Dumnezeu, dar de ce vrei să te duci acolo ?

Întrebarea era cît se poate de firească. Motivul pentru care oamenii se duceau la Grande-Trappe era să găsească iubirea întru Domnul. Sau cel puțin așa îmi închipuiam.

— Mă gîndeam că dacă aș reuși să ajung și să rămîn puțin acolo, pînă să mă întorc în Anglia, aș putea să aflu curajul de a continua să trăiesc.

Mă privi gînditor în timp ce-și sorbea *fine*-ul.

— Care-i necazul ? mă întrebă. O femeie ?

— Nu.

— Banii ?

— Nu.

— Ești vîrît în vreo încurcătură ?

— Nu.

— Ai cancer ?

— Nu.

Ridică din umeri.

— Poate ești beţiv sau homosexual. Sau îți face plăcere să suferi. În orice caz, e ceva grav dacă vrei să ajungi la Grande-Trappe.

Privirea mi-a alunecat din nou pe lîngă el, spre oglindă. Iar acolo, pentru prima oară, am sesizat ce anume ne deosebea. Nu hainele, adică sacoul meu de tweed și costumul lui de călătorie, închis la culoare, ci felul degajat în care se purta, spre deosebire de reținerea mea. Privea, vorbea și zîmbea așa cum eu n-o făcusem niciodată.

— Nu e nimic grav, i-am spus. Numai că eu, ca persoană, mi-am ratat viața.

— Asta e valabil pentru toți, îmi răspunse, și pentru tine, și pentru mine, și pentru toți, cei de aici, de la bufetul gării. Sîntem fiecare cîte o epavă. Secretul vieții este să recunoști cît mai devreme și să te împaci cu gîndul. Pe urmă nu mai contează.

— Ba contează, i-am spus, iar eu nu m-am împăcat cu gîndul. Își termină băutura și privi la ceasul dîn perete.

— Nu e nevoie să pleci imediat spre La Grande-Trappe. Bunii călugări așteaptă eternitatea, așa că te mai pot aștepta și pe tine cîteva ore. Hai să mergem undeva să bem în liniște, poate să și mîncăm, pentru că eu, fiind familist, nu prea mă grăbesc să ajung acasă.

În clipa aceea mi-a venit în minte individul din mașină care mă interpelase.

— Te cheamă cumva Jean ? l-am întrebat.

— Da. Jean de Gué. De ce ?

— Înseamnă că cineva m-a confundat cu tine, la intrarea în gară. Un individ mi-a strigat din mașină „Bună Jean", iar cînd i-am răspuns că mă confundă mi s-a părut că s-a amuzat și și-a închipuit clar că eu, mai bine zis tu n-ai vrut să fii recunoscut.

— Nu mă miră. Și tu ce-ai făcut ?

— N-am făcut nimic. A plecat rîzînd și strigîndu-mi ceva în genul că ne vedem duminică.

— A, da. *La chasse* [1]...

Vorbele mele probabil că îl făcuseră să se gîndească la altceva, căci expresia feței i se schimbă ; păcat că nu-i puteam urmări gîndurile. Ochii albaștri i se întunecară, iar mie îmi trecu prin minte dacă nu cumva și eu arătam tot așa cînd mă gîndeam la cîte o problemă greu de rezolvat.

Făcu semn unui hamal care aștepta răbdător cu cîteva valize lîngă ușa batantă a localului.

— Ziceai că ți-ai lăsat mașina lîngă catedrală ?

— Da.

— Atunci, dacă nu te deranjează să-mi oferi și mie puțin spațiu pentru valize, am putea s-o aducem aici și să mergem undeva să mîncăm, vrei ?

— Sigur. Unde dorești.

Dădu un bacșiș hamalului, chemă un taxi și plecarăm. Totul era straniu, ca într-un vis. Visasem de atîtea ori că sînt o umbră care mă urmărește cum acționez în vis. Iar acum, deși real, resimțeam aceeași imaterialitate, aceeași lipsă de voință.

— Deci l-ai dus de nas, ai ?

— Pe cine ?

Glasul lui, aproape ca și glasul propriei mele conștiințe, mă făcu să tresar ; pentru că de cînd ne suiserăm în taxi nu scoseserăm o vorbă.

— Pe cel care te-a strigat în fața gării.

---

[1] Vînătoarea *(fr.)*.

— A, da, absolut. S-ar putea să-ți reproșeze cînd o să vă vedeți. Mi-am adus aminte — știa că ești plecat pentru că a pomenit ceva în legătură cu timpul irosit în călătorie. Îți spune ceva lucrul ăsta ?

— Multe.

N-am continuat discuția. Nu mă privea. După o clipă, m-am uitat la el aproape pe furiș, și am văzut că și el făcea același lucru. Privirile ni s-au întîlnit și, în loc să zîmbesc instinctiv, din cauza legăturii dintre noi dată de asemănare, senzația a fost neplăcută, ca și cum simțeam o primejdie. M-am uitat pe fereastră și în vreme ce taxiul coti și opri lîngă catedrală, clopotul prinse să răsune solemn și profund, chemînd la rugăciune. Întotdeauna m-a mișcat acest moment. Chemarea vine mereu pe neașteptate și în mod ciudat mă irită. În seara aceasta, cînd am coborît din taxi, clopotul suna ca o provocare, convingător și strident. Pe urmă, dangătul se transformă în murmur, murmurul în suspin și suspinul în reproș. Doi, trei oameni intrară pe ușa catedralei. M-am dus la mașină și am descuiat-o. Însoțitorul meu aștepta, studiindu-mi interesat mașina.

— Un Ford Consul, spuse el. Din ce an ?

— Îl am de doi ani. Am făcut vreo 1 500 de mile.

— Ești mulțumit ?

— Foarte. Nu prea îl folosesc, cu excepția sfîrșitului de săptămînă.

Cît timp i-am așezat cele două valize în portbagaj mi-a pus tot felul de întrebări în legătură cu mașina, interesat ca un școlar care e curios să știe cît mai multe despre o mașinărie nouă. A pus mîna pe toate butoanele, a încercat arcurile de la banchete, a mișcat schimbătorul de viteze și fazele ; în cele din urmă, m-a întrebat plin de entuziasm dacă n-ar putea să conducă el.

— Bineînțeles, i-am răspuns. Cunoști mai bine decît mine orașul. Dă-i drumul !

Se așează plin de siguranță la volan, iar eu m-am suit lîngă el. Pe cînd ne îndepărtam de catedrală și deci ieșisem pe *rue* Voltaire, continua să se entuziasmeze școlărește, murmurînd cu voce scăzută : — Minunat ! Excelent ! — bucurîndu-se evident de fiecare clipă a ceea ce,

din punctul meu de vedere, se dovedi mai tîrziu a fi o cursă nebunească. După ce am trecut pe roșu, am țîșnit pe lîngă un bătrîn, gata-gata să-l facem praf, pe urmă am împins spre trotuar un Buick uriaș, condus de un american scos din minți ; a început apoi să înconjure orașul, după cum mi-a explicat, ca să încerce mașina.

— Știi, îmi face o plăcere nebună să folosesc bunurile altuia. E una dintre cele mai mari bucurii ale mele.

Cînd a dat colțul, am închis ochii pentru că aveam impresia că se afla la volanul unui bob nu al unei mașini.

— Bănuiesc că între timp ți s-a făcut o foame de lup, ai ? mă întrebă el.

— Deloc, am murmurat eu. Îți stau la dispoziție.

Rostind aceste cuvinte, în minte îmi veni ideea cît de delicată, aproape prea politicoasă este limba franceză.

— Mă gîndisem să te duc la singurul restaurant unde se poate mînca foarte bine, dar m-am răzgîndit. Mă cunosc toți acolo, iar astă-seară, nu știu cum, dar aș vrea să n-am identitate. Nu dai nas în nas zilnic cu propria-ți persoană.

Cuvintele lui îmi produseră aceeași senzație neplăcută pe care o experimentasem în taxi. Asemănarea dintre noi era un lucru pe care amîndoi doream să-l ținem tăinuit. Brusc, mi-am dat seama că nici mie nu mi-ar fi plăcut să fim văzuți împreună. N-aveam chef să fim priviți de chelneri. Mă simțeam întrucîtva rușinat și aveam sentimentul că mă furișam. Era o senzație aparte. Cînd ne apropiarăm de centrul orașului, încetini.

— S-ar putea ca astă-seară să nu mai merg acasă și să trag la vreun hotel.

Parcă ar fi gîndit cu voce tare. Cred că de fapt nici nu aștepta răspuns.

— Adevărul este, continuă el, că atunci cînd o să sfîrșim masa, va fi prea tîrziu să-i mai telefonez lui Gaston să aducă mașina. Oricum, ai mei nici nu mă așteaptă.

Și eu obișnuiam să-mi caut pretexte pentru a amîna vreo treabă neplăcută. Mă întrebam însă de ce nu dorea să se întoarcă acasă.

— Și tu la fel, poți să te hotărăști să lași baltă La Grande-Trappe, îmi spuse el, întorcîndu-se către mine cînd așteptam să se schimbe semaforul. Poți să tragi și tu la vreun hotel.

Avea ceva ciudat în glas. Parcă bîjbîia să găsească o cale, să cadă la o învoială cu mine, o soluție la o problemă pe care nici unul dintre noi nu o înțelesese pe deplin ; cînd mă privi, în ochi i se citea o expresie întrebătoare și în același timp ascunsă, mascată.

— S-ar putea, am răspuns. Nu știu.

Conduse prin centrul orașului, fără entuziasm, dar preocupat ; nu trase în fața nici unuia dintre hotelurile importante pe care le zărisem mai devreme, ci ajunserăm într-un cartier unde clădirile păreau mai posomorîte, mai ponosite, mai aproape de fabrici și depozite. Pe străzile umile erau pensiuni ieftine și camere de închiriat pentru o singură noapte sau o oră, unde nu se cereau pașapoarte și nu se puneau întrebări.

— E mai multă liniște aici, spuse el, iar eu tot n-am reușit să-mi dau seama dacă vorbea cu mine sau dădea glas propriilor gînduri. Dar n-am prea avut timp să cuget asupra alegerii făcute în clipa în care a oprit mașina în fața unei case dărăpănate, strivită între altele două la fel de mizere, cu o firmă electrică de culoare albăstruie, atîrnată deasupra ușii întredeschise, a cărei inscripție „Hotel" îi arăta menirea.

— Uneori locurile astea se dovedesc folositoare. N-ai întotdeauna chef să dai peste prieteni.

N-am comentat. Închise motorul și deschise portiera.

— Vii ? mă întrebă.

Nu simțeam nici o dorință să cercetez tainele reclamei *Tout Confort*, scrisă cu litere mici, sub firma albastră, așa că am coborît din mașină și i-am dat jos valizele din portbagaj.

— Nu cred, am răspuns. Tu du-te și închiriază-ți camera dacă vrei. Eu unul vreau să mănînc și pe urmă mă decid ce-o să fac.

Mă simțeam atras de șoseaua cu destinația spre nord — spre Mortagne, și pe urmă drumul lăturalnic spre *Abbaye de la Grande-Trappe*.

— Cum vrei, spuse el dînd din umeri, iar eu mi-am aprins ţigara şi l-am urmărit cum intră în hotel cu pas hotărît. Paharele date pe gît la bufetul gării începuseră să-şi facă efectul. Nimic din ce se întîmpla nu avea consistenţa realităţii şi, puţin buimăcit şi înceţoşat, mă întrebam ce căutam eu pe strada aceea dosnică din Le Mans, aşteptînd pe cineva care cu o oră în urmă mi-era total necunoscut, care încă era un străin pentru mine, dar care, datorită asemănării întîmplătoare îmi acaparase seara, îndreptîndu-i făgaşul spre bine sau spre rău. Mi-a trecut prin cap să mă vîr în maşină şi să pornesc la drum, şi astfel să fiu chit faţă de o întîlnire care, deşi la început se arătase fascinantă, acum părea ameninţătoare, chiar nefastă. Tocmai mă întindeam după cheia de contact, cînd se întoarse.

— Am aranjat, spuse el. Hai să mîncăm. Nu-i nevoie să luăm maşina. Ştiu un local la doi paşi de aici.

N-am putut să inventez un pretext ca să scap de el şi, disprețuindu-mă pentru propria-mi slăbiciune, l-am urmat ca o umbră.

Mă conduse pe strada alăturată la o clădire pe jumătate restaurant, pe jumătate bistrou. Intrarea era înţesată de biciclete — probabil că era sediul unui club de ciclism ; înăuntru erau mulţi tineri în tricouri colorate, cîntînd şi ţipînd, în vreme ce un grup de cîţiva muncitori vîrstnici juca la o masă un joc de zaruri. Îşi făcu loc hotărît prin gloată şi ne aşezarăm la o masă în spatele unui paravan prăpădit, unde vocile stridente ale tinerilor erau pe jumătate astupate de un aparat de radio asurzitor.

Patronul, care era în acelaşi timp şi chelner şi barman, îmi vîrî în mînă o listă de mîncăruri indescifrabile, şi cît ai clipi din ochi m-am trezit cu un pahar de vin şi o farfurie cu supă pe care nu le comandasem ; tavanul începu să se contopească cu podeaua în mintea mea, timpul îşi pierduse orice semnificaţie, iar însoţitorul meu, aplecîndu-se peste masă, cu paharul ridicat, strigă :

— Pentru popasul de la Grande-Trappe ! Uneori, al patrulea pahar poate avea pentru o vreme efectul îndepărtării buimăcelii provocate de celelalte trei, şi în timp ce mîncam şi beam, chipul din faţa mea deveni din nou

limpede, fără urmă de amenințare sau ciudățenie, ci binevoitor, la fel de familiar ca cel pe care-l vedeam în oglindă, zîmbind cînd îi zîmbeam, încruntîndu-se cînd mă încruntam ; iar vocea, care părea un ecou al propriului meu glas, mă îndemna să discut, mă îmboldea la mărturisiri, așa că m-am pomenit vorbind despre singurătate, moarte, scoica goală a emoției, universul meu, nesiguranța sentimentului.

— Prin urmare, m-am auzit rostind, la Grande-Trappe, unde oamenii trăiesc din tăceri, trebuie fără îndoială să existe răspuns la toate acestea, acolo trebuie să se știe cum se umple golul din om, căci ei au pășit în întuneric ca să găsească lumina de bună voie, în vreme ce eu...

M-am oprit, încercînd să-mi limpezesc gîndurile, pentru că ceea ce încercam să-i spun era esențialul pentru noi.

— Cu alte cuvinte, am continuat, s-ar putea să nu-mi dea un răspuns acolo, dar pot să-mi indice unde să-l caut, pentru că, deși fiecare dintre noi trebuie să aibă un răspuns personal la problemele noastre personale, așa cum fiecare lacăt are cheia lui, s-ar putea ca și răspunsul lor să fie universal valabil după cum șperaclul deschide orice lacăt.

În ochii lui albaștri, vioi și amuzați se oglindea starea mea de beție și îndoiala care i-a urmat, ironia mahmurelii.

— Nu, prietene, spuse el. Dacă ai ști despre religie lucrurile pe care le știu eu, ai fugi ca de dracu'. Am o soră căreia numai la asta îi stă capul. Eu am învățat de la viață un lucru, și anume că singura forță care te împinge înainte este lăcomia. Insectele, animalele, bărbații, femeile, copiii, toți nu trăim decît din lăcomie. Nu e prea amuzant, dar ce să-i faci ? Singurul lucru care-ți rămîne este să slujești lăcomia și să dai oamenilor ce-și doresc. Buba e că nu se satură niciodată.

Suspină și-și mai turnă un pahar de vin.

— Te plîngi că ai viața searbădă, spuse el. Mie mi se pare raiul pe pămînt. Ai un apartament, n-ai rude, n-ai probleme de afaceri, toată Londra este un teren de joacă pentru tine, dacă asta îți dorești — cu toate că, mie, Londra nu mi s-a părut prea veselă cînd am fost exilat acolo un an, în război, dar, oricum, este un oraș mare și deschis. Nu-ți stă atîrnat de gît ca un ștreang.

Vocea i se înăspri ; în ochi i se citea indignarea și exasperarea — era primul semn pe care îl dădea cum că ar fi avut și el probleme personale pe care se străduia să le evite ; se aplecă peste masă și spuse :

— Ai tot norocul din lume și nu ești mulțumit. Mi-ai spus că părinții ți-au murit de mult și că nimeni nu poate ridica nici o pretenție asupra ta. Ești liber să trăiești, să mănînci, să muncești și să dormi cînd ai poftă. Gîndește-te ce noroc ai și lasă baltă prostia asta cu La Grande-Trappe.

Ca toți oamenii solitari, dădusem frîu liber vorbelor și indiscrețiilor prea repede, sensibil la compasiune. Îmi cunoștea acum toată rutina vieții, iar eu nu știam nimic despre el.

— Prea bine, atunci, am spus, e rîndul tău să faci mărturisiri. Tu ce probleme ai ?

O clipă am avut impresia că o să mi se destăinuiască. În ochi îi licări o clipă nesiguranța, pe urmă dispăru cedînd locul zîmbetului îngăduitor, ridicării alene din umeri.

— Ei, eu ! spuse el. Problema mea este că am prea multe posesiuni. Umane, dacă se poate spune așa.

Și gestul de concediere cînd își aprinse țigara a fost ca un avertisment să pun capăt întrebărilor. N-aveam decît să fac pe introspectul, să-mi explorez propriile-mi stări depresive, dacă asta doream ; ale lui însă erau tabu. Am terminat de mîncat, dar continuam să stăm acolo, să fumăm și să bem, iar vorbăria băieților cu bicicletele ajungea pînă la noi în rafale, pe deasupra melodiilor chinuite de la radio, o dată cu scîrțiitul scaunelor și sfada muncitorilor pentru jocul cu zarurile.

Am tăcut, brusc nemaiavînd ce spune, și în tot acest răstimp i-am simțit privirea ațintită asupra mea, provocîndu-mi o senzație ciudată și neplăcută. Cînd mi-a spus că trebuie să telefoneze acasă și s-a ridicat, mi s-a luat o piatră de pe inimă, ca și cum absența lui îmi ușura respirația. La înapoiere, i-am aruncat în treacăt un „Ei ?“, mai mult ca un comentariu și nu ca o întrebare, iar el mi-a răspuns scurt :

— Le-am spus să trimită mîine mașina să mă ia.

L-a chemat pe *patron*, a achitat nota de plată, neluînd în seamă protestele mele slabe, pe urmă, m-a apucat de braț și m-a condus printre grupurile de tineri în stradă.

Se făcuse întuneric și ploaia se pornise iar. Strada era pustie. Nimic nu este mai sinistru decît periferia unui oraș de provincie într-o seară umedă ; am bîiguit ceva în legătură cu mașina și cu continuarea drumului, precum și ce experiență fusese pentru mine întîlnirea cu el.

— A, nu te pot lăsa să pleci așa. Toată povestea asta e mult prea neobișnuită, prea stranie.

Am ajuns din nou la intrarea hotelului prăpădit și întunecos și, uitîndu-mă prin ușa tot întredeschisă, n-am văzut pe nimeni la recepție. Băgă și el de seamă același lucru, se uită peste umăr și spuse grăbit :

— Hai sus. Mai bem un păhărel înainte de plecare.

Glasul era presant, insistent, ca și cum nu aveam timp de pierdut. Am protestat, dar urcasem deja jumătate de scară și imediat am ajuns pe palier. Scoase cheia din buzunar, deschise ușa și-mi porunci :

— Stai jos și fă-te comod !

M-am așezat pe pat, pentru că pe scaun era o valiză deschisă. Trase din ea pijamaua, peria de cap și o pereche de papuci, pe urmă scoase o sticlă și turnă în paharul pentru periuța de dinți niște coniac. Ca și la bistrou, tavanul prinse să se contopească cu podeaua ; am avut sentimentul că ceea ce se petrecea era inevitabil, predestinat, că niciodată nu voi scăpa de el și el de mine ; că mă va urmări cînd voi coborî, se va urca cu mine în mașină și n-am să mă pot descotorosi vreodată de el. Era umbra mea, sau eu a lui și amîndoi eram legați pe vecie unul de celălalt.

— Ce ai ? Ți-e rău ? mă întrebă el, și ochii lui îi străpunseră pe ai mei.

M-am ridicat, sfîșiat între două dorințe — una să deschid ușa și să mă năpustesc în jos pe scări, și cealaltă să stau lîngă el, cum făcusem în bufetul gării, și să privesc ca într-o oglindă. Știam că prima idee era înțeleaptă și cealaltă avea ceva necurat în ea, dar trebuia îndeplinită, trăită încă o dată. Probabil că-mi ghicise intenția, căci ne întoarserăm amîndoi în același timp și ne privirăm ; aici, în odăița cufundată în liniște, asemănarea era stranie și mai izbitoare decît fusese în învălmășeala de la bufet, cu tot zgomotul, fumul, și vorbăria oamenilor, sau decît la bistrou, unde nici nu mă gîndisem la ea. Camera aceea jalnică, cu tapetul pestriț și podeaua scîrțîitoare,

semăna cu un mormînt care ne izola de restul lumii ; eram aici împreună și nu mai aveam scăpare. Îmi vîrî în mîna nesigură paharul cu coniac, iar el bău direct din sticlă, pe urmă spuse cu un glas la fel de șovăitor ca și al meu — sau poate că vorbeam eu și el asculta ?

— Mă îmbrac cu hainele tale și tu cu ale mele ?

Îmi amintesc doar că unul din noi a rîs cînd m-am prăbușit pe podea.

CAPITOLUL 3

Se auzi o bătaie în ușă. Ciocănitul se repetă de mai multe ori, străpungîndu-mi visul și trezindu-mă, căci, în cele din urmă, m-am adunat, Dumnezeu știe din ce abisuri de întunecime, și am strigat : *„Entrez !“* [1] ; am privit buimac de jur împrejurul camerei necunoscute, care treptat mi se păru familiară și reală. Pe ușă își făcu apariția un bărbat într-o uniformă demodată de șofer, cu o haină încheiată la toți nasturii, pantaloni bufanți și jambiere ; în mînă își ținea șapca. Era scund și îndesat. Mă privea din prag plin de compasiune, cu niște ochi căprui intens.

— *Monsieur le Comte* [2] s-a trezit, în sfîrșit ? mi se adresă. L-am privit o clipă, încruntîndu-mă, pe urmă m-am mai uitat o dată prin cameră și am văzut pe scaun o valiză deschisă și încă una jos, pe podea ; hainele însoțitorului meu erau aruncate pe marginea patului pe care stăteam eu întins. Aveam pe mine o bluză de pijama în dungi pe care n-o recunoșteam. Pe polița de deasupra chiuvetei era un suport pentru periuțe și o sticlă cu coniac. Hainele mele nu se vedeau pe nicăieri, iar eu nu-mi aduceam aminte să le fi scos de pe mine sau să le fi lăsat pe undeva. Tot ce mai țineam minte era momentul cînd stătusem alături de însoțitorul meu în fața oglinzii.

— Cine ești ? m-am adresat șoferului. Și ce vrei ?

Suspină, aruncă un ochi înțelegător spre dezordinea din cameră și spuse :

---

[1] Intră ! *(fr.)*.

[2] Domnul conte *(fr.)*.

— *Monsieur le Comte* dorește să mai doarmă puțin ?

— *Monsieur le Comte* nu este aici, i-am răspuns. Probabil că a ieșit puțin afară. Cît e ceasul ?

Evenimentele nopții precedente mi se limpeziră în minte ; mi-am amintit că însoțitorul meu se dusese să telefoneze în timp ce eram la bistrou și ceruse să i se aducă mașina a doua zi. Probabil că cel care sosise era șoferul și mă confundase cu stăpînul lui. Omul își privi ceasul și îmi spuse că era ora cinci.,

— Cum adică... cinci ? am întrebat și m-am uitat pe fereastră. Era plină zi și de afară răzbătea zgomotul traficului.

— E cinci după-amiaza, spuse șoferul. *Monsieur le Comte* a dormit profund toată ziua. Aștept aici de la ora unsprezece dimineața.

Nu se simțea nici un fel de reproș în cuvintele lui ; enunța doar un fapt. Mi-am dus mîna la frunte, tîmplele îmi zvîcneau oribil. Într-o parte aveam un cucui, dar capul nu mă durea numai din acest motiv. Mă gîndeam la băutura de aseară și la ultimul pahar cu coniac. Sau poate nu fusese ultimul ? Nu mai țineam minte.

— Am căzut, i-am spus șoferului, și cred că am fost și drogat.

— Tot ce se poate, răspunse el. Se mai întîmplă.

Vocea avea ceva din alinarea pe care o găsești la o doică bătrînă cînd i se adresează unui copil. Mi-am dat jos picioarele din pat și am rămas cu ochii la pantalonii de pijama necunoscuți. Se potriveau cu bluza, totuși nu erau ai mei și nu-mi aminteam cînd îi îmbrăcasem. Am întins mîna și am atins maioul și indispensabilii de pe marginea patului, diferiți de ai mei și prin croială și prin material, pe urmă am recunoscut costumul de călătorie, închis la culoare, al însoțitorului meu.

— Unde-mi sînt hainele ? am întrebat.

Șoferul se apropie și, luînd costumul, atîrnă haina pe spetează scaunului și netezi pantalonii.

— Fără îndoială că *Monsieur le Comte* se gîndea la alte probleme cînd s-a dezbrăcat, remarcă el, privindu-mă și zîmbind.

— Ba nu, astea nu sînt lucrurile mele. Sînt ale stăpînului tău. Ale mele trebuie că sînt în șifonierul de colo.

Ridică din sprîncene, strînse din buze, se îndreptă înspre șifonier și îl deschise. Era gol.

— Deschide sertarele, am spus.

S-a supus ; și ele erau goale. M-am dat jos din pat, am scotocit în ambele valize, în cea de pe scaun și în cea de pe jos. Erau ticsite cu lucrurile celui întîlnit cu o seară înainte. Mi-am dat seama că probabil, într-un acces de beție, făcusem schimb de haine și lucrul mi s-a părut dezgustător, animalic.

M-am dus la fereastră și am privit în stradă. În fața hotelului era parcat un Renault, iar mașina mea dispăruse.

— Nu mi-ai văzut mașina cînd ai venit ? l-am întrebat pe șofer. Omul păru nedumerit.

— *Monsieur le Comte* și-a cumpărat altă mașină ? întrebă. Azi-dimineață cînd am venit, nu era alta afară.

Continua lui autoamăgire mă scotea din sărite.

— Nu, am spus nerăbdător, vorbesc de mașina mea, Fordul meu. Eu nu sînt *Monsieur le Comte* — *Monsieur le Comte* a ieșit îmbrăcat în hainele mele. Vezi dacă n-a lăsat vorbă la cineva la recepție. Probabil că mi-a luat mașina. E o glumă de-a lui, dar pe mine nu mă amuză.

În ochi îi apăru o expresie nouă. Părea neliniștit.

— Nu e nici o grabă, spuse el, dacă *Monsieur le Comte* dorește să se mai odihnească.

Veni lîngă mine și-mi puse ușor mîna pe frunte.

— Vreți să vă aduc ceva de la *pharmacie* ? mă întrebă. Vă doare dacă vă ating, așa ?

Știam că nu trebuia să-mi pierd cumpătul.

— Du-te la recepție și roagă pe cineva să urce pînă aici, i-am răspuns.

După ce a plecat, mi-am aruncat încă o dată ochii prin dormitor, dar nicăieri, nici în șifonier, nici în sertarele de la noptieră, nici pe masă, nu se afla vreun lucru de-al meu cu care să-mi pot dovedi identitatea. Hainele mele dispăruseră și o dată cu ele portofelul, pașaportul, banii, agenda, cheile, stiloul, absolut toate obiectele pe care le aveam de obicei la mine. Nu rămăsese nici măcar un nasture sau un buton de-al meu. Totul era al lui. Pe capacul valizei tronau periile cu inițialele lui — J. de G. : mai era și un costum de haine, pantofi, aparatul de ras, săpun, un burete — iar pe noptieră, un portofel cu bani, cărți

de vizită cu „*Comte de Gué*“, tipărit pe ele și în colțul din stînga jos — „*St. Gilles, Sarthe*“. Am răsturnat lucrurile din cealaltă valiză, sperînd inutil că voi găsi ceva de al meu, dar totul a fost în zadar, n-am dat decît de haine de-ale lui, un ceas de voiaj, un carnețel, un carnet de cecuri și diverse pachete învelite în hîrtie, care păreau a fi cadouri.

M-am așezat din nou pe pat, ținîndu-mi capul în mîini. Nu aveam altceva de făcut decît să aștept. Nu va trece mult și se va întoarce. Trebuie să se întoarcă. Îmi luase mașina și eu trebuia să mă duc la poliție, să le dau numărul, să le explic că mi-am pierdut portofelul cu bani, cecurile la purtător și pașaportul — și îl vor găsi imediat. Între timp însă... între timp, ce ?

Șoferul se înapoie în cameră cu un individ slinos cu o privire evazivă care mi-am închipuit că trebuie să fie recepționerul sau poate însuși patronul. Ținea în mînă o foaie de hîrtie pe care mi-a întins-o și am recunoscut o notă de plată — prețul unei camere de o persoană pentru o zi și o noapte.

— Doriți să faceți vreo reclamație, *Monsieur* ? m-a întrebat.

— Unde e domnul cu care am fost eu aseară ? L-a văzut cineva plecînd azi-dimineață ?

— Cînd ați închiriat aseară camera erați singur, *Monsieur*, răspunse omul. Dacă mai erați singur și cînd v-ați întors, mai tîrziu, n-aș ști să vă spun. Aici se merge pe discreție, nu punem niciodată întrebări clienților.

Dincolo de tonul servil am simțit nota de familiaritate și dispreț. Șoferul fixa podeaua. L-am văzut pe omul de la hotel, sau pe *patron*, aruncînd o privire spre patul mototolit și de la pat spre sticla de pe poliță.

— Trebuie să anunț poliția, am spus.

Omul păru speriat.

— Ați fost prădat, *Monsieur* ? întrebă el.

Șoferul ridică privirea din podea și ținînd încă șapca în mîini veni lîngă mine, ca și cum ar fi vrut să mă ocrotească.

— E mai bine să nu vă creați probleme, *Monsieur le Comte*, spuse el cu glas scăzut. În cîteva ore vă reveniți. Dați-mi voie să vă ajut la îmbrăcat și pe urmă ple-

căm imediat acasă. Orice discuție într-un local ca ăsta poate să vă facă dificultăți, știți bine.

Brusc m-am enervat. M-am gîndit ce idiot păream probabil cum stăteam pe marginea patului în camera aceea nenorocită, îmbrăcat într-o pijama străină și asumîndu-mi o altă identitate, ca într-o farsă de music-hall, victima unei glume proaste, care fără îndoială că îl amuzase pe fostul meu însoțitor, dar nu și pe mine. În regulă. Dacă vroia să mă transforme într-un cretin, atunci n-avea decît să-mi împărtășească soarta. Am să mă îmbrac cu hainele lui, am să-i conduc mașina ca un apucat — fiindcă nici nu mă îndoiam că și el o conducea pe a mea la fel — am să mă las arestat și pe urmă o să-l aștept să-și facă apariția și să dea o explicație, așa cum se va pricepe, pentru toată comportarea lui absurdă.

— Foarte bine. Șterge-o de aici și lasă-mă în pace, i-am spus șoferului.

A plecat și l-a luat și pe recepționer cu el. Cu furie și scîrbă, m-am întins după maiou și indispensabili, pe urmă am început să mă îmbrac.

După ce am terminat să mă rad cu aparatul lui și m-am periat cu periile lui, propria-mi imagine din oglindă mi-a apărut ciudată și greu de definit. Identitatea îmi fusese dizolvată. În fața mea *stătea*, în carne și oase, Jean de Gué, așa cum îl văzusem cu o seară înainte cînd s-a lovit de umărul meu în bufetul gării. Schimbarea vestimentației îmi adusese o schimbare de personalitate ; umerii păreau mai lați, capul parcă îl țineam mai semeț și pînă și expresia ochilor semăna cu a lui. M-am forțat să zîmbesc și imaginea din oglindă îmi zîmbi, un zîmbet întîmplător, abia schițat, care parcă se potrivea cu umerii ridicați ai hainei și cu papionul atît de diferit de oricare altă cravată pe care o purtasem pînă atunci. Am scos încetișor portofelul și am numărat banii. Avea vreo douăzeci de mii de franci, iar pe noptieră mai era ceva mărunțiș. Am scotocit foarte atent prin portofel, sperînd să găsesc vreun bilet, cîteva cuvinte mîzgălite la repezeală în care să recunoască festa pe care mi-o jucase. N-am găsit nimic, nici un cuvînt, nici o cheie care să dovedească prezența lui în acea cameră de hotel.

Mă înfuriam din ce în ce mai tare. Prevedeam șirul de explicații care urma să mi se ceară de polițiști — povestirea cu lux de amănunte, apoi încăpățînarea lor plictisitoare de a mă însoți la bufetul gării și la bistroul unde luasem masa cu o seară înainte, pentru a primi confirmarea că fusesem amîndoi acolo, identici la înfățișare. Ce haz făcea probabil Jean de Gué acum pe seama mea, avînd avansul unei zile întregi la volanul mașinii mele, îndreptîndu-se spre nord, est, sud sau vest — oriunde ar fi avut el chef, cu douăzeci și cinci de lire în cecuri la purtător, încă neridicate, plus ce alți bani aș mai fi avut, îmbrăcat în hainele mele, poate chiar așezat în vreo cafenea citindu-mi notițele, cu expresia lui amuzată și nepăsătoare întipărită pe chip. Era liber să se bucure de gluma făcută, să se ducă unde ar fi dorit și să se întoarcă în clipa în care gluma nu mai avea haz, în vreme ce eu aș fi stat proțăpit în vreo secție de poliție sau consulat, încercînd să fac autoritățile să-mi priceapă povestea și foarte probabil nici măcar să nu mi se dea crezare.

Am pus înapoi în valiză trusa de toaletă și pijamaua, pe urmă am coborît ; i-am spus individului cu privirea evazivă de la recepție să-mi aducă valizele din cameră. Încă mai purta pe chip expresia pe jumătate familiară, pe jumătate amuzată, ca și cum amîndoi am fi fost părtași la ceva imoral, și mă întrebam dacă nu cumva hotelul nu era vreo vizuină de-a lui Jean de Gué, dacă n-avea obiceiul să vină acolo pe furiș ca să-și tăinuiască cine știe ce întîlniri. Abia după ce am achitat nota de plată și m-a urmat cu bagajele pînă la Renault-ul vechi, unde aștepta șoferul, mi-am dat seama că, de fapt, făcusem primul pas spre duplicitate ; faptul că nu protestasem, nu mă dusesem imediat la poliție, purtasem alte haine și mă dădusem drept Jean de Gué timp de vreo jumătate de oră mă transformase într-un om vinovat. Eram acum complicele celui care plecase la volanul mașinii mele, nu acuzatorul lui.

Șoferul așezase bagajul în mașină și ținea portiera deschisă.

— *Monsieur le Comte* și-a revenit ? întrebă neliniștit.

Puteam foarte bine să-i răspund : „Nu sînt *Monsieur le Comte* ! Du-mă imediat la secția de poliție !“ dar am

tăcut. Făcusem al doilea pas hotărîtor ; m-am așezat la volanul Renault-ului care, din întîmplare, îmi era o marcă binecunoscută, pentru că de multe ori cînd nu-mi luam mașina în concediu, obișnuiam să închiriez una și să vizitez locurile mai importante din împrejurimile orașului sau satului în care stăteam. Șoferul s-a așezat lîngă mine. Am pornit, înnebunit de ideea de a fugi de lîngă hotelul acela prăpădit și jegos, pe care doream să nu-l mai văd niciodată în viață ; pe urmă, pe măsură ce mi se întețea mînia și mă cuprindea scîrba, am apucat pe primul drum care mă scotea din Le Mans, departe de oraș și de evenimentele din noaptea trecută, intrînd pe *route nationale* spre cîmpurile neîngrădite. Seara trecută îmi făcuse sărmanul Ford să zdrăngăne din toate încheieturile, nepăsător față de urmări, căci mașina nu era a lui ; puteam și eu acum să-i plătesc cu vîrf și îndesat. Am apăsat pe accelerație și bătrîna mașină o zbughi înainte drept răspuns. Nu mă interesa ce stricăciuni i-aș fi pricinuit, nu era a mea. N-aveam nici o răspundere pentru că, în cazul unui accident, urma să fie pus în cîrca lui Jean de Gué. Dacă aș fi intrat special cu mașina într-un șanț, el era de vină, nu eu.

Deodată mi-a venit să rîd, iar șoferul de lîngă mine spuse :

— Așa da. Înainte de a ieși din Le Mans m-am temut că *Monsieur le Comte* este bolnav și nu se cădea să fie găsit acolo, în hotel. Aseară m-am necăjit cînd mi-ați dat adresa de unde să vă iau. Bine că n-a venit *Monsieur* Paul în locul meu ; din fericire avea ceva de lucru.

Am lăsat să-mi scape și cea de a treia șansă. Puteam foarte bine să fi oprit și să-i fi spus : „Lucrurile au mers mult prea departe. Du-mă înapoi la Le Mans. N-am auzit în viața mea de *Monsieur* Paul și am să dovedesc chestia asta și la poliție și ție".

În schimb, am continuat să accelerez, depășind mașinile, stăpînit de o nesăbuință pe care n-o mai cunoscusem pînă atunci, cu sentimentul că nu mai contam. Purtam hainele altuia, conduceam mașina unui alt om și nimeni nu-mi mai putea cere socoteală pentru vreo faptă. Eram liber pentru întîia oară.

Probabil că străbătusem cam douăzeci și cinci de kilometri pe *route nationale*, cînd indicatorul pentru un sat m-a obligat să reduc din viteză. Am zărit numele satului dar nu l-am luat în seamă ; după ce l-am depășit, șoferul îmi spuse :

— Ați trecut de cotitură, *Monsieur le Comte*.

Atunci mi-am dat seama că intrasem în joc. Era prea tîrziu să mai dau înapoi. Un capriciu al soartei mă adusese, în această zi, oră și minut, pe acest drum, în acest loc, în acest punct al hărții, în inima acestei regiuni necunoscute, într-o țară care nu era a mea și pe care de ani de zile îmi repetam că doresc s-o înțeleg. Pentru prima oară am sesizat poanta acelei glume, ironia situației, așa cum probabil îi apăruse lui Jean de Gué cînd m-a lăsat dormind în hotelul din Le Mans.

„Singura forță motrice a naturii umane este lăcomia", îmi spusese. „Tot ce poți face este să o slujești și să dai oamenilor ce-și doresc."

El îmi dăduse ceea ce îmi dorisem — șansa de a fi acceptat. Îmi împrumutase numele, posesiunile, identitatea. Îi povestisem cît de searbădă era viața mea ; mi-o dăduse pe a lui. Mă plînsesem de eșec ; ridicase povara eșecului de pe umerii mei cînd îmi luase hainele și mașina și plecase în locul meu. Orice aș fi avut acum de îndurat în locul lui nu mai conta pentru mine, fiindcă eu nu mai eram eu. La fel cum un actor își pune pe chip machiajul de bătrîn, sau se ascunde în spatele rolului pe care trebuie să-l creeze, tot astfel vechea identitate, pe care o cunoșteam atît de bine, putea fi dată uitării, noul eu reprezentînd pe cineva fără griji, responsabilități, cineva care-și spunea Jean de Gué ; și orice ar fi făcut acest fals Jean de Gué, orice nebunie ar fi comis nu putea să mă atingă pe mine, adevăratul John.

Lucrurile acestea mi-au străfulgerat prin minte în clipa în care am încetinit. Viitorul meu era cel care urma să fie creat de oameni necunoscuți, începînd cu șoferul de lîngă mine, care tocmai îmi atrăsese atenția, poate în mod profetic, că trecusem de cotitură.

— Bine, am spus, oprind mașina. Condu tu mai departe.

M-a privit întrebător, dar n-a cerut nici o explicație ; am schimbat locurile fără nici un alt cuvînt. A întors spre satul pe care tocmai îl depășisem și a cotit la stînga, ieșind de pe *route nationale*.

Cum nu mai aveam mașina pe care s-o îndrum ca pe o ființă vie, m-am tolănit pe locul de lîngă șofer, o marionetă lipsită de gînduri. Febrilitatea, palpitațiile se stinseseră. Treaba lor ce-o să se întîmple — dar a cui anume treabă nu m-am mai sinchisit să mă întreb.

Soarele apusese în fața noastră și cum înaintam spre est, regiunea împădurită și tăcută prinse să ne învăluie tot mai mult. Ferme singuratice răsăreau asemeni unor oaze, pete izolate fumurii, întrerupînd luciul roșiatic, blînd al ogoarelor. Arăturile se întindeau pînă departe, frumoase ca un ocean neexplorat, iar auriul ferigilor semăna cu pletele sirenelor, tivind panglica șoselelor care șerpuiau printre copaci. Nimic nu mi se părea real, nimic nu avea materialitate. Tot ceea ce vedeam se mărginea cu un vis, începînd cu miriștea gălbuie, pînă la tulpinile mlădioase de floarea-soarelui, culese de mult și lăsate să cadă singure, o dată cu primul îngheț. Soliditatea căpițelor, stropite cu alburiu, de obicei profilate limpede la orizont, se contopeau acum cu pămîntul, deveneau una cu el, iar lungile șiruri de plopi cu frunze tremurătoare, mișcate de adiere, apăreau ca din senin, ca apoi să dispară iar. Copaci fantomatici, înalți și șui, se arcuiau deasupra siluetei vreunei țărănci care se îndrepta cu capul plecat spre o destinație nevăzută. Un impuls brusc mă îndemnă să-i spun șoferului să oprească și o clipă am stat să ascult tăcerea, pe măsură ce soarele cobora în urma noastră, întunecat și roșu, iar ceața albă începuse să se înalțe. Cred că nici un călător care se avîntă pentru întîia oară într-un teritoriu virgin și necunoscut nu s-a simțit mai izolat decît mine în clipa în care am intrat pe drumul pustiu. Tăcerea se ridica din pămînt. O plăsmuiseră secole de-a rîndul, o plămădiseră milioane de ani, o călcase în picioare istoria, femei și bărbați se hrăniseră și muncise ră de pe urma ei, și nimic din ceea ce am fi rostit sau gîndit noi nu putea tulbura pacea meditativă cu care era impregnat pămîntul. Acolo, sub picioarele mele și împrejurul meu, se afla inima. Mă

întrebam cît de aproape mă găseam, chiar și pentru o clipită, de răspunsul la frămîntările, îndoielile și amărăciunile mele ; poate printre acele cîmpuri pestrițe, sub cerul amurgit, mă găseam mai aproape decît aș fi putut fi dacă mi-aș fi urmat primul impuls, dat acum uitării, de a mă îndrepta spre La Grande-Trappe.

— *Monsieur le Comte* nu prea dorește să ajungă acasă ?

M-am uitat la chipul lui blajin și cinstit, am înțeles compasiunea care i se citea în ochii căprui, dar în același timp și ușoara ironie a celui care își iubește cu adevărat stăpînul, care s-ar bate și și-ar da viața pentru el. Mi-a venit în minte că pînă atunci nu citisem în privirile nimănui devotamentul. Tandrețea lui mă făcu să-i zîmbesc drept răspuns, pînă cînd mi-am amintit că nu pe mine mă îndrăgea, ci pe Jean de Gué. M-am urcat din nou în mașină, lîngă el.

— Ei, nu-i întotdeauna ușor să fii familist, i-am spus, repetînd cuvintele care îmi fuseseră adresate mie cu o seară înainte.

— E foarte adevărat, răspunse șoferul ridicînd din umeri și suspinînd. Întotdeauna se găsesc multe de rezolvat într-o casă ca a dumneavoastră. Cîteodată chiar mă mir cum reușește *Monsieur le Comte* să evite dezastrul.

O casă ca a mea... Drumul se întindea pe vîrful unui deal și curînd am zărit tăblița indicatoare a satului St. Gilles. Am trecut pe lîngă o biserică veche, un mic scuar, plin cu nisip, flancat de cîteva case prăpădite și o băcănie singuratică, o tutungerie și o pompă de benzină, pe urmă am cotit la stînga pe un drum cu plopi și am traversat un pod îngust. Abia acum mă izbi grozăvia faptei mele, a ceea ce săvîrșisem în continuare. Un val uriaș de spaimă, ba chiar de groază, mă cuprinse din cap pînă în picioare. Am cunoscut în acea clipă sensul total al cuvîntului panică. Nu aveam decît o dorință — să fug, să mă ascund, să mă vîr undeva în vreun șanț, o groapă, ca să nu fiu dus inevitabil și conform soartei spre castelul pe care-l vedeam profilîndu-se înainte, după pereții îmbrăcați în iederă, cu ferestruicile celor două foișoare de sus, înroșite de ultima scăpărare a soarelui. Mașina trecu smucit peste un podeț de lemn, unind marginile unui

șanț, pe vremuri probabil plin cu apă, acum însă năpădit de ierburi și scaieți, intră cu viteză prin poarta deschisă, străbătu aleea rotundă, acoperită cu pietriș și se opri în fața castelului în așteptare. O terasă îngustă se întindea sub ferestrele cu obloane trase pentru noapte, dînd fațadei o înfățișare sinistră și părăsită ; ezitam încă, ghemuit pe locul meu din mașină, cînd dintr-o ușă întunecată, de sub ferestre, se desprinse silueta unui bărbat care rămase pe terasă în așteptare.

— Uitați-l pe *Monsieur* Paul, spuse șoferul. Dacă mă va întreba mai tîrziu, am să-i spun că ați avut treburi la Le Mans și că v-am luat de la *Hôtel de Paris.*

A coborît din mașină și l-am urmat agale.

— Gaston, strigă omul de pe terasă, nu duce mașina. Am nevoie de ea. Nu știu ce s-a întîmplat cu Citroën-ul.

Se uită spre mine, sprijinindu-se de balustradă.

— Ei, spuse el, dar știu că te-ai grăbit...

Nu zîmbea. Propriul meu zîmbet îmi îngheță pe buze și ca un nelegiuit urmărit, repezindu-se în orice ascunziș, m-am dat înapoi spre spatele mașinii ca într-un refugiu. Dar șoferul — prin urmare se numea Gaston — luase deja cele două valize în mînă și îmi tăie calea. Am urcat treptele spre terasă, ridicînd ochii pentru a întîlni prima privire pătrunzătoare ; faptul că folosise familiarul *tu* dovedea în mod cert că era o rudă. Am observat că era mai scund, mai slab și probabil mai tînăr decît mine ; totuși, cu o înfățișare jigărită, ca și cum ar fi fost obosit sau ar fi stat prost cu sănătatea, iar liniile din jurul gurii erau adînci și arătau nemulțumirea. Am rămas lîngă el, așteptînd să facă prima mișcare.

— Puteai măcar să dai un telefon, spuse el. Te-am așteptat cu masa. Françoise și Renée susțineau că ai avut un accident. Le-am spus că e puțin probabil și că mai degrabă îți petreci ziua în bar la *Hôtel de Paris.* Am încercat să dăm de tine acolo, dar ne-au spus că nu te-au văzut. După asta, bineînțeles, au urmat lamentațiile obișnuite.

Surpriza faptului că făcusem față inspecției lui mă amuțise. Nu prea eram sigur la ce mă așteptasem. Dubiu, poate o privire mai scrutătoare, o intuiție a lui cum

că n-aș fi fost cel pe care îl cunoștea. Mă privi din cap pînă în picioare, pe urmă rîse, un rîs nervos, nu amuzat.

— Îți spun sincer, arăți ca o epavă, se exprimă el.

Cînd Gaston îmi zîmbise, nu cu mult timp în urmă, căldura neobișnuită fusese pentru mine o binecuvîntare nemeritată. Acum însă, pentru prima oară în viață, eram conștient de antipatie. Efectul a fost neașteptat. Mă înfuriasem pentru Jean de Gué. Orice putuse săvîrși ca să stîrnească ostilitate, eu eram de partea lui.

— Mulțumesc, am răspuns. Nu mă interesează părerile tale. De fapt, mă simt nemaipomenit.

Se întoarse pe călcîie și o luă spre ușă, iar Gaston îmi surprinse privirea și-mi zîmbi. Mi-am dat seama, uluit, că acționasem exact așa cum era de așteptat din partea mea, iar faptul că-l tutuisem, cum nu-mi stătea în fire, mi se păruse ceva firesc, normal.

Am intrat în casă urmîndu-l pe bărbatul cu numele de Paul. Holul era mic și surprinzător de îngust, dînd în altul ceva mai lat, unde se vedea o scară în spirală care ducea la etajele superioare. Peste tot plutea mirosul curat și răcoros de ceară de lustruit, fără nici o legătură cu șezlongurile decolorate, proptite de perete, într-o alăturare ciudată cu scaunele stil Ludovic al XVI-lea. La capătul holului mai mare, între două uși, se afla un dulap masiv, o mobilă grațioasă, canelată, cum sînt cele din muzee înconjurate de cordoane ca să nu fie atinse de vizitatori ; în fața lui, pe un perete cu stucatură, era tabloul înnegrit al unui Crist crucificat, torturat. Prin ușile întredeschise răzbătea un murmur de glasuri.

Paul traversă holul și intră pe prima ușă.

— A sosit Jean, în fine, rosti cu o voce care trăda exasperarea, deja exprimată față de mine. Eu am plecat ; de fapt, chiar sînt în întîrziere, continuă el, apoi se uită iar spre mine.

— Văd că nu ești pregătit să stăm de vorbă astă-seară. Putem discuta mîine dimineață.

Se întoarse și ieși pe ușa care ducea la terasă.

Gaston, cu cele două valize în mînă, urca scările. Nu știam dacă trebuia să-l urmez, cînd o voce de femeie strigă din cameră pe un ton plîngăreț :

— Ești acolo, Jean ?

Șoferul mă privi compătimitor. Încet, cu pași grei, am intrat prin ușa întredeschisă, în cameră. Am cuprins dintr-o privire rapidă draperiile grele, pereții tapetați, mărimea odăii. Lămpi standard, mascate de abajururi urîte cu franjuri din mărgele micșorau lumina. Un candelabru desăvîrșit, licărind printr-o perdea de praf, cu luminările rupte, atîrna neaprins de tavanul înalt. O fereastră lungă, cu oblonul încă deschis, lăsa să se vadă o întindere mare de pămînt acoperită de ierburi încîlcite, pierzîndu-se printre șiruri de copaci și iarbă tunsă scurt, iar aproape, chiar sub fereastră, niște vite bălțate, abia deslușindu-se în lumina care se estompa.

În cameră erau trei femei. Cînd am intrat, și-au ridicat privirile spre mine, iar una dintre ele, cît mine de înaltă, cu trăsături aspre și ferme, o gură cu buze subțiri, cu părul strîns la spate într-un coc, se ridică imediat în picioare și ieși din cameră. A doua, cu ochii și părul negru, plăcută la înfățișare, aproape frumoasă, dar pierzînd din cauza pielii măslinii și a gurii morocănoase, mă privi inexpresivă de pe divanul unde stătea ; avea alături o cusătură sau o broderie și cînd prima femeie ieși din cameră, îi strigă peste umăr, fără să întoarcă capul :

— Dacă trebuie să pleci, Blanche, te rog să închizi și ușa. Nu suport curentul, spre deosebire de ăștii.

Cea de a treia femeie avea părul blond spălăcit, aproape decolorat. Probabil că odată fusese frumoasă și probabil că încă mai era, cu trăsături delicate, fine și ochi albaștri, dar expresia de înfrîngere și de irascibilitate anihila prima impresie plăcută. Nu zîmbea. Scoase un rîs scurt, exasperat, la fel ca și Paul, apoi, ridicîndu-se în picioare, traversă podeaua lustruită spre mine.

— Ei, spuse ea, n-ai de gînd să ne săruți ?

Capitolul 4

M-am aplecat și am sărutat-o pe ambii obraji ; continuînd să nu rostesc un cuvînt, am traversat camera și am sărutat-o și pe cealaltă în același fel. Prima, cea blondă cu ochii albaștri — ea mă strigase cînd eram pe

hol, pentru că îi recunoscusem timbrul glasului — veni apoi și mă luă de mînă, ducîndu-mă spre căminul în care trosnea un butuc în flăcări.

— Ar putea să-ți fie rușine, spuse ea, tutuindu-mă, cum făcuse și Paul. Am înnebunit de frică să nu fi avut un accident, dar ca de obicei, nici nu ți-a trecut prin cap să ne dai de știre. Ce-ai făcut toată ziua și de ce nu te-ai dus la *Hôtel de Paris* ? I-au spus lui Paul la telefon că nu te-au văzut deloc. Am început să cred că faci lucrurile astea intenționat, ca să ne sperii și să ne închipuim ceva grav.

— Și ce anume putea fi așa de grav ? am întrebat-o.

Răspunsul îmi venise atît de prompt încît am căpătat încredere. Visul, sau mai degrabă coșmarul, erau trăiri pe care nu le mai experimentasem niciodată. Simțeam că nu avea importanță ceea ce spuneam sau făceam.

— Știai precis că sîntem îngrijorați, spuse femeia, lăsîndu-mi brațul și dîndu-mi un ghiont ușor. Cînd nu stai pe acasă ești capabil de orice și singurele gînduri care îți trec prin cap se învîrt în jurul propriei tale ființe. Vorbești prea mult, bei prea mult, conduci prea repede...

— Prin urmare fac excese în toate ? am întrerupt-o eu.

— Faci tot ce-ți stă în putință ca să ne simțim cît mai nefericiți, răspunse ea.

— Ei, lasă-l în pace, interveni cealaltă. Nu vezi după cum se poartă că tot n-o să ne spună nimic ? Îți pierzi timpul de pomană.

— Mulțumesc, am replicat.

Își ridică privirea cu o căutătură înțelegătoare. Poate eram aliați ? Mă frămîntam cine putea să fie. Nu semăna deloc cu Paul, cu toate că amîndoi erau bruneți. Cealaltă femeie se așeză și scoase un suspin. Abia acum mi-am dat seama, după siluetă, că probabil aștepta un copil.

— Puteai măcar să ne fi povestit ce mai e pe la Paris, spuse ea, sau și asta va pluti în mister ?

— Habar n-am ce mai e pe la Paris, am aruncat eu într-o doară. Sufăr de pierderea memoriei.

— Suferi de prea multă băutură, răspunse ea. Simt după răsuflare. Mai bine te-ai duce sus să te culci. Să

nu te apropii de Marie-Noel — a făcut febră și s-ar putea să aibă ceva infecțios. A fost un caz de pojar în sat și dacă are așa ceva..., se opri și ne privi pe amîndoi semnificativ, ... puteți să vă închipuiți ce urmează.

Continuam să stau cu spatele la cămin, gîndindu-mă cum aș putea să scap și să găsesc camera ce-mi revenea. Ar fi trebuit, bineînțeles, să recunosc valizele, dacă nu fuseseră desfăcute. Dar chiar și așa, într-una din camere tot urma să găsesc periile cu inițialele J. de G. Cel puțin, patul era un refugiu, un loc de meditație și de conceput planuri. Sau cumva nu-mi mai ardea de meditație și de planuri ? Rîsul necontrolat îmi înflori pe buze.

— Acum ce mai e ? mă întrebă blonda, agasată.

— O situație de-a dreptul extraordinară, am răspuns. Nici nu vă dă prin cap cît de extraordinară e...

Libertatea acestei exprimări acționă asemeni unei vrăji aruncate peste conștiința de sine care se încăpățîna să nu mă părăsească. Parcă aș fi fost invizibil, sau posedam calități de ventriloc.

— Nu văd nimic de rîs la o epidemie, spuse blonda, și categoric, nu în clipa de față. N-am nici un chef să aduc pe lume un copil orb sau infirm — lucru foarte posibil pentru cineva în situația mea care ar face pojar. Sau vrei să spui că la Paris situația a fost extraordinară ? Sper, de dragul tuturor, că ai ajuns la o înțelegere, deși nu-mi vine să cred.

Am întors capul de la privirea întrebătoare, plină de reproș, spre cealaltă femeie, dar expresia ei se schimbase. În obrazul smead urcase un val de roșeață și înainte de a-și lăsa din nou ochii pe lucru, dădu din cap imperceptibil, în chip de avertisment. Ea și de Gué erau fără îndoială aliați, dar în numele cărei cauze ? Și în ce relații se găseau cei trei ? Brusc, m-am hotărît să spun adevărul ca probă de curaj, și pentru că nici nu eram sigur că mai eram în toate mințile.

— De fapt, am rostit, nu sînt cîtuși de puțin Jean de Gué. Sînt cu totul altcineva. Ne-am întîlnit seara trecută la Le Mans și ne-am schimbat hainele ; el a dispărut cu mașina mea, naiba știe unde, iar eu mă aflu aici, în locul lui. Trebuie să recunoașteți că situația este extraordinară.

Mă aşteptam ca femeia blondă să riposteze ; dar ea suspină din nou, privind o clipă la buşteanul singuratic care sfîrîia în cămin. Fără să mă bage în seamă, căscă şi se întoarse spre cealaltă :

— Paul întîrzie astă-seară ? N-a spus nimic.

— După o masă la *Rotary Club* [1] e clar că o să întîrzie, răspunse bruneta. L-ai văzut pe Paul întorcîndu-se devreme acasă în ocazii de genul ăsta ?

Nici una nu se uită spre mine. Remarca mea, pe care probabil o consideraseră o altă glumă proastă, sunase atît de aiurea, încît nu se sinchisiseră nici măcar să-mi dea o replică usturătoare. Lucrul dovedea că înşelătoria era totală. N-aveam decît să mă compromit după cum mi-era cheful, să spun ce mi-ar fi trăsnit prin cap, să fac absolut orice ; pur şi simplu m-ar fi tratat ca pe un beţiv sau un descreierat. Sentimentul era de nedescris. La volanul Renault-ului simţisem prima clipă de euforie, iar acum, că trecusem cu succes testul discuţiilor cu membrii familiei lui de Gué, îmbrăţişîndu-i chiar, iar ei tot nu observaseră nimic deplasat, mă cuprinse o senzaţie copleşitoare de putere. Puteam, dacă aş fi vrut, să le fac acestor oameni necunoscuţi un rău inestimabil — să-i rănesc, să le stric vieţile, să-i învrăjbesc unul contra altuia — şi n-ar fi avut nici o importanţă, pentru că, faţă de mine, nu erau decît nişte străini, nişte manechine, care n-aveau nici în clin nici în mînecă cu viaţa mea. Cînd Jean de Gué m-a lăsat adormit în hotelul din Le Mans, oare sesizase primejdia ? Fapta lui nu fusese cumva mai mult decît o şotie strengărească, o dorinţă premeditată ca eu să-i distrug căminul care, după cum se exprimase chiar el, îl sufoca ?

Simţeam privirea brunetei asupra mea — întrebătoare, gînditoare.

— De ce nu te duci sus cum ţi-a spus Françoise ? mă întrebă.

Se comporta ciudat. Parcă ar fi vrut să mă scoată din cameră, de teamă să nu mai rostesc ceva nepotrivit.

---

[1] Asociaţie internaţională a funcţionarilor din prestările de servicii.

— Bine, mă duc, am răspuns adăugînd : ați avut amîndouă dreptate. Am băut prea mult în Le Mans. Am zăcut o zi întreagă în nesimțire într-un hotel.

Faptul că se spusese un adevăr adăugă un oarecare interes dezamăgirii. Amîndouă mă priviră insistent, dar nu rostiră nici un cuvînt. Am traversat camera și am ieșit prin ușa pe jumătate deschisă, în hol. Am auzit-o pe cea care se numea Françoise izbucnind într-un torent de vorbe, în clipa în care am ieșit.

Holul era pustiu. Am ascultat la ușa de la celălalt capăt al holului și am auzit zgomote îndepărtate e bucătărie, un jet de apă și zdrăngănit de farfurii. M-am hotărît să încerc direcția scărilor. Primul palier dădea într-un coridor lung, care se deschidea în ambele sensuri, iar deasupra, scările duceau spre etajul doi. Am ezitat, pe urmă am apucat-o la stînga. Era un coridor întunecos, luminat doar de un singur bec, fără abajur. Podeaua scîrțîia sub pașii mei. M-a cuprins o tainică emoție cînd am apăsat clanța ușii de la capătul culoarului. Odaia era cufundată în beznă. Am pipăit după comutator. Lumina scoase la iveală o cameră înaltă, mohorîtă, cu draperii grele la ferestre, un pat de o persoană, înalt și îmbrăcat în aceeași culoare ca draperiile, deasupra căruia atîrna o reproducere după Guido Reni — *Ecce Homo*. După forma camerei, mi-am dat seama că se afla într-unul din foișoare, căci ferestrele erau circulare, alcătuind parcă un soi de nișă, adaptată unui loc de rugăciune, cu un *prie-dieu* [1], un crucifix și chiar un potir pentru apă sfințită. Chilia în miniatură nu conținea alte ornamente, iar în restul camerei se mai găseau un birou, scaune și o masă, alături de un scrin mătăhălos, și un șifonier, sugerînd utilizarea incomodă a odăii în chip de dormitor și birou în același timp. O altă imagine religioasă era agățată pe peretele opus patului — o reproducere a răstignirii lui Crist, încovoiat de chinuri, iar pe peretele de lîngă ușă, unde mă aflam eu, se găsea o a treia, reprezentîndu-l pe Isus, prăbușindu-se cu crucea. Odaia era rece ca o criptă, ca și cum nu avea încălzire. În aer se

[1] Bancă de rugăciuni *(fr.)*.

simțea chiar un miros neplăcut, un amestec de cremă de ghete și draperii prăfuite.

Am închis lumina și am ieșit. Cînd trăgeam ușa, mi-am dat seama că fusesem observat. O femeie cobora de la etaj spre coridor și rămăsese cu ochii țintă, înainte de a mai face un pas.

— *Bonsoir, Monsieur le Comte*, spuse ea. O căutați pe *Mademoiselle* Blanche ?

— Da, am mințit fără să mai stau pe gînduri, dar nu e în cameră.

M-am simțit obligat să mă îndrept spre ea. Era scundă, slabă și destul de în vîrstă, iar după îmbrăcăminte și felul de a vorbi, am conchis că ar fi trebuit să fie una din servitoare.

— *Mademoiselle* Blanche este la *Madame la Comtesse*, spuse ea, și am avut impresia că, instinctiv, simțise că ceva nu era în regulă pentru că expresia ochilor era ciudată, aproape uluită ; privi peste umărul meu spre camera de unde tocmai ieșisem.

— Nu contează, am spus. Pot să vorbesc cu ea mai tîrziu.

— S-a întîmplat ceva, *Monsieur le Comte* ? întrebă ea.

Ochii mici trădau o curiozitate sporită. Vocea era apropiată, încrezătoare, ca și cum s-ar fi putut să am un secret pe care doream să i-l destăinui.

— Nu, am spus. Ce să fie ?

Își întoarse din nou privirea de la mine spre coridorul cu ușa închisă.

— Mă scuzați, *Monsieur le Comte*, spuse ea. Mi-am închipuit că probabil s-a întîmplat ceva rău dacă v-ați dus în camera *Mademoiselle*-i Blanche.

Privirea îi fugi iute în altă direcție. Nu simțeam nici un pic de căldură, de încredere, așa cum simțisem la Gaston ; și totuși, în același timp, se sugera o familiaritate îndelungată, care aducea cu o înțelegere dezagreabilă.

— Sper că *Monsieur le Comte* a avut o călătorie reușită la Paris, spuse ea, glasul căpătînd o inflexiune diferită de cea anterioară, care fusese curtenitoare ; parcă ar fi făcut aluzie la ceva ce ar fi fost posibil să nu reușească și să atragă după sine reproșuri

— Desăvîrșită, i-am tăiat-o eu.

Era cît pe ce să trec de ea, cînd rosti :

— *Madame la Comtesse* a aflat că v-ați întors. Tocmai coboram scara în salon să vă anunț. Ar fi bine să urcați s-o vedeți, altfel n-o să-mi dea pace.

Madame la Comtesse... Cuvinte lugubre. Dacă eu eram *Monsieur le Comte*, atunci ea cine putea fi ? Din nou mă cuprinse îndoiala, fiorul vag de panică.

— Pot să mă duc și mai tîrziu, nu-i nici o grabă, am ripostat.

— Știți prea bine că nu-i place să aștepte, *Monsieur le Comte*, spuse femeia cu ochii negri și scrutători ațintiți asupra mea.

N-aveam nici o scăpare.

— Bine, am răspuns.

Servitoarea se întoarse spre scări și eu am urmat-o pe drumul întortocheat și lung. Am ajuns la un alt coridor asemănător cu cel de dedesubt, care se ramifica într-o a treia paralelă ; printr-o ușă de pînză, am zărit o scară de serviciu, de unde venea un miros de mîncare. Am mai trecut printr-o ușă, și pe urmă am ajuns în fața ultimei intrări, la capătul coridorului. Servitoarea deschise, înclină mai întîi ușor capul, ca un semnal, iar cînd pășii în cameră, se adresă cuiva dinăuntru :

— L-am întîlnit pe *Monsieur le Comte* pe scări. Venea să vă vadă.

Trei persoane se aflau în camera spațioasă, dar atît de încărcată de mobile încît abia dacă găseai loc să te miști printre mese și scaune. O sobă, cu ușile deschise și un foc viu, emana o căldură violentă, astfel că oricine ar fi venit din atmosfera rece a salonului de jos ar fi simțit că se înăbușă. Doi foxterieri micuți, cu funde și clopoței la zgardă, alergară spre mine, lătrînd ascuțit.

Mi-am rotit ochii prin cameră să pot prinde cîte ceva, în timp ce cîinii săreau la picioarele mele ; am văzut-o pe femeia înaltă și uscățivă care ieșise din salon la venirea mea, iar alături de ea, un preot foarte bătrîn, cu părul alb, cu tichia micuță, neagră, pe creștetul capului, cu un chip plăcut, rotofei și trandafiriu, fără nici o zbîrcitură. Dincolo de el, aproape chiar în vîrful sobei, cufundată într-un fotoliu masiv, ședea o femeie vîrstnică

corpolentă, cu fața brăzdată de sute de riduri, dar cu ochii, nasul și gura atît de izbitor și oribil de asemănătoare cu ale mele, încît pentru o clipă de rătăcire am avut impresia că Jean de Gué ajunsese aici înaintea mea și se împopoțonase ca la o mascaradă de prost gust.

Bătrîna întinse brațele și simțindu-mă atras ca de un magnet, m-am îndreptat instinctiv spre ea, îngenunchind lîngă fotoliu, brusc înhățat și înăbușit, pierdut în muntele de carne și șaluri de lînă, pentru o clipă avînd sentimentul că sînt o muscă prinsă în plasa unui păianjen uriaș, dar totuși fascinat din cauza asemănării, o altă fațetă a eului meu, mai vîrstnică, femeiască și grotească. Gîndul mi-a zburat la propria mea mamă, moartă de mult timp, de pe vremea cînd aveam zece ani, însă imaginea care-mi răsări în minte era fadă, vagă, cețoasă, fără pic de asemănare cu această replică buhăită a tot ceea ce ar fi trebuit să reprezinte ea.

Mîinile mă cuprindeau însă cu putere, împotrivindu-se să-mi dea drumul și totuși împingîndu-mă, murmurîndu-mi în auz :

— Hai, hai, du-te, copil mare, brută ce ești. Ți-ai făcut de cap, am auzit.

M-am retras și am privit-o în ochii pe jumătate ascunși de pleoapele grele și de pungile de sub ei, iar ochii erau ai mei, batjocoritori — propriii mei ochi, transformați, înotînd într-o masă de carne.

— Toată lumea s-a necăjit ca de obicei din cauza purtării tale, spuse ea. Pe Françoise au apucat-o isteri-calele. Marie-Noel are febră, Renée e posacă, Paul e țîfnos. Of ! Mi-e silă doar cînd îi văd. Numai eu nu mi-am făcut griji. Știam că ai să apari cînd ai să fii gata să te întorci, nici un minut mai devreme.

Mă trase iar în jos, chicotind, apoi mă bătu pe umăr și mă împinse deoparte.

— Sînt singura din casa asta care am încredere, așa-i? spuse ea, ridicînd privirea către preot, care îi zîmbi, dînd din cap și, în vreme ce bîțîiala continua cu intermitențe, mi-am dat seama că, de fapt, era un tic nervos, un fel de spasm pe care nu și-l putea stăpîni și care nu avea nici o legătură cu aprobarea. Efectul era deconcertant ; mi-am

întors privirea de la el spre femeia care nu se uitase niciodată spre mine de cînd intrasem în cameră, dar acum închisese cartea din mînă.

— Nu vrei să-ți mai citesc, probabil, *Maman*, spuse ea pe un ton plat, inexpresiv.

Mi-am dat seama din cele ce-mi spusese servitoarea că era *Mademoiselle* Blanche al cărei dormitor îl violasem, și bănuiam că probabil era sora mai mare a eului meu de mascaradă. Contesa se întoarse către preot.

— Pentru că Jean s-a întors, *Monsieur*, spuse ea, cu o voce care nu mai păstra nimic din chicoteala pe care o auzisem cînd mă îmbrățișase și care luase o nuanță de respect și curtoazie, m-ați considera foarte nepoliticoasă dacă v-aș ruga să mă absolviți în seara aceasta de obișnuita noastră întrunire? Are atît de multe să-mi povestească.

— Bineînțeles, *Madame la Comtesse*, spuse preotul, zîmbetul și bîțîitul capului conferind înfățișării o acceptare atît de plină de bunăvoință, încît fără îndoială că un refuz sau o negare nu ar fi avut nicicînd forță de convingere, rostite de buzele lui.

— Știu bine cît de dor v-a fost de el, chiar dacă a fost pentru timp scurt, și este o mare ușurare pentru dumneavoastră, probabil, că s-a întors. Sper, continuă el, întorcîndu-se spre mine, că totul a mers bine la Paris. Am auzit că în ultima vreme circulația este de-a dreptul imposibilă și că-ți trebuie o oră să ajungi din Concorde la Notre-Dame. Pe mine unul nu m-ar atrage așa ceva, dar vouă, tinerilor nu prea vă pasă.

— Depinde, am răspuns, dacă mergi la Paris cu treburi sau de plăcere.

Îl provocam la o discuție pentru că mă simțeam în siguranță. Nu aveam chef să rămîn singur, încolțit de presupusa mea mamă, care fără îndoială că, instinctiv, și-ar fi dat seama că ceva nu era în regulă.

— E adevărat, spuse preotul, și bănuiesc că pentru dumneata a existat cîte puțin din ambele motive. Ei, nu vă mai reține...

Și fără vreun alt avertisment, se lăsă în genunchi, închise ochii, își împreună mîinile și începu să se roage cu mare repeziciune, urmat de *Mademoiselle* Blanche, în

vreme ce mama, împreunîndu-şi şi ea mîinile, îşi lăsă capul masiv pe piept. Am îngenuncheat şi eu, acoperindu-mi ochii cu mîinile, iar cei doi foxterieri au venit să-mi adulmece şi să-mi scotocească prin buzunare. M-am uitat cu coada ochiului şi am văzut-o pe servitoarea care mă adusese în odaie îngenunchind, cu ochii închişi, repetînd răspunsurile date la rugăciuni. Preotul sfîrşi slujba şi ridică mîinile pentru a face semnul crucii asupra tuturor, apoi se ridică anevoie în picioare.

— *Bonsoir, Madame la Comtesse, bonsoir, Monsieur le Comte, bonsoir Mademoiselle* Blanche, *bonsoir* Charlotte, spuse el, înclinîndu-se şi clătinînd din cap spre fiecare, cu chipul trandafiriu boţit de zîmbete. La uşă se iscă o uşoară busculadă cînd el şi fata în casă încercară să-şi dea unul altuia prioritate, amîndoi întrecîndu-se în amabilităţi, pînă cînd, în cele din urmă, *le curé* [1] trecu primul, urmat imediat de *Mademoiselle* Blanche, cu capul mult plecat, ca al unui călugăr.

Într-un colţ al camerei, Charlotte, servitoarea, începu să amestece o soluţie într-o sticlă, iar cînd veni spre noi cu paharul cu medicamente, spuse :

— *Monsieur le Comte* doreşte să-i fie adusă şi dumnealui tava aici ?

— Bineînţeles, tîmpito, se răţoi contesa, şi să ştii că nu pun gura pe porcăria aia. Aruno-o ! Du-te şi adu tăvile. Mişcă !

Îi făcu nerăbdătoare un gest spre uşă, cu faţa încreţindu-i-se de enervare.

— Vino aici, vino mai aproape, spuse ea, făcîndu-mi semn să mă aşez lîngă ea, iar cei doi foxterieri îi săriră în poală şi se cuibăriră acolo.

— Ei, ai rezolvat ? Ai aranjat cu Carvaleţ ?

Era prima întrebare directă care-mi fusese adresată de cînd venisem la castel, o întrebare imposibil de evitat cu o glumă sau o remarcă în doi peri.

Am înghiţit în sec.

— Ce anume ? am întrebat.

— Ai reînnoit contractul ? întrebă ea.

[1] Preot *(fr.)*.

Prin urmare, Jean de Gué se dusese la Paris cu afaceri. Mi-am amintit că în valiză se aflau plicuri și acte. Prietenul din gară făcuse remarca cum că vizita fusese inutilă. Chestiunea era în mod evident importantă, iar expresia din ochii ei îmi readuse în minte cuvintele lui Jean de Gué referitoare la lăcomia umană. „Slujește lăcomia... dă oamenilor ce-și doresc".

Prin urmare, acesta fiindu-i crezul, trebuia probabil ca în clipa de față să facă pe placul mamei.

— Nu-ți face griji, i-am răspuns, totul e aranjat.

— Aha ! Mormăi ceva, satisfăcută. Și chiar ai ajuns la o înțelegere cu ei ?

— Bineînțeles.

— Paul e un neghiob, spuse ea, lăsîndu-se comod pe scaun. Mereu are ceva de cîrtit, tot timpul caută nod în papură. Dacă stai să-l asculți poți să crezi că sîntem ruinați, chiar în prag de faliment. L-ai văzut ?

— Nu, tocmai pleca cînd am ajuns acasă.

— Dar lui i-ai spus vestea ?

— Nu, n-am avut cînd.

— Putea să aștepte măcar să afle. Dar ce-i cu tine ? Ți-e rău ?

— Am băut prea mult în Le Mans.

— Le Mans ? Da' ce ți-a venit să bei în Le Mans ? Nu puteai să rămîi la Paris dacă vroiai să chefuiești ?

— Am băut și la Paris.

— Aha...

De data asta exclamația nu mai aducea a mormăit ci a compasiune.

— Bietul băiat ! spuse ea. Ți-e greu, așa-i ? Ar fi trebuit să mai rămîi să te distrezi. Hai, vino să mă mai săruți o dată.

Mă trase spre ea și din nou mă pomenii îngropat în masa de carne.

— Sper cel puțin că te-ai distrat, murmură ea. Ei, ce zici ?

Insinuarea din voce era clară. Dar în loc să resimt dezgust, m-am trezit că remarca mă amuză, ba chiar m-am simțit intrigat de ființa mătăhăloasă, monstruos de

asemănătoare cu mine, care abia-și terminase rugăciunile alături de *curé*, iar acum era nerăbdătoare să iscodească secretele fiului.

— Bineînțeles că m-am distrat, *Maman*, am spus eu, dîndu-mi seama, pe măsură ce mă desprindeam din strînsoare, că o numisem *Maman* fără să fac nici cel mai mic efort. În mod ciudat, lucrul mă șocă mai mult decît oricare altă vorbă de a ei.

— Prin urmare mi-ai adus dăruleţul pe care mi l-ai promis ?

Ochii i se micșorară, trupul i se încordă în așteptare. Brusc atmosfera deveni apăsătoare și rece. Nu știam ce să răspund.

— Ți-am promis eu vreun cadou ? am întrebat-o.

Gura lăbărțată se întredeschise. Ochii căpătară o expresie speriată, încordată, de care n-aș fi crezut-o capabilă cu o clipă în urmă.

— Să nu-mi spui că ai uitat, ripostă ea.

Reapariția lui Blanche m-a cruțat de imposibilitatea răspunsului. Pe chipul mamei se așternu un fel de mască. Se aplecă spre cîinii din poală și începu să-i mîngîie.

— Cuțu, cuțu, Jou-Jou, nu-ți mai mușca coada, drăguțule, poartă-te frumos. Și tu, Fifi, dă-te puțin mai încolo, te-ai întins prea mult. Hai, du-te la unchiu'.

Îmi vîrî cu de-a sila în brațe cîinele care se zbătu și se răsuci pînă îmi scăpă, apoi fugi și se ascunse sub un scaun.

— Ce-i cu tine, Fifi ? șpuse ea, uluită. E prima oară că se poartă așa. A înnebunit ?

— Las-o în pace, i-am spus. Simte mirosul de tren pe haine.

Animalul nu se păcălise. Întîmplarea mi se părea interesantă. În ce consta diferența fizică dintre mine și Jean de Gué ? Mama se lăsase din nou în fotoliu și se uita plictisită spre fiică. Blanche rămăsese dreaptă și înțepată, cu mîinile proptite pe spetează scaunului, cu ochii fixați pe contesă.

— Înțeleg că în seara asta vor fi două tăvi ? întrebă ea.

— Exact, i-o reteză mama. Lui Jean îi face plăcere mai mare să mănînce aici, cu mine.

— Nu crezi că astă-seară ai avut parte de suficientă agitație ?

— Nu sînt deloc agitată. Sînt foarte calmă, după cum te poți convinge și singură. Pui întrebări numai ca să ne strici cheful.

— Nu vreau să stric nimic. Mă gîndesc la binele tău. Dacă te agiți prea mult nu mai poți să dormi, iar mîine o să ai din nou o zi proastă.

— O să am o zi și mai proastă, ba chiar o noapte mai proastă, dacă Jean nu rămîne acum cu mine.

— Cum crezi.

Aprobarea fusese calmă, problema depășită. Fiica începu să pună ordine în cărțile și hîrtiile din cameră ; mă impresiona lipsa de emoție din glas, vocea searbădă și faptul că nu și-a îndreptat nici măcar o clipă privirea spre mine. Parcă nici n-aș fi existat. Bănuiam că avea vreo patruzeci și trei de ani și totuși s-ar fi putut să fie și mai în vîrstă și mai tînără. Lanțul cu cruce de la gît, atîrnat pe bluza închisă la culoare, ca și fusta, de altfel, era singura concesie făcută podoabelor. Aduse lîngă scaunul mamei o măsuță pregătită pentru cină.

— Ți-a dat Charlotte medicamentul ? întrebă ea.

— Da, răspunse mama.

Fiica se așeză la o oarecare distanță de soba duduind și-și luă lucrul de mînă de pe o măsuță pe care mai era un misal, o carte de rugăciuni legată în piele și o biblie.

— De ce nu te duci ? întrebă mama cu bruschețe.

— Aștept să aducă Charlotte tăvile, răspunse ea.

Schimbul de cuvinte dintre ele avu efectul de a mă transforma în susținător al mamei. De ce anume, n-aș fi putut să spun. Avea maniere deplorabile și totuși, spre deosebire de fiică, o găseam mai plăcută. Mă gîndeam dacă nu cumva această atracție către mamă se datora asemănării cu mine.

— Marie-Noel a avut din nou viziuni, spuse contesa.

Marie-Noel... Cineva, la parter, pomenise că Marie-Noel ar avea febră. Era cumva o altă soră religioasă ? Simțeam că se aștepta să fac un comentariu.

— S-ar putea să fie din cauza febrei, am spus.

— N-are febră. N-are nimic, spuse contesa. Vrea să fie băgată în seamă, asta e. Ce i-ai spus înainte de a pleca la Paris de ai necăjit-o ?

— Nimic, am răspuns.

— Nu se poate. Le-a tot pisat pe Françoise și pe Renée că nu te mai întorci. Și chestia asta nu i-ai spus-o numai tu, cică și Sfînta Fecioară. Așa-i, Blanche ?

M-am uitat la sora necomunicativă. Ridică ochii spălăciți de pe andrelele în mișcare, dar privi spre mamă, nu spre mine.

— Dacă Marie-Noel are viziuni, spuse ea, și eu una o cred, atunci este timpul ca cineva din casa asta să o ia în serios. Nu e prima oară cînd vă atrag atenția. Iar *le curé* e de acord cu mine.

— Prostii, replică *Maman*. Am vorbit cu el chiar astă-seară. Zice că a întîlnit frecvent asemenea cazuri, mai ales printre săraci. Probabil că Marie-Noel s-a lăsat influențată de Germaine. Am s-o întreb pe Charlotte. Asta știe totul.

Chipul lui Blanche rămase impasibil, dar am văzut-o cum strînge din buze.

— Știți prea bine că și *le curé* îmbătrînește, spuse ea Uită multe cînd aude atîtea păreri. Dacă viziunile nu dispar, am să-i scriu episcopului. Va ști să ne ofere sfatul cel mai bun, iar eu și știu care va fi acela.

— Și mă rog, care e acela ? întrebă mama.

— Marie-Noel va trebui să trăiască acolo unde nu există posibilitate de degradare, sosi răspunsul.

Mă așteptam la un acces de furie din partea contesei, dar ea mîngîie cățelul de pe genunchi, se scotoci după o pungă și luînd o bomboană de ciocolată, i-o vîrî în bot.

— Așa, spuse ea, e bună, nu ? Unde e Fifi ? Fifi, vrei și tu una ? Celălalt cîine o zbughi de sub scaun și-i sări în poală, amușinînd punga.

— Ești o proastă, Blanche, continuă ea. Dacă avem o sfîntă în familie, s-o ținem mai bine acasă. Există o mulțime de posibilități. Am putea să transformăm St. Gilles-ul într-un fel de loc de pelerinaj. Bineînțeles, cu aprobarea episcopului și a bisericii, dar oricum, nu-i o idee rea. Am

putea să facem rost de bani și să reparăm, în sfîrșit, acoperișul bisericii. Cei de la Beaux-Arts nu mișcă un deget.

— Sufletul lui Marie-Noel e mult mai important decît acoperișul bisericii, spuse Blanche. Dacă ar fi după mine, *mîine* ar trebui să plece de la castel.

— Ești invidioasă, asta-i buba, spuse mama, ești geloasă pe chipul ei drăgălaș și ochii ei mari. Într-o bună zi, lui Marie-Noel n-o să-i mai pese de viziuni — o să-și dorească un soț.

Îmi făcu un semn cu cotul. Nu m-a mirat că fiica nu i-a dat nici un fel de răspuns.

— Așa-i, Jean ? insistă mama.

— Probabil, am răspuns.

— Dă, Doamne, să trăiesc să apuc și eu nunta. Să ia un băiat cu dare de mînă...

Charlotte intră cu o tavă, urmată îndeaproape de o *femme de chambre* [1] micuță, îmbujorată, de vreo optsprezece ani, care, la vederea mea, se înroși și mai tare și chicotind, spuse :

— *Bonsoir, Monsieur le Comte.*

I-am răspuns la salut și ea așeză tava pe măsuță. Blanche se ridică în picioare, lăsînd lucrul deoparte.

— Vrei s-o vezi pe Françoise sau pe Reneé înainte de culcare ? întrebă ea.

— Nu, răspunse mama. Le-am văzut pe amîndouă la ceai. Dacă a venit Jean o să dorm bine la noapte, și nu mai vreau să mă sîcîie nimeni și mai ales tu.

Blanche se duse spre scaunul mamei, o sărută, urîndu-i noapte bună, fără să-mi fi adresat un cuvînt sau o privire. Oare ce-i putuse face Jean de Gué ? Am scos capacul de la castronelul cu supă de pe tava din fața mea. Mirosea bine și mi-era foame. Micuța *femme de chambre* o urmă pe Blanche, dar Charlotte încă își mai făcea de lucru, privindu-ne cum mîncam.

Curiozitatea mă împinse să-i mai pun o întrebare mamei.

— Dar ce are Blanche ? am întrebat.

---

[1] Fată în casă *(fr.)*.

— A, nimic special, îmi răspunse. De fapt, m-a scos mai puțin din sărite ca altădată. Ai observat că n-a sărit la mine cînd am spus că un sfînt în familie ne deschide niște posibilități ?

— Cred că a fost șocată.

— Șocată ? Vrei să spui încîntată. Să fii atent... o să răsucească ideea pe toate fețele. Dacă viziunile lui Marie-Noel ar putea pogorî asupra ei și a St. Gilles-ului o faimă cît de mică, nimeni n-ar fi mai încîntat ca Blanche. Ar avea pentru ce să trăiască. Charlotte, mai ești încă în cameră ? Ia astea de aici, m-am săturat. Și dă-i vinul lui *Monsieur* Jean. De ce nu-mi povestești de Paris ? Încă nu mi-ai spus nimic.

Mi-am scotocit imaginația. Nu mai fusesem la Paris din concediul trecut și partea pe care o știam și o îndrăgeam era prea plină de muzee și clădiri istorice ca să-i facă plăcere. Cînd am început însă să-i povestesc despre mîncăruri, am văzut că aproba ; apoi m-am pornit să-i înșir despre tot felul de cumpărături, ceea ce o încîntă și mai mult. Într-un acces de inspirație, am inventat vizite la teatru, o întîlnire cu prieteni din război — din fericire chiar ea îmi furniza numele lor. Cînd masa s-a sfîrșit — o masă copioasă, ale cărei resturi mai zăceau încă pe tăvile neridicate, mă simțeam mai în largul meu decît lîngă oricine altcineva pînă atunci. Cauza era simplă : nu avea rezerve. Mă accepta, mă credea, mă iubea, avea încredere în mine. Dacă m-ar fi întîlnit ca străin, n-am fi avut ce să ne spunem. Ca fiu, nu mi-era teamă nici de cea mai mică dezaprobare. Am rîs, am pălăvrăgit, iar lipsa de stînjeneală, neobișnuită pentru mine, era de-a dreptul o încîntare, pînă cînd, după ce Charlotte ieși din cameră, spuse :

— Jean, n-ai vorbit serios cînd mi-ai spus că ai uitat de cadoul meu ? Ai glumit, cred.

Din nou, gura întredeschisă, privirea care implora. Schimbarea era uimitoare. Pierise umorul răutăcios, sclipirea din priviri, amestecul de tandrețe și răutate. Se transformase într-o creatură deplorabilă, tremurătoare, care se atîrna de mine. Nu știam ce să fac sau ce să spun. M-am ridicat, m-am îndreptat spre ușă și am strigat :

— Charlotte, ești acolo ?

Cîinii, treziți de glasul meu, săriră de pe genunchii ei și începură să latre furios.

Charlotte apăru repede dintr-o cameră alăturată. I-am spus :

— *Madame la Comtesse* nu se simte bine. Du-te la dumneaei.

Se uită la mine întrebătoare.

— Nu i-ați adus ?

— Ce să-i aduc ? am întrebat, iar femeia mă privi fix, cu ochii mijiți. Știți, *Monsieur le Comte*, ce i-ați promis de la Paris.

Am încercat să mă gîndesc la conținutul valizei și să trec în revistă pachețelele care aduceau a cadouri. Habar n-aveam ce anume se afla în ele și nici nu-mi trecea prin minte unde puteau să se afle acum lucrurile despachetate. Charlotte spuse grăbită :

— Duceți-vă repede s-o găsiți, *Monsieur le Comte*. O să sufere îngrozitor dacă nu i-o dați.

Am traversat coridorul și am coborît primul grup de trepte, pe urmă am șovăit din nou, neștiind încotro s-o apuc. Undeva se auzea apa curgînd într-o cadă, la primul palier, în partea stîngă ; am apucat-o într-acolo, nesigur, pînă cînd am văzut o ușă întredeschisă, alături de cea care probabil dădea în baie. M-am oprit în prag dar înăuntru se afla cineva, așa că am trecut mai departe, pe lîngă baie, spre camera alăturată. Ușa era dată de perete, iar înăuntru nu era nimeni. Mi-am aruncat ochii în jur și spre ușurarea mea mi-am dat seama că avusesem noroc. Era un mic vestiar — am recunoscut periile de pe masă și un halat aruncat peste unul din scaune. Cineva îmi despachetase lucrurile și luase cele două valize, dar pe masă se aflau pachetele pe care le zărisem într-una din ele, aranjate unul lîngă celălalt, ca niște daruri de Crăciun. Mi-am amintit că fiecare dintre ele era legat cu un șnur de care era atașat un bilețel, care atunci, în camera de hotel, nu-mi spuseseră nimic ; acum însă, toate căpătau o semnificație — și F-ul și B-ul și P-ul și M-N-ul și — iată, slavă domnului, unul dintre ele era adresat lui *Maman*, învelit într-o hîrtie groasă de împachetat, cafenie, cu marginile lipite, deosebit de cele-

lalte cadouri înfășurate în hîrtii colorate. L-am luat și am ieșit din cameră, apoi am urcat iar la etaj.

Charlotte mă aștepta în capul scărilor.

— L-ați găsit ? mă întrebă.

— Da. Vrea să i-l dau eu ?

Rămase cu ochii țintă la mine, abia articulînd : „Nu, nu...", ca și cum era uluită. Îmi luă pachețelul din mînă și-mi ură : „Noapte bună, *Monsieur le Comte*". Pe urmă se îndepărtă grăbită pe coridor.

Concedierea însemna limpede că nu mai eram dorit, așa că m-am înapoiat agale la mine în cameră, întrebîndu-mă ce putea să însemne acel sfîrșit abrupt al serii. Probabil că era vorba de un fel de criză de tulburare mintală, de care aveau știință doar *la femme de chambre* și Jean de Gué și nu obligatoriu ceilalți membri ai familiei. Speram ca indiferent ce se afla în pachetul adus de la Paris, acel ceva să-i aducă alinare. Bătrîna păruse atît de sănătoasă, atît de desăvîrșit stăpînă pe situație, poate cu excepția iritabilității. Nu-mi dăduse cîtuși de puțin impresia că ar fi fost bolnavă mintal.

Am intrat în vestiar și m-am oprit în mijlocul lui, simțindu-mă dintr-o dată obosit și deprimat. Nu puteam să uit cum i se schimbase expresia feței. Oare ce aș fi putut să fac, mă gîndeam, cînd dinspre baie s-a auzit o voce :

— I-ai spus noapte bună lui *Maman* ?

Am recunoscut vocea lui Françoise, femeia blondă și fadă ; pentru prima oară am observat că baia comunica cu vestiarul printr-o ușă, ascunsă de un dulap masiv. Probabil că mă auzise cînd intrasem. Mă străfulgeră o idee. În cameră nu era nici un pat. Unde dormea Jean de Gué ?

— Ești acolo, Jean ? întrebă vocea din nou. M-am gîndit că vrei să faci baie și am dat drumul la apă.

Vocea părea că se îndepărtează ca și cum trecuse într-o altă cameră.

Am intrat în baie. Purta toate indiciile că era folosită de două persoane — periuțe de dinți, bureți, prosoape... Am recunoscut trusa de bărbierit ; alături însă

mai erau și o cască de baie, o pereche de papuci, iar de ușă atîrna un halat de baie de damă.

Am rămas țintuit locului, de frică să nu mă descons-pir. Am auzit comutatorul, pe urmă un suspin și un glas plîngăreț :

— De ce nu-mi răspunzi ?

Am tras aer în piept, cu gîndul la confruntarea care mă aștepta și am intrat pe ușă. M-am pomenit într-un dormitor spațios, de aceeași formă și mărime ca cel al sorei Blanche, dar ceva mai luminos, cu un tapet în culori deschise și fără tablouri religioase. Nișa nu avea *priedieu*, ci o toaletă, lumini și o oglindă. Un pat mare, dublu, fără draperii, se afla vizavi de nișă. Femeia numită Françoise stătea în el în capul oaselor, cu părul pus pe moațe, cu o lizeuză roz, dantelată, pe umeri. Mi se păru brusc mult mai mică, împuținată la trup față de cum o văzusem la parter.

Mă apostrofă pe aceeași voce plîngăreață, iritată :

— Bineînțeles că a trebuit să stai toată seara sus, cu *Maman*. Nici o clipă nu te gîndești la mine. Pînă și Renée, care de obicei îți ține partea, zicea că ai devenit imposibil.

Am întors capul spre perna goală să nu mai văd chipul acela obosit, nemulțumit. Am recunoscut ceasul de voiaj de pe măsuță și cartonul de țigări. Pînă și pijamaua vărgată pe care o purtasem la hotel, împăturită cu grijă, era așezată pe cearșaful tras într-o parte.

În prostia mea îmi închipuisem că Françoise era căsătorită cu Paul și era sora lui Jean de Gué. Cu inima strînsă mi-am dat seama că, de fapt, era soția mea.

Capitolul 5

Primul instinct, absurd și automat, a fost să-mi iau pijamaua de pe pat, așa că, fără să mă uit spre Françoise, am înhățat-o și m-am îndreptat spre baie. Spre necazul meu începu să plîngă, bolmojind că nu-mi pasă de ea și cît de nefericită este că *Maman* s-a amestecat întotdeauna între noi. Am așteptat în baie să se potolească.

Nu peste mult timp am auzit-o cum își suflă nasul, apoi urmară suspinele scurte și icnetele care însoțesc de obicei o porție de plîns în clipa în care încerci să te stăpînești. Ideea că ar fi putut să se dea jos din pat și să vină după mine la baie mă lăsă fără vlagă, așa că am trîntit ușa și am încuiat-o ; în aceeași clipă mi-a trecut prin minte că probabil chiar așa trebuia să se poarte o persoană cu un caracter ca al meu. Așa ar fi procedat Jean de Gué, dacă ar fi simțit plictiseală, jenă sau amîndouă. Din nou mă enervasem, ca atunci la hotel, cînd fusesem nevoit să mă îmbrac cu hainele lui. Ce-ar mai fi rîs dacă ar fi putut să mă vadă — o siluetă comică, cu pijamaua pe braț, ascuns în baie, alături soția în așteptare. Era o situație care fără îndoială că la teatru ar fi stîrnit ropote de aplauze ; îmi veni în minte cît de învecinate sînt dezgustul și groaza. Rîdem ca să stăvilim teama, sau ne simțim atrași pentru că sîntem dezgustați ; într-o farsă de alcov, publicul se entuziasmează la culme de sentimentul de silă ce ar putea să-i urmeze — o silă amestecată cu tainică emoție. Mă întrebam dacă Jean de Gué prevăzuse acest moment, sau dacă se gîndise, așa cum făcusem eu în drum spre castel, că într-o oră, două, jocul va fi demascat iar mascarada oprită. Era însă foarte posibil să nu-i fi trecut nici o secundă prin cap că eu mă voi comporta așa cum mă comportasem. Și totuși, cît de clară fusese conversația noastră din seara trecută, nemulțumirea mea față de goliciunea vieții, lipsa de comunicabilitate între oameni. Ce șansă i se oferise — să-mi poată spune în batjocură : „Încearcă atunci să trăiești în locul meu !“

Dacă într-adevăr avusese intenția s-o șteargă și să mă lase pe mine țapul ispășitor, era limpede că nu-i păsa de absolut nimeni de la castel. Mama și soția care îl iubeau nu aveau nici o importanță pentru el. Nu-l interesa nici cît negru sub unghie ce avea să se aleagă de ele sau de restul familiei ; puteam să mă port cum mă tăia capul. Privită la rece, întreaga mascaradă era atît de cumplită încît aducea a lipsă de omenie. Am închis robinetul și m-am întors în vestiar. Euforia și detașarea pe care le resimțisem cîtă vreme cinasem cu mama se transformaseră în deznădejde în clipa în care starea ei de spirit

se schimbase. În loc să mă descotorosesc de chipul ei răvăşit, aşa cum procedasem cu toate celelalte episoade ale serii ieşite din comun, simţisem nevoia s-o împac, să găsesc imediat pachetelul şi să-l dau lui Charlotte. Acum, descoperind că nemulţumita Françoise este soţia lui Jean de Gué, dorisem s-o împac şi pe ea. Jos, la parter, toţi îmi păruseră ireali, şi totuşi aici, în intimitatea camerelor lor, aceşti oameni deveneau vulnerabili şi îmi stîrneau emoţiile. Faptul că ajunseseră victimele inconştiente ale unei glume proaste nu mai avea haz. În plus, nici nu mai eram atît de convins că era vorba de o glumă. Ciudat, aveam senzaţia că mă găsesc în faţa unui test al puterii, al rezistenţei. Ca şi cum Jean de Gué mi-ar fi spus : „Prea bine. Eu m-am lăsat tîrît de familie. Dar tu, în locul meu, ai fi în stare să te descurci mai bine ?"

M-am îndreptat spre măsuţă şi am ridicat pachetelul cu litera F. Avea un ambalaj caraghios, era mititel şi tare la pipăit. Am rămas o clipă cu el în mînă, pe urmă, am trecut intenţionat prin baie şi am deschis uşa de la dormitor. Camera era cufundată în întuneric.

— Dormi ? am întrebat.

Se auzi o mişcare în pat, pe urmă s-a aprins o lumină, iar Françoise s-a ridicat în capul oaselor şi m-a privit. Bigudiurile erau acum ascunse de un fileu legat sub bărbie într-o fundiţă roz, iar lizeuza dantelată fusese înlocuită cu un şal. Efectul era în totală distonanţă cu chipul tras şi palid. Căscă şi clipi.

— Ce s-a întîmplat ? mă întrebă.

M-am îndreptat spre ea.

— Uite ce e, am spus, scuză-mă dacă te-am cam repezit adineauri. Mi s-a părut că i s-a făcut rău lui *Maman* şi eram cam neliniştit. Aş fi coborît mai devreme, dar ştii cum e. Poftim, ţi-am adus ceva de la Paris.

Privi neîncrezătoare pachetelul pe care i l-am aşezat în palmă. Îi dădu drumul pe pătură suspinînd.

— Nu m-aş supăra dacă nu s-ar repeta atît de des, dar asta e mereu, zilnic, încontinuu. Uneori am impresia că *Maman* mă urăşte, şi nu numai ea, ci voi toţi — Paul, Renée, Blanche. Pînă şi Marie-Noel nu simte nimic pentru mine.

Nu părea să aștepte vreun răspuns și m-am bucurat, căci n-aș fi știut ce să spun.

— Cînd ne-am căsătorit era cu totul altfel, continuă ea. Eram amîndoi tineri, țara abia se eliberase de sub ocupație, viața era plină de promisiuni. Mă simțeam atît de fericită. Pe urmă, pe măsură ce a trecut timpul, fericirea parcă a început să-mi alunece printre degete. Nu știu dacă vina este a mea sau a ta.

Chipul istovit de sub boneta neaspectuoasă mă privi îndelung, fără speranță.

— Mai devreme sau mai tîrziu toți ajung aici, am rostit eu, rar. Oamenii căsătoriți se deprind unul cu celălalt, se cunosc în cele mai mici amănunte. Dar ăsta nu este un motiv de nefericire.

— A, nu de asta este vorba, spuse ea. Știu că ne cunoaștem prea bine. Mi-ar fi plăcut să fii numai al meu. Dar aici toată lumea se amestecă. Trebuie să te împart cu atîția alții, iar lucrul cel mai îngrozitor este că tu nu observi și nici nu-ți pasă.

Seara petrecută cu mama fusese deosebit de simplă. Ceea ce înfruntam acum era incomparabil mai greu. Habar nu aveam ce ar fi trebuit să-i răspund.

— Totul se strînge în jurul meu, spuse ea, castelul, familia, regiunea. Mă simt ca sufocată. Am renunțat de mult să mai fac ceva în castel, să mai dau ordine, să mai fac schimbări. Familia ta mi-a arătat clar că n-am de ce să mă amestec. Aici nu s-a schimbat nimic niciodată. Îți dai seama că în ultimele luni singurul lucru pe care l-am făcut a fost să comand draperii pentru dormitorul ăsta și volanul pentru noptieră, și pînă și astea sînt considerate niște extravaganțe ?

Mă privi și am simțit că aștepta un fel de scuză din partea mea.

— Îmi pare rău, am spus, dar trebuie să înțelegi. La țară lucrurile urmează un anume tipic. E o chestiune de obișnuință.

— Obișnuință ? repetă ea. Tu vorbești așa ? Tu, care pleci ori de cîte ori simți nevoia, sub pretext că ai de rezolvat niște afaceri ? Tu nu te poți plînge că ești obligat să mergi după un anume tipic, să duci o viață de rutină, zi de zi, ca mine. Niciodată nu ți-a trecut prin

cap să mă iei cu tine. Mereu îmi spui „zilele astea" sau „data viitoare"; am ajuns să mă obișnuiesc cu scuzele tale și nici nu te mai întreb. Oricum, tot n-aș fi putut acum — mă simt foarte rău.

Învîrti între degete pachețelul, fără să-l desfacă și mi-am dat seama că un soț s-ar cuveni să spună ceva într-o astfel de situație — o vorbă de încurajare, de compasiune —, dar nu știam mai nimic de starea în care se găsea.

Deodată, fără să se plîngă sau să arate suferință, rosti :

— Jean, mi-e frică.

N-am știut ce să-i răspund. Am luat pachețelul și am început să-l desfac.

— Ți-aduci aminte ce a spus doctorul Lebrun cînd am pierdut ultima sarcină ? Nu mi-e ușor, să știi.

Mă simțeam inutil și fără nici o noimă. Am desfăcut șnurul și ambalajul, am scos o cutie, iar din cutie o casetă mică, îmbrăcată în catifea. Înăuntru era un medalion care în clipa în care era deschis dădea la iveală o miniatură cu chipul meu, sau, mai bine zis al lui. Putea fi purtată fie ca medalion, fie ca broșă, căci avea atașat un ac de aur. Lucrătura era extrem de frumoasă, ideea plină de ingeniozitate și probabil costase o groază de bani.

Scoase o exclamație de uimire și încîntare :

— Vai, ce frumos ! spuse ea. Ce minunat ! Și ce drăguț din partea ta să te gîndești la mine. Eu mă tot plîng și bombăn iar tu mi-ai adus un asemenea cadou... Iartă-mă.

Ridică o mînă spre obrazul meu. M-am forțat să zîmbesc.

— Ești drăguț că mă suporți. Să sperăm că nu mai durează mult și o să-mi revin. Cînd stau de vorbă cu tine rostesc cuvinte pe care nici nu le cred și pentru care mă urăsc, dar nu mă pot stăpîni.

Închise și deschise de vreo cîteva ori medalionul, zîmbind încîntată. Pe urmă și-l puse în chip de broșă, la șal.

— Uite, spuse ea, îmi port soțul lîngă inimă. Dacă o să mă întrebe cineva : „Unde e Jean ?" nu va trebui decît să deschid broșa și să te arăt. E o copie foarte

reușită, să știi. Probabil că a făcut-o după poza de pe vechiul buletin de identitate care-mi place atît de mult. Chiar ai comandat-o special pentru mine la Paris ?

— Da, i-am răspuns.

Probabil că acesta era adevărul, totuși propria-mi minciună sună jalnic.

— Lui Paul n-o să-i vină să creadă, spuse ea. Trebuie deci să înțeleg că totul e în regulă și că vizita a fost pînă la urmă încununată de succes ? Asta-i genul tău — să sărbătorești evenimentele printr-un gest ieșit din comun. Știi, mă simt atît de neajutorată cînd îl aud pe Paul cum o să se închidă turnătoria. Mereu am senzația că face aluzie la banii mei, aruncați pe geam într-un mod ridicol. Și totuși, dacă am avea un fiu...

Se întinse din nou în pat, cu mîna încă pe broșa de pe șal. —

— Eu mă culc, spuse ea. Să nu mai stai mult. Probabil că ești obosit dacă ai discutat afaceri toată seara cu *Maman.*

Își stinse lumina și am auzit-o suspinînd, apoi cuibărindu-se din nou pe pernă.

M-am întors în vestiar, am deschis fereastra și am privit afară. Era o noapte cu lună plină, răcoroasă și clară. Dedesubt se întindeau bălăriile încîlcite ale șanțului înconjurat de pereții masivi de piatră năpădiți de iederă, iar dincolo de ei se profila ceea ce ar fi putut să fie, pe vremuri, grădina oficială, acum însă era plină de buruieni printre care rătăceau vitele ; aleile și potecile se pierdeau printre copacii întunecați. O construcție mică, rotundă, asemănătoare cu cele două foișoare de la capătul podului de peste șanț, se profila solitară în mijlocul ierburilor din fața mea, și după forma ei am conchis că trebuia să fie un vechi cuibar pentru porumbei ; alături era un leagăn de copil, cu frînghia ruptă.

Deasupra scenei mute plutea o melancolie nedefinită, ca și cum pe vremuri, locul ar fi răsunat de rîsete și de viață ; acum nu mai rămăsese însă nimic, iar cei care priveau de la ferestrele castelului, cum făceam eu, erau cuprinși de regrete și nemulțumire. Tăcerea profundă fu întreruptă de un singur plesnet de apă, ca și cum de undeva, de sus, de la marginea unei fîntîni, se

rostogolise ceva în străfunduri ; m-am aplecat pe geam, cu gîtul întins ca să-mi dau seama de unde venise sunetul, dar n-am remarcat nimic — din monstrul de piatră care rînjea spre mine de la capătul burlanului coborînd dinspre foișorul de sus nu cursese nimic.

Ceasul bisericii din sat, din spatele castelului, bătu de unsprezece — un sunet ascuțit, subțirel, care lăsă în urmă aceeași impresie de avertisment ca și clopotul de Angelus din catedrala din Le Mans, iar cînd ultima notă se stinse, m-am simțit și mai abătut, și mai deprimat, iar vocea rațiunii păru să-mi șoptească : „Ce cauți aici ? Pleacă, pînă nu e prea tîrziu".

Am deschis ușa la coridor și am ascultat. Totul era cufundat în liniște. Mă întrebam dacă mama adormise, potolită de conținutul misterios al pachetului dat lui Charlotte, sau dacă încă mai stătea ghemuită în fotoliu. Oare sora Blanche era îngenuncheată în fața *prie-dieu*-ului sau se uita, din pat, la Christul răstignit ? Nu-mi ieșeau din cap vorbele intime, emoționante ale lui Françoise, „Jean, mi-e frică". Nu mi se cuveneau. Nimic de aici nu era al meu. Eram un intrus. Nu făceam parte din viața lor.

Am traversat coridorul și am coborît scările. Tocmai apăsasem clanța la ușa care ducea spre terasă, cînd mi-am dat seama că în spatele meu, pe scară, se aud pași ; m-am uitat în sus și am văzut-o pe femeia brunetă — Renée — în capot și papuci, cu cocul desfăcut, și părul lăsat pe umeri.

— Unde te duci ? șopti ea.

— Afară, să iau puțin aer, am mințit eu prompt. Nu pot să dorm.

— Ce ai ? Am observat că nu ești nici obosit, nici bolnav ; n-a fost decît un pretext pentru Françoise. Te-am auzit coborînd de la *Maman* și te-am așteptat — lăsasem ușa deschisă. N-ai observat ?

— Nu, am răspuns.

Părea că nu-i venea să creadă.

— Nu se poate să nu-ți fi dat seama că l-am trimis pe Paul de la masă special, în clipa în care am știut că te întorci. Acum s-a irosit toată seara. Poate să se întoarcă oricînd.

— Îmi pare rău, am răspuns. *Maman* a avut o mulțime să-mi povestească, mi-a fost imposibil să plec. Mîine nu putem să stăm de vorbă ?

— Mîine ? mă imită ea, brusc agasată și enervată. Deci pentru tine și mîine e foarte bine, după zece zile de stat la Paris ? Trebuia să-mi închipui. Probabil că de-asta nici nu te-ai sinchisit să-mi răspunzi la scrisori.

Oare arătam la fel de nerod și de anost după cum mă simțeam, stînd acolo cu mîna pe clanță ? În seara aceea, mai devreme, femeia păruse că-mi este aliată și prietenă. Acum devenise o confidentă înăcrită ; din nou am avut sentimentul că era profund jignită. Îmi doream din tot sufletul să știu care erau relațiile ei cu restul familiei și ce anume avea de discutat cu Jean atît de urgent și confidențial.

— Nu pot să spun altceva decît că îmi pare rău, am repetat. N-am înțeles că doreai să mă vezi în mod special. De ce nu mi-ai trimis vorbă sus, cînd eram la *Maman*. Aș fi coborît.

— Asta e o formă de sarcasm, spuse ea, sau ești cu adevărat beat ?

Furia ei mă scoase din sărite. Starea mamei și a soției mă mișcaseră, din motive diferite. De ea nu aveam timp ; prea se vîrîse brusc între mine și o eventuală evadare.

— Ai să răcești, i-am spus. De ce nu te duci sus, la culcare ?

Mă privi fără să clipească, pe urmă, trăgînd aer în piept, îmi aruncă :

— *Mon Dieu*, cît te mai urăsc uneori.

Îmi întoarse spatele și urcă scările. Am deschis ușa de la terasă și am ieșit. Aerul era proaspăt și plăcut după atmosfera stătută și totuși rece din interior, îndărătul obloanelor ferecate. Pietrișul scîrțîia sub tălpi ; am coborît ușor treptele spre aleea unde întorsese mașina. Tocmai cotisem spre stînga, către dependințele de lîngă zidul gros al șanțului, care mi se păreau a fi grajdurile și un garaj, cînd farurile unei mașini luciră în aleea străjuită de plopi care cobora dealul, îndreptîndu-se direct spre pod și poarta castelului. M-am ascuns în spatele cedrului întunecat din apropiere, fără să-mi dau seama

dacă farurile mă luminaseră ; într-o clipă traversă podul, trecu de poartă și coti la dreapta, spre clădire și acareturi. L-am auzit trîntind ușa Renault-ului, apoi am recunoscut scîrțîitul anevoios al porților de la garaj. Peste cîteva clipe pașii se îndreptară spre terasă, trecînd foarte aproape de ascunzișul meu. Urcă treptele, intră în castel și închise ușa.

Am așteptat cîteva clipe. Pe urmă am ieșit din ascunzătoare și m-am îndreptat spre zidul șanțului. Eram doar la cîțiva pași de arcada prin care probabil că venise Paul, cînd am auzit un mîrîit înfundat. Atunci am observat că lîngă arcadă se afla un țarc, și în el un cîine mare de aport, care la vederea mea începu să latre înfuriat. Am murmurat ceva spre el, dar în zadar. La auzul vocii mele, se porni să latre și mai furios, așa că m-am întors la adăpostul cedrului, unde nu mă putea zări, așteptînd să se potolească pînă m-aș fi încumetat să întreprind ceva. Lătratul continua fără încetare, pe urmă se transformă în mîrîit, apoi se potoli ; mi-am luat iar inima în dinți și am pornit privind în jur și în sus, la zidurile masive ale castelului, impunătoare, decolorate și totuși ciudat de frumoase în lumina argintie a lunii. O ușă în zidul terasei ducea la terenurile îndepărtate și ceva mă împinse să trec prin ea ; în față se întindea șanțul secat, pînă la ierburile unde rătăceau vitele, spre aleile fantomatice care bordau pădurea, porumbarul și leagănul frînt. Cine știe unde își găsise culcuș autorul glumei în care eram amîndoi implicați, sau poate cine știe, făcea haz de buimăceala mea. Își închipuia că dacă se îmbrăcase cu hainele mele, în mod automat devenise și liber ? Ai lui sufereau, iar lui puțin îi păsa cît de vulnerabili erau și cît de rău puteau fi loviți.

Din nou se auzi plesnetul scurt de apă care mă tulburase cînd stătusem la fereastră, venind de undeva din apropiere ; mi-am dat seama că erau castane care cădeau din pom pe aleea cu pietriș, dincolo de șanț. Nici ceața rătăcitoare, nici frunzele căzute, nici ploaia mohorîtă n-ar fi putut marca mai precis ca acest sunet sfîrșitul verii. Cuprindea în el întreaga toamnă. Am ridicat ochii spre ferestrele cu obloanele trase, întrebîndu-mă care era turnul rotund în care dormea mama și unde se găsea

chilia de rugăciune a fiicei. Deasupra mea se afla vestiarul pe care tocmai îl părăsisem, iar lîngă el erau ferestrele lungi ale dormitorului.

Ceasul bisericii bătu de jumătate de oră, semnalul meu de plecare ; zăbovisem îndeajuns printre oamenii aceştia care mi-erau total necunoscuţi. Nu îndrăzneam să trec iar pe lîngă cîine de teamă să nu trezesc toată casa, aşa că m-am hotărît să ies pe poartă, să traversez podul, să urc aleea străjuită de plopi şi să ajung la şosea, pe care aş fi mers pînă la primul oraş întîlnit în cale.

Castanele continuau să cadă lîngă şanţ şi de data asta, fără să mai am copaci alături, una mă lovi în cap şi se rostogoli pe jos. Am privit în sus, buimac, şi am văzut că în foişorul de deasupra camerei mele se afla o ferestruică îngustă, întunecată, care încadra o siluetă îngenuncheată pe pervaz. Cum priveam, o altă castană mă lovi în frunte, pe urmă încă una şi încă una, toate aruncate de silueta în genunchi care, pentru un anume motiv, dorea să-mi atragă atenţia. Brusc, silueta se ridică şi rămase în picioare pe pervaz ; mi-am dat seama că era un copil cam de vreo zece ani, într-o cămaşă de noapte albă, şi că o singură mişcare greşită l-ar fi putut trimite în abisul care se căsca dedesubt. Nu deosebeam nici sexul, nici trăsăturile ; nu vedeam decît primejdia.

— Înapoi, am strigat eu uşor. Du-te înapoi în cameră.

Silueta nu se clinti. Mă lovi o altă castană în cap.

— Înapoi, am strigat iar. Du-te înapoi să nu cazi !

În clipa aceea copilul rosti primele vorbe cu un glas limpede, subţirel şi destul de stăpîn pe sine :

— Jur că, dacă nu vii la mine pînă număr la o sută, mă arunc de la fereastră.

Nu m-am mişcat, şi vocea îmi strigă din nou :

— Ştii că îmi ţin întotdeauna promisiunile. Încep să număr şi dacă nu eşti lîngă mine cînd am ajuns la o sută, jur pe Fecioara Maria că mă arunc. Unu... doi... trei...

Ceva despre febră, sfinţi şi viziuni îmi năvăli în minte. Conversaţia de aseară începea să aibă, în sfîrşit, un înţeles. Nu-mi trecuse deloc prin cap că religioasa, sfînta Marie-Noel ar putea fi un copil. Vocea continua să numere, aşa că m-am întors, am revenit pe terasă prin

ușa de la grădină, apoi la ușa de la intrare, care nu era încuiată. Am bîjbîit pe scări pînă la treptele de serviciu care ar fi putut să mă scoată direct la foișorul de deasupra camerei mele. Am găsit o ușă batantă și am împins-o cu piciorul, căci nu mai conta dacă mă auzea cineva și trezeam toată casa ; singurul meu gînd era să împiedic o nenorocire. Am ajuns la o scară în spirală, luminată de un bec palid, albăstrui ; am urcat în fugă treptele, două cîte două. Scara ducea la un etaj și un alt coridor întortocheat, dar chiar în fața mea se afla o ușă și din spatele ei răzbătea o voce care număra constant : „optzeci și cinci, optzeci și șase, optzeci și șapte..."

Am dat buzna în cameră și am prins în brațe silueta din geam, apoi am așezat-o pe patul de lîngă perete. Mă priviră doi ochi imenși, pe un chip înconjurat de o coroană de păr negru, zburlit ; mă cuprinse amețeala, căci priveam o replică a lui Jean de Gué și, prin urmare, într-o manieră fantastică, un „eu" îngropat de mult în trecut și dat uitării.

— De ce n-ai venit să-mi urezi noapte bună, Papa ? mă întrebă fetița.

Capitolul 6

Nu-mi lăsă timp de gîndire ca să-i răspund. Sări din pat și mi se agăță de gît, acoperindu-mă de sărutări.

— Potolește-te, gata, am spus, încercînd să-i descolăcesc brațele.

Începu să rîdă, atîrnîndu-se și mai tare, ca o maimuțică, pe urmă, brusc, se întoarse și făcu o tumbă pe spate, în pat. După ce-și recăpătă echilibrul, rămase cu picioarele încrucișate la marginea lui, ca și cum ar fi ținut ceva în poală, cu ochii ațintiți asupra mea și foarte serioasă. Am tras aer în piept și mi-am netezit părul, pe urmă ne-am fixat unul pe celălalt, ca două mici animale gata să se ia la harță.

— Ei bine ? spuse ea — inevitabilul *Alors* ? care implică în același timp și o întrebare și exclamație și replică ; l-am repetat și eu ca să cîștig timp, încercînd

să prind înțelesul acestei complicații noi și neașteptate ce se ivise o dată cu fiica ; pe urmă, străduindu-mă să fiu stăpîn pe situație, am rostit :

— Parcă aveai febră, nu ?

— Am avut azi-dimineață, dar astă-seară, cînd s-a uitat mătușa Blanche la termometru, nu mai aveam aproape deloc. Numai că de cînd am stat la fereastră probabil că a mai crescut. Stai jos. Atinse un scaun de lîngă ea. De ce n-ai venit să mă vezi cînd te-ai întors ?

Vorbea foarte hotărîtă, ca și cum era obișnuită să dea ordine. Nu i-am răspuns.

— Glumețule, spuse ea ușor. Pe urmă îmi luă grăbită mîna și mi-o sărută. Ți-ai făcut manichiura ?

— Nu.

— Unghiile au altă formă și sînt mai curate. Probabil că la Paris așa fac bărbații. Și să știi și că miroși altfel.

— Cum adică ?

Strîmbă din nas.

— Ca un doctor, răspunse ea, sau ca un preot, sau ca un străin care vine la ceai.

— Îmi pare rău.

Am privit-o buimac.

— O să treacă. E clar că te-ai învîrtit în cercuri înalte. Ați vorbit despre mine, jos ?

Un anume instinct îmi șopti că totuși copiilor nu trebuie să li se dea prea mult nas.

— Nu, am răspuns.

— Nu e adevărat. Germaine mi-a povestit că la prînz s-a discutat numai despre asta. Cu toate că erau foarte agitați pentru că ai întîrziat. Ce-ai făcut ?

M-am străduit pe cît posibil să spun adevărul.

— Am dormit la un hotel în Le Mans.

— Ce caraghios ! Erai foarte obosit ?

— Băusem prea mult cu o seară înainte și m-am lovit cu capul de dușumea. Și cred că am luat din greșeală și niște somnifere.

— Dacă n-ai fi luat pastilele ai fi plecat ?

— Cum adică ?

— Ai fi plecat și nu te-ai mai fi întors niciodată ?

— Nu te înțeleg.

— Sfînta Fecioară mi-a spus că s-ar putea să nu te mai întorci. De aceea am făcut febră.

Renunţase la tonul poruncitor. Mă urmărea atentă, cu ochii aţintiţi pe chipul meu.

— Ai uitat ce mi-ai spus înainte de a pleca la Paris ?

— Ce ţi-am spus ?

— Că într-o bună zi, dacă viaţa devine de nesuportat, o să dispari şi n-ai să te mai întorci niciodată.

— Nu ţin minte să fi spus aşa ceva.

— Eu n-am uitat. Cînd unchiul Paul şi ceilalţi au început să discute despre problemele cu banii şi cum te-ai dus tu la Paris ca să încerci să rezolvi treburile şi nu prea era vreo nădejde de reuşită, m-am gîndit : „Acum e momentul". M-am trezit noaptea şi mi-a fost rău, iar Sfînta Fecioară a venit la capul patului şi părea tristă.

Mi-era greu să întîlnesc privirea directă a copilului. Am întors capul, am ridicat un iepuraş de jucărie cu blănita roasă şi am început să-i răsucesc singura ureche care îi mai rămăsese.

— Dacă nu m-aş fi întors, ce ai fi făcut ? am întrebat-o.

— M-aş fi omorît.

Am aşezat iepuraşul pe cearceaf ca şi cum ar fi făcut un pas de dans. Îmi trecu vag prin cap cum mă distra o asemenea scenă cînd mă mai jucam cu jucăriile. Copilul nu rîse, îmi luă iepuraşul şi-l aşeză pe raft.

— Copiii nu se omoară, i-am spus.

— Atunci de ce-ai urcat treptele în goană adineauri ?

— Puteai să aluneci.

— Nu puteam. Mă ţineam bine. Am stat de multe ori pe fereastră. Dar dacă n-ai fi venit acasă, atunci ar fi fost altceva. Aş fi sărit jos şi aş fi murit. Şi pe urmă aş fi ars în iad. Dar mai bine să ard în iad decît să trăiesc fără tine.

M-am uitat din nou la ea — chipul micuţ, oval, părul tuns scurt, ochii scăpărători. Mărturisirea înfocată era tulburătoare, şocantă, vorbe de aşteptat din partea unui fanatic nu a unui copil. Îmi scotocii mintea în căutarea unei replici potrivite.

— Cîţi ani ai ? am întrebat.

— Ştii bine că o să împlinesc unsprezece.

— Perfect. Ai în față toată viața. O ai pe mama, mătușile, bunica, toți de aici te iubesc și totuși vorbești prostii că te arunci de la fereastră dacă eu nu sînt.

— Dar, Papa, pe ei nu-i iubesc. Numai pe tine te iubesc.

Deci asta era. Îmi doream o țigară. Inconștient, am scotocit prin buzunare și observîndu-mă, fetița sări din pat, alergă la un mic birou de lîngă fereastră, scoase o cutie cu chibrituri dintr-un sertăraș și într-o clipă sosi lîngă mine cu un chibrit aprins.

— Spune-mi, e adevărat că pojarul nu face bine la copiii nenăscuți ?

Schimbarea din atitudine mă depășea.

— Habar n-am, i-am răspuns.

— *Maman* mi-a spus că dacă mă îmbolnăvesc și ia de la mine și pe urmă îi dă și frățiorului meu, o să se nască orb.

— Nu știu exact. Nu mă pricep la lucruri de astea.

— Dar dacă frățiorul meu o să fie orb o să-l mai iubești ?

Nota de seriozitate dispăruse. Începu să facă piruete în vîrful degetelor prin toată camera, mai întîi pe un picior, pe urmă pe celălalt. Nu știam ce să-i răspund. Dansa dar ochii nu și-i lua de pe mine.

— Ar fi foarte trist să se nască un copil orb, am răspuns în doi peri.

— Va trebui să-l internezi undeva ?

— Nu. O să avem grijă de el aici, acasă. Dar oricum, așa ceva n-o să se întîmple.

— Nu se știe. S-ar putea să fac pojar și dacă fac, precis o s-o îmbolnăvesc și pe *Maman*.

Mi-am dat seama că o prinsesem cu minciuna, iar ocazia nu trebuia scăpată.

— Adineauri mi-ai spus că ai făcut febră pentru că ți-a fost teamă că nu mă mai întorc, am spus iute. N-ai pomenit nimic de pojar.

— Am făcut febră pentru că m-a vizitat Sfînta Fecioară. E un semn al Proniei cerești.

Se opri din piruete, se băgă în pat și-și trase cearceaful peste cap. Mi-am scuturat țigara într-o farfurioară

pentru păpuși și m-am uitat în jur. Era un amestec ciudat de cameră de copil și chilie. În perete se mai afla o nișă de mărimea ferestrei de unde aruncase cu castane și dedesubtul nișei improvizase un *prie-dieu* dintr-o cutie de ambalaj cu o bucată veche de brocart. Deasupra se afla un crucifix, împodobit cu mătănii și între cele două lumînări așezate pe *prie-dieu* se afla statuia madonei. Alături, pe perete, erau agățate reproduceri ale Sfintei Familii, capul Sfintei Tereza de Lisieux și cu totul neașteptat, cocoțată șui pe spătarul unui scaun, o păpușă dezbrăcată, cu pete de vopsea pe corpul de cîrpă și un toc înfipt în inimă. De gît atîrna o tăbliță pe care scria : „Martiriul Sf. Sebastian". Jucăriile, mai potrivite vîrstei ei decît acest *prie-dieu*, zăceau aruncate pe podea, iar lîngă pat era o fotografie a lui Jean de Gué în uniformă, care, după înfățișare, era probabil luată în tinerețe, înainte să se fi născut fetița.

Mi-am stins țigara și m-am ridicat. Silueta de sub cearceaf nu se clinti.

— Marie-Noel, promite-mi ceva.

Nici o mișcare. Probabil că se prefăcea că doarme. N-avea importanță.

— Promite-mi că n-ai să te mai urci niciodată pe fereastră.

Aceeași nemișcare, pe urmă se auzi un sunet ciudat, un fel de zgrepțănat, la început slab, apoi o pauză, după care se porni și mai puternic. Mi-am dat seama să zgîria zidul de lîngă pat, imitînd un șoricel sau un șobolan. Urmă un chițăit, pe urmă un șut tras de sub pătură. În minte îmi reveniră mustrări de mult date uitării.

— Să știi că asta nu este o dovadă nici de isteţime, nici de umor, i-am răspuns. Dacă nu-mi răspunzi imediat, nu-ți mai spun noapte bună.

Drept răspuns, chițăi și mai tare, iar zgrepțănatul se înteți.

— În regulă, am spus cu glas hotărît, deschizînd ușa.

Dumnezeu știe ce urmăream prin gestul acesta, căci ea deținea de fapt toate atuurile ; n-avea decît să se ducă iar la fereastră și să facă demonstrația.

Spre ușurarea mea însă, amenințarea avu efect. Își aruncă cearceaful, se ridică în capul oaselor și întinse brațele. M-am dus spre ea fără tragere de inimă.

— Promit, dacă promiți și tu, îmi spuse.

Suna logic, dar am intuit o capcană. Problema era de competența lui Jean de Gué, nu a mea. Nu mă pricepeam la copii.

— Ce trebuie să promit ? mă întrebă.

— Să nu mai pleci niciodată de lîngă mine, sau, dacă totuși trebuie, să mă iei și pe mine.

Din nou am evitat răspunsul direct din priviri. Era o situație fără ieșire. Parasem deja răspunsurile pentru mamă și o liniștisem pe soție. Trebuia oare să cedez și fiicei ?

— Uite ce e, i-am spus, adulții nu pot face asemenea promisiuni. Nimeni nu este în stare să prevestească viitorul. S-ar putea să se declanșeze un alt război.

— Nu vorbesc de război.

În voce se simțea o înțelepciune stranie, bătrînească. Păcat că nu era mai mare, sau mult mai mică, sau cumva altfel. Avea o vîrstă total nepotrivită. Aș fi avut poate îndrăzneala să spun adevărul unei persoane mai mature, dar nu unui copil de zece ani, încă legat de lumea lui tainică.

— Deci ? îmi spuse.

Nici un adult așteptînd o hotărîre în legătură cu viitorul n-ar fi arătat mai calm sau mai grav. Mă gîndeam de ce oare Jean de Gué putuse să-i sugereze că era posibil să plece pentru totdeauna. Fusese cumva un vicleșug ca să-i cîștige ascultarea, cum făcusem și eu adineauri ? Sau era vorba de o amenințare deliberată, ca atunci cînd s-ar fi întîmplat cu adevărat să fie pregătită pentru această eventualitate ?

— Degeaba, i-am răspuns. Nu pot să fac asemenea promisiune.

— Mi-am închipuit eu. Viața e grea, așa-i, Papa ? Amîndoi trebuie să sperăm că lucrurile se vor îndrepta și că vei rămîne acasă, iar eu nu trebuie să mor tînără.

Tonul nepăsător, întrucîtva fatalist, era mai impresionant decît dacă ar fi arătat vreo emoție. Îmi sărută mîna din nou. M-am enervat.

— Uite ce e, îți promit că dacă plec, îți spun ție mai întîi. S-ar putea să nu spun nimănui altcuiva, dar ție îți voi spune.

— E cinstit, aprobă ea.

— Acum te culci ?

— Da, Papa. Mi s-au răvășit păturile. Te rog să mi le aranjezi.

Cearceaful atîrna într-o parte. I l-am vîrît sub ea, ca să nu se mai deranjeze. Mă privea de pe pernă. Mi-am închipuit că trebuia s-o sărut.

— Noapte bună, i-am spus, somn ușor.

Am sărutat-o pe obrazul micuț și slab ; chipul și gîtul erau firave, iar ochii enormi.

— Ești o slăbănoagă. Ar trebui să mănînci mai mult.

— Dar de ce ești atît de stînjenit ? mă întrebă.

— Nu sînt deloc stînjenit.

— Semeni cu cineva care a spus o minciună.

— Eu mint mereu.

— Știu, dar de obicei nu pe mine.

— Hai, pentru astă-seară ajunge. Noapte bună.

Am ieșit și am închis ușa. Am așteptat o clipă pe coridor, dar n-am auzit nici o mișcare, așa că m-am dus spre scara din foișor, prin ușa de pînză și am străbătut holul spre camera mea.

Brusc m-am simțit istovit. Casa era cufundată în liniște. Fuga mea pe scări sau lătratul cîinelui nu treziseră pe nimeni. M-am strecurat în baie și am ascultat la ușa dormitorului. Françoise nu se mișca. M-am apropiat de pat și după respirație mi-am dat seama că dormea. M-am întors în vestiar, m-am dezbrăcat și am intrat în baie. Apa se răcise dar n-am vrut s-o deranjez să dau drumul la apă fierbinte. M-am șters, mi-am pus pijamaua pe care o purtasem la hotel și halatul de pe spătarul scaunului. M-am periat cu periile lui, la fel ca și dimineața, pe urmă m-am dus la masă și am luat pachetul cu inițialele M-N. Am avut impresia că era o carte. Am desfăcut cu grijă șnurul și ambalajul ; într-adevăr, era o carte, după cum îmi închipuisem. Titlul era *Micuța floare*, iar sub el, o stampă viu colorată, cu Sf. Tereza de Lisieux, înfășurată separat. Într-un colț, Jean de Gué scrisese : „Adorabilei mele Marie-Noel, cu toată dragostea,

Papa". Am învelit cartea la loc și am pus-o pe masă lîngă celelalte pachete. Probabil că alesese cadourile cu multă grijă. Nu știam ce adusese mamei, dar fusese ceva absolut vital. Medalionul uscase lacrimile soției și o ajutase să adoarmă, încrezătoare în el. *Micuța floare*, deschisă, alături de fotografia din camera foișorului, urma să hrănească imaginația copilului, astfel că ar fi dat naștere la viziuni și visuri, cu consecința că propria lui conștiință ar fi fost puțin adormită — în cazul în care ar fi avut conștiință, ceea ce mă îndoiam. M-am aplecat iar peste fereastră ; castanele continuau să cadă pe cărarea cu pietriș de dincolo de șanțul cu apă, din ierburi se ridica o ceață care se învîrtejea în șomoioage spre copacii neguroși.

Nimeni nu avea dreptul să se joace cu viețile oamenilor. Nici să se amestece în trăirile lor. O vorbă, o privire, un zîmbet, o încruntare dădeau naștere la altceva într-o ființă umană, stîrneau un răspuns sau o antipatie, țeseau pe dată un voal fără început sau sfîrșit, cu marginile și în afară și înăuntru, unduindu-se astfel încît zbaterea uneia depindea de zbaterea celeilalte.

Jean de Gué procedase greșit. Fugise departe de viață, scăpase de trăirile provocate de el însuși. Nici unul dintre cei de sub acoperișul său nu s-ar fi comportat ca atare dacă el ar fi avut o anume atitudine față de ei. Mama n-ar fi întors spre mine privirea aceea speriată, sora nu ar fi ieșit din cameră fără să rostească un cuvînt, Paul n-ar fi vorbit cu ostilitate, Renée nu m-ar fi blestemat pe scară, soția nu ar fi plîns, copilul nu ar fi amenințat că se aruncă de la fereastră. Jean de Gué ratase totul. Era un ratat mai mare decît mine. De aceea mă lăsase adormit la hotelul din Le Mans și dispăruse. Nu era o glumă ci o mărturisire a înfrîngerii. Eram convins acum că nu se va mai întoarce. Nici măcar nu se sinchisise să afle cum mă descurcasem. N-aveam decît să procedez cum credeam de cuviință, să rămîn sau să plec. Dacă nu l-aș fi întîlnit, dacă nu s-ar fi petrecut nimic din toate acestea, astă-seară aș fi tras la casa de oaspeți de la Grande Trappe, străduindu-mă să descopăr ce trebuie să faci cînd te afli în fața eșecului. Aș fi auzit călugării psalmodiindu-și slujba, aș fi rostit prima rugăciune. Acum, toate acestea erau irea-

lizabile, iar eu eram singur. Mai bine spus nu eram singur — făceam parte din viaţa altora. Pînă atunci nu mă interesase niciodată vreo altă persoană, cu excepţia motivaţiilor şi judecăţilor aplicate unor personaje istorice de mult apuse. Mi se oferea acum şansa să acţionez altfel, folosindu-mă de înşelăciune. Nu aveam cum să ştiu dacă prin minciună se poate ajunge la ceva bun. Bănuiam că totul ar fi dus doar la probleme, certuri, nenorocire — dar nu eram convins. Dacă aş fi ajuns la Grande Trappe mi s-ar fi dat un răspuns. Acum însă, mă aflam în casa altcuiva.

M-am întors de la fereastră în cameră, am intrat în dormitor şi mi-am scos halatul şi papucii. Pe urmă, m-am întins lîngă sărmana şi chinuita lui soţie care dormea paşnic, cu broşa prinsă în şal. „Ah, Doamne, ce voi face ?“ mi-am spus în sinea mea ; „Oare trebuie să plec sau să rămîn ?“

Nu exista nici un răspuns. Numai semnul de întrebare.

Capitolul 7

Am dormit profund, iar cînd m-am deşteptat, am dat cu ochii de jaluzelele trase şi de lumina zilei care umplea camera ; locul de lîngă mine era gol. Dinspre baie veneau glasuri, aşa că am rămas nemişcat, cu mîinile sub cap, privind prin cameră, al cărei tapet în dungi nu se potrivea deloc cu mobila masivă, sculptată, închisă la culoare, probabil neclintită din locul ei de cincizeci de ani. Cineva se străduise să modernizeze odaia cu nişte draperii vesele şi o noptieră cu un volan, într-o nişă, într-o încercare de a le potrivi cu tapetul, dar nuanţa era prost aleasă, un amestec de roz cu stacojiu, care irita privirea dacă te uitai prea insistent.

Camera slujea şi de birou, căci lîngă cămin se afla un mic *secretaire*, o măsuţă pentru ceai, o vitrină de colţ, cu porţelanuri şi o bibliotecă ; în mod ciudat totuşi, efectul nu era de confort sporit ci exact opusul. Atmosfera împărtăşea o anume rigiditate şi sobrietate, asemeni mobilei

expuse într-o vitrină, ca și cum cea care le aranjase ar fi dorit să se înconjoare cu posesiuni care pe vremuri arătaseră bine într-un decor total diferit, dar care în această cameră erau extrem de nepotrivite.

Vocile amuțiră, se auzi sunet de robinete închise și iar deschise, apoi pași pe coridor. Undeva se trînti o ușă, sună un telefon îndepărtat, o mașină porni, pe urmă, după o pauză, am distins zgomot de pași — cineva trecea pe coridor. Somnul avusese un efect straniu asupra mea. Mă trezisem într-o stare de spirit total diferită. Teama bruscă din seara trecută dispăruse. Oamenii de la castel își reluaseră contururile de marionete, iar eu m-am simțit din nou prins în glumeața mascaradă. Cu o seară înainte avusesem sentimentul tragediei, mă cuprinsese mila pentru ei și pentru mine, încît mi se păruse că eram destinat să îndrept tot ceea ce mersese prost în viețile lor și a mea. Somnul însă îmi alterase valorile. Responsabilitatea se transformase într-o escapadă. Faptul că Jean de Gué fusese acaparat de familie și dezertase nu avea nici în clin nici în mînecă cu mine. Eram convins că aveau și ei partea lor de vină. Identitatea pe care mi-o asumasem în acea dimineață îmi sugera că situația fără precedent nu era decît o prelungire a vacanței, iar în clipa în care n-aș mai fi putut s-o stăpînesc, cum era de altfel de așteptat mai devreme sau mai tîrziu, n-aveam decît să-mi iau tălpășița. Situația penibilă și demascarea ar fi trebuit să aibă loc cu o seară înainte. Mama, soția copila, toate trei fuseseră păcălite. Orice gafe posibile în viitor urmau să fie puse pe seama unei toane sau a unui acces de nervi, pentru simplul motiv că asupra mea nu plana nici măcar o umbră de îndoială. Nici un spion aflat în serviciul țării sale nu avusese parte de o asemenea acoperire, de o asemenea ocazie să testeze vulnerabilitatea celorlalți... dacă într-adevăr doream acest lucru. Dar, de fapt, ce doream ? Cu o seară înainte, să tămăduiesc. În dimineața aceea, să mă amuz. Nu vedeam de ce cele două nu puteau fi compatibile.

Am ridicat ochii spre șnurul soneriei demodate și am tras de el. Sunetele de pe coridor amuțiră. De ușă se apropiară pași, apoi cineva ciocăni. Am strigat : „*Entrez !*“ și

rumena *femme de chambre*, îmbujorată toată, care îmi servise tava cu cina, apăru în prag.

— *Monsieur le Comte* a dormit bine ? întrebă ea.

I-am răspuns că excelent şi am cerut cafea. Am întrebat de restul familiei şi mi s-a spus că *Madame de Comtesse* era *souffrante* [1] şi stătea în pat ; că *Mademoiselle* era la biserică, *Monsieur* Paul plecase la *verrerie* [2] ; Marie-Noel abia se trezise, iar *Madame* Jean şi *Madame* Paul erau în salon. I-am mulţumit şi fata a plecat. Aflasem trei lucruri într-o conversaţie de două minute. Cadoul pentru mamă nu fusese de nici un ajutor ; afacerile lui Paul, ale familiei ţineau de o fabrică de sticlă, iar Renée era soţia lui.

M-am dat jos din pat, am intrat în baie şi m-am bărbierit. Gaston îmi adusese cafeaua în cameră, îmbrăcat în haina vărgată de *valet de chambre* ; renunţase la uniformă şi jambiere. L-am salutat ca pe un amic.

— Deci azi ne simţim altfel, nu ? spuse el, punînd tava pe masă. Nu-i chiar aşa de rău acasă după atîta amar de vreme.

Mă întrebă cu ce vreau să mă îmbrac şi i-am răspuns cu ce consideră el că e mai potrivit. Replica îl amuză.

— Nu haina binedispune omul, ci ceea ce simte. *Monsieur le Comte* este plin de vervă astăzi.

Mi-am exprimat îngrijorarea faţă de sănătatea mamei. Îşi luă o înfăţişare gravă.

— Ştiţi cum e, *Monsieur*, spuse el. Cînd îmbătrîneşti te însingurezi şi te apucă temerile dacă nu ai o fire rezistentă. Îşi lovi pieptul în dreptul inimii. Fizic, *Madame la Comtesse* e mai rezistentă ca oricine din St. Gilles, şi mintea e la fel, dar cu moralul stă prost.

Se duse la dulap, scoase o haină cafenie de tweed şi începu s-o perie. Îmi sorbeam cafeaua şi-l urmăream. Ce deosebire ar fi fost dacă m-aş fi aflat într-o cameră de hotel în Tours sáu Blois, cu un *valet de chambre* gata să mă servească ! M-ar fi întrebat cu indiferenţa şi curtoazia servitorului de hotel dacă-mi place oraşul şi dacă aveam să mă reîntorc anul viitor, uitînd de mine în clipa în care

[1] Suferindă *(fr.)*.
[2] Fabrică de sticlă *(fr.)*.

și-ar fi primit bacșișul, bagajul ar fi fost cărat de hamal, cheia anonimă atîrnată la locul ei în cui. Omul din fața mea însă era prietenos, dar spionîndu-l, mă simțeam asemeni lui Iuda. M-am îmbrăcat cu hainele alese de el, încercînd un sentiment straniu, ca și cum aș fi purtat veșmintele unui prieten răposat. În costumul de călătorie pe care-l îmbrăcasem cu o zi înainte nu avusesem nici o reținere. Haina însă e ceva personal. Avea un miros aspru, familiar, dar nu neplăcut ; am avut senzația că stătuse în pădure în ploaie, fusese rezemată de o piatră, întinsă pe iarbă, fusese pîrlită de limbile focurilor aprinse în aer liber. Inexplicabil, gîndul îmi zbură la preoții din antichitate care purtau la diverse ritualuri piei de animale sacrificate ca să-i învestească cu o putere mai mare prin puterea fiarelor ucise, iar căldura pieilor emana miros de sînge.

— *Monsieur le Comte* se duce *la verrerie* ? mă întrebă Gaston.

— Nu, am răspuns, azi-dimineață, nu. Te-a întrebat *Monsieur* Paul ?

— *Monsieur* Paul se întoarce ca de obicei la prînz. S-ar putea să vă aștepte să mergeți împreună după amiază.

— Cît e ceasul ?

— A trecut de zece și jumătate, *Monsieur le Comte.*

L-am lăsat să pună ordine în lucruri în vreme ce, în dormitor, micuța *femme de chambre* făcea patul. Am coborît scara ; mă întîmpină mirosul impersonal, înțepător de lustru, nepotrivit cu Cristul crucificat și uriaș de pe perete. Din salon răzbătea murmur de voci feminine, așa că m-am strecurat tiptil spre ușa deschisă ce dădea pe terasă ; n-aveam chef să mă duc la ele ; am ieșit afară și m-am îndreptat spre fosta mea ascunzătoare de sub cedru. Era o zi de toamnă aurie, cerul nu avea strălucirea dură, obișnuită, ci o transparență poroasă care îndulcea aerul. Castelul, grațios, protejat de lumea din afară prin zidurile îngălbenite care străjuiau șanțul părăginit, ar fi putut foarte bine să fie o insulă, așa cum se distanța de sat și biserică, de șoseaua cu tei și de drumul nisipos ; o insulă a cărei viață se întindea în urmă cu secole, fără vreo legă-

tură cu poștașul pe care-l zăream pedalînd pe lîngă biserica de la capătul podului, sau cu furgoneta înaltă care aducea provizii la *épicerie* [1], cea de la colț.

Cineva cînta lîngă arcada ce ducea spre dependințe ; am apucat-o la stînga ca să evit cîinele și uitîndu-mă în jos am văzut o femeie îngenuncheată lîngă o mică bulboană adunată într-o spărtură a zidului de lîngă șanț, alimentată de rîu. Spăla cearșafuri pe o scîndură, împroșcînd apa cu clăbuc pe marginea bulboanei ; ridică privirea spre mine, îndepărtîndu-și de pe frunte cîteva șuvițe răzlețe de păr, cu mîna zbîrcită de la apă. Îmi zîmbi și-mi spuse : *„Bonjour, Monsieur le Comte"*.

Am observat o ușă în zid și un podeț îngust care traversa șanțul ; apucînd-o la stînga, ocolind garajul și grajdurile, m-am trezit din nou lîngă staul, fîn și glod ; ceva mai departe, se vedea o grădină de zarzavat, care se întindea pe vreo trei sau patru acri, împrejmuită de un zid de piatră masivă, și dincolo de ea, ogoare cultivate, înconjurate de pădure. Alături de staul era o căpiță cafenie cu luciri aurii, bine tasată, iar sub ea, strînși în șiruri suprapuse, dovleci netezi și rotunzi ca poponețele de copilași, trandafirii, gălbui, roșiatici ; în vîrful lor, o furcă, o greblă și o pisică albă, moțăind la soare.

În staul, podeaua era proaspăt frecată, apa curgea într-un jgheab, dar mirosul reavăn de bălegar și vite, de lapte acru, emana din toți pereții și despărțiturile de lemn. Cînd m-am întors, dintr-un colț îndepărtat apăru o bătrînă știrbă, tîrșindu-și saboții pe dușumeaua de piatră, în spinare cu o cobiliță cu două căldări goale care se balansau în aer. *„Ben'ur, M'sieur le Comte"*, păru să spună și se porni să turuie, dînd din cap și rîzînd, luîndu-mă pe nepregătite, accentul puternic și vorba morfolită sunîndu-mi mult prea străine în auz.

I-am făcut semn cu mîna ușor, am trecut peste o grămadă măricică de mere de cidru pregătite pentru teasc și înapoi, pe lîngă șirurile de legume — moațele roșiatice-verzui ale rădăcinoaselor aveau încă rouă pe ele, iar mirosul înțepător și reavăn era amestecat cu cel de floarea-soarelui uscată, tarhon și zmeuriș ; am ieșit pe o altă ușă

[1] Băcănie *(fr.)*.

direct pe terenurile de sub castanii castelului care împestriţau cu frunzele căzute cărarea nisipoasă, în jocuri de verde şi gălbui. Terenurile nu aveau un aranjament special, iar porumbarul se ridica izolat în mijlocul păşunii pentru vite ; păşunea însă se întindea pînă la pădure, ale cărei alei porneau dintr-un singur centru, ca orele unui cadran solar, spre toate punctele cardinale. Vîlceaua din mijloc era străjuită de o statuie acoperită de licheni, clasica mantie ciobită, cu mîna dreaptă a amazoanei lipsă.

Am pornit la plimbare ; la un moment dat, m-am oprit şi am privit castelul din cel mai îndepărtat punct — se vedea ca un tablou înrămat. Acoperişul albastru închis, foişoarele, coşurile înalte şi zidurile de gresie se reduseseră la proporţii de basm ; nu mai conţinea oameni vii, plini de compasiune, ci devenise o ilustraţie într-o carte cu poze, sau o imagine fugară de pe pereţii unei galerii, zărită o clipă şi remarcată pentru frumuseţea ei, ca apoi să fie dată uitării.

M-am înapoiat lîngă Artemis cea încordată, pe cărăruia de lîngă porumbar, acum umplut cu fîn dar încă slujind drept cuibar unor porumbei rotaţi, care se ciuguleau gungurind, se înfoiau şi ţopăiau de colo-colo prin uşiţele înguste, aplecîndu-şi capetele şi răsfirîndu-şi cozile. Pe urmă, ferestrele înalte ale salonului se deschiseră, lipindu-se de obloane, şi siluetele lui Françoise şi Renée apărură pe terasă, făcîndu-mi semne cu mîna ; dintre ele se repezi spre mine un copil strigînd „Papa... Papa...", fără să ţină cont de maică-sa care îl chema să se întoarcă. Trecu podeţul peste şanţ şi traversă iarba în direcţia mea, sărind în aer cînd ajunse în dreptul meu, încît am prins-o din zbor ca un balerin.

— De ce nu te-ai dus la *verrerie* ? mă întrebă, agăţată de gîtul meu, răvăşindu-mi părul. Unchiul Paul a trebuit să plece singur şi s-a enervat.

— M-am culcat tîrziu din cauza ta, i-am răspuns, aşezînd-o pe pămînt. Mai bine du-te în casă — aud că te strigă mama.

Rîse, trăgîndu-mă de mînă spre leagănul de lîngă porumbar.

— Azi m-am făcut bine. Ai venit tu acasă, spuse ea. Repară-mi leagănul. S-a rupt sfoara.

Am moşmondit la frînghie, nepriceput, în vreme ce fetiţa nu mă slăbea din ochi, pălăvrăgind vrute şi nevrute, punînd întrebări care nu aşteptau nici un răspuns ; pe urmă, după ce i-am fixat scaunul s-a aşezat pe el cu picioarele şi a început să-l smucească cu frenezie ; picioruşele subţiri zvîcneau sub fusta scurtă, ca ale unei maimuţici, iar în obrajii îmbujoraţi adunase toată culoarea chipului.

— Hai, spuse ea brusc — mă dusesem în spatele ei ca s-o împing — şi am pornit-o amîndoi fără ţintă, mînă în mînă, ea aplecîndu-se să culeagă castane cînd am ajuns la cărare, umplîndu-şi un buzunăraş de la fustă, pe urmă aruncînd pe jos ce nu încăpuse.

— Bărbaţilor le plac întotdeauna mai mult băieţii decît fetele ? mă întrebă fără nici o legătură.

— Nu, nu cred. Da' de unde ţi-a venit ideea asta ?

— Mi-a spus mătuşa Blanche, dar există mai multe sfinte decît sfinţi şi de aceea e mare veselie în rai. Te iei la întrecere cu mine ?

— Nu, nu vreau.

O rupse la fugă, sărind şi ţopăind, trecu prin uşa de la grădină spre terasa din faţă prin care ieşisem cu o seară înainte. Am ridicat ochii spre ferestruica camerei ei din foişor ; ce uriaşă era distanţa de la pervaz pînă la terenul de jos ! M-am ţinut după fetiţă care o luase spre grajduri şi dependinţe. Se căţărase pe zidul de deasupra şanţului şi se străduia să meargă pe creastă, printre crengile de viţă încolăcite. Sări din nou jos, lîngă arcadă, iar cîinele, care dormise la soare, se întinse, dînd din coadă ; ea deschise portiţa de la ţarc şi-i dădu drumul. Lătră cînd mă văzu apropiindu-mă, iar cînd l-am strigat : „Vino aici, ce-i cu tine, prietene ?" rămase la distanţă, mîrîind lîngă Marie-Noel, ca şi cum o apăra.

— Potoleşte-te, César, spuse copilul, trăgîndu-l de zgardă. Ce-ai orbit dintr-o dată şi nu-ţi mai cunoşti stăpînul ?

Dădu iar din coadă şi-i linse mîna dar nu se apropie de mine, iar eu am rămas pe loc, intuind că dacă aş fi înain-

tat, ar fi mîrîit din nou, iar încercările mele de a mă împrieteni cu el i-ar fi sporit bănuiala în loc s-o domolească.

— Lasă-l în pace. Nu-l mai stîrni, am spus.

Dădu drumul zgardei, iar el înaintă alene cîţiva paşi spre mine, încă mîrîind, adulmecă în aer, pe urmă nu-mi mai dădu nici o importanţă şi se duse să amuşine viţa din jurul zidului şanţului.

— Nu s-a bucurat deloc că te-a văzut, spuse Marie-Noel. Nici nu-mi vine să cred. Poate nu se simte bine. César, vino aici.

— Nu-l mai sîcîi, i-am spus. N-are nimic.

Am început să fac cîţiva paşi înapoi, dar cîinele nu m-a urmărit. Stătea nesigur, cu ochii pe fetiţa care alergă spre el, îl mîngîie pe spinarea vînjoasă şi-i atinse botul.

Am privit dincolo de hotarele castelului, spre pod şi şanţ. O femeie cobora dealul dinspre biserică, îndreptîndu-se spre poarta dintre turnurile de la intrare. Era îmbrăcată în negru, pe cap cu o tocă micuţă, demodată şi în mînă cu o carte de rugăciuni. Am recunoscut-o pe Blanche. Fără să se uite nici în dreapta, nici în stînga, indiferentă la rostul zilei, se îndreptă, ţeapănă, direct spre treptele terasei pe aleea cu pietriş. Chiar şi în clipa în care Marie-Noel îi alergă în întîmpinare, chipul împietrit nu schiţă nici un zîmbet, păstrîndu-şi expresia dură şi crispată.

— César a mîrîit la Papa, strigă copilul, şi nici n-a fost prea încîntat că l-a văzut. E prima oară cînd se poartă aşa. Crezi că e bolnav ?

Blanche s-a uitat la cîinele care venea spre ea, dînd din coadă.

— Dacă nu-l ia nimeni la plimbare, mai bine vîră-l înapoi în ţarcul lui, răspunse ea în timp ce urca scările, aparent indiferentă faţă de comportamentul cîinelui. Şi dacă te-ai făcut îndeajuns de bine ca să ieşi din casă, poţi la fel de bine să vii să facem lecţiile după masa de prînz.

— Astăzi nu trebuie să fac lecţii, nu-i aşa, Papa ? protestă copilul.

— Nu văd de ce n-ai face, am spus eu, încercînd să mă pun bine cu Blanche. Mai bine întreab-o pe mama ce părere are.

Blanche nu făcu nici un comentariu. Trecu pe lîngă mine și intră în casă ; parcă n-aș fi existat. Marie-Noel mă apucă de mînă și mă trase supărată.

— De ce ești atît de rău cu mine azi ? mă întrebă.

— Nu sînt rău.

— Ba ești. Nu vrei să te joci cu mine și pe *Maman* nu o privește dacă fac lecții sau nu în după-amiaza aceasta. Știi tu prea bine.

— Prin urmare eu dau porunca ?

Mă privi mirată, cu ochii mari.

— Dar tu poruncești întotdeauna, răspunse ea.

— Foarte bine, atunci. N-are ce să-ți strice dacă mătușa are timp să facă lecții cu tine, i-am spus eu hotărît. Hai sus acum. Am să-ți dau ceva.

Îmi trecu brusc prin minte că împărțirea darurilor ar fi fost mult mai simplă dacă aș fi făcut-o la masă, cînd erau adunați cu toții, decît dacă le-aș fi dat fiecăruia în parte. Copilul însă putea să-l primească acum, drept mîngîiere că adoptasem o atitudine mai severă față de lecții.

Mă urmă în vestiar, iar eu m-am dus la măsuță și i-am oferit cartea învelită. Rupse ambalajul și cînd văzu ce carte era, țipă încîntată și o strînse la piept.

— Exact ce mi-am dorit, spuse ea. Ah, iubitul meu Papa, cum îmi ghicești tu întotdeauna gîndurile.

În entuziasmul ei, se repezi la mine și am fost nevoit să accept îmbrățișarea, obrazul lipit de al meu, sărutările răzlețe. De data asta nu mă luase pe nepregătite și cînd am prins-o în brațe, am avut senzația că mă joc cu un pui de leu, un cățeluș cu picioarele lungi, sau un alt pui de animal care te atrage pentru că e tînăr și grațios. În loc de stînjeneală, m-am pomenit că devin receptiv. Am tras-o de păr și am gîdilat-o la ceafă, amuzîndu-ne amîndoi, simțindu-mă încrezător în mine și în ea tocmai din cauza naturaleții comportării ei, care îmi risipea orice teamă. Prinsesem curaj, gîndindu-mă că dacă această făptură zglobie și plăcută ar fi bănuit că eram un străin s-ar fi retras imediat speriată și dezgustată, și n-am mai fi avut nimic în comun — ar fi fost total indiferentă față de mine, cum fusese și cîinele.

— Chiar trebuie să mă duc la lecţii ? spuse ea, simţind intuitiv răspunsul, încercînd să-l schimbe în avantajul ei.

— Nu ştiu, i-am răspuns. Putem să hotărîm mai tîrziu.

Am lăsat-o jos şi m-am aşezat din nou la masă, privind celelalte pachete.

— Să-ţi spun ceva, am cumpărat cadouri de la Paris pentru toată lumea. Aseară le-am dat mamei şi bunicii. Pe astea le punem la masă, în dreptul fiecăruia să şi le deschidă singuri.

— Şi pentru Paul şi mătuşa Renée ? mă întrebă fetiţa. De ce, doar nu e ziua lor de naştere ?

— Nu, dar e frumos să faci daruri. E un semn de preţuire. Am unul şi pentru mătuşa Blanche.

— Pentru mătuşa Blanche ? !

Mă privi cu ochii mari, uluită.

— Da. De ce te miri aşa ?

— Dar nu-i dai niciodată nimic, nici de Crăciun, nici de Anul Nou.

— Ei, de data asta o să-i dau. Poate n-o să mai fie atît de arţăgoasă.

Copilul continuă să mă fixeze şi prinse să-şi roadă unghiile.

— Nu cred că e bine să pui cadourile pe masă, spuse ea neliniştită. Seamănă prea mult cu o sărbătoare sau o aniversare. Chiar n-o să se întîmple nimic, adică ceva ce nu mi-ai spus ?

— Ce anume ?

— Nu cumva se naşte frăţiorul meu ?

— Nu, nici vorbă. N-are nici o legătură cu el.

— Magii de la răsărit au adus daruri... Ştiu ce i-ai dat lui *Maman* pentru că şi-a pus broşa azi. I-a povestit mătuşei Renée că a costat o groază de bani şi nu trebuia să cheltuieşti atît, dar asta arată cît de mult o iubeşti.

— Ce ţi-am spus eu ? E bine să faci din cînd în cînd daruri.

— Da, dar nu de faţă cu toţi, cînd e ceva special. Sînt fericită că n-ai pus şi *Micuţa floare* pe masă. Ce-ai cumpărat pentru ceilalţi ?

— O să afli mai tîrziu.

Deschise cartea și se așeză în genunchi pe dușumea ca s-o răsfoiască ; mi-am amintit vag cum pe vremea cînd eram copil niciodată nu adoptam poziția unui adult cînd citeam, ci invariabil mă întindeam pe burtă, sau cînd desenam stăteam în picioare și după preferințe mîncam în timp ce mă plimbam, în loc să stau jos. Îmi trecu prin minte că ar trebui să urc la etaj să mă interesez de sănătatea mamei, așa că i-am spus lui Marie-Noel :

— Hai să vedem dacă bunica se simte mai bine, dar fetița continuă să citească fără să-și ia ochii de pe carte și răspunse fără să ridice privirea :

— Nu trebuie să fie deranjată. Așa a spus Charlotte.

Am urcat totuși, ciudat de sigur pe tot ceea ce făceam. Mi-a fost ușor să găsesc drumul pînă la al doilea etaj și la fel coridorul și camera de la capătul lui. Am bătut la ușă, dar n-am primit nici un răspuns, nici măcar lătratul cîinilor. Am deschis ușa precaut — camera era cufundată în beznă, obloanele trase, draperiile închise. Am deslușit o siluetă sub cuvertura de pe pat ; m-am apropiat și am privit-o. Chipul avea o paloare cenușie, prăfuită, iar respirația era greoaie ; era întinsă pe spate, cu cearșaful tras pînă la bărbie. În cameră plutea un miros apăsător, greu. Oare cît de bolnavă putea să fie și cît de nepăsătoare era Charlotte s-o lase acolo fără îngrijire ? Nu-mi dădeam seama dacă era într-adevăr cufundată în somn sau pur și simplu zăcea cu ochii închiși, așa că am șoptit : „Vrei ceva ?“ — dar nu-mi răspunse. Respirația anevoioasă suna hîrîit și dureros. Am ieșit din cameră și am închis încetișor ușa ; la capătul culoarului m-am pomenit față în față cu Charlotte.

— Cum se mai simte ? am întrebat. Am fost acum la ea, dar nu m-a simțit.

În ochii mici și negri ai femeii licări surpriza.

— Nu se mai trezește acum pînă după-amiază, *Monsieur le Comte*, șopti ea.

— Doctorul a fost ? am întrebat.

— Doctorul ? repetă ea. Nu, bineînțeles că nu.

— Dar dacă e bolnavă, n-ar fi înțelept să trimitem după el ?

Femeia rămase cu ochii țintă pe mine.

— Cine v-a spus că e bolnavă ? Totul este normal.

— Am înțeles de la Gaston că...

— N-am transmis în bucătărie decît obișnuitul mesaj — că *Madame la Comtesse* nu trebuie deranjată.

Parcă s-ar fi apărat, parcă o atacam nedrept pentru ceva ce nu săvîrșise și mi-am dat seama că probabil făcusem o greșeală că urcasem și mă interesasem de pacientă, care, de fapt, nici nu era bolnavă, ci pur și simplu dormea.

— Poate m-am înșelat, am închis eu discuția. Mi s-a părut că mi-a atras atenția că e bolnavă.

Am coborît scările, m-am înapoiat în cameră să iau cadourile pe care urma să le fac rudelor mele credule. Fetița era tot în vestiarul meu, cufundată în lectură, și pînă n-am mișcat-o ușurel cu piciorul, nici n-a băgat de seamă că eram acolo.

— Știi, Papa, spuse, și ea a fost un copil obișnuit, ca mine. Nimeni nu i-a dat vreo atenție cînd era mică. Uneori mai făcea și șotii, și-i supăra pe părinți. Și pe urmă, Dumnezeu a ales-o ca instrumentul lui divin, să aducă alinare la sute și mii de oameni.

Am cules pachetele de pe masă.

— Lucruri de genul ăsta se petrec foarte rar, i-am răspuns. Sfinții nu apar în fiecare zi.

— S-a născut la Alençón, Papa, foarte aproape de aici. Oare există ceva în aer care poate transforma pe cineva într-o sfîntă, sau trebuie să faci singur ceva deosebit ?

— Mai bine întreab-o pe mătușa ta.

— Am întrebat-o. Mi-a spus că numai rugăciunile și postul nu ajută, dar că pronia cerească poate coborî într-o bună zi din senin dacă ești cu adevărat credincioasă și curată la suflet. Eu sînt curată la suflet ?

— Mă îndoiesc.

Am auzit motorul unei mașini care urca spre castel, iar Marie-Noel alergă la fereastră și-și întinse gîtul să vadă.

— E unchiul Paul, spuse ea. Cadoul lui e cel mai mic. N-aș vrea să fiu în locul lui. Dar pentru că e bărbat, probabil că o să poată să nu i se citească pe față.

Am coborît amîndoi ca niște conspiratori în sufragerie, pe care n-o văzusem pînă atunci — o cameră lungă, îngustă, care dădea spre terasă, imediat pe partea stîngă de la intrare — și am rugat fetița, cu viclenie, să așeze cadourile la locurile respective, lucru pe care, o dată ce temerile anterioare fuseseră risipite, îl îndeplini cu multă tragere de inimă. Spre surprinderea mea, am remarcat că nu Françoise stătea la un capăt al mesei, după cum îmi închipuisem, ci Blanche. Capătul celălalt probabil îmi revenea mie, pentru că acolo nu așezase nici un cadou ; alături puse pachețelul lui Renée, al lui Paul, lîngă cel al lui Blanche, iar cartea *Micuța floare* lîngă mine. Prin urmare, Françoise stătea între Paul și fetiță. Eram complet derutat de acest aranjament caleidoscopic, pînă cînd Gaston, care-și lepădase ținuta de valet, intră în cameră, îmbrăcat într-o haină neagră, urmat de Germaine cea rumenă și o necunoscută care, după înfățișarea rotofee și părul buclat, era fiica celei pe care o văzusem spălînd cearceafuri la bulboana de sub zidul șanțului.

— Știi, Gaston, spuse Marie-Noel, Papa face cadouri la toată lumea, chiar și mătușei Blanche. Nu sărbătorim nimic, e numai un semn de prețuire.

L-am văzut pe Gaston aruncîndu-mi o privire rapidă și m-am întrebat : oare ce era atît de neobișnuit să faci daruri cînd te întorci acasă ? Își închipuise poate că băusem iar ? Peste cîteva clipe deschise larg ușile de sticlă de la capătul camerei ce ducea spre o încăpere, după toate probabilitățile o bibliotecă.

— *Madame la Comtesse* este servită.

Gestul dăduse la iveală un grup restrîns de persoane, absorbite în conversație, o scenă desprinsă parcă dintr-o pictură în maniera mai rigidă a secolului al optsprezecelea. Françoise și Renée stăteau pe scaune cu spătar înalt, distanțate, una citind, cealaltă cosînd ; Paul era aplecat peste scaunul soției, iar în ușa îndepărtată se profila silueta înaltă și uscățivă a lui Blanche.

— Papa are cîte o surpriză pentru toţi, spuse Marie-Noel, dar nu vă spun ce.

Mă gîndeam că dacă în locul meu ar fi intrat Jean de Gué, nu i-ar fi văzut aşa cum îi vedeam eu, sau poate că erau ai lui iar el le aparţinea, iar familiaritatea i-ar fi tocit percepţia, atitudinea lor i s-ar fi părut firească, lipsită de semnificaţie, confundîndu-se cu fundalul atît de cunoscut lui. Ca străin, eram un fel de spectator la o piesă, dar într-un anume sens eram şi regizor : împrejurările îi obligau să-mi urmeze îndrumările. Eu eram Merlin, eram Prospero, iar fetiţa, un fel de Ariel care-mi îndeplinea poruncile, un intermediar între două lumi distincte. În clipa aceea am zărit teamă şi pe chipul lui Françoise şi al lui Renée, dar în grade diferite şi, fără îndoială din motive diferite — una exprima îndoiala, frica de a nu fi jignită, cealaltă, parînd mai mult, mai precaută, părea să implice o presimţire. Paul, făţiş ostil, îmi aruncă o privire plină de suspiciune şi antipatie, iar Blanche, la uşă, nu vădi nici un fel de interes. Am observat-o însă cum se încordează şi priveşte spre fetiţă, nu spre mine.

— Ce e Jean ? spuse Françoise, ridicîndu-se în picioare.

— Nimic, i-am răspuns. Lui Marie-Noel îi place să facă pe misterioasa. Pur şi simplu am adus cîte un mic dar pentru fiecare şi le-am pus pe masa din sufragerie.

Tensiunea slăbi. Renée se relaxă, Paul ridică din umeri, iar Françoise zîmbi, pipăindu-şi broşa prinsă de pulover.

— Cred că ai cheltuit prea mult la Paris, spuse ea. Dacă ai să continui să-mi faci astfel de cadouri, n-o să-ţi mai rămînă nici un ban.

Trecu în sufragerie şi eu o urmai. M-am prefăcut că-mi leg şiretul, ca să-i las pe ceilalţi să se aşeze, să fiu sigur că locul meu era cel din capul mesei. Într-adevăr nu greşisem, aşa că m-am aşezat şi eu. Urmă o tăcere scurtă, timp în care Blanche rosti o rugăciune şi noi plecarăm capetele deasupra farfuriilor. Am surprins-o pe Marie-Noel cu ochii pe mătuşă, fascinată ; mi-am plimbat privirea spre capătul mesei — Blanche rămăsese cu ochii aţintiţi pe pachetul de lîngă şerveţel. Obişnuita ei imobilitate crispată se transformase în neîncredere. Dacă în lo-

cul pachetului ar fi fost un șarpe viu, chipul ei n-ar fi exprimat o groază și un dezgust mai mare. Pe urmă, strînse din buze, își recompuse ținuta și fără să bage în seamă darul, luă șervetul și și-l întinse pe genunchi.

— N-ai de gînd să-l deschizi ? întrebă fetița.

Blanche nu răspunse. Rupse pîinea de lîngă farfurie ; mi-am dat seama că ceilalți mă priveau curioși, ca și cum avusese loc ceva fără precedent. O secundă chiar mi-am pus întrebarea dacă nu cumva faptul că mă așezasem, felul în care stăteam, vreun gest involuntar nu mă trădaseră totuși și toată lumea își dăduse seama că sînt un impostor.

— Ei, ce s-a întîmplat ? am spus. Ce vă zgîiți așa la mine ?

Fetița, spiritul familiar, îmi dădu răspunsul :

— Toți se miră că i-ai făcut un cadou mătușei Blanche, spuse ea.

Deci asta era. Mă purtasem neobișnuit. Totuși, încă nu eram deconspirat.

— Am avut un acces de generozitate, am făcut eu anunțul ; apoi, amintindu-mi de cuvintele lui Jean de Gué în bistroul din Le Mans și faptul că alegerea darurilor fusese probabil făcută în funcție de persoana respectivă, am adăugat :

— Sper că am dat fiecăruia ce-și dorea cel mai mult. Așa-mi stă în fire.

— Ia uitați-vă, spuse Marie-Noel. Papa mi-a dat viața Micuței flori. Și chiar că asta mi-am dorit cel mai mult. Mătușii Blanche nu cred că i-a făcut cadou viața Sfintei Tereza de Avila pentru că pachetul are altă formă. L-am simțit.

— Nu-mi doresc decît un singur cadou, spuse Paul, și ăsta e reînnoirea contractului cu Carvalet ; poate și vreun cec de zece milioane de franci. Dar nu-mi vine să cred că mi-ai îndeplinit dorința, ce zici ?

— Am impresia că nici darul tău nu are forma potrivită, i-am răspuns și nu sufăr să discut afaceri la masă. Totuși, sînt gata să te însoțesc la *verrerie* în după-amiaza asta.

Simțămîntul de autoritate era copleșitor. Habar n-aveam de contract sau de afaceri, dar cacialmaua pe care o

trăsesem mi se părea superbă și probabil că prinsese, căci toți își făcură de lucru cu mîncarea. Îmi recăpătam tot mai mult încrederea în mine ; i-am făcut semn lui Gaston să-mi toarne încă un pahar de vin. Mi-am amintit de succesul pe care-l avusesem cu o seară înainte cînd îi povestisem mamei de vizita la teatrul din Paris, întîlnirea cu vechii amici, așa că am început să-mi depăn iar povestea ; și la fel cum ea îmi furnizase frînturi de informații și acum prindeam din zbor, ici-colo, cîte un fir de la ei. Pe măsură ce masa înainta, am aflat că în timpul războiului Jean de Gué luptase probabil pentru Rezistență, că Paul fusese luat prizonier, că Jean de Gué și Françoise se întîlniseră și se căsătoriseră curînd după eliberare. Am adunat mici fragmente din istoria familiei pînă cînd conversația alunecă spre cu totul alt subiect. Ceea ce culesesem urma să fie sortat și cernut în tihnă, dar tot nu mă lămurisem în legătură cu relația dintre Jean de Gué și Paul cu Renée, cu excepția faptului că cei doi erau soț și soție, iar Paul, în mod evident, conducea sau ajuta la conducerea afacerilor familiei. Asemănarea care îi unea pe Jean de Gué, mama lui și fetiță nu se vădea deloc nici în trăsăturile nici în coloritul surorii Blanche ; pe cîtă vreme Paul și Renée, amîndoi oacheși și cu părul negru, ar fi putut trece ușor drept rude, dacă n-aș fi cunoscut realitatea.

Blanche intervenea rar în discuție și nu mi s-a adresat niciodată ; Françoise, în mod surprinzător, se dovedi cea mai bogată sursă de informații și de un real folos. Nota plîngăreață îi dispăruse din glas, părea fericită, voioasă și mi-am dat seama că motivul era broșa pe care o pipăia continuu. Renée, despre care avusesem impresia că urma să domine masa, căzuse în mutenie, devenise chiar posacă, iar cînd Blanche o întrebă cum mai stă cu migrena, i-a răspuns scurt că e mai rău ca oricînd.

— De ce nu iei ceva să-ți treacă ? spuse Paul iritat. Nu se poate ca în ziua de azi să nu existe vreun leac. Am avut impresia că doctorul Lebrun ți-a dat niște pastile.

— Știi bine că nu-mi ajută la nimic, răspunse ea. Am să mă culc puțin după-amiază și am să încerc să dorm. Am avut o noapte groaznică.

— Poate a luat pojarul şi mătuşa Renée, spuse Marie-Noel. Se spune că începe cu durere de cap. Dar dacă s-a îmbolnăvit, n-o să fie prea grav, pentru că mătuşa Renée nu face nici un bebe.

Remarca fusese nepotrivită. Renée se înroşi şi aruncă o privire înveninată spre nepoată, iar Françoise, schimbînd subiectul cam prea brusc, îl întrebă pe Paul despre unul din lucrătorii de la *verrerie* care-şi arsese braţul la furnal, încruntîndu-se în acelaşi timp la fetiţă.

— Dacă ceea ce plătim pentru beneficii şi boli ar intra în afacere, am fi mult mai pregătiţi să facem faţă viitorului, spuse Paul. Dar aşa cum stau lucrurile, oamenii se folosesc de orice motiv ca să nu muncească, ştiind foarte bine că pot să ne stea în spinare. Cînd era tata, lucrurile mergeau cu totul altfel.

— Întîmplarea a făcut ca tata să aibă şi minte şi integritate, rosti Blanche pe neaşteptate. Din păcate, nici unul din fii nu le-a moştenit.

Bravo Blanche ! m-am gîndit privind-o uluit. Dar Paul, cu bărbia înainte, stacojiu la faţă ca şi nevastă-sa, întrebă rapid :

— Vrei să spui că sînt necinstit ?

— Nu, răspunse Blanche, prost îndrumat.

— Vă rog, spuse plictisită Françoise, chiar trebuie să avem asemenea discuţii la masă ? Am crezut că măcar o dată lăsăm deoparte afacerile familiei.

— Draga mea Françoise, spuse Paul, dacă Jean s-ar sinchisi să investească în afaceri măcar un sfert din ceea ce cheltuieşte pe fleacuri ridicole, cum e broşa pe care o porţi, n-ar mai fi nevoie să discutăm afacerile familiei. Nimeni nu s-ar plînge. Şi eu, cel mai puţin.

— Ştii bine că e primul dar pe care mi l-a făcut de luni de zile, spuse ea.

— Se prea poate. Dar mai există şi alte persoane mai norocoase.

— Ca de exemplu.

— Nu mă întreba pe mine. Jean călătoreşte. Eu stau acasă. Ăsta este privilegiul mezinului.

Neplăcută insinuare, dar a trebuit s-o înghit. Era şi el un de Gué, *cadet*-ul. Şi judecînd după atitudine, nu-i convenea poziţia în care se găsea. Piesele de joc începeau

să se potrivească în lăcașurile lor, dar încă nu eram convins că Renée era o cumnată confortabilă.

— Dacă faci aluzie la faptul că Jean cheltuiește cu alte femei..., spuse Françoise.

— Dar chiar așa face, ciripi copilul. Papa a făcut cadouri și mătușei Blanche și mătușei Renée, iar eu să știți că vreau să văd ce le-a adus.

— Taci din gură sau vrei să te trimit de la masă ? spuse Françoise, întorcîndu-se spre ea.

Pulpa de miel fusese mîncată și resturile strînse, legumele servite ; ne aflam acum la brînză și fructe. Am simțit că venise timpul să slăbesc încordarea din atmosferă.

— Ce-ar fi să vă deschideți darurile ? am spus eu, voios. Françoise are dreptate. Să nu mai vorbim despre treburile familiei. Hai, Renée, un cadou care să alunge migrena.

Marie-Noel îi ceru voie să plece de la locul ei ; alergă în jurul mesei ca să se așeze lîngă mătușă. Am observat că Renée desfăcea șnurul cam fără chef. Ambalajul lucios fu dat la o parte, apoi urmă la rînd foița. Am zărit niște dantelă, iar Renée se opri din despachetat și spuse grăbită :

— O să-l desfac sus. Mi-e frică să nu vărs ceva pe el aici.

— Dar ce este ? întrebă Françoise, o bluză ?

Fetița apucă și trase de sub mîna protectoare a mătușii o cămașă de noapte de borangic împăturită, ușoară ca o pînză de păianjen — o frivolitate pentru mirese într-un amurg de vară.

— Ce frumoasă e, spuse Françoise.

Din glas însă îi dispăruse căldura. Renée luase fleacuștețul din mîinile lui Marie-Noel și-l împăturise din nou în hîrtia ocrotitoare. Nu-mi adresă nici o mulțumire. În clipa aceea, mi-am dat seama că făcusem o mișcare greșită. Cadoul nu era menit aprecierilor publice. Copilul avusese dreptate cînd îmi spusese că darurile erau lucruri personale, iar oamenilor le făcea plăcere să le deschidă între patru ochi. Era însă prea tîrziu să mai schimb ceva. Paul își fixa posomorît soția, iar Françoise arborase zîmbetul fals, strălucitor al cuiva care se preface că nu s-a în-

tîmplat nimic. Pe chipul lui Blanche se putea citi doar disprețul. Marie-Noel era singura încîntată cu adevărat.

— S-o păstrezi pentru zile mari, mătușă Renée, spuse ea. Păcat că o să te vadă cînd o porți numai unchiul Paul.

Se repezi spre locul lui Paul.

— Oare ție ce ți-a dat Papa ? spuse ea.

Bărbatul ridică din umeri. Darul soției spulberase farmecul așteptării.

— Habar n-am. Mai bine deschide-l tu, spuse el.

Agitată, fetița tăie șnurul cu un cuțit, în vreme ce eu încercam să-i găsesc scuze lui Jean de Gué. Mi-am adus aminte de noaptea trecută și de întîlnirea de pe scări ; într-o secundă am priceput ce anume se aștepta din partea mea. La un *tête-à-tête*, în lipsa lui Paul, darul frivol ar fi sunat a aluzie transparentă. Dar în sufragerie, alături de brînză, era total deplasat. Cel puțin, am hotărît eu, gafa putea fi îndreptată prin faptul că Jean de Gué îi adusese și fratelui un dar. Mă înșelam însă. Greul încă nu venise. Copilul, nedumerit total, scoase din ambalajul ondulat o sticluță.

— E un medicament, spuse ea. Se numește Elixir.

Se uită pe prospectul tipărit, din cutie, și citi cu glas tare :

— „Pentru tonifierea organelor. Un preparat hormonal care neutralizează impotența..." Ce înseamnă impotență, Papa ?

Paul îi smulse sticluța ca s-o împiedice să citească mai departe.

— Dă-mi încoace prospectul și taci din gură, se răsti el, înfundîndu-și sticluța în haină și întorcîndu-se enervat spre mine. Dacă tu ai impresia că asta e o glumă, eu unul n-o gust.

Se ridică și ieși din cameră. Tăcerea care se lăsă era înspăimîntătoare și de data asta mi-a fost imposibil să-i mai găsesc vreo scuză lui Jean pentru asemenea cruzime nejustificată.

— Ce păcat, spuse Marie-Noel cu reproș. Unchiul Paul s-a supărat și are și dreptate.

Am simțit privirea lui Gaston, de lîngă bufet, asupra mea și am coborît ochii. Ostilitatea mă înconjura din toate părțile. Nu îndrăzneam să mă uit la Renée, iar tusea

acuzatoare a lui Françoise mă preveni că nici din partea ei nu mă puteam aștepta la înțelegere. Nici Jean de Gué, în toată gloria halbelor băute, n-ar fi putut săvîrși o faptă mai rușinoasă decît a mea. N-avea nici un rost să-mi cer scuze.

— Să mulțumim Domnului pentru ce ne-a dat, spuse Blanche și se ridică de pe scaun.

Françoise și Renée o urmară, iar eu am rămas singur la masă.

— Mătușă Blanche, strigă copilul, nu ți-ai luat cadoul!

Alergă după ele, ținînd în mînă pachetul. Gaston apăru cu o tavă și o perie să curețe firimiturile.

— Dacă *Monsieur le Comte* merge la *verrerie*, mașina este la scară, spuse el.

I-am întîlnit privirea și i-am citit în ea reproșul. Mă cuprinse tristețea, căci devotamentul lui fusese tonic pentru mine.

— N-am avut nici o intenție rea, am spus.

— Nu, *Monsieur le Comte*.

— De fapt, a fost o greșeală. Uitasem de conținutul pachetelor.

— Bineînțeles, *Monsieur le Comte*.

Nu mai era nimic de spus. Am ieșit din sufragerie pe hol și pe urmă pe terasă ; în fața treptelor era tras Renault-ul, iar Paul aștepta lîngă portiera deschisă.

Capitolul 8

N-aveam șanse de eschivare. Eram răspunzător de situația creată. Orice intenție ar fi avut Jean de Gué, discret și între patru ochi, o stricasem acum cu bonomia mea pripită și prefăcută.

— Foarte bine, urcă. Conduci tu, am spus scurt, iar cînd m-am urcat lîngă Paul, mi-am dat seama că asumîndu-mi responsabilitatea și identitatea altcuiva, urma să compensez și greșelile comise în numele lui. Ciudat, dar totul arăta ca o chestiune de onoare.

— Îmi pare rău pentru cele întîmplate, am spus. Mi s-au amestecat lucrurile în valiză.

Nu mi-a răspuns pe dată, şi privindu-l cînd întorcea la stînga, spre sat, pe lîngă biserică, am observat pentru prima oară buzele subţiri, lăsate la colţuri, asemănătoare lui Blanche. Nasul proeminent şi sprîncenele stufoase erau însă o caracteristică personală, iar tenul smead era diferit de al ei — neted, palid şi delicat.

— Nu te cred, spuse el. Sînt convins că toate gesturile tale sînt deliberate, ca să mă faci de rîs în faţa tuturor, chiar şi a servitorilor. Poţi să-ţi închipui ce haz e acum la bucătărie. Eu unul, să fiu în locul lor, aşa aş face.

— Prostii. Nimeni n-a băgat de seamă. Şi ţi-am spus o dată că a fost o greşeală. Las-o baltă.

Ieşirăm din sat, depăşirăm cimitirul şi apucarăm pe drumul drept spre liziera pădurii.

— Toată viaţa ţi-am îndurat glumele tale nesărate, spuse el, dar există nişte limite. Una e să te amuzi la club, sau cînd sîntem noi doi şi alta să-ţi baţi joc pe faţă, cînd sînt şi soţiile, ba chiar să le mai jigneşti şi pe ele. Drept să-ţi spun, chiar nu mi-am închipui că eşti capabil de atîta grosolănie.

— Bine, am răspuns, mi-am cerut scuze. Mai mult n-am ce să fac. Dacă nu crezi că a fost o greşeală, nu mai am nimic de adăugat.

Intrarăm în pădure, dar în locul întunecimii neprimitoare pe care o aşteptam, furăm învăluiţi de verdeaţă aurie, o încîlceală de stejari, carpeni, castani şi fagi — toţi arborii ale căror coroane împrăştie lumină în loc de umbră, ale căror ramuri se răspîndesc în jur în decursul anilor, ale căror tulpini se decolorează încetul cu încetul. Spre deosebire de conifere, atît de întunecate iarna şi vara, aceştia se îndulcesc la culoare o dată cu trecerea anotimpurilor, iar acum, toamna, îşi revarsă nuanţele delicate pe pămînt.

— Şi încă ceva, spuse Paul, nu crezi că ar fi timpul să n-o mai tratezi pe Renée de parcă ar fi o a doua Marie-Noel ? Dacă din fiică-ta vrei să faci o jucărie, te priveşte, e a ta, dar nu sînt de acord s-o transformi pe nevastămea într-o păpuşă, doar ca să-ţi satisfaci tu pofta de popularitate.

Rolul de spăsit pe care mi-l asumasem nu era simplu şi am încercat să-mi imaginez cum ar fi procedat Jean de

Gué dacă ar fi săvîrșit gafa de a arăta o cămașă de noapte în public.

— Tuturor femeilor le place să fie răsfățate, am spus. N-ai văzut ce i-am dat lui Françoise ? Bineînțeles că a trebuit să-i iau ceva drăguț și lui Renée. Vroiai să-i ofer viața vreunei sfinte cum i-am luat fetiței ?

Paul vină la dreapta și șoseaua asfaltată fu înlocuită cu un drumeag nisipos, Pădurea se rărea și în față se ivi un luminiș.

— Alegerea a fost vulgară, iar momentul penibil, conchise Paul. Întîmplarea face că le-am observat pe amîndouă — și pe Françoise și pe Renée. Oricum, data viitoare cînd te mai hotărăști să faci nevesti-mi un cadou, întîi consultă-mă pe mine.

Drumeagul se îngusta și mi-am dat seama că era de fapt o fundătură. Drept în față se înșiruiau într-o linie lungă căsuțele lucrătorilor ; la dreapta era o clădire asemănătoare cu un hambar, cu acoperiș în pantă și hornuri înalte, ridicată pe un teren întins și cu hîrtoape ; în jurul lui erau mai multe șoproane. Totul era împrejmuit și separat de drum și de căsuțe. Lucrătorii intrau și ieșeau din șoproane, împingînd la roabe ; un vagon era tras pe șine, lîngă o movilă de reziduuri. Din coșurile de la furnal ieșeau vălătuci de fum înecăcios și gîfîit. Paul intră cu mașina prin porțile deschise și se opri în fața căsuței paznicului, imediat lîngă intrare ; fără să-mi mai adreseze nici un cuvînt, traversă spre o a doua clădire din spatele șopronului cu hornuri înalte. L-am urmat și pe măsură ce-mi alegeam drumul printre șine, mi-am dat seama, după scîrțîitul de sub tălpi, că terenul era acoperit cu cioburi minuscule la fel de fine ca și nisipul de pe plajă. Erau peste tot, și în pămînt și în noroi, iar grămezile de reziduuri erau de fapt și ele sticlă de culoare vernil, albăstruie și chihlimbarie. Lucrătorii care împingeau la roabe s-au oprit să ne facă loc ; am băgat de seamă că deși pe Paul îl salutau dînd din cap reverențios, mie îmi zîmbeau ; nu cu un respect sau o considerație specială, ci cu un fel de camaraderie și căldură, ca și cum se bucurau într-adevăr că mă văd.

Demonstrația de bun venit mă măguli și în mod meschin m-am simțit bine că stima sau ce anume ar fi fost ea, îmi era adresată mie și nu lui Paul.

Paul o luă direct spre o casă lungă din secolul al optsprezecelea, cu două etaje și acoperiș de țiglă roșie, năpădit de mușchi ; deschise ușa și mă conduse într-o cameră de formă pătrată, sărăcăcioasă, cu pereți în lambriuri și dușumeaua acoperită cu dale de piatră. În mijloc era o masă plină cu cărți, dosare și hîrtii, iar într-un colț, un birou mare. Un bărbat chel, cu ochelari și obraji scofîlciți, într-un costum de culoare închisă, se ridică de la masă cînd ne văzu.

— *Bonjour, Monsieur le Comte,* îmi spuse. Deci vă simțiți mai bine ?

Mi-am imaginat că Paul îi spusese că fusesem bolnav sau mahmur, sau chiar amîndouă ; avea un zîmbet nervos, tremurat, nu cald și prietenos ca al lucrătorilor, iar dinapoia ochelarilor mă scruta o pereche de ochi neliniștiți.

— N-am avut nimic, am spus. Pur și simplu mi-a fost lene.

Paul rîse — nu cu amuzament, ci ca cineva neplăcut impresionat.

— Probabil că e grozav să lenevești în pat dimineața, remarcă el. E un lucru pe care nu l-am mai făcut de mult și de fapt nici Jacques.

Omul schiță un gest dezaprobator, uitîndu-se cînd la unul cînd la celălalt, evitînd să ne jignească, pe urmă spuse repede :

— Doriți să discutați ceva între dumneavoastră ? Dacă doriți, pot să mă retrag.

— Nu, spuse Paul, viitorul fabricii te privește la fel ca și pe noi. Și eu aștept să văd ce-a făcut la Paris, ca și tine.

Mă priviră și îi privii și eu. Pe urmă m-am dus spre scaunul de la birou, m-am așezat și am scos o țigară din pachetul de acolo.

— Ce anume vreți să știți ? i-am întrebat, aplecîndu-mă să-mi aprind țigara, gestul permițîndu-mi să-mi ascund chipul, care altfel ar fi trădat nesiguranța răspunsului potrivit.

— Ah, *mon Dieu...*, spuse Paul ca și cum întrebarea mea circumspectă și ambiguă era ultimul strop, insulta finală față de o răbdare mult prea încercată. Dar nu e decît o singură problemă, nu ? Închidem, sau nu ?

Cineva — oare mama ? — rostise ceva în legătură cu contractul. Vizita la Paris era legată de contractul Carvalet. Toți așteptau ca Jean de Gué să vină cu el. Atunci, foarte bine ; așteptau un răspuns, prin urmare îl vor căpăta.

— Dacă vă referiți la reînnoirea contractului cu Carvalet, aflați că am reușit, am spus.

Amîndoi se holbară la mine, neîncrezători. Jacques scoase un „Bravo !", dar Paul îi tăie vorba :

— Care sînt condițiile, ce clauze prevăd ?

— Condițiile noastre și nici o clauză.

— Doar nu vrei să spui că ne acceptă marfa exact în aceleași condiții ca și pînă acum, în ciuda faptului că alte firme oferă prețuri mai scăzute ?

— I-am convins.

— Cîte întîlniri ați avut ?

— Cîteva.

— Atunci care este explicația ? De ce a fost nevoie de atîta corespondență ? Au încercat să ne forțeze mîna ca să scădem prețul, sau ce anume ?

— Nu-mi dau seama.

— Prin urmare ești pe deplin mulțumit și de acum încolo încă șase luni ne vedem de treburi ?

— Cam așa ceva.

— Nu pricep. Ai reușit ceea ce, drept să-ți spun, mi se părea imposibil. Felicitările mele.

Luă țigările de pe birou și-i întinse pachetul lui Jacques după ce-și aprinse și el una. Începură să discute ceva fără legătură cu mine ; m-am răsucit pe scaun și m-am uitat pe fereastră, întrebîndu-mă în ce fel de afirmații mă aventurasem. Peste o clipă probabil mă vor asalta cu întrebările care mie nu-mi spuneau nimic, iar în neștiința mea, urma să mă trădez ; între timp însă... între timp, ce anume ? Am privit afară și am văzut o livadă deasă, aurie în lumina soarelui, cu meri încărcați care-și aplecau crengile pînă la pămînt. Un cal bătrîn cu o coamă albă, revărsată, păștea pe cîmpul de dincolo de livadă. O femeie cu

un şorţ negru, un şal cenuşiu pe umeri şi saboţi în picioare, plivea legumele ; în urma ei ciuguleau nişte găini. Scena se încadra în rama geamului ca o ilustrată paşnică şi reconfortantă ; ce bine ar fi fost să rămîn în continuare spectator, fără nici un fel de participare, un călător în tren care urmăreşte cum i se perindă prin faţa ochilor diverse imagini. Şi totuşi, în viaţa pe care o dusesem pînă atunci, exact ăsta era lucrul de care mă plînsesem — lipsa de participare, de amestec în vieţile altora.

— Ai adus contractul cu tine ? spuse Paul.

— Nu, am răspuns. O să-l trimită ei.

Femeia care plivea ridică ochii şi privi spre fereastră. Era vînjoasă, bătrînă, cu şolduri late, un chip bronzat, de ţărancă, iar prima privire spre casă fu atentă şi iscoditoare ; cînd mă zări însă îmi zîmbi, lăsă săpăliga şi porni legănat spre casă.

— Cred că nu vă deranjează dacă le spun tuturor că nu se mai pune problema să închidem, *Monsieur* Paul ? întrebă omul numit Jacques. Eu n-am discutat nimic, bineînţeles, dar ştiţi cum circulă zvonurile. Oamenii au comentat toată săptămîna trecută...

— Ştiu eu bine, răspunse Paul. A fost o atmosferă imposibilă. Da, n-ai decît să anunţi cînd vrei.

Femeia se afla acum exact sub fereastră, iar Paul, observînd-o, spuse :

— Uite-o pe Julie, ca întotdeauna e numai ochi şi urechi. Vrea să fie prima care să împartă veştile, bune sau rele. Se aplecă pe fereastră. *Monsieur* Jean a reuşit la Paris. Să nu te prefaci că nu pricepi ce ţi-am spus.

Zîmbetul abia schiţat se lăţi pe chipul femeii. Se întinse şi culese un ciorchine de struguri care atîrna în viţa de pe perete, pe care mi-l oferi cu gestul unei regine.

— Poftim, spuse ea. A crescut special pentru dumneavoastră, *Monsieur le Comte*. Mîncaţi-l imediat pînă nu i se duce dulceaţa. Deci pînă la urmă totul e bine ?

— Da, totul e bine, răspunse Paul, brusc relaxat, umanizat.

— Mi-am închipuit eu, spuse femeia. E nevoie de cineva cu minte ca să dea şi cîte un picior unde trebuie la anumiţi oameni. Şi cine mă rog sînt ăia, aş vrea să ştiu, care socotesc că pot să ne comande numai pentru că

poartă un nume răsunător la Paris ? E timpul să primească o lecție. Sper că le-ați zis vreo cîteva, *Monsieur* Jean ?

Avea vînjoșenia și puterea lui Gaston, iar în ochi, aceeași scînteie de loialitate, dar dacă cumva cei cărora le era devotată ar fi greșit, n-ar fi ezitat o clipă să-i critice. Mi-am întors privirea de pe chipul ei ridat, blajin și ars de soare spre merii aplecați, calul care păștea și liziera pădurii de dincolo de ogoare.

— Prin urmare, furnalul va continua să pufăie, coșurile să fumege iar sticla să-mi acopere acasă dușumeaua cu praf jegos, și toată lumea o să stea liniștită încă șase luni, spuse ea. N-o să uitați să treceți și pe la André să-i spuneți o vorbă bună, *Monsieur le Comte* ? Cred că ați auzit ce a pățit.

Mi-am amintit că se pomenise ceva despre un lucrător accidentat.

— Da. Vin mai tîrziu, mi-am răspuns, evitîndu-i privirea cinstită și iscoditoare.

Femeia se duse la legumele ei, zburătăcind puii de găină care o împresurau și, întorcînd capul, l-am văzut pe Paul că-și atîrna haina în cui și-și îmbrăca salopeta.

— N-am prea avut corespondență cît timp ai lipsit, spuse el. E acolo, pe birou. Îți arată Jacques.

Deschise ușa prin care venisem, cea dinspre șoproane și ieși. Am rămas singur cu Jacques și un mic teanc de scrisori și foi. Le-am deschis pe rînd ; majoritatea erau facturi, bonuri de plată concise pentru mărfurile furnizate de alte firme, o întrebare adresată de un contractor de transport, un anunț de la căile ferate. Răsfoindu-le, mi-am dat seama că nu pricepeam absolut nimic din ceea ce se presupunea că trebuie să fac, să spun, să dictez sau să scriu. Talmeș-balmeșul de cifre nu avea nici o noimă, iar eu eram la fel de neajutorat ca un copil azvîrlit în universul adulților.

În mod ciudat, singura ieșire era să spun adevărul. Am dat la o parte cu dosul mîinii teancul de hîrtii și am spus :

— Ce-i cu astea ? Ce vrei să fac eu ?

La fel de ciudat, Jacques zîmbi. Părea mai relaxat acum că eram singuri, fără Paul și spuse :

— Nu e nevoie să faceți nimic, *Monsieur le Comte*, dacă s-a prelungit contractul. Nu sînt decît niște chestiuni de rutină și o să mă ocup eu de ele.

M-am ridicat de la birou, m-am dus la ușă, am deschis-o și am rămas în prag, scrutînd șirul de șoproane și ferma alăturată, plasată cam neașteptat în acel loc, dar nu neplăcut, cu acareturile ei la vreo cincizeci de iarzi de turnătorie. Prin curte pășeau țanțos niște găini, o femeie întindea rufe la uscat pe un gard viu, iar de undeva, de dincolo de poarta fermei, răzbăteau mugete de vite amestecate cu zăngănit intermitent de metal din șopron. Fumul ieșea în rafale din hornuri, iar pe vechiul clopot de pe acoperișul ondulat și cîrpăcit luci la un moment dat o rază de soare ; la intrare, două statui de ghips, o madonă cu pruncul și un sfîntul Iosif, cu mîinile ridicate, binecuvîntau micuța comunitate și pe toți cei care munceau și locuiau acolo. Instictiv, am simțit, din cauza vîrstei clădirii, a atmosferei, că totul se desfășurase la fel cu două, trei sute de ani în urmă, că războaiele și Revoluția nu schimbaseră nimic aici. Micuța întreprindere continuase, pentru că familia și lucrătorii crezuseră în ea, pentru că doriseră s-o păstreze astfel. Micuța turnătorie, nealterată, făcea parte din fundalul peteculuí lor de regiune, asemeni fermei și ogoarelor, merilor bătrîni și pădurii, iar distrugerea ei s-ar fi asemuit cu smulgerea rădăcinilor unei ființe din pămînt.

M-am uitat peste umăr la Jacques, așezat la masă și am spus :

— Cît poate rezista o turnătorie ca asta în competiție cu marile firme cu aparatură modernă care plătesc salarii mari ?

Ridică ochii de pe facturile pe care nu le înțelesesem, clipind nervos îndărătul ochelarilor.

— Depinde de dumneavoastră, *Monsieur le Comte*. Noi știm bine că mult nu mai poate rezista. Cel cu dare de mînă consideră azi drept responsabilitate pofta de moment, nu sursa de venit. Dacă nu vă pasă că pierdeți bani, vă privește. Numai că...

— Numai că ce ?

— Astăzi n-ați fi pierdut atît de mult dacă în trecut v-ați fi dat puțin osteneala să vă îngrijiți de ce este al

dumneavoastră. Iertați-mă că vorbesc atît de deschis. N-ar trebui să mă amestec. Cum să vă spun, *Monsieur le Comte*... afacerile seamănă cu o familie, trebuie să aibă un șef, o inimă, un centru — și depinde de acest centru dacă prosperă sau se face praf totul. După cum știți, n-am lucrat pentru tatăl dumneavoastră, eram prea tînăr pe vremea aceea, dar dumnealui a fost respectat. Era drept și corect, iar *Monsieur* Paul îi seamănă întru totul. Dacă ar fi trăit, ar fi locuit aici în casă, și ar fi existat un simțămînt al continuității. Îi înțelegea pe lucrători, ar fi știut să se adapteze schimbărilor... dar așa...

Mă privi de parcă și-ar fi cerut scuze, fără să reușească să-și termine propoziția.

— Mă învinovățești pe mine sau pe fratele meu ? am întrebat.

— *Monsier le Comte*, eu nu acuz pe mine. Forța împrejurărilor ni s-a opus tuturor. *Monsieur* Paul are un dezvoltat simț al datoriei și s-a dedicat trup și suflet încă de la război acestei micuțe întreprinderi, dar, de fapt, duce o luptă gata pierdută împotriva prețurilor și salariilor, și știți prea bine că dumnealui nu prea se înțelege bine cu lucrătorii și uneori asta îngreunează lucrurile.

Îmi trecu prin minte cît de dificilă era situația acestui om, tamponul, intermediarul, înjurat probabil și de stăpîn și de muncitori, totuși purtînd pe umeri greul afacerilor — controlînd comenzile, împăcînd creditorii, muncind supranormă, încercînd să țină un fel de echilibru, ultimul sprijin și suport al unei organizări șubrede.

— Dar eu cu ce greșesc ? am întrebat. Hai, fii cinstit. Vrei să spui cumva că eu sînt răspunzător de eșec ?

Zîmbi, apoi ridică dezaprobator și indulgent din umeri, gest care explica fără vorbe o lume de sentimente.

— *Monsieur le Comte*, spuse el, toată lumea vă place — nimeni nu are de spus un cuvînt împotriva dumneavoastră, aici. Dar pe dumneavoastră nu vă interesează, asta e tot. După dumneavoastră, această *verrerie* poate să se ducă pe apa sîmbetei. Sau, cel puțin, așa am crezut pînă azi după-masă. Ne-am închipuit cu toții că v-ați dus la Paris doar ca să vă distrați, iar dumneavoastră... — făcu un gest cu mîinile — după cum a spus și *Monsieur* Paul, ați reușit imposibilul.

Mi-am întors privirea de la el spre ușa deschisă ; am văzut-o pe Julie străbătînd încetișor terenul viran din fața șoproanelor, spre căsuța paznicului, de la intrare. Cîțiva lucrători o strigară, rîzînd, ea le răspunse, tachinîndu-i, cu săpăliga pe umăr.

— Nu v-ați supărat, *Monsieur le Comte,* că v-am vorbit așa ? întrebă Jacques cu o umilință înduioșătoare.

— Nu, i-am răspuns. Nu, îți sînt recunoscător.

Am ieșit și am străbătut distanța scurtă spre șopronul principal, unde era turnătoria. Înăuntru, lîngă furnal, oamenii lucrau dezbrăcați pînă la brîu din cauza fierbințelii. Peste tot erau căzi și băi, vergele și țevi ; se auzea un huruit și ciocănituri, iar în aer plutea mirosul înțepător, ciudat, dar nu neplăcut. Cînd am înaintat să mă uit, oamenii s-au dat deoparte zîmbind, pe jumătate familiari, pe jumătate indulgenți, ca adulții care zîmbesc îngăduitori unui copil, în sensul că dacă vrea să se distreze, n-are decît, pentru că joaca lui n-are ce să strice.

Am ieșit imediat în aerul rece și m-am îndreptat spre celelalte șoproane unde oamenii în salopete lucrau cu diverse unelte, matrițe și amestecuri ; am răsucit în mînă rebuturile de sticlă albăstruie, vernil și chihlimbarie care mie mi se păreau fără cusur — flacoane și sticluțe de toate formele și mărimile. Pe urmă am trecut pe la șoproanele unde se sortau și se ambalau, cu trăsurile de expediție gata completate, și nici o clipă n-am avut sentimentul că mă aflu într-o fabrică oarecare, cu producție de serie. Ceea ce vedeam avea personalitate, intimitate, era o mică industrie stăpînă pe sine și în stăpînirea unor oameni care munceau acolo, înzestrați cu o rezistență pe care scurgerea vremii n-o putea afecta.

— Vă distrați, *Monsieur* Jean ?

Am ridicat ochii de pe bucata de sticlă din mînă și am dat de chipul zîmbitor al lui Julie, femeia de la căsuța paznicului.

— Poți s-o iei și așa, dacă vrei, i-am răspuns.

— Lăsați munca în seama lui *Monsieur* Paul. Întotdeauna a fost așa. Dumneavoastră veniți acum să-l vedeți pe André ?

Mă conduse pe la intrare pe drumeagul nisipos, pe lîngă șirul de căsuțe. Erau spoite în galben ca și casa de pe terenul fabricii cu aceleași acoperișuri de țiglă pestriță și lucarne, despărțite între ele prin loturi de grădină și garduri șubrede. Mă duse la a treia casă care avea bucătăria, dormitorul și camera de zi în comun, căci în fața vetrei, pe un pat de lemn răvășit, zăcea întins un bărbat, iar într-un colț, un băiețel cu ochii vii, cam de vîrsta lui Marie-Noel, se juca cu o mașinuță stricată.

— Uite, zise Julie, a venit *Monsieur le Comte* să te vadă. Ridică-te în capul oaselor, arată cel puțin că n-ai murit.

Omul zîmbi, cu ochii duși în fundul capului, palid ; era bandajat de la gît în jos spre braț.

— Cum te simți ? am întrebat. Cum s-a întîmplat ?

Julie lăsă în pace băiatul pe care-l mustruluise pînă atunci pentru că nu se ridicase în picioare cînd am intrat în bucătărie.

— Cum să se întîmple ? spuse ea. Și-a ars aproape toată partea dreaptă, asta e. La astea sînt bune furnalele și mașinile voastre moderne. N-aveți decît să vă spălați pe cap cu ele. Stați jos, *Monsieur* Jean, stați jos.

Ușui o pisică de pe singurul scaun din cameră și-l șterse de praf.

— N-ai nimic de spus ? îl întrebă ea pe bărbatul care arăta prea bolnav și prea slăbit ca să vorbească. Uite, *Monsieur le Comte* s-a înapoiat de la viața veselă din Paris și tu nu poți nici măcar să-i zîmbești. Să știi că o să se întoarcă iar acolo. Stați puțin să vă fac o cafea.

Se aplecă peste sobă și scormoni în foc cu un vătrai strîmb.

— Cît trebuie să mai stai așa ? l-am întrebat.

— Nu mi-au spus, *Monsieur le Comte*, răspunse el cu ochii nesiguri fixați pe femeie, dar tare mă tem că o să mai treacă o vreme pînă am să pot lucra iar.

— Nu-i nimic, spuse Julie, *Monsieur* Jean înțelege foarte bine. Nu e cazul să te frămînți. O să te plătească și o să-ți dea și o compensație. Și toată lumea o să aibă de lucru de acum încolo, mult timp, așa-i *Monsieur* Jean ? Putem să ne tragem iar sufletul. Rechinii ăia de la Paris

ar trebui să aibă mai multă glagorie în cap, nu să ne tot refuze mereu. Acum să vă beţi cafeaua. Ştiu că vă place cu mult zahăr. Aşa aţi băut-o întotdeauna.

Scoase din dulap o cutie mică de cuburi de zahăr, iar băieţelul, văzînd-o, veni să-i cerşească o bucată, numind-o *grand'mère*.

— Pleacă de aici, spuse ea. Cum te porţi ? Ah, de cînd a plecat maică-ta, nimeni nu te mai strunește.

Aparte, însă, şopti destul de tare, încît era limpede că băieţelul auzea tot :

— Necazul e că îi duce dorul, mititelul, iar de cînd André e ţintuit la pat, sînt nevoită să-l răsfăţ. Hai, beţi-vă cafeaua. Poate o să vă aducă ceva culoare pe chipul ăsta palid de oraş.

Nu eu, ci Andrè din pat avea nevoie de culoare în obraji şi de cafea, dar femeia nu-i oferi nimic ; m-am uitat în jur şi în sus şi am văzut tencuiala căzută de pe pereţi, iar pe tavan o pată mare de igrasie care la prima ploaie urma să se lăţească. Ochii ei căprui şi ageri îmi surprinseră privirea.

— Ce putem să facem ? spuse ea. O să încerc să cîrpăcesc cîte ceva zilele astea. De mult nu s-au mai reparat căsuţele noastre, dar n-are nici un rost să venim la dumneavoastră să ne plîngem. Ştim că nu aveţi bani, ca noi toţi de altfel, şi aveţi şi aşa destule pe cap. Poate într-un an, doi... La castel cum mai e ? *Madame la Comtesse* se simte bine ?

— Nu prea.

— Ei, ce să-i faci. Îmbătrînim cu toţii.. O să trec s-o văd într-una din zilele aste. Iar lui *Madame* Jean pe cînd îi soseşte sorocul ?

— Nu sînt sigur, dar cred că nu mai are prea mult de aşteptat.

— Dacă aţi avea un băiat frumos, multe s-ar schimba. Ia să fiu eu mai tînără, ce-aş veni să-l îngrijesc — mi-aş aduce aminte de alte vremuri. Ce timpuri bune au fost, *Monsieur* Jean ! În ziua de azi s-au schimbat oamenii, nimeni nu mai vrea să muncească. Eu una, dacă n-aş lucra,

aș muri. Știți care-i partea proastă la *Madame la Comtesse* ? N-are cu ce să-și ocupe timpul. Hai, beți-vă cafeaua. Mai vreți zahăr ? Luați încă o bucată.

L-am văzut pe André urmărindu-mă cum beau, cu ochii tulburi ațintiți pe ceașca mea ; băiețelul nu mă slăbea nici el din ochi și mi-am dat seama că amîndoi rîvneau la cafeaua și zahărul meu, dar nu aveau să primească nimic, nu pentru că Julie n-ar fi vrut să le dea, ci pentru că nu erau îndeajuns. Și nu se ajungeau pentru că nu erau suficienți bani să cumpere mai multă cafea sau mai mult zahăr. André nu cîștiga îndeajuns la *verrerie*, iar aceasta era a lui Jean de Gué căruia nu-i păsa dacă ar fi trebuit s-o închidă a doua zi. Am pus înapoi pe sobă ceașca și farfurioara.

— Îți mulțumesc, Julie, am spus. Mi-a mers la inimă.

M-am ridicat și fără să protesteze, cum este obiceiul cînd se face o vizită de curtoazie, m-a condus pînă la ușă.

— N-o să mai poată munci, mi-a spus ea cînd am ieșit afară. Înțelegeți, cred. N-avea rost să-i spun, ca să nu-și facă griji. Ei, asta-i viața, ce mai. Din fericire, sînt eu aici să-i port de grijă. Respectele mele pentru *Madame la Comtesse*. Am să-i tai niște struguri din vie ; pe vremuri îi plăceau. După dumneavoastră, *Monsieur le Comte*.

Am lăsat-o totuși să se întoarcă singură la turnătorie, pretextînd că vreau să-mi iau ceva din mașină ; am urmărit-o cum traversa terenul cu hîrtoape, trecînd peste mormanele de sticlă rebutată, strivind sub saboți cioburile împrăștiate ; silueta ei vînjoasă, șalul și șorțul închise la culoare făceau parte din fundal, contopindu-se cu șoproanele cenușii. Cînd a dispărut în grădina stufoasă din spatele vechii case, m-am suit în Renault și am pornit înapoi pe drumul străjuit de pădure pe care venisem. Cam la patru kilometri spre vest, înainte de a se afunda, am oprit mașina, am aprins o țigară, m-am dat jos și am contemplat ținutul de dedesubt.

Micuța comunitate de la turnătoria de sticlă rămăsese undeva în urma mea, înghesuită în luminișul ei din pădure ; aici jos, dincolo de copaci, se întindeau pogoane întregi de ogoare și ferme răzlețe, sate îndepărtate, fiecare din ele încununat cu cîte o turlă de biserică, iar mai

departe, alte ogoare și o altă pădure. Imediat sub mine se afla satul St. Gilles ; se vedea turla bisericii, dar castelul era ascuns într-un pîlc de copaci. Se distingeau doar dependințele, colorate într-un gălbui blînd în soarele de toamnă, iar în interiorul zidurilor domeniului, o linie cenușie profilată pe aleile și copacii întunecați.

Mi-ar fi plăcut să mă pot simți detașat ; să pot privi satul St. Gilles și zidurile castelului cu ochi imparțiali. Starea sufletească din această dimineață se cam înrăutățise. Amuzamentul, farmecul șotiilor școlărești dispăruseră ; joaca de-a spionul ricoșase ca un bumerang. Sentimentul de putere, de triumf că eram în stare să duc de nas micuțul grup de oameni creduli se transformase din nou într-un sentiment de rușine. De data asta parcă aș fi dorit ca Jean de Gué să fi fost altfel. Mă săturasem să descopăr la fiecare pas că nu era altceva decît o secătură. Ar fi fost grozav să-mi asum rolul unei persoane distinse — schimbarea de identitate ar fi acționat asupra meă ca un imbold. În schimb, renunțasem la propria mea personalitate neglijabilă pentru una de două parale. Avea însă asupra mea avantajul suprem — nu-i păsa. Sau, de fapt, îi păsa ? Oare tocmai de aceea dispăruse ?

Am continuat să contemplu satul liniștit și izolat. Vedeam un șir de vite bălțate, mînate de un copil, trecînd agale pe lîngă biserică și deodată, în spatele meu, răsună o voce. M-am întors și am văzut chipul zîmbitor și tremurînd al bătrînului *curé* ; mergea, cu totul neașteptat, pe un triciclu ; își ridicase sutana lungă deasupra ghetelor negre cu butoni. Privelișteа era nespus de mișcătoare, emoționantă, tocmai pentru că era ridicolă.

— E plăcut acolo la soare ? strigă el.

Am simțit imboldul brusc să mă destăinui ; m-am apropiat de triciclu și am pus mîinile pe ghidon.

— Părinte, sînt în grea cumpănă. De douăzeci și patru de ore trăiesc în minciună.

Chipul i se boți într-o expresie înțelegătoare, dar bîțîitul continuu îl făcea să semene atît de mult cu un mandarin dintr-o vitrină cu porțelanuri, încît, în clipa în care am rostit cuvintele, mi-am pierdut și încrederea în el. Cu

ce-ar fi putut să mă ajute, cocoțat pe triciclul lui — ce să-i facă unei persoane cufundate în minciună și viclenie, ca mine ?

— Cînd te-ai spovedit ultima oară ? mă întrebă, iar gîndul îmi zbură la zilele de școală, cînd intendenta, după ce-mi adresase o întrebare asemănătoare, m-a pus să fac penitență.

— Nu știu, am răspuns. Nu-mi mai amintesc.

Continuă să bîțîie din cap, înțelegător, dar și pentru că nu se putea abține.

— Fiule, mai bine vii la mine astă-seară.

Îmi dăduse răspunsul scontat, dar mie nu-mi era de nici un folos. Mai tîrziu era inutil. Doream să mi se spună acum, pe coama dealului, dacă trebuia să plec în clipa aceea și să-i las pe cei de la castel să se descurce cum i-o tăia capul.

— Ce-ai zice, părinte, dacă aș pleca din St. Gilles pentru totdeauna, fără urmă ?

Pe chipul bătrîn și trandafiriu se așternu din nou zîmbetul ; mă bătu ușurel pe umăr.

— Să nu faci asta niciodată, spuse el. Prea mulți oameni depind de dumneata. Crezi că te-aș condamna ? Nu, nu s-ar cădea. Aș continua să mă rog pentru mata cum am făcut întotdeauna. Adu-ți aminte că dacă te simți deprimat și trist e semn bun. Asta dovedește că *bon Dieu* e pe aproape. Du-te și termină-ți țigara la soare și gîndește-te la El.

Își flutură mîna și pedală mai departe, sutana încurcîndu-i-se în spițe ; pe coama dealului, lăsă pedalele libere și-și dădu drumul la vale, bucurîndu-se de viteză. L-am urmărit luînd cotul și intrînd în sat, proptindu-și triciclul de un zid și dispărînd. Am terminat țigara, m-am urcat în mașină și am pornit după el, prin sat, peste pod, spre intrarea în castel. La arcada de lîngă dependințe l-am zărit pe Gaston și l-am strigat să ducă înapoi mașina la *verrerie*, pentru Paul. Pe urmă am intrat în casă, am urcat scările spre camera mea ; pe masă am găsit un teanc de scrisori pe care am avut impresia că le zărisem pe fundul valizei. Una dintre ele avea numele și adresa firmei Carvalet pe plic. Am citit-o și am descoperit exact ceea ce

mi-era teamă că am să aflu. Regretau noua hotărîre nefavorabilă pentru noi, avînd în vedere colaborarea îndelungată din trecut şi, mai ales, după ultima întrevedere pe care o avuseseră cu mine, dar în urma unei analize mai atente rezultase că le era imposibil să reînnoască contractul.

Capitolul 9

Pentru moment, nu-mi păsa de Jacques sau de vreun membru al familiei, pentru că după toate probabilităţile se aşteptau la ce putea fi cel mai rău, iar faptul că aflaseră contrariul îi surprinsese şi le dăduse un sentiment de uşurare. Aveau posibilitatea acum să trăiască în continuare de pe urma venitului adus de moşie, sau de pe urma moştenitorilor ; castelul s-ar fi dărăpănat tot mai mult, terenurile ar fi intrat în paragină, ei înşişi ar fi îmbătrînit şi ar fi devenit tot mai nemulţumiţi, blamînd lumea din afară pentru tot ceea ce pătimeau. Dar mie îmi păsa în primul rînd de lucrătorii pe care îi văzusem în acea după-amiază la *verrerie,* goi, şiroind de sudoare în faţa furnalului, alţii trudind în şoproane, fiecare cu meşteşugul său, şi, mai ales, îmi păsa de André, cu pieptul ars şi bandajat, întins pe patul din căsuţă şi de Julie care-mi oferise cafea şi zahăr din puţinul pe care-l avea. Îmi păsa că ochii lor vor avea o altă expresie, că atunci cînd se vor întoarce la turnătorie vor descoperi că vestea cea bună nu era bună deloc, ba chiar foarte proastă, că îi mînţisem şi că nu înnoisem nici un contract cu Carvalet. În loc de zîmbetul îngăduitor, indulgent, de bun sosit, îşi vor întoarce privirile, ignorîndu-mă ; nici măcar nu se vor sinchisi să-mi arate dispreţul, iar cînd Jacques le va explica că a fost o neînţelegere şi, din păcate, lucrurile stăteau cum stăteau, *Monsieur le Comte* nu-şi putea permite să continue o afacere în pierdere, chipurile lor vor căpăta — într-un grad mai mic, pentru că suferinţa nu era fizică — aceeaşi expresie goală ca şi a sărmanului André. Ceva urma să le

facă rău, ceva împotriva căruia ei singuri nu se puteau apăra, dar pe care *Monsieur le Comte* ar fi putut să-l prevadă și de care să-i ocrotească dacă i-ar fi păsat. Ne vor urmări, pe mine și pe Paul, întorcîndu-ne la castel, pe urmă, cînd mașinile vor amuți brusc, furnalul va fi stins, mormanele întregi de sticlă gata să fie împachetate, părăsite ; se vor înapoia la șirul de căsuțe de pe ulița nisipoasă, cu tencuiala căzută și pereți igrasioși și-și vor spune unul altuia — maimuțărindu-i trăsăturile, caracterul și manierele — era nevinovat, nu era altceva decît o coajă, o fațadă, la fel de departe de original ca și cutia viorii de instrumentul pe care îl adăpostește. Emoția nu avea ce căuta aici. Nu fusesem nici pentru o clipă atît de orb încît să-mi închipui că efuziunile sentimentale ale acestor oameni se datorau unor calități de-ale mele, care au țîșnit la suprafață și și-au aflat un răspuns ; veneau radiind de bucurie pentru el și numai pentru el, oricît de prost plasată ar fi fost emoția. Și atunci, care era explicația faptului că vroiam să-l salvez pe Jean de Gué de la declin ? Nu suportam să-l văd făcîndu-se de rușine. Omul acesta, care nu merita să fie salvat, trebuia să fie cruțat. De ce ? Pentru că semăna cu mine ?

Stăteam în cameră cu ochii ațintiți pe scrisoarea politicoasă dar clară de la Carvalet și mă întrebam la ce se gîndise Jean de Gué cînd o pusese în buzunarul valizei. Știam că trebuia să iau o hotărîre — fie să-i spun lui Paul imediat ce s-ar fi întors la castel că l-am mințit în privința contractului, sau să îl las să creadă că putem continua. Prima variantă ar fi atras după sine blamare, dispreț, recunoașterea minciunii în fața tuturor lucrătorilor și închiderea neîntîrziată a turnătoriei — care lucru bănuiam că s-ar fi petrecut oricum în clipa în care Jean de Gué s-ar fi întors acasă. Cea de a doua ar fi stîrnit un haos și mai mare ; fabricarea și expedierea la Paris a unor mărfuri care nu fuseseră comandate, iar cînd prima tranșă ar fi sosit la Carvalet, ar fi prins să zbîrnîie telefoanele, cei de la firmă cerînd uluiți explicații.

Prezentul contract mai rezista probabil cîteva zile sau cîteva săptămîni. Nu știam. Chiar dacă faptele și cifrele

ar fi fost puse în fața mea, mă îndoiesc că aș fi priceput mare lucru. Nu mă pricepeam deloc la afaceri. Singurele mele contacte financiare erau cu instituțiile academice care-mi plăteau o remunerație modestă și cu editorii și redactorii care-mi tipăreau articolele și conferințele. Mă întrebam care ar fi procedura adoptată de un proprietar de sticlărie ca să intre în legătură cu firma care-i cumpăra marfa. Fără îndoială că dacă chestiunea era presantă, telefonul de la birou. Nu eram la birou. Eram în camera unui castel în fundul unui colț de țară din Franța și nu știam nici măcar unde se afla telefonul.

Am pus scrisoarea lui Carvalet în buzunarul de la piept al hainei și am coborît. Era aproape ora patru. Nu era nimeni prin apropiere și în aer plutea o atmosferă de siestă. Momentele de după prînz lîncezeau în aer, strecurîndu-se dinspre bucătăria unde încă nu intrasem, sugerînd că vasele fuseseră spălate și șterse ; și totuși, ceva din materialitatea lor atîrna de zidurile întunecoase și plafonul jos, iar legumele încă pline de pămînt din grădina bucătăriei așteptau să fie spălate și clătite înainte de cină. M-am aventurat spre ușa întredeschisă a salonului și, după ce am ascultat puțin și n-am auzit nimic, am trecut pragul și m-am convins că nu era nimeni, cu excepția lui Françoise care dormea pe un divan. M-am furișat iar afară și m-am înapoiat pe hol. Renée, fără îndoială că dormea și ea sus, fie ca să scape de migrenă, fie fiindcă se dusese să-și probeze darul de borangic ; nu eram sigur și nici nu mă interesa. Marie-Noel, obligată să treacă la lecții din cauza plecării mele bruște la *verrerie*, se afla probabil cu mătușa ei, Blanche, în dormitorul auster și mohorît, în vreme ce soarele lucea pe porumbar și leagăn. Am găsit telefonul. Nici că se putea să fie mai prost plasat, înghesuit între haine de ploaie, în întuneric, iar aparatul însuși, o vechitură agățată de perete, cu receptorul pe lateral. Deasupra, astfel că ochiul nu putea să o ocolească, se afla o altă dovadă a grijii lui Blanche pentru suflete : doi sfinți martirizați, decapitați, iar sîngele care țîșnea din răni era lins de doi dulăi nesățioși.

Am ridicat receptorul și am așteptat, iar după o clipă se auzi un bîzîit și o voce guturală rosti „*J'écoute*[1]". Nu mă luase prin surprindere, căci răsfoind cartea de telefon locală, dădusem peste numărul meu — St. Gilles 2. Era imposibil să se fi schimbat. Am cerut Parisul și numărul tipărit pe scrisoarea lui Carvalet ; pe urmă am așteptat, parcă o eternitate, chircit în ascunzătoarea mea întunecoasă. Cînd mi s-a răspuns că aveam legătura cu firma Carvalet, m-a apucat însă panica. Am scăpat și scrisoarea și receptorul din mînă, crezînd că aud pași pe scări. Operatoarea repetă anunțul, pîrîitul intermitent răsuna din receptorul care se legăna ; am înșfăcat scrisoarea și străduindu-mă să descifrez semnătura mîzgălită în josul foii, am mormăit în microfon rugămintea de a vorbi cu *Monsieur* Mercier. Cine întreabă, sosi răspunsul. *Comte* de Gué, am rostit. Și brusc, enormitatea înșelătoriei îmi apăru mai uriașă ca oricînd, avînd în vedere că nici nu puteam fi văzut. Mi s-a spus să aștept și peste cîteva clipe *Monsieur* Mercier din scrisoare anunță că îmi stă la dispoziție.

— *Monsieur*, am spus, mii de scuze că vă deranjez fără să vă previn că am asemenea intenții ; de asemenea, îmi cer scuze și pentru lipsa de politețe de a nu vă fi răspuns la scrisoare. Am fost obligat să mă înapoiez pe neașteptate acasă din cauza unei boli în familie, altfel aș fi trecut din nou pe la dumneavoastră ca să mai discut cîteva lucruri care nu au fost clarificate. Am stat de vorbă cu fratele meu și am revizuit cîteva puncte și sîntem de acord să scădem cifra ca să ajungem la o înțelegere.

La capătul celălalt al firului se așternu liniștea, pe urmă o voce politicoasă, dar extrem de surprinsă, răspunse :

— Dar, *Monsieur le Comte*, am discutat în amănunțime totul săptămîna trecută. V-ați exprimat clar poziția și noi am înțeles. Vreți să spuneți că acum doriți să redeschideți negocierile cu firma noastră ?

[1] Ascult *(fr.)*.

— Exact, am răspuns. Fratele meu şi cu mine sîntem gata să facem orice sacrificiu personal ca să nu închidem turnătoria şi să nu concediem lucrătorii.

Urmă o altă tăcere. Pe urmă :

— Scuzaţi-mă, *Monsieur*, dar este într-o totală contradicţie cu ceea ce ne-aţi dat personal de înţeles.

— Ştiu, am răspuns, dar sincer să fiu, am acţionat fără să mă consult cu familia. După cîte ştiţi, este o chestiune de familie.

— Bineînţeles, *Monsieur*, şi tocmai pentru aceasta v-am arătat întotdeauna respectul cuvenit. Am regretat profund că a fost necesară o revizuire a contractului şi, mai ales, că va trebui să închideţi dacă nu ajungem la o înţelegere, ceea ce s-a şi dovedit a fi realitatea pînă la urmă. Îmi amintesc că ne-aţi spus că nu vă implicaţi deloc emoţional, iar *verrerie* a devenit o responsabilitate prea grea pentru contul dumneavoastră.

Vocea distantă, calmă continua să se audă, iar eu mi l-am închipuit stînd de vorbă cu Jean de Gué, aşezaţi confortabil unul în faţa celuilalt pe scaune de piele, schimbînd ţigări şi ridicări din umeri, întreaga problemă fiind concediată din minţile lor îndată ce întrevederea luase sfîrşit. Iar eu, un străin, m-am pomenit aici, pozînd ridicol într-o cauză pierdută pentru că nu doream ca o mînă de lucrători, o ţărancă şi ruda ei infirmă să-l dispreţuiască pe patron, căruia, dacă aşa ar fi stat lucrurile, puţin i-ar fi păsat.

— Tot ce spuneţi este perfect adevărat, am răspuns. Ceea ce încerc însă să vă comunic este că m-am răzgîndit. Sînt de acord cu orice clauză, dacă turnătoria continuă să funcţioneze. Costurile de producţie mă privesc. Vă cer să reînnoiţi contractul în condiţiile prevăzute de dumneavoastră, indiferent care ar fi acelea.

O tăcere şi mai prelungită. Pe urmă, rapid :

— Bineînţeles, *Monsieur le Comte*, că avînd în vedere îndelungata colaborare cu dumneavoastră şi familia dumneavoastră, ne-a părut rău s-o întrerupem, dar nu exista altă soluţie. Totuşi, dacă sînteţi acum pregătit să stăm de vorbă asupra cifrelor — e limpede că nu putem discuta la telefon — trebuie să-i consult din nou

pe ceilalți directori. Și după aceea, nu văd de ce rezultatul final să nu ne satisfacă și pe dumneavoastră și pe noi.

Întrebarea implicată îmi aduse pe loc o afirmație la propria mea întrebare. Urmau să fie o serie de scrisori, iar prezentul contract putea fi reînnoit în condiții diferite. Am schimbat cîteva politeți și l-am auzit cum închide. M-am scotocit după batistă, mai bine zis batista lui Jean de Gué, și mi-am tamponat sudoarea de pe frunte, nu numai pentru că în spațiul acela strîmt, printre hainele de ploaie din cuier, eram încălzit la maximum, dar efortul făcut mă epuizase mental. Îmi luasem un angajament fără să am nici cea mai vagă idee cum trebuia onorat. Dacă prețul plătit de Carvalet pentru sticluțe nu acoperea costul fabricii și salariile lucrătorilor, ceea ce cu siguranță că se și întîmpla — altfel de unde actuala criză ? — atunci banii trebuiau să sosească dintr-o altă sursă. În clipa aceea am auzit o respirație în receptor, pe care fără să-mi dau seama încă îl mai țineam la ureche ; sunetul cuiva care asculta la o derivație și care aștepta și alte informații. N-am schițat nici o mișcare. Am continuat să aștept, cu mîna strînsă pe receptor. Brusc, interveni operatoarea care mă întrebă dacă terminasem convorbirea cu Parisul ; i-am răspuns afirmativ și cînd mi-a venit tonul, am auzit din nou respirația, pe urmă un păcănit ușor, dovadă că cel din castel care ascultase, închisese. Nu puteam fi absolut sigur, fără îndoială, dar eram aproape convins că cineva ascultase convorbirea mea cu Parisul. Dar cine anume ? Unde se afla derivația ? Am închis și am ieșit pe hol. Pașii pe care avusesem impresia că-i aud pe scări cînd mi se dăduse legătura se prea poate să fi fost rezultatul închipuirii mele combinat cu neliniștea. Oricum, nimeni nu coborîse ; totul era cufundat în liniște. Dar respirația din receptor nu fusese rodul imaginației. Am ieșit pe terasă, căci nu mai avea importanță acum dacă eram observat sau nu ; mi-am ridicat privirea de-a lungul castelului, dar n-am văzut decît firul principal care intra prin acoperiș, undeva între foișor și zid. Coșurile înalte, foișoarele, pînă și gurile de burlan puteau ascunde orice alte semne legate

de electricitate sau telefon, şi nici eu nu eram îndeajuns de cunoscător ca să bănuiesc cam pe unde ar fi trebuit să se afle firul. Descoperirea derivaţiei şi a iscoadei erau două lucruri care trebuiau să mai aştepte. Mi se părea mult mai presant să aflu ceva despre finanţele personale ale lui Jean de Gué. Cecul pe jumătate terminat pe care-l găsisem în camera de la etaj avea nişte cifre şi iniţiale criptice, dar nici un sold, şi singurele informaţii demne de luat în seamă erau numele băncii şi adresa sucursalei din oraşul învecinat. În cameră nu era nici un birou. Undeva, în castel, trebuia să existe o cameră unde proprietarul îşi scria scrisorile şi-şi ţinea posesiunile personale. Mi-am amintit de biblioteca unde familia se adunase pentru prînz. Am coborît din nou pe hol, am trecut prin sufragerie spre glasvandul bibliotecii care era închis. Biblioteca era cufundată în semiobscuritate ; cineva trăsese obloanele de la ferestrele înalte ca să nu pătrundă soarele. Le-am deschis şi atunci am descoperit într-un colţ ceea ce căutam — biroul. Era încuiat. Legătura de chei — o parte din lucrurile personale ale lui Jean de Gué, împreună cu mărunţişul, portofelul, cecul, permisul de conducere — toate nefolositoare pînă în clipa de faţă — le avusesem la mine tot timpul de cînd mă îmbrăcasem cu hainele lui. Am încercat pe rînd cheile pînă s-a potrivit una. Gestul de spărgător nu mă neliniştea ; mă jucam din nou de-a iscoada şi nu făceam nimănui nici un rău.

Biroul dădu la iveală obişnuitul talmeş-balmeş de lucruri al unei persoane total diferite de mine, deprins să-mi ţin actele acasă într-o ordine meticuloasă. În faţa mea se aflau casete burduşite cu acte, plicuri doldora de hîrtii, scrisori, chitanţe, facturi, toate puse de-a valma. Nici sertarele nu arătau mai grozav. Cu greu le-am tras afară, pline ochi de cărţi şi documente, acte şi fotografii, fără îndoială, istoria vieţii unui om şi a întregii familii de Gué timp de generaţii. Încăpăţînatul refuz al hîrtiilor căutate de a se ivi din sertarele prăfuite mă împinse spre nesăbuinţă. Aveam nevoie de conturile bancare şi nu reuşeam să le găsesc ; dădeam doar peste cotoare de cecuri folosite de mult şi lăsate acolo. Cufundat în căutare, ca un hoţ care nu e capabil să găsească colierul pe perle pe care a pus ochii, eram hotărît să pun mîna pe orice ca să-mi

satisfac curiozitatea frustrată. În cele din urmă, o copertă de piele roșie îmi atrase atenția — putea fi un dosar de conturi — am tras-o cu greu din sertarul înțepenit, dar era doar o evidență de vînătoare cu fel de fel de liste de fazani, potîrnichi și iepuri împușcați cu mult înainte de război. Spațiul gol lăsat de dosar îmi ușură puțin căutarea și pipăind, am dat peste un alt volum gros, cu miros de mucegai, care se dovedi a fi un album plin de fotografii, în marea lor majoritate decolorate, lipite în colțare demodate.

Am renunțat la hîrtiile de bancă. Nu puteam rezista tentației de a arunca o privire în trecut. Albumul avea pe prima pagină un coif, un cap de ogar și un copac, iar dedesubt scria „Marie de Gué", cu o caligrafie alungită și înclinată. După prima pagină și-a făcut apariția chipul inconfundabil al mamei — o tînără cam de douăzeci și ceva de ani ; în locul gușei actuale — o bărbie rotunjită și hotărîtă, în locul clăii de păr cărunt — bucle blonde, dese, frizate cu cleștele, o bluză cu pliseuri îi împodobea umerii, acum aduși și acoperiți de nenumărate șaluri ; iar fotografia putea să mă reprezinte chiar pe mine deghizat în haine femeiești, întruchipînd un personaj feminin dintr-o șaradă, cu perucă și alte accesorii. Alături era trecută data — 1914. Apoi urmau, unul cîte unul, ceilalți. Jean de Gué tatăl, aducînd cu Paul, cu o mustață stufoasă, ochii vii, ațintiți spre fundalul hîd al studioului foto, cu draperii în cute și flori artificiale ; amîndoi privind în jos cu o mîndrie părintească spre cea care era probabil Blanche, înzorzonată și gătită ; pe urmă, prietenii și rudele dintr-o generație mai veche, unchiul cutare, mătușa cutare și un *grand-père* bătrîn, într-un scaun cu rotile. Nu erau scrise datele peste tot și deseori trebuia să ghicesc ce vară era cînd un băiețel și o fetiță pozau încălecați pe un ponei, sau ce iarnă era, cu porumbarul acoperit de zăpadă și aceeași pereche încotoșmănată în fulare, ținîndu-se de după gît. Perechea era rareori despărțită. Oriunde se găsea unul dintre ei, cu o pușcă sau cu o undiță în mînă, celălalt era prin apropiere ; și cu surprindere, chiar puțin dezgustat, în mod cu totul straniu, am observat că această a doua siluetă din planul

doi, Blanche, era aproape replica lui Marie-Noel de azi, cu aceleași picioare lungi, trup firav și părul tuns scurt. Abia mai tîrziu, cînd probabil făcuse vreo cincisprezece ani, începuse să se schimbe, chipul oval se alungise, expresia din privire devenise mai scrutătoare, mai reținută; dar chiar și așa, mi-era imposibil să recunosc în figura gravă și fără îndoială, plăcută, pe fata bătrînă de azi, cu gura pungă.

Micuțul Jean nu era niciodată serios. Fiecare instantaneu îl arăta rîzînd, într-o atitudine comică sau strîmbîndu-se la fotograf; m-am gîndit cît de deosebiți eram, cu toate că aveam trăsături identice, căci eu apăream în toate pozele din copilărie un băiețel cu privirea rece, ușor speriat. Paul nu se remarca prea clar în album. Deseori era scos din obiectiv, figura cea mai ștearsă din grup, sau surprins cînd își încheia șiretul. Chiar și fotografiile clare de grup ale copiilor, la adolescență, lipite la întîmplare în album, îl prezentau aproape acoperit de umărul solid al lui Jean și eclipsat de zîmbetul cuceritor al acestuia.

Ici-colo, am recunoscut figuri disparate în grupuri; *le curé*, mai slab, mai tînăr, dar tot angelic; și dînd înapoi paginile spre pozele din copilărie, am recunoscut-o imediat pe Julie la *verrerie*, îngrijindu-l pe Paul. Mai era un bărbat, pe nume Maurice, care apărea de multe ori în paginile de sfîrșit ale albumului. Era pozat în grupuri cu cei de la turnătorie și de la castel, iar o fotografie îl prezenta alături de Jean, lîngă statuia de piatră din parc. Pe urmă, dintr-o dată, pozele se terminară. Fie că bătrînul Jean de Gué murise, fie că izbucnise războiul sau mama se plictisise brusc să mai fotografieze, era greu de spus. Se sfîrșise o epocă, se încheiase un ciclu.

Am închis albumul cu un ciudat sentiment de nostalgie. Obișnuit să cercetez trecutul istoric, familiarizat cu vechi scrisori, documente și cronici apuse, privirea asta rapidă în istoria unei familii contemporane, aparținînd generației mele, mă emoționa în mod straniu. Mă afecta nu faptul că frumoasa contesă de la începutul albumului îmbătrînise și părul ei blond era acum alb, ci că anii trecuseră peste ea așa cum trecuseră, ochii aceia încrezători și autoritari

deveniseră neliniştiţi şi iscoditori, gura mîndră căpătase o expresie vorace, gîtul şi umerii arcuiţi se gîrboviseră, acoperiţi de o grăsime inutilă. Mă întrista că Blanche, atît de sprintenă şi plăcută ca fetiţă, atît de serioasă şi atentă ca domnişoară, putuse să se schimbe aproape de nerecunoscut, deformată ca o caricatură. Pînă şi Paul, şters în poze, ascunzîndu-se îndărătul lui Jean cel zîmbitor, fusese cumva înduioşător ca băieţel, stînd într-un picior în spatele grupurilor, cu o buclă răvăşită mereu în ochi. Şi totuşi, azi era dezagreabil, greoi, dînd frîu emoţiei numai cînd — mi-era martor Cel de sus, total neintenţionat — îl răscolisem şi-mi bătusem joc de un cusur de care se ruşina.

Imaginile trecutului, cînd totul părea frumos, erau tulburate de cîte o intervenţie a prezentului. Am auzit pe cineva mişcînd uşile glasvandului care duceau spre sufragerie şi împingînd la loc albumul în sertar, m-am întors ; era Renée, pe care n-o văzusem deloc în fotografiile îngălbenite, ca şi pe Françoise de altfel. Ele două aparţineau fazei ulterioare, sumbre şi mohorîte a St. Gilles-ului lipsit de farmec. Închise uşile în urma ei şi rămase cu ochii aţintiţi pe mine.

— Am auzit maşina, spuse ea, şi am crezut că a venit şi Paul cu tine. Pe urmă am întîlnit-o pe Charlotte pe coridor şi mi-a spus că eşti singur. Françoise se mai odihneşte în salon şi mi-am închipuit că te găsesc aici. Ei, ai de gînd să-ţi ceri scuze pentru purtarea de la prînz ?

Nefericita împărţire a darurilor urma să mi se reproşeze din nou. Fără îndoială că, după toate aparenţele, meritam. Am suspinat şi am ridicat din umeri.

— I-am cerut deja scuze lui Paul, am răspuns eu. N-ajunge ?

Corpul crispat, mîinile nervoase trădau o emoţie înăbuşită ; mă privi cu o expresie pe jumătate nedumerită, pe jumătate răvăşită, care era în acelaşi timp şi sîcîitoare, încît brusc am simţit compasiune pentru Paul, nevoit să îndure povara toanelor ei.

— Ce-ai vrut să demonstrezi ? spuse ea. Nu e şi aşa destul de greu să ne ferim de bănuieli şi, mai ales, să nu-l rănim pe Paul ? Sau te-ai hotărît înadins să-ţi baţi joc de mine ?

— Ascultă, am spus. Am băut atîta în Le Mans, încît am uitat ce-am pus în pachete. Am fost convins că am luat la toţi cărţi.

— Şi aştepţi să te cred ? întrebă ea. N-ai greşit deloc cu ce i-ai oferit lui Françoise, nu ? Oare cît a costat, sau nici n-ai plătit ?

Aveam de a face, fără îndoială, cu cel mai urît soi de venin femeiesc — ciuda pentru darul făcut de soţ soţiei. Mă bucuram că Françoise, şi nu Renée căpătase medalionul cu miniatura.

— I-am dat lui Françoise ceva ce ştiam că o să aprecieze, am spus. Dacă nu-ţi place cadoul tău, n-am ce-ţi face. Dă-i-l lui Germaine. Nu mă deranjează cîtuşi de puţin ce faci cu el.

Nici dacă aş fi lovit-o nu cred că ar fi şocat-o mai mult. Mă aţinti cu privirea, sîngele năvălindu-i în obraji ; se îndepărtă de la uşă, traversă agale camera spre biroul pe care-l încuiasem ; cheia o vîrîsem în buzunar. Pînă să mă dezmeticesc, îşi încolăci braţele în jurul gîtului, îşi lipi chipul de al meu ; am rămas înţepenit, încremenit, ca un actor de mîna a treia într-o piesă de provincie.

— Ce s-a întîmplat ? spuse ea. Ce-i cu tine ? De ce eşti atît de schimbat ? Ţi-e frică să mă mai iubeşti ?

Deci asta era. Poate ar fi trebuit să bănuiesc, totuşi vorbele ei mă şocară şi mă umplură de spaimă. Nu vroiam s-o sărut. Braţele încolăcite îmi produceau repulsie, iar gura care se oferea prea pătimaş îngheţa răspunsul. Orice ar fi putut să facă Jean de Gué din cauza delăsării nu trebuia reeditat acum de surogatul său.

— Renée, am spus, poate să vină cineva... — o scuză şchioapă, inutilă a oricărui amant laş căruia i-a dispărut înfocarea ; m-am retras necavalereşte în faţa neaşteptatei şi stînjenitoarei apropieri. Dar şi acum, pe jumătate înghesuit în birou, femeia nu mă slăbi, mîinile încercînd să mîngîie, să se atîrne. Mi-a trecut prin cap cît de lipsit de demnitate şi graţie este un bărbat asaltat. O femeie,

chiar atacată de un bătăuș, are cel puțin fragilitatea feminină care îi conferă farmec.

Demonstrația mea de teamă n-a fost convingătoare ; mîngîierea stîngace de pe umăr, sărutul fugar pe păr probabil că i se păruseră nesemnificative, așa că am încercat s-o țin deoparte printr-un torent de vorbe.

— Trebuie să fim prevăzători, am spus, și să nu ne pierdem capul. Cred că Paul și-a dat seama după flecușteţul pe care ți l-am oferit. Am luat totul în glumă și la fel o să fac și în fața lui Françoise. Dar nu ne mai putem întîlni în felul ăsta. Ne pot surprinde servitorii și în clipa în care își face loc bănuiala o să dăm de tot felul de complicații.

Pe măsură ce-mi auzeam propriile cuvinte, într-un șuvoi de scuze, mi-am dat seama că, de fapt, mă implicasem și mai mult în această poveste. Luasem idila de bună și scăpasem în cel mai laș mod binecuvîntata ocazie care mi se oferise de a spune cinstit și pe șleau totul : „Nu te iubesc și nu te doresc. Și cu asta basta".

— Vrei să spui că trebuie să ne întîlnim în altă parte ? Dar cum ? Unde să mergem ?

Nu lăsă să-i cadă nici o lacrimă. Nu ceru nici un semn de afecțiune. N-avea în minte decît un singur lucru, absolut unul singur. Ceea ce pentru Jean de Gué începuse ca o idilă prin care să-și omoare timpul se transformase acum într-o responsabilitate. Mă întrebam în ce măsură era el implicat și cît de plictisitoare devenise legătura după ce se stinsese prima trăire.

— Mă gîndesc eu la ceva, i-am răspuns, dar să nu uiți ce ți-am spus. Trebuie să fim prevăzători. Nu putem risca fericirea viitoare printr-o prostie de moment.

Jean de Gué însuși n-ar fi putut vorbi cu o mai mare duplicitate. Ce ușor era, la urma urmelor, să pozezi în ticălos. Vorbele o liniștiră, iar atingerea, oricît de superficială fusese, probabil că micșorase tensiunea și o relaxase. Pe urmă, spre ușurarea mea, am auzit o voce de copil în camera alăturată. Renée ridică din umeri exasperată și se îndepărtă de mine.

— Papa, unde ești ?

— Aici. Ai nevoie de ceva ?

Intră în cameră ca o vijelie. Instinctiv, am deschis brațele, întrebîndu-mă, în vreme ce ea sări ca o maimuțică, dacă aș putea s-o folosesc de acum încolo ca tampon împotriva solicitărilor primite din partea lumii adulte.

— *Gran'mie* s-a sculat, anunță fetița. M-am dus s-o văd. Vrea să mergem amîndoi la ea să bem ceaiul împreună. I-am povestit de cadouri și cît de supărat a fost unchiul Paul. Și știi, Papa, ai greșit și cu darul pentru mătușa Blanche. N-a vrut să-l deschidă, așa că *Maman* și cu mine l-am desfăcut pentru ea. Înăuntru era un bilețel : „Pentru frumoasa mea Béla, de la Jean", Béla, nu Blanche, și era o sticlă uriașă de parfum cu eticheta „Femme", într-o cutie minunată, învelită în celofan și cu prețul încă lipit pe ea — zece mii de franci.

Capitolul 10

Urcam scara mînă în mînă, cînd, deodată, Marie-Noel îmi spuse :

— Ce caraghios, parcă s-a supărat toată lumea. *Maman* era atît de mulțumită de al ei azi-dimineață și pe urmă, după-masă, și l-a scos și l-a pus în casetă, alături de celelalte bijuterii. Iar mătușa Renée, aproape că nici nu s-a uitat la al ei, iar adineaori, cînd ți-am povestit de cadoul mătușii Blanche, am crezut că o să ne lovească pe amîndoi. Cine e Béla, Papa ?

Eram fericit că nu știam. Mă scutea de alte complicații. Și totuși, Jean de Gué ar fi trebuit să aibă previziunea să scrie mai mult decît mîzgălitura cu inițiala B.

— Cineva, am răspuns, căreia îi place parfumul scump.

— *Maman* o cunoaște ?

— Nu cred.

— Nici eu nu cred. Cînd am întrebat-o, a mototolit bilețelul și a spus că trebuie să fie o persoană de la Paris cu care faci afaceri și care te-a poftit la cină, iar parfumul era un fel politicos de a mulțumi.

— Posibil.

— Necazul e, să știi, că ai început să uiți. Cum ai putut să încurci lucrurile atît de mult și să-i dai pachetul

mătușii Blanche ? Parcă am simțit eu că ceva nu merge. Păi, tu nu i-ai mai făcut un cadou de cînd țin eu minte. Nu pricep de ce oamenii mari se poartă atît de ciudat. Însă și eu sînt de părere că nu are nici un rost să-i faci mătușii Blanche un cadou cînd n-a vorbit cu tine de cincisprezece ani.

Cincisprezece ani... Această fărîmă de informație, aruncată din întîmplare, mă făcu să mă opresc pe scări, să privesc copilul, uitînd de rolul meu, iar ea mă trase de mînă nerăbdătoare.

— Hai, mă îndemnă ea.

Am urmat-o tăcut, profund tulburat. Ceea ce luasem drept o neînțelegere temporară era, de fapt, atît de înrădăcinată, încît probabil afectase relațiile întregii familii. Idila accidentală cu Renée, dacă se putea numi astfel, era egală cu zero în comparație cu asta. Fără îndoială că un cadou era total deplasat. Relația era neplăcută, chiar sinistră, mai ales cînd mi-am amintit de instantaneele celor doi copii, înconjurîndu-se cu brațele. Ceva personal și amar intervenise între Blanche și Jean de Gué, și cu toate acestea, situația era acceptată de toți, chiar și de fetiță.

— Am ajuns, spuse Marie-Noel, deschizînd larg ușa imensului dormitor și din nou, ca și cu o seară înainte, dinspre sobă mă lovi un val de căldură puternică. Micuții cîini terrier, absenți ziua, erau din nou în cameră. Săriră în pat, lătrînd ascuțit și refuzînd să se liniștească, cu toate mîngîierile și mustrările copilului.

— E nemaipomenit, spuse Marie-Noel. Cîinii s-au prostit de tot. César a făcut la fel azi-dimineață, a lătrat la Papa.

— Charlotte, spuse contesa, i-ai dus azi pe Jou-Jou și Fifi la plimbare sau ai stat la bîrfe jos, toată după-amiaza ?

— Bineînțeles că i-am dus, *Madame la Comtesse,* răspunse prompt Charlotte, înțepată și nevoită să se apere. M-am plimbat prin tot parcul cam o oră. Am uitat eu vreodată de ei ?

Îmi aruncă o privire rapidă, de parcă eu aș fi acuzat-o și m-am gîndit că dacă ar fi fost s-o compar cu Julie de la *verrerie,* sinceră și dintr-o bucată, nici vorbă că ar fi

rămas cu mult în urmă ; avea ochii mici, ca niște nasturi, chipul ascuțit și pînă și felul meschin în care turna ceaiul sugera ceva acru și pădureț.

— Hai, gata, pleacă, porunci contesa enervată. O să aibă grijă de noi copila.

Mă privi atentă, de sub maldărul de șaluri și perne, cu fața încă cenușie și cu cearcăne adînci sub ochi, apoi întinse mîna și mă trase lîngă ea. În timp ce sărutam obrazul căzut, mă gîndeam cît de ciudat era faptul că această sărutare filială, care ar fi trebuit să fie respingătoare, era într-un anume fel reconfortantă, iar atingerea de frumoasa Renée fusese scîrboasă și vulgară.

— *Mon Dieu*, șopti ea, ce m-a mai făcut să rîd asta mică ! Pe urmă, dîndu-mă la o parte, spuse cu voce tare : Stai jos și bea-ți ceaiul. Ce-ai mai făcut azi în afară că ai încurcat cadourile ?

Din nou mă simțeam în largul meu, mă făcea să scot la iveală pe nesimțite o veselie pe care nici eu nu mi-o cunoșteam. Formam toți un trio care se înțelegea de minune, *comtesse*, fetița și cu mine, contesa turnîndu-și ceaiul în farfurioară și sorbindu-l cu înghițituri mari, ultima picătură fiind lipăită de cîinii cu priviri rugătoare, în vreme ce fetița, în chip de gazdă, ne servea cu ceai și pîine prăjită, fără să ne slăbească din ochi.

I-am povestit de vizita la *verrerie*, vorbind mai încrezător acum că telefonasem pe ascuns la Paris și puteam spera într-o soluție temporară, iar contesa, fără nici un îndemn, se lăfăia în gloria trecutului, așa cum fac bătrînii, satisfăcîndu-mi interesul tainic și încîntarea fetiței. Ne povesti cu o mulțime de amănunte despre zilele cînd sticla se sufla cu gura ; cum de mult de tot, chiar înaintea ei, furnalul era alimentat cu lemn din pădurea învecinată — cum toate fabricile de sticlă erau plasate într-o pădure tocmai pentru acest motiv — și cum pe vremuri, acum un secol, aveau o sută șaizeci de cai la lucru, plus femei și copii. Numele lucrătorilor și al familiilor lor erau scrise toate undeva într-o carte, în bibliotecă, probabil, nu-și mai aducea bine aminte.

— Ei, acum s-au dus toate, spuse ea. Au zburat. Ce-a fost nu se mai poate întoarce.

Vorbele ei mi-o readuseră în minte pe Julie, care arătase aceeași detașare de lucrurile care-și găsesc sfîrșitul ; în clipa în care i-am povestit însă despre vizita la căsuță și de sărmanul Andrée care zăcea ars în pat, ridică din umeri și deveni brusc nemiloasă.

— Ei, oamenii ăștia, spuse ea, ar fi în stare să ne stoarcă și ultimul bănuț dacă ar putea. Stau și mă gîndesc cît a profitat Julie în casa mea la vremea ei. Cît despre fii-su, toată viața a fost un papă-lapte. Nici n-o condamn pe nevastă-sa că a fugit cu un mecanic la Le Mans.

— Casa este într-o stare jalnică, am spus.

— Să nu te apuci cumva să faci vreo reparație, îmi întoarse ea vorba. În clipa în care începi, vor tot mai mult. Sîntem și așa destul de strîmtorați, fără să ne mai batem capul și cu ei. Așa o să și rămînem probabil, doar dacă Françoise nu face un fiu, sau dacă...

Se opri și, deși nu i-am priceput vorbele, o anume inflexiune în glas și privirea piezișă pe care mi-o aruncă mă tulbură profund. După o clipă, continuă :

— În ziua de azi, oamenii trebuie să-și poarte singuri de grijă. Și mă rog, ce au de cîrtit ? Nu trebuie să plătească nici un fel de chirie.

— Julie n-a cîrtit, am spus. N-a cerut nimic.

— Era și de așteptat. Are ea o sumă frumușică ascunsă undeva sub vreo scîndură, n-ai teamă. Bine ar fi să am și eu cît are ea.

Atitudinea ei mă răvăși. Simțeam că se rupsese o vrajă. Julie, care păruse atît de cinstită și de devotată, era acum prezentată ca o acaparatoare, iar contesa, care cu o clipă înainte rîsese și fusese generoasă, devenise brusc crudă și insensibilă. Valul de compasiune pe care îl simțisem pentru amîndouă în mod instinctiv și sincer se estompă ; puțin dezorientat, în vreme ce Marie-Noel îmi turna încă o ceașcă de ceai, mi-am dat seama că nu contesa era lipsită de discernămînt, ci eu. Eram un sentimental. Doream ca oamenii să fie mai buni, mai generoși decît erau în realitate.

— Știi, spuse Marie-Noel, intervenind dintr-o dată în conversație, a fost foarte ciudat cînd *Maman* și cu mine am deschis cadoul în fața mătușii Blanche. *Maman* a

spus „Nu fi încăpățînată, Blanche, n-o să te mănînce și dacă Jean ți-a adus un dar, înseamnă că precis simte nevoia să-ți spună ceva în felul ăsta. Iar mătușa Blanche a lăsat ochii în jos și după un secol a spus : „Deschide-l tu, atunci, nu mă deranjează. Pentru mine nu înseamnă nimic". Dar sînt convinsă că era și ea curioasă, pentru că a ținut gura într-un anume fel, cum face cîteodată. Așa că noi două am desfăcut pachetul, iar cînd *Maman* a văzut sticla de parfum, uriașă, gata-gata să dea pe afară, a spus : „Dumnezeule, de ce e nevoie să fie mereu așa ?" Și mătușa Blanche s-a uitat și ea atunci și am văzut-o că s-a albit ca varul, s-a ridicat și a ieșit din cameră. Eu i-am spus lui *Maman* : „Nu e un medicament ca pentru unchiul Paul, de ce s-a supărat ?" iar *Maman* mi-a răspuns într-un fel cam caraghios : „Mi-e teamă că, de fapt, e o glumă și încă una cam crudă". Și pe urmă, bineînțeles, am găsit bilețelul pentru altcineva care se chema Béla, iar *Maman* a spus : „Nu, nu e o glumă, e o greșeală. Cadoul era pentru altcineva". Dar eu tot nu înțeleg de ce consideră amîndouă că a fost un lucru rău.

Cuvintele fetiței parcă săpaseră un tunel în mijlocul tăcerii. În aer atîrnau goluri înghețate, dar, în mod ciudat, eu și copila alcătuiam un întreg. Neștiința ei și a mea ne apropiau. *Maman* se holbă la mine, purtînd în ochi o expresie imposibil de descifrat. Nu era nici admonestare, nici reproș, și totuși avea o umbră de presupunere ; un fel de iscodire care atinsese o coardă sensibilă, sugerînd, cu toate că era imposibil ca vreun simț de-al ei să-mi iscodească identitatea, că-mi descoperise secretul, știa că mă prefac. Totuși, cînd vorbi iar, se adresă copilului :

— Știi, puișor, spuse ea, femeile au un fel foarte misterios de a se purta, mai ales cînd sînt religioase, cum e mătușă-ta. Să nu uiți, ca să nu ajungi și tu o fanatică, la fel ca ea.

Arăta brusc îmbătrînită și epuizată. Voioșia îi dispăruse. Gestul cu care izgoni cîinii era arțăgos și agasat.

— Hai, i-am spus lui Marie-Noel, hai să punem la loc măsuța, să nu mai stea în drum.

Am mutat-o lîngă perete, alături de toaletă, pe care am zărit o fotografie mare, în sepia, a lui Jean de Gué

în uniformă, ieșind în evidență printre periile cu mînere de argint. Intuiția mă făcu să mă uit spre pat. Mama se uita și ea în aceeași direcție, pe chip purtînd o expresie ciudată de bănuială. Cînd ni se încrucișară privirile, am coborît imediat amîndoi ochii. În clipa următoare, intra în cameră Charlotte, urmată de *le curé*. Fetița se duse spre el și-i făcu o reverență.

— Bună-seara, *Monsieur le curé,* spuse ea, Papa mi-a dăruit viața Micuței flori. Vreți să vi-o aduc s-o vedeți ?

Bătrînul o mîngîie pe cap.

— Mai tîrziu, copilo, mai tîrziu, spuse el. Cînd am să cobor, să mi-o arăți.

Se duse pînă la capul patului și rămase cu mîinile încrucișate pe pîntecul rotund, privind în jos spre chipul cenușiu și istovit al contesei.

— Ei, deci azi nu prea sîntem în formă ? întrebă el. Poate din cauza emoțiilor de ieri și o noapte agitată, cu vise urîte. Sfîntul Augustin are să ne spună ceva despre asta. Și el a suferit.

Scoase o carte din faldurile sutanei ; contesa, cu un suprem efort, se chinui să-și îndrepte atenția spre vorbele lui. Făcu un semn slab spre scaunul de pe care tocmai mă ridicasem, iar *le curé,* netezindu-și poalele sutanei, se așeză. La capătul opus al camerei, Charlotte își compuse și ea o atitudine cucernică, cu mîinile împreunate și capul plecat.

— Pot să rămîn și eu ? șopti Marie-Noel, cu ochii aprinși de emoție, ca și cum cerea voie să asiste la cine știe ce spectacol. Cînd am aprobat din cap, nesigur pe ce ar fi trebuit să fac, își aduse un scăunel de sub măsuța de toaletă și se plantă lîngă preot. Pe urmă, ca o actriță-copil care își trăiește rolul, își schimbă mimica dintr-una de așteptare înfocată în una de extaz, cu ochii închiși, mîinile împreunate, buzele mișcîndu-se mut în chip de răspuns la rugăciunile bătrînului. Mi-am aruncat ochii spre contesă. Curtoazia și îndelungata experiență o țineau protăpită între perne, dar oboseala o făcea să plece ușor capul în piept, iar genele care clipeau des erau indicii nu de reverență, ci de o oboseală copleșitoare.

Am ieşit din cameră şi am coborît scările ; pe urmă am intrat în parc şi am început să colind potecile de dincolo de statuia de piatră a lui Artemis, cenuşie şi sobră în lumina care scădea. Castelul, care în razele de soare păruse o nestemată, devenise mai ameninţător o dată cu lăsarea amurgului. Acoperişul şi foişoarele, proiectate pe bolta schimbătoare, se contopiseră cu sineala cerului, aspirîndu-şi nuanţele. M-am gîndit cît de mult semăna probabil cu un bastion cînd şanţul era plin de apă, înainte ca faţada din secolul al XVIII-lea din zona centrală să fi unit cele două foişoare ridicate la începutul epocii renaşterii. Oare şi atunci existaseră doamne singuratice, îmbrăcate în mătăsuri, privind prin ferestrele înguste, asemeni lui Renée şi Françoise de azi, apa băltită umezind pereţii acoperiţi de muşchi, iar pădurea deasă şi neîngrijită înaintînd aproape pînă în prag ? Oare zimbrul sălbatic cu ochi scăpărători venea să rîme unde păştea azi cireada, iar dis-de-dimineaţă se auzea chemarea ascuţită a cornului de vînătoare, cînd ceaţa mai atîrna încă de crengile arborilor ? Ce nobili de Anjou, gălăgioşi şi beţivani, veneau galopînd pe podul mobil ca să se avînte în vînătoare, să lupte şi să ucidă ? Cum se iubeau oamenii noaptea şi cîte naşteri grele şi morţi neaşteptate se petrecuseră ? Iar acum, într-o altă vreme, cîte din acestea se repetau, în mod ciudat, altfel, cu emoţii înăbuşite şi pofte tainice ? Cruzimea era mai profundă azi, atacînd spiritul, rănind eul ascuns, nu ca pe vremuri, cînd era făţişă şi mai primitivă ; numai cei duri rezistau, iar singuraticele sau frustratele ca Françoise şi Renée ale vremii se topeau ca lumînarea, atinse de boală, apoi de moarte, plînse sau uitate de stăpînii lor, care, după tiparul lui Jean de Gué, se ospătau şi luptau, ridicînd din umerii înveşmîntaţi în catifea.

Cineva dădu ocol castelului, trăgînd obloanele şi închizînd ferestrele înalte, una cîte una, iar izolarea faţă de noapte semăna cu o retragere în intimitate. Ceea ce se petrecea în interiorul zidurilor era mort, terminat, nu mai exista ; castelul era un mormînt, şi numai vitele mai aveau viaţă, aşa cum păşteau lîngă mine, crîmpoţind cu

răsuflări puternice iarba umedă ; stăncuțele se cuibăreau pentru noapte iar un cîine se auzi lătrînd în satul de dincolo de biserică.

Această a doua seară a mascaradei ce o jucam se materializa ca o a doua zi de școală. Mă familiarizasem cu împrejurările. Scăpasem de starea de prostrație. Îndrăzneala, care cu o seară înainte acționase ca un drog, mi se părea acum firească, iar cînd deschideam cîte o ușă, intram în cîte o cameră, sau mă întîlneam nas în nas cu cîte un membru al familiei, nu mai simțeam șocul surprizei. Recunoșteam sunete, mirosuri, voci ; auzeam soneriile, fără să mai tresar în taină ; mă spălam pe mîini fără să mi se mai pară o faptă ieșită din comun, îmi schimbam haina și pantofii pentru masă cu același instinct gregar al băiețelului nou-venit care își imită colegii de școală, maimuțărind tot ceea ce fac și ceilalți, abandonînd vechea identitate și obiceiurile de acasă pînă la următoarea vacanță, iar pe perioada trimestrului adoptă o carapace strălucitoare și rezistentă, o mască sclipitoare cu care să cucerească aprobarea colegilor și a profesorilor, fascinat și păcălit și el de noua sa personalitate. Mîncatul, băutul, ridicatul unui ziar deveniseră dintr-o dată gesturi interesante în sine pentru că nu-mi aparțineau mie, ci lui Jean de Gué. Ciudățenia unui vis apare ca ceva firesc visătorului ; am început să mă mișc în voie printre fantomele mele, care-mi vorbeau, îmi zîmbeau sau mă ignorau. Ritualul fusese deja stabilit ; roata care se învîrtise necontenit nu se oprise cîtă vreme eu fusesem doar creat de ea, fără să mă opun, ca o parte a întregului.

Cina se desfășura în tăcere. Eram numai patru. Am aflat că Marie-Noel mîncase supă și biscuiți la ora șapte și nu mai coborîse, iar Blanche, după cele spuse de Gaston, dorise să postească. Era în camera ei, îmi relată el și în seara aceea nu mai cobora.

Conversația lîncezea. Françoise, sprijinitoarea mea la prînz, părea obosită și aborda cu interes scăzut subiecte minore ca să rupă cît de cît tăcerea : vreun bolnav din sat, vizita de seară a lui *le curé*, o scrisoare de la o verișoară din Orléans, tulburări în Alger, un accident de cale

ferată la nord de Lyons. Monotonia conversației mă alina. Vocea ei, cînd era lipsită de nota de nemulțumire, era limpede și plăcută. Renée, îmbrăcată într-o bluză cu guler înalt care-i stătea foarte bine, cu părul periat în sus ca să-i dezgolească urechile, își dăduse cu puțin fard pe obraji și nu-mi dădeam seama dacă încerca să mă amețească cu farmecul ei, să mă jignească cu remarci în doi peri sau să-mi stîrnească gelozia cînd porni o discuție animată cu Paul. Paul era atent la mîncare, pe care o sorbea cu zgomot, mîrîind în chip de răspuns între două înghițituri, rareori ridicîndu-și ochii din farfurie; iar în clipa în care masa s-a sfîrșit, își trase scaunul lîngă lumina cea mai puternică din salon și după ce-și aprinse un trabuc, se ascunse în spatele paginilor deschise din *Le Figaro* și *L'Ouest-France*.

Marie-Noel coborî în halat și împreună cu Françoise — Renée se întinsese pe canapea cu o carte în mînă, fără însă să întoarcă paginile — am început să jucăm domino și dame, alcătuind un trio de familie pașnic care probabil seară de seară făcea același lucru, pînă cînd ceasul bătu ora nouă, iar Françoise căscă obosită și spuse :

— Ei, e vremea de culcare, *chérie*.

Fetița se ridică fără nici o împotrivire, strînse jocurile și le puse la loc într-un sertar, își sărută unchiul, mătușa și mama, apoi mă luă de mînă.

— Hai, Papa.

Mi-am închipuit că aceasta era rutina de fiecare seară ; am urcat la etaj în camera ei din foișor. Păpușa nu mai avea tocul înfipt în inimă și, salvată de la martiriu, făcea penitență, obligată să îngenuncheze lîngă o cutie de conserve întoarsă, care slujea drept confesional, în vreme ce un Donald Duck uriaș, fără un picior, fusese pus să joace rolul de preot, cu pălăria de marinar învelită într-o cîrpă neagră ca să sugereze o *biretta*.

— Stai jos, porunci fetița și pe urmă vru să-și scoată halatul, păru că ezită o clipă, se duse la un *prie-dieu* improvizat ca să-și spună rugăciunea.

— Vrei să stai să vezi cum îmi mortific carnea ? spuse ea.

— Cum adică ? am întrebat.

— Știi că am păcătuit cînd am spus aseară că mă sinucid. I-am povestit mătușii Blanche și mi-a spus că am greșit rău. E prea devreme să-mi fac spovedania, așa că m-am hotărît să-mi dau o pedeapsă pe măsura păcatului.

Își scoase halatul și rămase în fața mea goală, slăbuță și firavă.

— Spiritul e plin de voință, dar trupul e slab, spuse ea.

Se duse la biblioteca dezordonată și după ce scotoci cîteva clipe, aduse o biciușcă mică pentru cîini, cu capătul înnodat. Închise ochii și pe urmă, pînă să-mi dau seama despre ce era vorba, începu să se biciuiască iute pe spate și pe umeri. Nici vorbă de simulacru ! Icnea involuntar, ținîndu-și respirația din cauza durerii.

— Potolește-te ! am strigat, ridicîndu-mă și smulgîndu-i biciul din mînă.

— Biciuiește-mă tu atunci, spuse ea.

Mă urmări, cu ochii aprinși ; m-am aplecat să-i culeg halatul de pe jos.

— Îmbracă-te ! i-am poruncit aspru, vorbind repezit Pe urmă spune-ți rugăciunea și treci în pat.

Se supuse, iar acceptarea promptă, de bună voie a tot ceea ce-i ceream mi s-a părut mai rea decît dacă ar fi dat dovadă de nesupunere. Era agitată, încordată, sub masca de ascultare și cu toate că nu mă pricepeam deloc la copii, la jocurile lor, agitația ei mi se părea nefirească și nelalocul ei.

Rugăciunea în fața acelui *prie-dieu* transformat din cutia de ambalaj fu nesfîrșită. N-a rostit-o cu glas tare, așa că nu aș putea să spun dacă se prefăcea sau nu, dar la un moment dat se închină, se ridică și cu o expresie supusă se urcă în pătuțul îngust.

— Noapte bună, am spus și m-am aplecat s-o sărut, dar nu eram convins dacă obrazul rece și crispat pe care mi-l întoarse era menit să exprime un fel de altă pedeapsă pentru ea sau pentru mine. Am ieșit și am închis ușa ; cu ochii pe biciușca înnodată, am luat-o la stînga și după ce am trecut prin ușa de pînză de la capătul scărilor foișorului, un imbold brusc mă făcu să mă îndrept spre

camera din turnul de la capătul primului coridor. Am încercat clanța. Ușa era încuiată. Am bătut.

— Cine e ? întrebă Blanche.

N-am răspuns. Cînd am ciocănit din nou, am auzit zgomot de pași și cheia răsucită în broască ; pe urmă, ușa s-a deschis și în fața mea a apărut Blanche în halat, cu părul desfăcut din coc și atîrnînd drept în jurul chipului, făcînd-o pentru o clipă să poarte aceeași expresie copilărească pe care o văzusem sus, la Marie-Noel. Expresia din ochii ei, neîncrezătoare, speriată, îmi răsturnă planul. Vrajba dintre ea și fratele ei nu mă privea. Cel puțin putea fi prevenită în legătură cu fetița. I-am vîrît biciușca în mînă.

— Păstreaz-o, am spus, sau arunc-o. Marie-Noel a încercat s-o folosească pe pielea ei. Îți sugerez să-i spui că biciuitul nu-l alungă pe diavol ci îl cheamă.

Expresia din ochii ei se transformă într-o ură atît de profundă încît am rămas cu privirea fascinată, aproape hipnotizată de sălbăticia bruscă de pe chipul palid și impasibil. Pe urmă, pînă să apuc să mai spun ceva, îmi trînti ușa în nas și o încuie ; am rămas pe coridor, fără să fi reușit să rezolv ceva ; ba poate chiar învrăjbisem și mai mult lucrurile. M-am înapoiat agale, șocat, îngrozit, obsedat de ochii aceia înveninați și neiertători care, fără îndoială, fuseseră odată mari și plini de încredere.

Cînd am ajuns la capătul scărilor, întrebîndu-mă ce cale să apuc și ce ar fi trebuit să fac, m-am întîlnit pe scări cu ceilalți trei, urcînd unul în spatele celuilalt, spre dormitoare. Françoise, greoaie, cu pleoapele grele de somn și palidă ; Renée, cu pometii încă viu colorați și bluza cu guler înalt accentuîndu-i coafura ; iar Paul, cu mîna pe comutator, căscînd, sub braț cu un alt ziar, unul local. Ridicară ochii spre mine, cu chipurile luminate slab de o lampă difuză, și pentru că eu nu eram de-al lor, cum își închipuiau, ci un străin, un intrus care le iscodea universul, am avut senzația că toți trei erau goi, fără măști. Am surprins pentru o clipă neliniștea lui Françoise, imediat îndepărtată, pentru a face loc deziluziei, avînd de partea ei doar răbdarea care s-o susțină după ce momentul de vrajă se destrămase. Renée, triumfătoare pentru că era convinsă că avea un trup

minunat, apt să stîrnească pofte care să i le satisfacă pe ale ei, revenind veşnic, neîmplinită ; în vreme ce Paul, buimac, obosit şi pizmaş se întreba ce miracol ar putea să survină în viaţă sau poate să-i aducă cufundarea în uitare.

Ne-am urat noapte bună, despărţindu-ne pe cupluri ca vechii lăncieri. Mergeam în urma lui Françoise pe coridor şi mă întrebam într-o doară cum m-aş fi simţit dacă ar fi fost inversate situaţiile, dacă Renée ar fi fost soţia lui Jean de Gué. Atracţia şi repulsia erau atît de apropiate încît o vecinătate forţată ar fi putut să arunce o punte peste prăpastia dintre ele şi să le unească ? N-am mai apucat să-mi continui speculaţiile căci am observat că în cameră se produsese o schimbare. În locul patului obişnuit apăruse un pat de campanie, cu perne, cearşafuri şi pături. În mod ciudat, prima senzaţie pe care am încercat-o nu a fost de uşurare ci de vinovăţie. Ce se întîmplase ? Care era motivul ? Pe urmă, ducîndu-mă la scrin, am observat pe el o sticlă uriaşă de parfum, cu eticheta strălucitoare „Femme". Era neatinsă.

M-am oprit o clipă să cuget, apoi am trecut prin baie în dormitor. Françoise stătea în faţa toaletei şi-şi prindea părul cu agrafe.

— Vrei să dorm dincolo ? am întrebat.

— Bănuiesc că asta ţi-e dorinţa, îmi răspunse.

— Mi-e indiferent, aici sau dincolo.

— Aşa mi-am închipuit şi eu.

Continuă să-şi prindă părul. Iată-mă, m-am gîndit, în faţa uneia dintre problemele vieţii conjugale care reclamă fie împăcare, fie lacrimi, fie o ceartă interminabilă şi care ar fi putut fi evitată dacă n-ar fi apărut sticla de „Femme" cu iniţiala B, atît de neglijent mîzgălită pe ea. Amîndoi făcusem o gafă, şi soţul ei şi eu ; mi-am imaginat că el ar fi răspuns prin tăcere, prin urmare am adoptat aceeaşi tactică.

— Prea bine, am spus. Am să dorm dincolo.

M-am înapoiat în baie, am dat drumul la apă, dar cînd m-am apucat să mă spăl pe dinţi, după ce mi-am amintit care era paharul cu periuţa mea, gîndul vag şi ciudat de familiar că mă aflam în a doua zi de internat şcolar îmi reveni din nou. Obiectele din baie nu mi se mai

păreau străine, apa curgea cu un zgomot care deşi nu semăna cu cel de acasă făcea totuşi parte dintr-un plan definit, iar cînd Françoise a trecut uşor pe lîngă mine ca să ia o cutie cu cremă, fără ca vreunul dintre noi să vorbească, ar fi putut foarte bine să fie vreun coleg de cameră dintr-o vreme apusă de care mă înstrăinasem temporar. Nu mi s-a părut nici ridicol, nici ciudat că mă aflam în maieu şi chiloţi, iar ea într-un *negligée* lung. Devenisem o parte din fundalul băii, ca şi ea. Numai tăcerea era deplasată, iar cînd m-am dus să-i urez noapte bună, în pijama şi halat, şi am găsit-o citind, iar ea mi-a întors un obraz palid, nepăsător, care nu mai purta nici neliniştea, nici lacrimile serii trecute, am simţit nu atît uşurare cît vinovăţie — vinovăţie pentru păcatele lui Jean de Gué, care fuseseră înzecite de ţapul său ispăşitor.

M-am înapoiat în cameră şi am deschis fereastra. În seara aceea castanii erau nemişcaţi, cerul nu avea limpezime, nu apăruse nici o stea, iar silueta singuratică a foişorului de deasupra nu se profila în fereastră. Cînd m-am urcat în patul de campanie şi am aprins o ţigară, cu gîndul că era a doua noapte petrecută sub acoperişul castelului şi că mai trecuseră douăzeci şi patru de ore de cînd poposisem în St. Gilles, mi-am dat seama că tot ceea ce spusesem sau înfăptuisem mă implicase şi mai mult, mă împinsese mai puternic, mă legase mai serios de bărbatul a cărui gîndire nu-mi aparţinea, ale cărui acţiuni şi idei formau o lume diferită şi totuşi, a cărui substanţă interioară era o parte a firii mele, o parte a eului meu tainic.

Capitolul 11

Cînd m-am trezit a doua zi dimineaţa, am avut senzaţia că trebuie să fac ceva. Ceva urgent. Pe urmă mi-am amintit de conversaţia telefonică cu Carvalet şi cum mă obligasem sau, mai bine zis, obligasem fabrica de sticlă din St. Gilles să continue producţia în condiţiile puse de ei, fără să am nici cea mai mică idee de resursele de familie. Tot ceea ce posedam era carnetul de cecuri al lui

Jean de Gué, numele și adresa băncii din Villars. Trebuia să ajung cumva la bancă, să stau de vorbă cu directorul, să inventez vreo scuză pentru ignoranța mea. Fără îndoială că ar fi putut să-mi prezinte în mare situația mea financiară.

M-am sculat, m-am îmbăiat și m-am îmbrăcat în timp ce Françoise își lua micul dejun în dormitor ; mi-am băut cafeaua în camera mea, încercînd să vizualizez în minte planul de pe harta Michelin și drumul pe care venisem dinspre Le Mans. Undeva, pe drumul acela, probabil la nu mai mult de cincisprezece kilometri de St. Gilles, sau cam așa ceva, se afla Villars. Mi-am adus aminte că zărisem numele, cînd consultasem ruta inițială N-V de la Le Mans spre Mortagne și la Grande-Trappe. Nu mai aveam hărțile, dar orașul nu era greu de găsit. Cînd Gaston intră în cameră să-mi perie hainele, i-am spus că aveam de gînd să mă duc la Villars, la bancă și aveam nevoie de mașină.

— La ce oră dorește *Monsieur le Comte* să meargă la Villars ? întrebă Gaston.

— Oricînd, am spus. Zece, zece și jumătate.

— Atunci am să trag Renault-ul la scară la ora zece, spuse el. *Monsieur* Paul poate să meargă la fabrică cu Citroën-ul.

Uitasem că mai exista o a doua mașină. Asta simplifica lucrurile. Scăpam de întrebările lui Paul și de propunerea lui, de care mă temeam, să mă însoțească la bancă. Totuși, îmi veneau în minte complicațiile care ar fi putut surveni în legătură cu cumpărăturile familiei. Fără îndoială că Gaston anunțase intenția mea, căci tocmai cînd îmi luam niște mărunțiș în buzunar și eram gata să cobor, micuța *femme de chambre* ciocăni la ușă.

— Scuzați-mă, *Monsieur le Comte,* spuse ea, dar *Madame* Paul a întrebat dacă poate merge cu dumneavoastră la Villars. Are oră la coafor.

Păcat că pe *Madame* Paul n-o pocnise încă o migrenă ! Ultimul lucru pe care mi-l doream era un alt *tête-à-tête* cu ea, dar se părea că nu exista posibilitatea nici unei scuze.

— *Madame* Paul știe că plec la ora zece ? am întrebat.

— Da, *Monsieur*, a stabilit ora pentru zece și jumătate.

Oare era o schemă deliberată ca să mă însoțească ? I-am spus că o voi duce pe *Madame* Paul la coafor ; pe urmă, lovit de o inspirație bruscă, am traversat baia spre dormitor, unde am găsit-o pe Françoise, stînd în capul oaselor în pat.

— Mă duc la Villars, am spus. Vrei să vii și tu ?

Mi-am amintit imediat că fiecare soț își sărută soția dimineața, chiar dacă cu o seară înainte a fost izgonit de lîngă ea, așa că m-am dus la pat, am sărutat-o și am întrebat-o cum a dormit.

— Am dormit agitată, spuse ea. Foarte bine că te-ai culcat pe patul pliant. Nu, nu pot să vin la Villars. Am să rămîn în pat. Îl aștept pe doctorul Lebrun în dimineața asta. De ce te duci ? Speram să stai și tu de vorbă cu el.

— Trebuie să mă duc la bancă, i-am răspuns.

— Poate să se ducă Gaston în locul tău, dacă vrei niște bani.

— Nu mă duc pentru bani. Trebuie să discut niște afaceri.

— Cred că *Monsieur* Péguy e încă bolnav. Nu știu cine îl înlocuiește. Probabil că un funcționar cu vechime. Nu cred că o să-ți fie de vreun folos.

— Nu contează.

— Trebuie să ne hotărîm totuși dacă nasc aici sau mă duc în Le Mans.

Din nou în voce i se strecurase tonul plîngăreț al unei persoane care se simte neglijată.

— Tu cum vrei ? am întrebat-o.

Ridică apatică din umeri, resemnată.

— Vreau să hotărăști tu. Îmi doresc să scap de tot coșmarul ăsta și să nu trebuiască să mă mai frămînt.

Am întors ochii de la privirea aceea acuzatoare. Bănuiam că sosise momentul în care urmau să se discute problemele, intimitățile, micile necazuri cotidiene pe care le împart soții între ei. Dar pentru că nu era problema mea, iar momentul nu-l alesesem eu, m-am simțit puțin iritat că deschisesem acum discuția, cînd eu nu aveam în cap decît cum să ajung la bancă.

— Cred că doctorul Lebrun e cel mai în măsură să se ocupe de toate astea, nu ? i-am răspuns. Trebuie să ne bazăm pe sfatul lui. Cere-i părerea cînd vine.

Vorbeam şi-mi dădeam seama că nu am dreptate. Nu asta aştepta ea de la mine, ci o încurajare, se simţea singură. Îmi doream cu disperare să-i pot spune : „Uite ce e, eu nu sînt soţul tău. N-am cum să te învăţ ce să faci..." şi astfel povara vinei să-mi fie luată de pe umeri. Ca să-mi amăgesc conştiinţa, am adăugat în chip de scuză :

— Nu stau mult. Probabil că pînă pleacă mă întorc.

Nu mi-a răspuns. Germaine intră să ia tava, iar în urma ei, Marie-Noel ; după ce ne sărută pe rînd pe amîndoi şi ne ură bună dimineaţa, ceru imediat să fie luată şi ea la Villars.

Iată cum puteam să dejoc perfect planul lui Renée ; chiar mă miram cum de nu-mi trecuse prin cap. Cînd i-am spus că poate veni, fetiţa nu mă mai scăpă din ochii jucăuşi şi în timp ce maică-sa îi peria părul abia dacă stătu o clipă locului.

— Bagă de seamă că e zi de tîrg, spuse Françoise. Să nu cumva să te vîri în aglomeraţie să vii acasă cu cine ştie ce de pe acolo. Chiar şi purici, dacă nu ceva mai rău. Jean, să n-o laşi să hoinărească prin piaţă.

— Am eu grijă, am spus, şi oricum, vine şi Renée.

— Renée ? Dar de ce, mă rog ?

— Mătuşa Renée are oră la coafor, spuse Marie-Noel. Cînd a auzit că Papa se duce la Villars, a venit la mătuşa Blanche în cameră s-o roage să telefoneze.

— E ridicol, spuse Françoise. Abia s-a spălat pe cap acum cîteva zile.

Am auzit-o pe fetiţă spunînd ceva despre mătuşa Renée care dorea să arate frumos pentru *la chasse*, dar n-am mai ascultat. Rămăsesem cu gîndul fixat pe un crîmpei de informaţie — derivaţia de telefon din camera lui Blanche. Prin urmare, Blanche ridicase receptorul şi ascultase cînd am vorbit cu Parisul. Şi dacă nu ea, cine anume ? Oare cît de mult surprinsese persoana din ce discutasem ?

— Am să încerc să-l reţin pe doctorul Lebrun pînă te întorci, spuse Françoise, dar ştii cum e, niciodată nu are timp.

— Dar de ce vine doctorul ? întrebă Marie-Noel. Ce-o să facă ?

— O să asculte cum se mişcă frăţiorul tău, răspunse Françoise.

— Şi dacă nu aude nimic... atunci înseamnă că a murit ?

— Nu, sigur că nu. Nu mai vorbi prostii. Hai, du-te acum.

Fetiţa se uită cînd la mine, cînd la mama ei, neliniştită, dornică să audă ceva, pe urmă din senin, se dădu tumba.

— Gaston spune că am braţe foarte puternice. Zice că majoritatea fetelor nu pot deloc să stea în mîini.

— Fii atentă..., strigă prevenitor Françoise, însă prea tîrziu.

Picioruşele se dezechilibrară în aer şi poposiră pe o măsuţă de lîngă cămin, răsturnînd o pisică şi un căţel de porţelan şi făcîndu-le ţăndări. Urmă o clipă de tăcere. Fetiţa se ridică îmbujorată toată şi se uită spre maică-sa care rămăsese împietrită, în vîrful patului, cu ochii fixaţi pe dezastru.

— Pisica şi cîinele meu, spuse ea. Bibelourile mele preferate ! Le-am adus de acasă, le aveam de la mama.

M-am gîndit o clipă că şocul acestui incident neaşteptat era prea mare ca să se mai poată enerva, dar probabil că un vălmăşag de sentimente ieşi la suprafaţă, năruind orice stăpînire de sine, împroşcînd afară toată amărăciunea adunată luni, poate ani de zile.

— Diavoliţă ce eşti, spuse ea fetiţei, calci în strachini cu picioarele tale ca nişte răşchitoare şi-mi strici singurele lucruri pe care le am şi le preţuiesc în casa asta. De ce nu te învaţă taică-tău ce-nseamnă disciplina şi bunele maniere în loc să-ţi umple capul cu toate prostiile alea despre sfinţi şi viziuni ? Aşteaptă pînă o să ai un frate şi pe urmă o să vezi tu cine o să fie răsfăţat şi alintat şi cum o să treci pe locul doi şi bine o să-ţi prindă şi ţie şi celorlalţi din casă. Plecaţi acum de aici, amîndoi. N-am nevoie de nici unul, plecaţi odată, pentru numele lui Dumnezeu...

Fetiţa, cu chipul alb ca ceara, fugi afară din cameră. M-am dus lîngă pat.

— Françoise..., am început, dar ea mă dădu la o parte, cu o privire chinuită.

— Nu, spuse ea. Nu... nu... nu... Se trînti înapoi pe perne, îngropîndu-și capul în ele, iar eu, în dorința inutilă de a fi folositor, de a face ceva constructiv, chiar dacă era prea tîrziu, am început să adun cioburile de pe jos ; le-am dus în camera mea ca să nu le mai vadă acolo cînd ar fi ridicat privirea. În mod mecanic, le-am înfășurat în celofanul și hîrtia în care fusese ambalată sticla de parfum de pe scrin. Marie-Noel nu era de găsit pe nicăieri și amintindu-mi de seara trecută și de biciușcă — ba chiar mai rău — de amenințarea cu sinuciderea, am ieșit din cameră și am urcat cîte trei trepte deodată scara din dos, spre foișor, cuprins brusc de panică. Dar cînd am intrat în cameră, am văzut ușurat că fereastra era închisă și că fetița se dezbrăca și-și așeza hainele cu grijă pe un scaun.

— Ce faci ? am întrebat.

— N-am fost cuminte, spuse ea. Nu trebuie să mă culc ?

Ca prin farmec, în minte îmi apăru lumea adulților văzută cu ochii copilului, duritatea și absența ei de logică și înțelegere, astfel că îmbrăcatul în pijama, fără împotrivire, la ora zece fără un sfert, cînd probabil nu trecuse mai mult de o oră de cînd se sculase, iar soarele îi bătea în geam, ajunsese o chestiune acceptată pentru că aceasta era pedeapsa dată de o persoană adultă.

— Nu cred, am răspuns. Nu cred că asta rezolvă ceva. Și oricum, nu pot să spun că n-ai fost cuminte. Ai avut ghinion.

— Dar acum nu mai pot să merg la Villars, nu-i așa ? mă întrebă.

— De ce nu ?

Păru descumpănită.

— Pentru că ar fi o recompensă iar recompensele nu se dau celor care sparg lucruri de valoare.

— N-ai vrut să spargi bibelourile, am spus. Asta-i diferența. Acum trebuie să ai grijă să încerci să le lipești. Poate găsim vreun magazin de reparații la Villars.

Clătină din cap cu îndoială.

— Nu cred că există așa ceva.

— O să vedem.

— Nu mi-aș fi pierdut echilibrul dacă nu mă lăsau mîinile, spuse ea. Eram prea aproape de masă și mi s-au înmuiat încheieturile. Mi s-a întîmplat de nu știu cîte ori în parc.

— Trebuia să-ți alegi un alt loc, asta-i tot.

— Da.

Mă cerceta cu privirea ca și cum dorea să afle confirmarea unui gînd nerostit, dar nu mai aveam nimic de spus sau de comentat.

— Să mă îmbrac iar ? mă întrebă.

— Bineînțeles. Pe urmă vino jos. E aproape ora zece.

Am coborît la mine în vestiar și am luat cioburile învelite în celofan. Jos, mașina era trasă iar Renée ieșise în hol.

— Sper că nu te-am făcut să mă aștepți, spuse ea.

Purta în glas toate nuanțele de anticipare și încredere ; trecu pe lîngă mine și coborî treptele, iar felul în care se mișca și îi dădu binețe lui Gaston, felul în care ridică ochii spre cerul luminos și însorit îi trădară emoția și lăcomia. Scena era aranjată, ziua îi aparținea. Pe urmă fetița apăru în fugă pe terasă. Purta mănuși albe de bumbac iar de încheietura mîinii îi atîrna lanțul de la o geantă albă de plastic.

— Merg și eu cu voi, mătușa Renée, dar nu ca să mă plimb. Am de făcut o cumpărătură serioasă.

Nu mi-a fost dat pînă atunci să văd cum se poate schimba atît de rapid mimica cuiva din siguranță în panică.

— Dar cine ți-a spus că poți să vii ? exclamă Renée. De ce nu ești la lecții ?

Am întîlnit privirea lui Gaston și înțelegerea situației pe care mi-a surprins-o în ochi era atît de desăvîrșită, încît îmi venea să îl strîng de mînă.

— Mătușei Blanche îi convine să facem lecțiile după-amiaza, spuse Marie-Noel, iar Papa se bucură că vin și eu, nu-i așa, Papa ? Pot să mă așez în față ? Mi se face rău dacă stau în spate.

O clipă am avut impresia că Renée o să se întoarcă înapoi la castel, atît de cumplit resimțea frustrarea. Își reveni totuși și fără să mă privească urcă în spate.

Nu era cazul să-mi fac griji cu drumul spre Villars. Ca de obicei, adevărul s-a dovedit o cale simplă de a ieși din dificultate.

— Să zicem că sînt străin, i-am spus lui Marie-Noel și nu cunosc drumul, iar tu trebuie să mă conduci.

— Ah, spuse ea, ce idee grozavă !

Da, lucrurile se puteau rezolva chiar atît de simplu.

Conduceam pe drumurile lăturalnice, după ce depășisem St. Gilles, prin regiunea însorită, verde-aurie, sub cerul de octombrie și mă gîndeam cît de repede și fericiți se lasă copiii în voia fanteziei, iar viața li se pare suportabilă tocmai pentru că le vine foarte ușor să creadă în amăgiri, să vadă totul altfel decît este în realitate. Dacă i-aș fi spus lui Marie-Noel adevărul despre mine, fără să-i distrug încrederea în Jean de Gué, cu cîtă înfocare s-ar fi făcut complicea mea și cum mi-ar fi sărit în ajutor ca un spiriduș, ca în povestea lămpii lui Aladin.

Curînd ieșirăm din fermecatele cîmpuri cu ferme și păduri și apucarăm pe drumuri lăturalnice, nisipoase, cu plopi desfrunziți, apoi intrarăm pe *route nationale* — dreaptă și sobră — spre Villars, în timp ce fetița anunța cu voce melodioasă și precisă fiecare cotitură pe care trebuia s-o fac ; pasagera din spate n-a scos decît un singur cuvînt, cînd am pus o frînă bruscă din cauza unui vehicul care încetinise pe neașteptate în fața mea, iar exclamația înăbușită „Ah !", plină de exasperare și rostită pe negîndite cînd șocul a smucit-o, îi trădă starea sufletească.

— O lăsăm pe mătușa Renée la coafor și ducem mașina pe urmă în *Place de la République*, spuse Marie-Noel.

Am oprit în fața unei prăvălioare care avea în vitrină un cap de ceară cu părul cîrlionțat și buclat, ca o oaie pregătită de tuns ; am deschis portiera, poftind-o pe Renée, iar ea coborî fără să spună nimic.

— Cînd crezi că vei fi gata ? am întrebat, dar nu mi-a răspuns. Intră direct în salonașul de coafură și nu întoarse capul.

— Pare cam prost dispusă, remarcă Marie-Noel, și nu înțeleg de ce.

— Las-o în pace, i-am spus, încă n-ai terminat să mă îndrumi pe mine. Nu uita că eu nu cunosc locurile.

Plecarea lui Renée pusese capăt crispării și asemeni fetiței, am început să mă simt și eu vesel. Am găsit un loc de parcare lîngă un șir de camioane și fără să mă mai gîndesc la avertismentul contra puricilor, am intrat în piața de lîngă biserică.

Nimic nu era construit pe proporții mari, ca în Le Mans Nu erau nici animale, nici vite, ci niște mese pe capre de lemn, înghesuite într-un spațiu mic, pe care se revărsau șorțuri, jachete, haine de ploaie, saboți ; ne plimbam în voie printre ele, atrași la întîmplare de aceleași lucruri — batiste în pătrățele, eșarfe, o cană de porțelan în formă de creastă de cocoș, mingi trandafirii, creioane groase colorate, la un capăt roșii, la celălalt albastre. Am cumpărat pentru Germaine niște papuci în carouri alb cu gri și pe urmă, atrași de o firmă rivală care oferea aceleași lucruri, ne-am dus să-i schimbăm fără jenă ; abia plătiserăm și împachetaseră marfa, că pe amîndoi ne-a cuprins dorința să ne cumpărăm niște șireturi galbene, pe urmă să-i luăm unele și lui Gaston, și niște bureți pe o sîrmă, pe urmă o bucată de săpun alb, ca laptele, uriașă, care avea ștanțat pe ea o sirenă călare pe un delfin.

Am cotit pe o străduță aglomerată, încărcați de pachete ; o femeie cu brațele pline de dalii ne privi amuzată, apoi spuse peste capul fetiței, ca și cum s-ar fi adresat celui din spatele unei tejghele alăturate : „Deci e adevărat că se închide sticlăria din St: Gilles și se transformă în magazin *bon marché* [1]“. Cînd trecu pe lîngă noi, în direcția opusă, spre biserică, șopti numai către mine : „Încercăm și *père de famille* [2] ca să nu ne plictisim ?“

M-am uitat amuzat și intrigat după taiorul albastru care se unduia pe străduță, pe urmă Marie-Noel mă trase de mînă.

— Ah, Papa, uite acolo dantelă. Vino repede, exact ce-mi trebuie pentru *prie-dieu*.

Și din nou ne avîntarăm în cumpărături, fetița zbughind-o de la o tarabă la alta, iar eu, indulgent, moleșit de căldura soarelui, dînd uitării scopul pentru care venisem la Villars pînă cînd ceasul din turlă bătu de unspre-

[1] Ieftin *(fr.)*.
[2] Tată de familie *(fr.)*.

zece și jumătate și, îngrozit, îmi trecu prin minte că banca se închide la ora douăsprezece iar eu nu făcusem nimic.

— Hai repede, am spus, repezindu-ne cu cumpărăturile spre mașină. Cîtă vreme fetița le aranjă pe bancheta din spate, mi-am aruncat din nou ochii pe carnetul de cecuri ca să memorez adresa băncii.

— Papa, spuse copilul, nu ne-am interesat cum să lipim bibelourile pentru *Maman*.

De pe chipul fetiței dispăruse bucuria și în locul ei se așternuse îngrijorarea.

— Nu-i nimic, i-am spus, o să mergem mai tîrziu. E mai important să ajungem la bancă.

— Dar se închid magazinele, insistă ea.

— N-avem ce face, i-am răspuns, va trebui să riscăm.

— Nu știu dacă nu cumva lipesc porțelan acolo, lîngă *Porte de Ville*, spuse ea. Știi, unde au și lumînări.

— Nu știu, i-am răspuns. Dar nu cred. Uite ce e, vrei să mă aștepți aici, în mașină ? O să te plictisești la bancă.

— Nu-i nimic. Vreau să vin și eu.

Nu prea eram încîntat să o am în preajmă, să prindă totul din zbor, cu urechile ei ascuțite.

— Cred că trebuie să cam întîrzii. Am de discutat multe. E mai bine să rămîi aici sau să te duci la mătușa Renée.

— A, nu ! spuse ea, e mai rău ca la bancă. Zău, Papa, n-aș putea să mă duc la magazinul de lîngă *Port de Ville* să văd dacă lipesc porțelanuri și pe urmă să vin la tine la bancă ?

Mă privi nerăbdătoare, încîntată că găsise o soluție. Am ezitat.

— Unde e, că am uitat ? Și cum o să te descurci tu prin circulația asta ?

— E chiar la *Porte de Ville*, îmi răspunse ea nerăbdătoare. Acolo nu e nici un fel de circulație. Știi tu, lîngă magazinul de umbrele. Pe urmă mă întorc pe lîngă biserică direct la bancă. Nu fac nici patru minute.

M-am uitat în susul și în josul străzii pe care parcasem mașina. Clopotnița gotică, dantelată, a bisericii uriașe domina arborii. În oricare parte ar fi avut de gînd s-o apuce, nu putea să se îndepărteze prea mult.

— Bine, uite pachetul, dar ai grijă.

I-am pus în brațe cioburile învelite în celofan.

— Cei de la magazin te cunosc ? am întrebat.

— Bineînțeles, spuse ea. Nu e nevoie decît să spun că mă cheamă de Gué.

Am urmărit-o cum traversează, pe urmă am luat-o la stînga, înapoi spre piață și clădirea băncii care se ridica vizibil în colțul străzii. Am intrat pe ușile batante și cu o sclipire de memorie am întrebat de *Monsieur* Péguy.

— Îmi pare rău, *Monsieur le Comte,* spuse funcționarul, *Monsieur* Péguy nu s-a întors încă. Vă pot fi de folos cu ceva ?

— Da, am răspuns. Vreau să știu cum stau cu conturile.

— Care anume, *Monsieur* ?

— Toate.

O femeie care bătea la mașină în spatele ghișeului ridică ochii și mă privi fix.

— Scuzați-mă, *Monsieur le Comte,* spuse funcționarul, doriți să vedeți soldul sau extrasul de cont ?

— Vreau să văd totul, am repetat.

Dispăru și mi-am aprins țigara, sprijinindu-mă de pervaz ; țăcănitul mașinii de bătut se încrucișa cu ticăitul mai lent al ceasului de pe perete. În aer plutea mirosul îmbîcsit și greu, familiar tuturor băncilor ; mă gîndeam de cîte ori nu-mi încasasem modestele cecuri de voiaj în sucursale asemănătoare pe tot cuprinsul țării, iar acum, ca un gangster, mă pregăteam să pătrund în tainele unei alte persoane. Funcționarul se întoarse cu un teanc de foi în mînă.

— Poate doriți să luați loc în birou, *Monsieur le Comte,* spuse el și mă conduse spre o cămăruță cu o ușă cu geam de sticlă.

Mă lăsă singur cu dosarul și pe măsură ce întorceam paginile îmi dădeam seama că eram total dezorientat în fața coloanelor de cifre, la fel cum fusesem mai înainte în fața notelor de plată și extraselor de conturi de la *verrerie.* M-am uitat pe rînd la toate, dar n-am priceput nimic ; pe urmă, funcționarul a revenit să întrebe dacă mai doream alte lămuriri.

— Asta-i tot ? am întrebat. Alte documente nu mai am ?

Mă privi întrebător, puțin nedumerit și spuse :

— Nu, *Monsieur le Comte*, doar dacă, bineînțeles, nu doriți să vă uitați la ceva special în seiful din trezorerie.

Îmi trecu prin minte imaginea unor săculeți zornăitori, plini cu aur, înfundați într-un seif masiv.

— În seif ? am întrebat. Ce am în seif ?

— Nu știu, *Monsieur le Comte*, spuse el, părînd ofensat și mormăind ceva în genul că îi pare rău că *Monsieur* Péguy lipsea.

— Mai am timp să mă uit pînă la ora închiderii ? am întrebat.

— Bineînțeles, îmi răspunse și dispăru iar, apoi se reîntoarse cu o legătură de chei ; l-am urmat spre subsol, pe niște trepte. A deschis o ușă cu una dintre chei și am ajuns într-o cameră mare, joasă ca o pivniță, pe ai cărei pereți se înșiruiau seifuri, toate numerotate. Se opri în fața numărului 17, potrivi o altă cheie din legătură, o băgă în broască și o întoarse. Am așteptat să se deschidă ușa, însă el s-a dat la o parte și a scos cheia din broască, privindu-mă întrebător. Văzînd că nu fac nici o mișcare, mă întrebă, cu un aer nedumerit.

— *Monsieur le Comte* a uitat cheia ?

Blestemîndu-mă în sinea mea că nu înțelegeam ce trebuie să fac, m-am scotocit în buzunar și am scos legătura de chei a lui Jean de Gué. Una dintre ele — mai lată și mai masivă decît celelalte — mi s-a părut că este cea potrivită, și pășind încrezător, gest care fără îndoială că i s-a părut la fel de fals și lui ca și mie, am vîrît-o în broască ; slavă Domnului că s-a potrivit și cînd am apăsat clanța, ușa s-a deschis imediat.

Funcționarul mormăi ceva cum că îl lasă pe *Monsieur le Comte* să găsească hîrtiile dorite și ieși din trezorerie ; am vîrît mîna în seif, dar în locul săculeților cu aur am dat peste alt vraf de hîrtii legate cu un șnur. Profund nemulțumit, le-am adus la lumină. Titlul dosarului îmi reținu privirea „Contractul de căsătorie al lui Françoise Bruyère" ; tocmai desfăceam șnurul cînd s-a întors funcționarul.

— Fetița este afară și m-a rugat să vă transmit că a aranjat cu porțelanul și dacă poate să se întoarcă cu *Madame* Yves cu camionul ?

— Ce anume ? am întrebat eu nerăbdător, preocupat de actele din mînă.

Repetă mesajul, cam arțăgos, dar pentru mine tot nu era limpede și nici nu vroiam să întreb despre ce camion era vorba sau cine era *Madame* Yves, căci era clar că ar fi trebuit să știu.

— Bine, bine, spune-i că vin imediat și eu.

Am desfăcut dosarul și am deschis documentul ; în aceeași clipă am uitat de tot, căci dădusem peste un teren familiar, în ciuda jargonului avocățesc. Parcă răsfoiam arhiva din Tours sau Blois, sau mă aflam în sala de lectură de la Muzeul britanic. *Regime dotal... majorat... usufruit...* — se aflau aici toate complicațiile legii matrimoniale franceze, care mi se păreau de neînțeles în același timp ; într-o fracțiune de secundă m-am așezat și am început să citesc.

Tatăl lui Françoise, un anume *Monsieur* Robert Bruyère, fusese în mod evident un om bogat care se îndoise de seriozitatea lui Jean de Gué și dorise să păstreze averea familiei din St. Gilles nefărîmițată. Dota ei, de altfel considerabilă, se afla prin urmare încredințată moștenitorului ei de sex masculin, dar venitul ce-i revenea putea fi folosit de respectivul moștenitor, soțul și soția avînd controlul comun asupra lui. În lipsa unui fiu, cînd Françoise ajungea la vîrsta de cincizeci de ani, averea urma să se împartă între ea și fiicele rezultate din căsătorie sau, dacă ar fi murit înaintea soțului, pînă să împlinească cincizeci de ani, între soț și fiice. Problema era că venitul din acest fond considerabil putea fi folosit de părinți numai la nașterea unui moștenitor, iar dacă nu s-ar fi născut nici un băiat, nimeni nu avea dreptul să se atingă de un ban, pînă cînd Françoise ar fi împlinit cincizeci de ani — cu excepția, bineînțeles, a cazului cînd ar fi murit înainte de această vîrstă. În ziua căsătoriei, o sumă capitală fusese alocată soțului spre folosință personală, dar ea reprezenta mai puțin de un sfert din dota integrală.

Am recitit documentul complicat de peste douăsprezece ori, pricepînd, în fine, aluziile făcute de Françoise și de ceilalți cu privire la avantajul de a avea un al doilea descendent băiat. Mă întrebam oare ce toană îl făcuse pe tată să-și stabilească astfel împărțitul averii și dacă Jean de Gué, cînd se căsătorise, își luase imediat partea ce-i revenea și-și pusese nădejdea într-un fiu. Sărmana Marie-Noel, nu avea dreptul la nici un ban dacă ar fi apărut un frate. Cît despre Jean de Gué însuși, ar fi obținut controlul asupra capitalului numai dacă n-ar fi avut moștenitori, iar Françoise ar fi murit pînă să apuce cincizeci de ani...

— Scuzați-mă, *Monsieur le Comte*, dar mai rămîneți ? Trebuie să merg la masă. Închidem la ora douăsprezece, după cum *Monsieur le Comte* știe probabil și s-a făcut de douăsprezece și douăzeci.

Lîngă mine se afla din nou funcționarul, cu expresia nemulțumită a cuiva care a pierdut minute prețioase din timpul său ; am făcut un efort să revin la realitate. O clipă avusesem senzația că mă aflam în dormitorul încăpător din foișor, ascultînd vocea contesei — „strîmtorați... să rămînem probabil astfel, doar dacă Françoise nu naște un fiu, sau dacă...". Abia acum pricepeam cuvintele, cu toate că subtextul vocii ei, privirea alunecoasă reprezentau încă niște taine pentru mine. Simțeam doar vag că între noi se afla o legătură indestructibilă și puternică, o lume secretă care aparținea numai mamei și fiului, la care soția, copilul sau sora nu aveau acces ; iar măscăriciul care devenise eul meu exterior plana pe muchia descoperirilor, tatonînd și totuși temător de ce ar fi putut să afle.

— Vin și eu, am spus. Nu mi-am dat seama că s-a făcut atît de tîrziu.

Am pus la loc documentele în seif și în acel moment s-a desprins o foaie care nu fusese legată de celelalte, ci probabil vîrîtă în grabă printre ele. Mi-am aruncat ochii pe ea și am văzut că era o scrisoare de la un avocat, pe nume Talbert, scrisă cu vreo două, trei săptămîni mai devreme. Cuvinte disparate îmi reținură privirea — *„verrerie"*, *„rentes"*, *„placements"*, *„dividendes"* — și intuind că ar putea constitui cheia întregii încurcături financiare,

am băgat-o în buzunar. Trecurăm din nou prin tot ritualul cheilor și pe urmă l-am urmat pe funcționar pe scări, în micuțul birou.

Am privit în jur, încă cu gîndul dus, concentrat pe amănuntele contractului de căsătorie ; apoi mi-am amintit ceva și am întrebat :

— Unde e fetița ?

— A plecat mai de mult, mi-a răspuns funcționarul.

— A plecat ? Unde a plecat ?

— *Monsieur le Comte,* ați spus să-i transmit că poate să facă cum v-a rugat și să plece cu persoana din camion.

— N-am spus așa ceva !

Vorbeam răstit, furios pe mine și pe el, iar el repetă, mai jignit ca oricînd, cuvintele pe care le folosisem, dîndu-le un sens pe care nu-l intenționasem. Îmi dădeam seama că vina o purta nerăbdarea pe care o avusesem — îi vorbisem repede și nesăbuit, nerăbdător să citesc documentul.

— Cine spuneai că este persoana aceea ? Și unde s-a dus ? am întrebat simțindu-mă brusc răspunzător, avînd dintr-o dată viziunea unei șatre de țigani, de hoți și de fetițe ucise în pădure.

— Cred că era unul din camioanele dumneavoastră de la *verrerie, Monsieur le Comte,* spuse funcționarul. Niște muncitori de acolo au fost la gară. Fetița se simțea foarte bine cu ei. A urcat în față, lîngă femeie.

N-aveam ce să fac. Marie-Noel urma să riște. Ori o lăsau în siguranță la castel, ori o măcelăreau în pădure. Dacă s-ar fi întîmplat o nenorocire, eu eram de vină. Funcționarul mă conduse pe lîngă ghișeele acum pustii și cufundate în liniște și mă lăsă să ies, încuind și zăvorînd ușa în urma mea. Am luat-o la stînga și am traversat piața spre biserică pentru că trebuia să descopăr cel puțin ce se întîmplase cu bibelourile de porțelan. Marie-Noel pomenise ceva despre *Porte de Ville*... Dar unde era *Porte de Ville* ? Am apucat-o înapoi în direcția în care o văzusem pe ea, dincolo de mașină, și cu toate că devenisem furios și nerăbdător, n-am putut totuși să nu rămîn uimit de frumusețea orașului, cu farmecul ciudat al canalelor șerpuind pașnic pe lîngă casele vechi, cu podețe care traversau apa spre grădini dosnice, cu acoperișuri

îngălbenite de vreme, cu streșini năpădite de verdeață și uluci strîmbe. În cele din urmă, am ajuns la *Porte de Ville*, o poartă veche a orașului, pe vremuri fortificat, cu un pod de piatră unde odată se aflase podul suspendat. Am trecut pe sub arcadă spre ceea ce în mod vizibil era strada principală comercială a orașului și imediat am văzut în dreapta mea clădirea la care probabil se referise copilul, un magazin de antichități, cu porțelanuri și argintărie expuse în vitrină. Dar ușa era închisă iar pe ea se afla un anunț în care scria că este închis de la prînz pînă la ora trei. M-am întors și pe urmă am observat că de pe trotuarul opus, dintr-un magazin, mă urmărea cu privirea un bărbat.

— *Bonjour, Monsieur le Comte*, spuse el, o căutați pe *Madame* ?

În mod evident, eram o persoană cunoscută, dar n-aveam de gînd să intru într-o discuție.

— Nu contează, am spus. Nu era ceva important.

Pe chip îi apăru o umbră de zîmbet. Părea amuzat.

— Nu vreau să fiu indiscret, spuse el, dar *Madame* nu aude soneria cînd e închisă ușa. Mai bine intrați prin grădină.

Continuă să zîmbească, încîntat să-mi fie de folos, dar nu aveam nici o intenție să intru în vreo grădină dosnică și să deranjez pe vînzătoare la ora sacră a siestei. I-am mulțumit și m-am întors la *Porte de Ville* ; m-am uitat cu curiozitate în stînga și am descoperit că magazinele și casele principale erau așezate cu spatele la canal și chiar magazinul de antichități se termina cu o căsuță din secolul al optsprezecelea, cu balcon și o fîșie de grădină spre canal, asemeni unui palat miniatural, plasat pe un golf al Veneției. Ferestrele erau larg deschise spre soare, iar pe balcon se afla o colivie cu papagali australieni. Un podeț îngust de lemn lega drumul de grădină. Scena reprezenta unul din colțurile descrise în pliantele pentru turiști drept „pitorești" și mă întrebam oare cîte ilustrate colorate se vindeau în oraș la chioșcuri cu această imagine. M-am oprit să-mi aprind țigara, cînd cineva ieși pe balcon să hrănească păsările ; mi-am dat seama imediat că era femeia blondă în taiorul albastru intens care rîsese de mine și de Marie-Noel la piață. Ea ținea oare prăvălioara

cu antichități ? Dacă așa stăteau lucrurile, atunci puteam foarte bine să mă interesez ce hotărîse în legătură cu reparația bibelourilor.

Am înaintat spre podețul de lemn, cu sentimentul că devenisem prea îndrăzneț.

— Scuzați-mă, doamnă, am strigat, adineauri am bătut la ușa magazinului dar era închis. Fiica mea a trecut azi-dimineață pe la dumneavoastră ?

Femeia se întoarse surprinsă, pe urmă, spre uluirea mea, izbucni în rîs.

— Idiotule, spuse ea, am crezut că te-ai dus acasă. Ce stai acolo, în mijlocul drumului ca un caraghios ?

Familiarismul, intimitatea apelativului „tu" mă descumpăniră. Nu am fost în stare decît să rămîn cu ochii bolbați la ea, gîndindu-mă cum aș putea să-i răspund. Se uită în dreapta, dincolo de *Porte de Ville*, spre piața Saint-Julien. Se făcuse într-adevăr ora de siestă. Străzile erau pustii.

— Nu e nimeni, spuse ea. Vino.

Reputația lui Jean de Gué la Villars era în mod evident înclinată spre ușurătate. Am ezitat, pe urmă, privind dincolo de piață, am zărit argumentul decisiv care mă făcu să accept. Renée, coafată de mult și de care uitasem total, pornise în căutarea mea prin oraș. Brusc mi-am dat seama că din moment ce Marie-Noel dispăruse într-un camion necunoscut urma să mă întorc singur cu Renée la St. Gilles. Eram încolțit — n-aveam scăpare. Femeia în taior albastru îmi urmări privirea și-mi ghici dilema.

— Repede, spuse ea, nu te-a văzut încă, se uită în altă parte.

Am trecut în fugă podețul și am urcat în balcon ; mă trase în casă încă rîzînd.

— Ce noroc ! spuse ea. O clipă doar și ne-ar fi prins.

Închise fereastra lungă și se întoarse spre mine zîmbind, cu același amuzament grozav întipărit pe chip, pe care îl remarcasem și fără îndoială îl și împărtășisem în piață. Acum însă era pe față, eliberat de orice precauție ; întreaga expresie era dezinvoltă și deschisă.

— Fetița asta a ta e o comoară, spuse ea, dar ai fost cam îndrăzneț că ai trimis-o aici. Și de ce naiba ai învelit cioburile în celofan cu o carte de vizită adresată mie? Fetița mi-a explicat despre o încurcătură cu o prietenă de a ta de la Paris, dar să știi că în una din zilele astea, iubitule, glumele tale or să te coste.

Băgă mîna în buzunarul jachetei albastre și scoase o bucățică de celofan și un șnur.

— Am să-ți repar porțelanul și orice altceva îmi trimiți de la St. Gilles, dar nu-ți mai întrebuința copilul, soția sau sora ca mesageri, pentru că îți bați pur și simplu joc de ei, iar eu îți respect prea mult familia ca să accept asemenea lucru.

Se scotoci în celălalt buzunar și scoase o carte de vizită boțită. Pe ea era scris „Pentru frumoasa mea Béla, de la Jean". Cioburile bibelourilor de porțelan erau așezate pe masă; singura legătură care lipsea era sticla uriașă de „Femme".

Capitolul 12

Cu toate că închisese fereastra lungă și draperiile bogate, iar tocul înalt masca priveliștea, camera era inundată de soare. Aveam senzația unor pereți cenușii — albăstrui și a unor perne albe, dar efectul, în loc să fie de frig, era de prospețime. Daliile pe care le văzusem în brațele ei în piață erau roșii și aurii, iar dintr-un colț, într-o glastră, se revărsau acum cu generozitate, scăldate în razele soarelui. Pe o masă era un vas cu fructe, o bibliotecă, iar deasupra căminului un desen de Marie Laurencin. Prin cameră erau împrăștiate scaune adînci iar pe unul din ele o pisică persană se spăla pe lăbuțe. Lîngă fereastră, pe o măsuță joasă, se înșiruiau ustensile de pictor, pensule mici subțiri și o hîrtie specială. Mirosea a caise.

— Ce cauți tu la Villars în miezul zilei? mă întrebă ea.

— Am trecut pe la bancă și nu mi-am dat seama cînd a trecut timpul. Trebuia să iau pe cineva de-a casei de la coafor.

— Ai întîrziat cam mult. Crezi că îi face plăcere să se plimbe pe străzi ?

Se duse la un dulap din colţ şi aduse o sticlă de Dubonnet şi două pahare.

— Unde e fetiţa ?

— Nu ştiu. A plecat cu un camion cu nişte muncitori.

— Bravo ! Asta arată bunul gust... Ai crescut-o bine. Iei masa cu mine ? Am de toate aici — şuncă, salată, brînză, fructe şi cafea.

Deschise o debara, plasată între camera în care ne găseam şi o alta şi dădu la iveală o tavă încărcată cu mîncare.

— Cum să rămîn cînd mă aşteaptă afară cumnata ?

Se duse la fereastră şi o deschise, privi peste balcon spre piaţa Saint-Julien.

— A plecat. Dacă are cît de cît minte, se va duce la maşină să aştepte, iar dacă se plictiseşte, o să conducă singură înapoi la St. Gilles.

Nu eram convins că Renée ştia să conducă o maşină. Puţin îmi păsa, de fapt. Era mai interesant să fac speculaţii de ce prezenta parteneră purta un nume identic cu al unor generaţii de regi ungari. M-am aşezat într-unul din scaunele confortabile şi am sorbit din Dubonnet. Brusc m-am simţit eliberat de orice responsabilitate, mulţumit să las lucrurile să-şi urmeze cursul. Jean de Gué avusese prea multe femei implicate în viaţa sa.

— Cred că-ţi dai seama cum m-am simţit, spuse ea, cînd Vincent a venit azi-dimineaţă să-mi spună că a sosit fetiţa ta şi întreabă dacă pot să-i repar ceva la care mama ei ţine foarte mult. Mi-a fost imposibil să-mi închipui ce s-a întîmplat — o clipă am crezut că soţia ta a aflat că eu i-am lucrat miniatura. Adevărat, ce s-a întîmplat cu ea ? I-ai dat-o ? I-a plăcut ?

N-am răspuns imediat, încercînd să-mi cîntăresc cuvintele şi să prind firul real al evenimentelor.

— Da, i-am spus, da, am avut mare succes ; a fost extrem de încîntată.

— Şi ai reuşit să cumperi rama de care ţi-am spus ? Au reţinut medalionul aşa cum îi rugasem la telefon ?

— Da, am reuşit. Totul a mers strună.

— Îmi pare bine. Ai avut o idee grozavă și bănuiesc că ți-a sosit într-una din zilele tale bune. Fetița n-a pomenit nimic, așa că n-am comentat deloc. Mi-a spus că maică-sa s-a necăjit foarte mult din cauza bibelourilor sparte, deci trag concluzia că erau scumpe. Nu se pot repara, bineînțeles, dar pot să obțin duplicatele lor la Paris. Sînt fabricate la Copenhaga, ți-ai dat seama, nu ? Ei, hai să mîncăm acum. Mie mi-e foame, chiar dacă ție nu-ți este.

Puse masa și o trase lîngă scaunul meu ; îmi trecu prin minte că din toată mascarada jucată pînă atunci, aceasta era clipa cea mai ușoară. Puteam chiar s-o consider ca un dar din partea Providenței, care nu prea se arătase generoasă pînă atunci. Singura problemă o constituia Renée, care străbătea străzile Villars-ului, încărcîndu-se de nervi.

Béla lui Jean de Gué probabil că îmi ghicise gîndul, căci spuse :

— Vincent vine direct de la masă. Cînd se va întoarce, îl trimit să vadă dacă mai e în mașină cumnata ta. Ai parcat-o în *Place de la République* ?

— Da.

Oare ?! Nu eram sigur.

— Nu-ți face griji. Se duce ea acasă. Eu, cel puțin, așa aș face. Și pe urmă, Gaston poate să aducă mașina înapoi. Ai glumit adineauri cînd ai spus că fetița a plecat cu un camion ?

— Nu, deloc. Așa mi-au transmis la bancă.

— Văd că ești foarte liniștit.

— Cred că era un camion de la *verrerie*. Ce puteam să fac ? Cînd am treminat, dispăruse cu camion cu tot.

— Dar ce-ai avut de făcut la bancă ?

— M-am uitat prin seif.

— Probabil că ai avut un șoc.

— Chiar așa.

Mîncam șunca și salata, rupeam pîine și brusc m-am gîndit ce plăcut era să mănînci alături de această femeie față de cum fusese ieri în sufrageria castelului. Gîndurile mă duseră la cadoul încă neoferit.

— Pe scrinul din camera mea se află o sticlă de parfum, am spus.

— Mulțumesc. Urmează să mă duc la castel s-o iau ?

I-am povestit adevărul despre greșeala cu inițiala B, de data asta fiind în stare să savurez gluma.

Păru descumpănită.

— Nu înțeleg cum s-a putut întîmpla așa ceva, avînd în vedere că nu vorbești cu sora ta. Sau poate chiar i-ai adus pînă la urmă ceva în chip de mesager al păcii ?

— Nu, i-am răspuns, pur și simplu mintea nu mi-a funcționat corect. Băusem prea mult alaltăieri în Le Mans.

— Ar fi trebuit să zaci lat pe podea, beat mort, ca să faci o gafă atît de mare, spuse ea.

— Da, chiar așa s-a și întîmplat.

Ridică din sprîncene.

— Vizita la Paris a dat greș cumva ?

— Total.

— Carvalet n-a acceptat ?

— Nu vor să prelungească contractul în condițiile noastre. La întoarcere i-am spus lui frate-meu, Paul, că au acceptat. Și familia, și lucrătorii de la *verrerie*, cred că am reușit. Ieri am deschis din nou negocierile la telefon și drept rezultat vor prelungi contractul în condițiile cerute de ei. N-am spus nimănui. De asta am fost azi-dimineață la bancă, să văd dacă pot face față pierderii. Și încă nu știu răspunsul.

Am ridicat ochii de la mîncare și am întîlnit privirea albastră care mă fixa.

— Cum adică nu știi răspunsul ? mă întrebă. E clar că-l știi. Mi-ai spus și înaintea plecării la Paris că fabrica lucrează în pierdere și dacă nu vor accepta condițiile tale, ai de gînd să închizi.

— Nu vreau să închid, am răspuns. N-ar fi corect față de lucrători.

— De cînd a început să-ți pese ție de lucrători ?

— De cînd m-am îmbătat în Le Mans.

Se auzi undeva o ușă trîntită. Femeia se ridică și ieși pe coridor.

— Tu ești, Vincent ? întrebă ea.

— Da, *Madame*.

— Du-te și vezi dacă mașina contelui de Gué este în *Place de la République*, și dacă așteaptă în ea o doamnă.

— Prea bine, *Madame*.

Femeia reveni în cameră și-mi aduse coșul cu fructe și brînza, apoi îmi turnă un pahar de vin.

— Am impresia că ai creat o întreagă harababură de cînd te-ai întors. Ce-ai de gînd să faci ?

— Habar n-am, i-am răspuns. Trăiesc de pe o zi pe alta.

— Asta n-o faci de azi, de ieri.

— Da, dar parcă acum s-a agravat. De fapt, trăiesc de la o clipă la alta.

Tăie o felie de șvaițer și mi-o întinse.

— Știi, spuse ea, e bine din cînd în cînd să te poți privi cu un ochi critic, să vezi unde ai greșit. Uneori chiar mă întreb de ce nu mă mut din Villars. Cîștig foarte prost cu magazinul și trăiesc mai cu seamă din ce mi-a lăsat Georges, ceea ce în ziua de azi înseamnă foarte puțin.

Oare Georges fusese soțul ei ? Se simțea parcă nevoia de un comentariu oarecare.

— De ce nu te muți ? am întrebat-o.

Ridică din umeri.

— Cred că din obișnuință. M-am învățat într-un anume fel. Țin la căsuța asta. Dacă îți închipui însă că exist doar pentru vizitele tale ocazionale, te măgulești inutil.

Zîmbi, iar eu mi-am pus întrebarea dacă Jean de Gué s-ar fi simțit măgulit. Oricum, rezultatul era avantajos.

— Oare preocuparea ta bruscă pentru *verrerie* are vreo legătură cu vechimea ei ? Dacă stai și te gîndești, rezistă de vreo două sute cincizeci de ani..., pînă la urmă o să ai și un fiu...

— Nu, i-am răspuns.

— Precis ?

— Categoric. Sentimentul ăsta s-a născut ieri, cînd am privit-o cu alți ochi. M-am uitat la lucrători pentru prima oară. Mi-am dat seama că se mîndresc cu ea și nu sînt nepăsători nici față de proprietar. Dacă fabrica se va închide, pe lîngă că vor rămîne fără slujbe, se vor simți și înșelați, deziluzionați.

— Prin urmare la mijloc e mîndria ?

— Probabil. Un anume fel de mîndrie.

Începu să-mi cojească o pară și-mi întinse pe rînd cîte o felie din ea.

— Greşeşti că laşi atît din partea administrativă pe umerii fratelui tău. Dacă n-ai fi atît de îngrozitor de leneş, ai fi ştiut şi tu să rezolvi lucrurile.

— Mi-a trecut şi asta prin cap.

— Acum e prea tîrziu să mai începi, crezi ?

— Mult prea tîrziu. Oricum, nu mă pricep.

— Prostii ! De mic copil te-ai învîrtit pe acolo. Chiar dacă n-ai avea nici cel mai mic interes, nu se poate să nu se fi prins cîte ceva de tine. Stau şi mă întreb uneori...

Se opri şi începu să cureţe un măr.

— Ce te întrebi ?

— Nu... ar însemna să te descos şi lucrul ăsta nu mi-a plăcut niciodată.

— Dă-i drumul, am spus. Sînt curios. Vreau să fiu luat la întrebări.

— Ştii, uneori stau şi mă gîndesc dacă lipsa ta de sentimente pentru *verrerie* nu se datorează faptului că nu vrei să te preocupe prea mult. Ţi-e frică să nu-ţi reaminteşti ce s-a întîmplat cu Maurice Duval.

Am tăcut. Se atinsese o coardă sensibilă. Jacques vorbise de Maurice Duval ; el era cel din albumul de fotografii, alături de Jean de Gué.

— Tot ce e posibil, am răspuns eu rar, după cîteva clipe.

— Vezi, rosti ea uşor, nu vrei să te descos.

Dimpotrivă, era esenţial să descopăr cît mai multe despre Jean de Gué. Dar nu riscînd să fac o altă gafă.

— Nu, te înşeli. Aş vrea să mai îmi spui şi altele.

Pentru prima oară îşi luă ochii de pe mine şi privi undeva, în depărtare, deasupra capului meu.

— Acum cincisprezece ani se terminase ocupaţia şi deci şi rolul lui. Dar oamenii nu-l uitaseră — ce om deosebit fusese şi cum murise. Cu greu pot să-şi găsească liniştea cei care au fost implicaţi.

Se auzi o bătaie uşoară la uşă şi un bărbat subţirel şi scund, cu o beretă, vîrî capul în cameră. Zîmbi cînd dădu cu ochii de mine.

— *Bonjour, Monsieur le Comte,* spuse el. Mă bucur că vă văd. Ce mai faceţi ?

— Bine, mulțumesc.

— Nu era nici o doamnă în mașină. Dar am găsit bilețelul ăsta pe bancheta din spate.

Mi-l întinse cu o plecăciune. Era telegrafic și la subiect.

„Te-am căutat și pe tine și pe Marie-Noel, aproape o oră. Am luat un taxi ca să mă pot întoarce la St. Gilles. R."

I-am arătat biletul gazdei mele.

— Acum poți să te relaxezi, spuse ea. Vincent, fii drăguț și du lucrurile astea înapoi la bucătărie, da ?

— Bineînțeles, *Madame*.

— Cîtă vreme o să avem parte de liniște ? Pînă la ora trei, pentru mine. Pentru tine, atîta cît o să poftești să mai rămîi. Mai vrei o pernă ?

— Nu. Stau foarte comod.

Strînse masa și aduse țigările și cafeaua.

— Să știi că mă bucur că ai căpătat deodată asemenea sentimente pentru *verrerie*, spuse ea. Asta dovedește că simți mult mai mult decît pretinzi. Totuși, nu înțeleg cum se poate să fi aranjat prelungirea contractului în condiții mai proaste ca înainte și avînd în vedere că vei pierde clar bani, nu pricep cum ai să reușești să o menții.

— Nici eu nu pricep, am răspuns.

— Ce zice prietenul care merge cu tine la vînătoare ? Nu-ți dă nici un sfat ? Pe el ar trebui să-l întrebi.

Își scoase jacheta albastră, dînd la iveală o fustă subțire de lînă, de un cenușiu vag. Era o desfătare să-mi odihnesc ochii pe ea, să știu că în această încăpere nu mi se cerea nimic. Mă gîndeam de cîte ori venise probabil Jean de Gué de la castel și stătuse cu capul sprijinit de pernă, așa cum făceam eu acum. Prietenia ei ocazională era în același timp și dezarmantă și îmbietoare. Emana dezinvoltură, sugerînd înțelegere reciprocă, fără vreo revendicare emoțională. Am ridicat pisica și am mîngîiat-o. Dacă asta ar fi singura mascaradă ce mi s-ar fi pretins s-o joc, mi-ar fi convenit, îmi trecu brusc prin cap ; dacă, în loc să fiu proprietarul castelului de la St. Gilles, aș putea să rămîn aici pentru totdeauna, să stau unde stăteam acum, cu pisica în poală și să fiu hrănit cu felii de pară de către Béla din Villars.

— Nu poți să vinzi niște hîrtii de valoare sau vreun teren ? întrebă ea. Și soția nu poate face nimic ? Banii sînt sub cheie, nu-i așa ?

— Da.

— În afară de cazul în care ai un fiu. Mi-am amintit acum. Îmi turnă încă o ceașcă de cafea.

— Ce-ți face soția ? Nu se simțea prea bine parcă. Cine o îngrijește ?

M-am gîndit o clipă.

— Doctorul Lebrun, am răspuns.

— A cam îmbătrînit, nu crezi ? Eu, în locul ei, chemam un specialist. Ciudat cît de nepăsător poți să fii. Sper că arăți cît de cît înțelegere acasă.

Am stins țigara. Era singura persoană pe care n-ar fi afectat-o adevărul, totuși, în mod ciudat, n-aș fi suportat să cunoască realitatea. Parcă îmi și închipuiam sprîncenele ridicate, rîsul amuzat și abordarea practică a întregii chestiuni, hotărînd ce era de făcut, după care ar fi urmat imediat reticența inevitabilă, amabilitatea pe care o arăți față de un străin.

— De fapt nu sînt nepăsător, am spus. Încerc să-mi arăt înțelegerea. Problema este că nu o cunosc suficient pe Françoise.

Mă privi gînditoare. Expresia candidă din ochi era deconcertantă.

— Ce s-a întîmplat ? mă întrebă ea. Nu e vorba numai de bani, așa-i ? Lucrurile sînt mult mai grave. De fapt, ce s-a petrecut la Le Mans ?

Mi-am adus aminte de vechiul joc din copilărie — „găsește degetarul". De obicei mă jucam cu o mătușă, fată bătrînă. Era un joc ușor care nu cerea efort din partea adultului — nu trebuia să se miște prin cameră ci doar să închidă ochii, în timp ce copilul, cu inima strînsă, străbătea odaia în vîrful picioarelor și ascundea degetarul îndărătul unei pendule. Pe urmă, cu ochii deschiși, începeau întrebările. Pe măsură ce ochii rătăceau spre pendulă, cinstea mă obliga să spun „Foc'șor, foc'șor" deși o făceam cu teamă și fără tragere de inimă, nedorind să descopere degetarul de aur aflat în locul său tainic și liniștit. De data asta, eu am fost cel care a închis ochii și

am continuat să mîngîi pisica din poală. Siguranța consta în evaziune dar și în adevăr.

— Adineauri pomeneai ceva despre a avea pe cineva în grijă, am spus. Se prea poate ca de la un timp să mă fi îndeletnicit cu așa ceva, iar în Le Mans, în seara aceea, mi-am dat seama că am ajuns la capătul puterilor. Eul familiar mie dăduse greș. Singura cale să scap de responsabilitățile implicate în eșec era să devin altcineva. Să las o altă personalitate să preia frînele.

Nu-mi răspunse. Probabil chibzuia. Țineam ochii închiși așa că n-o vedeam.

— Celălalt Jean de Gué, spuse ea, cel care se ascunde de atîta vreme îndărătul suprafeței de veselie și farmec și despre care m-am întrebat întotdeauna dacă există cu adevărat. Dar dacă are de gînd să-și facă apariția, să se grăbească atunci. Timpul zboară.

Intuitiv, nefiresc, pricepuse ceva din spusele mele, însă sensul nu era cel real. Degetarul din spatele pendulei era la loc sigur, cel care ghicea căuta încă în zona „rece". Mă simțeam grozav în scaunul adînc și nu vroiam să mă mișc.

— Nu înțelegi cu adevărat ce încerc să-ți spun, i-am răspuns.

— Ba da, înțeleg, răspunse ea. Nu ești singurul om cu dublă personalitate. Toți avem euri cu multe fațete. Dar nici unul nu eludează responsabilitățile ca tine. Problemele rămîn absolut aceleași.

„Rece, rece... îngheț..." Partenerul de joc căuta cu totul în altă parte.

— Nu, am spus, n-ai prins firul. Problemele și responsabilitățile sînt noi, pentru că cel care le-a preluat este altcineva.

— Și atunci, cum ți se pare acest altcineva ? mă întrebă ea.

Ceasul bisericii mari din Villars bătu ora două. Clopotul oricărei biserici, oricărei catedrale parcă te somează, iar acesta, cu tonuri solemne și profunde, era prea aproape ca să nu-mi tulbure pacea sufletească.

— Uneori îl văd lipsit total de orice sentiment, am răspuns, iar alteori copleșit de trăiri. O clipă îi trece prin cap să-i ucidă pe cei din jur, iar în clipa următoare

își dă viața pentru un străin. Consideră că singurul motiv care pune în mișcare rasa umană este lăcomia, iar prin slujirea acestei lăcomii reușește să supraviețuiască. Cred că are idei confuze, dar este extrem de aproape de adevăr.

Am auzit-o ridicîndu-se, punînd ceșcuța de cafea pe tavă și ducînd tava în debara. Pe urmă se întoarse și se așeză pe brațul scaunului meu. În mod ciudat, gestul mă irită, deși era cît se poate de firesc și de obișnuit ; mă rîcîia însă ideea că era adresat celuilalt eu al meu, lui Jean cu care mă confunda. Îmi mai displăcea, de asemenea, cadoul de pe scrinul de la castel.

— Cineva acesta, am spus eu, de ce crezi că ți-a cumpărat o sticlă de „Femme" ?

— Pentru că îi place cum miroase și îmi place și mie.

— Și asta nu înseamnă oare slujirea lăcomiei ?

— Depinde de mărimea sticlei.

— A, e o sticlă uriașă.

— Atunci i-aș spune previziune.

Nu eram sigur dacă aș fi putut recunoaște parfumul. Nu dăruisem niciodată cuiva vreo sticluță, iar pe majoritatea femeilor parfumate le evitam îngrozit. Cea de lîngă mine nu era parfumată ; mirosea a piersici.

— Adevărul este că nu e vorba de lăcomie, am spus. Ci de pofte. Aici se greșește. Și dacă la mijloc este poftă, ce facem cu pretențiile conflictuale ? Mamă, soție, copil, frate, cumnată, chiar lucrători — nu-i pot mulțumi pe toți. Cinstit să fiu, nu știu nici de unde să pornesc, nici ce să fac.

Nu-mi răspunse, dar am simțit pe creștet o mînă alinătoare. Eram învăluit în anonimat. Mă aflam pe țărmul dintre două lumi. Insulița care mă împrejmuise odată alunecase ușor undeva, izolată și năpădită de stînci ; continentul aglomerat care aștepta să mă primească, vociferînd și ridicînd pretenții, era pentru moment invizibil. Îmbrăcat în pielea altuia avusesem parte de libertate, dar și de robie. Ceva se născuse dar se și irosise. Dacă aș fi putut da uitării responsabilitățile și să aștern asupra lor uitarea, ce persoană ar trebui să devin, eu însumi sau Jean de Gué ?

Am întins mîinile şi i-am atins chipul.
— Nu mai vreau să fiu nevoit să gîndesc, am spus.
Rîse şi aproape în treacăt îmi sărută ochii închişi.
— De asta ai şi venit aici, nu ? mă întrebă.

Capitolul 13

Cînd am ieşit din casă, soarele după-amiezii tîrzii poleia toate acoperişurile de culoarea lichenilor. Fete şi băieţi, cu ghiozdane şi cărţi de şcoală, ieşeau din clădirea alăturată şi traversau canalul pe un alt podeţ. Un cal înhămat la o căruţă cu coviltir trecu tropăind agale pe lîngă *Porte de Ville*, vizitiul tolănit pe capră pocnind alene din bici. La magazinele de pe străduţe, obloanele fuseseră ridicate, uşile deschise. Pe strada cu platani de lîngă piaţă, unde în forfota dimineţii parcaseră camioane şi căruţe, se aflau acum pîlcuri de bărbaţi şi femei, încălzindu-se în ultima revărsare a soarelui, înainte de a dispărea, iar copiii mai mici, gureşi ca vrăbiuţele, dădeau iama prin frunzele căzute şi ridicau colbul în aer. Mă gîndeam oare cum arăta oraşul acesta, Villars, la căderea nopţii, gata de culcare în primele ore, liniştit ca orice tîrguşor, cu locuitorii îndărătul geamurilor ferecate, vîrîţi sub plăpumi, cu casele în umbră, acoperişurile domoale arcuindu-se în streşini înalte, clopotniţa gotică dantelată a catedralei străpungînd cerul de culoarea cernelii ; probabil că în afara pasului răzleţ al vreunui trecător grăbit să se întoarcă acasă, sau a şipotului molcom al canalului curgînd liniştit şi întunecat pe lîngă ziduri, nici un alt sunet nu tulbura tihna oraşului.

Era felul de tîrguşor care pe vremuri mă tenta să-l străbat noaptea cu piciorul. După ce terminam cina, cutreieram de unul singur străzile cu case liniştite ale căror ferestre cu obloanele trase, nu-mi spuneau nimic, iar din cînd în cînd, cîte o licărire de lumină, printr-o crăpătură, trăda viaţa de după ele. Uneori, cîte o fereastră sau o uşă de la etaj, deschise, lăsau să se întrevadă o masă de întuneric ; alteori, cîte o lumînare arunca o umbră pe tavan, cîte un prunc scîncea ; dar de cele mai multe

ori, totul era cufundat în liniște, iar eu rătăceam singuratic, însoțit de pisici înfometate, care se furișau viclene, adulmecînd canalele străzilor pietruite. Cît de detașat aș fi străbătut și acum *Porte de Ville*, m-aș fi uitat curios la canal, aș fi privit podețul și casa joasă cuibărită dincolo de el, și pe urmă m-aș fi întors în patul meu de turist, iar în zori aș fi plecat mai departe, fără să fi adăugat nimic în plus la cele cunoscute[1]. Pe cîtă vreme acum, într-o altă stare de spirit, întreaga viață îmi era schimbată, o părticică din Villars îmi aparținea.

Lumina după-amiezii tîrzii răspîndea căldură și culoare; mă aflam într-un oraș prietenos unde oamenii zîmbeau. Renault-ul parcat în *Place de la République* îmi deveni dintr-o dată la fel de familiar ca și cum mi-ar fi aparținut cu adevărat, iar gentuța de plastic a lui Marie-Noel, lăsată pe locul unde o aruncase, alături de cumpărăturile făcute la piață, nu arăta ca oricare obiect lăsat într-o mașină străină, ci se umplea de înțeles; mi-o închipuiam balansîndu-se pe încheietura micuței mîini, ceva mai sus de mănușa albă și scurtă de bumbac. Pînă și banca din colț își avea locul și menirea ei în acel fundal. Villars era o fortăreață, un refugiu; conduceam spre ieșirea din oraș, iar prin minte îmi trecea cum fusese posibil ca darul amantei altcuiva să ofere un antidot atît de liniștitor împotriva stării de încordare. Aveam impresia că în clipa aceea nimic nu mă mai putea clinti, nici lacrimile lui Françoise, nici istericalele lui Renée. Mama putea fi lingușită prin afecțiune simulată, copilul răsfățat pînă la o limită impusă de rațiune, fratele împăcat, sora alinată; nici unul nu mai părea acum o problemă, așa cum păruse în acele prime patruzeci și opt de ore petrecute sub acoperișul castelului.

Motivul era greu de descoperit. Nu era îndeajuns să te simți în largul tău din punct de vedere fizic; în trecut acest lucru se dovedise inutil. Oare schimbarea identității putea să schimbe pulsul corpului, să descătușeze vreo anume problemă ținută în frîu în minte de prejudecății? Lumea era plină de fantasme tragice, inadaptabile, căutînd scăpare în simulacrul amorului. Nu mă includeam

[1] Aluzie la ultimul vers din *Balada bătrînului marinar* de S. T. Coleridge — „A doua zi se deșteptă mai înțelept".

în această categorie. Béla din Villars completa un tipar în care erau incluse mama, soţia şi fetiţa. Căldura primei, dependenţa celei de a doua, voioşia celei de a treia se combinau alcătuind o a patra ; făcînd această descoperire, mă contopeam în fiinţa fiecăreia. Aici se afla o parte a soluţiei, dar nu integrală.

Mi-am amintit ce curbe trebuia să iau ca să ajung în St. Gilles şi cum mergeam pe şoseaua străjuită de tei, pe pod, printre porţi spre alee şi pe sub arcada şanţului, spre acareturile pe care le zărisem din depărtare, încrederea îmi reveni total. Nimic nu mă mai putea clinti acum. M-am pomenit într-o curte cu două garaje ale cărei porţi erau larg deschise, cu un şopron cu răsaduri şi un grajd gol, plin de boxe deteriorate. Cînd am coborît din maşină şi am trîntit portiera, bătrîna cu care vorbisem în staul cu o zi înainte, apăru în prag şi am auzit-o strigînd pe cineva dinăuntru, peste umăr. Rostise parcă ceva în genul „*Monsieur le Comte*“, iar un bărbat în salopetă albastră îşi făcu apariţia dinspre grajd. Zîmbiră şi se apropiară de mine, iar bărbatul mă întrebă dacă vreau să-mi spele maşina. Am aprobat, pentru că probabil ăsta era obiceiul şi, din nou, femeia bolborosi nişte cuvinte neinteligibile : i-am zîmbit şi am dat din cap, prinzînd doar o referire la „*beau temps*“ [1] şi „*la chasse*“.

M-am întors în arcadă, iar cîinele alergă spre îngrăditura ţarcului, lătrînd. Am rămas nemişcat şi l-am strigat uşurel pe nume dar a continuat să latre neconvins, deşi dădea din coadă cam îndoit ; m-am apropiat şi l-am lăsat să-mi adulmece hainele. Le-a amuşinat, contrariat, nemulţumit şi l-am văzut pe omul în salopetă urmărindu-mă din faţa grajdului.

— Dar ce are César ? întrebă el.

— Nimic, am răspuns. Probabil că l-am speriat, asta e tot.

— Ciudat, spuse el. De obicei înnebuneşte de fericire cînd vă vede. Să sperăm că nu se sălbăticeşte.

— N-are nimic, am spus. Aşa-i, César ?

Am întins mîna prin uşiţă şi am mîngîiat cîinele pe cap ; încet, încet, se obişnui cu atingerea şi glasul, tăcu

[1] Timp frumos *(fr.)*.

din lătrat și continuă să adulmece. Dar cînd m-am îndepărtat, a început să mîrîie iar.

— Dacă duminică se poartă tot așa, n-o să vă fie de nici un folos, spuse omul. Să-i dau o doză de untură după mîncare ?

— Nu, i-am răspuns, lasă-l în pace. O să-și revină el.

Mă gîndeam ce anume aștepta să facă cîinele duminică. Poate dacă îl luam la plimbare o să se obișnuiască cu mine, iar mîrîiturile bănuitoare se vor transforma în chefnituri de bucurie ? Dacă nu, asupra lui se va abate atenția, comportamentul îi va fi pus sub semnul întrebării și bietul animal va fi învinuit de trădare față de stăpîn, cînd în realitate, se dovedise a fi singura ființă cu instinct din St. Gilles.

Am urcat treptele spre terasă ; cînd am intrat în hol, Paul tocmai ieșea din micuțul vestiar din dreapta scării.

— Unde naiba ai fost toată ziua ? întrebă el. Încercăm să dăm de tine de la ora unu. Renée nu te-a găsit și a trebuit să se întoarcă cu un taxi, iar pe urmă, cînd terminam masa, am rămas cu toții consternați cînd am văzut-o pe Marie-Noel apărînd singură și anunțînd liniștită că s-a întors într-un camion. Lebrun a așteptat pînă la ora două, apoi a trebuit să plece. M-a sunat din nou.

— Ce s-a întîmplat ? am întrebat.

— Ce s-a întîmplat ! repetă Paul. Nimic decît că Françoise nu se simte bine deloc, iar Lebrun i-a interzis să se mai dea jos din pat. Dacă nu se îngrijește, o să aibă o naștere prematură și pierde copilul și aproape sigur că se va îmbolnăvi grav. Asta s-a întîmplat !

Trebuia să-i accept disprețul din glas. Greșeala nu-i aparținea lui Jean de Gué, ci mie. Făgăduisem să mă întorc la timp, să stau de vorbă cu doctorul. Nu-mi ținusem făgăduiala. Nici măcar nu mi-o amintisem.

— Ce număr are ? Îl sun imediat.

— N-are rost, spuse el. A fost chemat la un alt pacient. I-am spus să te caute mai tîrziu astă-seară.

Se întorsese pe călcîie și dispăru prin sufragerie în bibliotecă. Nu mai dorea să-mi pună alte întrebări. Îi eram recunoscător pentru asta. Știam ce trebuia să fac.

Am urcat direct la etaj și am intrat în dormitor. Draperiile erau pe jumătate trase, focul aprins, iar la picioarele patului se afla un paravan care masca lumina. Françoise stătea între perne cu ochii închiși. Îi deschise cînd am intrat în cameră.

— A, tu erai, spuse ea, în fine ; nu mai credeam că vii. Le-am spus că probabil ai luat trenul de Paris.

Vocea era neutră, inexpresivă. M-am apropiat de pat și i-am lut mîna.

— Ar fi trebuit să-ți telefonez, am spus, m-au reținut niște treburi în Villars și, sincer să fiu, am uitat. Asta-i tot. Nici măcar nu te rog să mă ierți. Cum te simți ? Paul mi-a spus că Lebrun te-a obligat să stai în pat.

Mîna o simțeam rece și inertă. Nu și-o retrase.

— Dacă nu-l ascult, pierd copilul, spuse ea. De asta m-am temut tot timpul. Știam eu că ceva nu e în regulă.

— O să fie totul în regulă dacă te îngrijești. Problema este cît de bun e Lebrun. N-ai vrea să chem un specialist ?

— Nu. Nu vreau să se mai amestece acum un străin și să mă dezorienteze și pe mine și pe Lebrun. Dacă stau liniștită și nimeni nu mă enervează, totul o să fie perfect. Dar vezi și tu, Marie-Noel s-a întors într-un camion de muncitori, Renée a luat taxiul pentru că tu dispăruseși, așa că am fost pur și simplu înnebunită de griji. Și pe urmă, în mijlocul după-amiezei, am hotărît să mă resemnez cu gîndul că ai putea să nu te mai întorci — că în mod voit te-ai descotorosit de amîndouă și ai plecat la Paris.

Ochii obosiți îmi cercetară chipul și mi-am dat seama că singurul răspuns era să mă țin pe cît posibil aproape de adevăr.

— Am întîrziat mult la bancă, am spus. Ție pot să-ți spun, dar n-am vrut să știe ceilalți. Adevărul este că am mințit în legătură cu contractul. N-am reușit să-l prelungesc cînd am fost la Paris și tot ce am putut să rezolv a fost la telefon și azi la bancă. Au consimțit să prelungească contractul ; dar în condițiile impuse de ei. Asta înseamnă că fabrica va lucra cu o pierdere mai mare decît pînă acum, dar nu avem ce face. Cumva trebuie să fac rost de bani.

Păru descumpănită, iar eu am rămas lîngă ea, ţinîndu-i mîna.

— Dar de ce a trebuit să minţi ? întrebă ea. Nu pricep.

— Cred că din mîndrie. Vroiam să creadă toţi că am reuşit. Mă rog, poate o vreme chiar am reuşit. Încă n-am trecut în revistă toate cifrele. Dar n-aş vrea să le spui şi celorlalţi. N-am de gînd să-i spun şi lui *Maman* sau lui Paul, sau altcuiva în afară de tine, decît dacă va fi absolut nevoie.

Îmi zîmbi pentru prima oară şi, după cum se ridică pe jumătate pe pernă, mi-am dat seama că dorea s-o sărut. Am sărutat-o şi i-am lăsat mîna.

— N-am să spun nimănui. Sînt foarte bucuroasă că măcar o dată ai încredere în mine. Totuşi e caraghios că-ţi faci atîtea probleme cu fabrica. Niciodată nu te-a preocupat ideea închiderii ei, cum s-a întîmplat cu Paul şi Blanche.

— Nu, am răspuns, poate că nu. A început să mă preocupe ieri, cînd m-am dus acolo după-amiaza.

Mă rugă să-i dau un pieptăn şi o oglindă de pe noptieră ; se ridică în capul oaselor pe pernele adunate, îşi perie părul subţire de pe frunte. Era un gest asemănător cu un altul pe care îl văzusem nici cu două ore în urmă, şi din cauza diferenţei totale de personalităţi şi stare de spirit dintre cele două femei, una veselă şi fără griji, cealaltă istovită, fără vlagă, totuşi parcă mai apropiată, dacă era posibil, m-am simţit nespus de mişcat ; îmi doream să se restabilească echilibrul şi Françoise să fie şi ea în putere şi fericită.

— De ce nu mi-ai spus în seara în care ai venit ? mă întrebă.

— Nu mă hotărîsem. Nu eram sigur ce aveam de făcut.

— Paul o să afle precis. De el nu te poţi ascunde. În plus, ce contează dacă află, de vreme ce ai fixat contractul ? Oricum, toate astea se rezolvă cînd se naşte băiatul.

Puse oglinda pe măsuţa de lîngă pat.

— Marie-Noel ne-a spus că erai la bancă, la seifuri.

Toată lumea s-a mirat ce căutai. Nici n-am ştiut că ţii ceva acolo.

— Diverse hîrtii de valoare, acte şi altele.

— Dar contractul de căsătorie tot acolo e ?

— Da.

— Te-ai uitat peste el ?

— Da. Mi-am aruncat ochii.

— Dacă mai avem o fată nu se poate face nimic, nu ?

— Nu, după toate aparenţele.

— Dar dacă mor ? Tu iei tot, aşa-i ?

— N-ai să mori. Şi acum să trag obloanele şi draperiile şi-ţi aprind lumina. Ai ceva de citit ?

Rămase tăcută. Se lăsă înapoi pe perne. Pe urmă spuse :

— Poţi să-mi aduci medalionul pe care mi l-ai cumpărat la Paris ? O să-l pun aici pe măsuţă, lîngă mine.

M-am dus la noptiera din nişă, am luat bijuteria şi i-am dat-o. Desfăcu capacul, se uită la medalion, deschise miniatura ca şi înainte.

— De unde l-ai cumpărat ? mă întrebă.

— Dintr-un loc pe care-l ştiu eu la Paris. Dar am uitat cum îi spune.

— Renée mi-a spus că femeia care ţine magazinul de antichităţi din Villars execută din cînd în cînd şi miniaturi.

— Da ? Poate. Nu ştiu.

— Dacă e aşa, putem să-i comandăm una şi lui Marie-Noel şi copilului. Ar fi mai ieftin ca la Paris.

— Da, probabil.

Puse medalionul deschis pe măsuţa de lîngă pat.

— Du-te mai bine jos şi împacă-te cu Renée. Eu mă simţeam prea rău cînd s-a întors ca să o liniştesc — ştii cît de imposibilă e cînd îşi iese din fire.

— O să-i treacă.

Am închis obloanele şi pe urmă am băgat un buştean în foc.

— Cred că fetiţa e la Blanche sau sus, la *Maman*. Nu m-am simţit bine ca s-o văd azi. Spune-i că azi-dimineaţă am certat-o prea tare pentru că eram bolnavă şi sîcîită.

— Cred că a înţeles.

— Ce-ai făcut cu cioburile ?

— N-are importanţă. Am avut eu grijă. Mai vrei ceva ?

— Nu, nu, o să rămîn aici liniştită.

Am trecut prin baie spre cealaltă cameră şi mi-am schimbat pantofii şi haina, aşa cum făcusem cu o seară înainte. Sticla de „Femme" era încă pe scrin. Încetase să mai fie un obiect impersonal, asemănător unuia zărit într-o vitrină, ci purta semnificaţia unei vieţi intime. Am pus-o într-un sertar şi pentru că sertarul avea cheie, ceva m-a făcut s-o răsucesc în broască şi s-o strecor în buzunar. Am ieşit pe coridor şi la capul scărilor am dat nas în nas cu Charlotte.

— *Monsieur le curé* tocmai a plecat, spuse ea. *Madame la Comtesse* a întrebat de dumneavoastră.

— Urc acum, am răspuns.

O luă din nou înainte pe scări, ca şi în prima seară. În aceeaşi clipă cele patruzeci şi opt de ore care se scurseseră de cînd o urmasem întîi mi se păreau o veşnicie; măscăriciul din seara aceea era total diferit de cel care urca acum treptele după cum, şi el la rîndul lui, fusese diferit de eul celui care se trezise în camera de hotel din Le Mans. Aveam impresia că intrasem într-o piele care mă apăra ca o armură. Curajul meu fusese fals atunci ; acum era imbatabil.

— *Monsieur le Comte* a fost reţinut mult timp în Villars ? mă întrebă Charlotte.

Mi-am dat seama că avusesem dreptate s-o consider antipatică, fătarnică şi inspirînd neîncredere.

— Da, i-am răspuns.

— *Madame* Paul a luat ceaiul cu *Madame la Comtesse* în după-amiaza aceasta, continuă ea. Dumneaei era foarte necăjită că a fost obligată să ia un taxi şi i-a povestit totul lui *Madame la Comtesse.*

— N-a avut ce să-i povestească, am replicat eu. Am fost reţinut şi cu asta basta.

Ne aflam pe coridorul de la etaj ; am trecut pe lîngă Charlotte, am străbătut coridorul următor şi am intrat în cameră. M-au întîmpinat din nou obişnuitele chelălăieli ale cîinilor, dar fără să îmi mai pese, i-am aruncat cît colo cu cîte un picior şi m-am îndreptat spre scaunul

de lîngă foc, unde stătea mama, cu umerii masivi înfășurați într-un șal purpuriu. M-am aplecat s-o sărut, ușurat că Blanche nu era acolo.

— Bună dimineața și bună seara, am spus. Îmi pare rău că n-am venit să te văd azi-dimineață. Am plecat devreme. Cred că ai aflat totul. Mă bucur că te-ai ridicat din pat. Ai avut o zi bună ?

Privirea ironică, sfredelitoare, o întîlni pe a mea ; mormăi ceva și-mi făcu semn spre un scaun.

— Stai jos, spuse ea, acolo cu fața la lumină, ca să te văd. Ieși afară, Charlotte. Și nu mai trage cu urechea la ușă. Du-te jos la bucătărie și comandă două tăvi pentru cină. Hai, mișcă ! Ia astea de aici mai întîi.

Împinse misalul și cărțile de rugăciuni din drum. Cățeii se cățărară și se culcușiră la ea în poală. Tăcu, pînă ieși din cameră servitoarea. Mi-am aprins o țigară, simțindu-i privirea ațintită asupra mea.

— Ei, spuse ea, unde ai fost ?

Am presupus că tot ceea ce știau Renée și Marie-Noel despre acea dimineață îi fusese relatat ; drumul la Villars, expediția la tîrg, vizita la bancă și posibil, după ce vorbiseră la telefon cu funcționarul, ora exactă cînd plecasem de acolo. Faptul că mă întrebase unde fusesem dovedea că nu știau nimic despre căsuța de lîngă canal. Prin urmare, Jean de Gué ascunsese mamei acest amănunt.

— Am avut treabă, am răspuns.

— Ai plecat de la bancă înainte de 12,30 și acum e 6,30.

— Poate m-am dus în Le Mans.

— Nu cu Renault-ul. A rămas toată după-amiaza în *Place de la République*. Șoferul care a adus-o pe Renée a spus la garajul din Villars că l-a văzut acolo cînd s-a întors. Am pus-o pe Renée să telefoneze și să întrebe.

Am zîmbit. Curiozitatea care o mistuia era nedisimulată, ca a unui copil.

— Dacă vrei să știi adevărul, am spus, am încercat să scap de Renée și am reușit ! Altceva n-am de gînd să-ți spun. N-ai decît să mă descoși pînă la miezul nopții, că tot n-ai să afli nimic.

Chicoti și mi-am dat seama că instinctul care mă îndemnase să spun adevărul se dovedise din nou salvator.

— Nu te învinuiesc, spuse ea. Să nu-i cedezi, că nu mai scapi de ea.

— N-are preocupări suficiente, am spus. Nici una dintre voi, femeile, nu aveţi.

— Ehe, cîte am avut de făcut odată, cînd trăia bietul taică-tău, de mult, înainte de război şi de nunta ta... Nu exista să stea vreo femeie degeaba. Găgăuţe ca Françoise şi Renée erau pe vremea aia doar nişte copii. Aveam pentru ce să trăiesc. Ca şi Blanche.

Înveninarea bruscă din glas mă făcu să tresar. Am privit-o ; buzele i se îngustaseră, căpătînd o duritate asemănătoare cu a fiicei ei, iar ochii care mă ironizaseră cu o clipă în urmă erau ascunşi de pleoapele grele.

— Ce vrei să spui ? am întrebat.

— Ştii tu bine ce vreau să spun, îmi răspunse ; pe urmă, la fel de iute, expresia i se schimbă iar gura coborî, relaxată ; ridică din umeri. Sînt bătrînă şi bolnavă, ăsta-i necazul, spuse ea, şi mă sîcîie treaba asta, cum o să te sîcîie şi pe tine, ai să vezi. Semănăm prea mult. Nu vrem să ne batem capul cu nici un fel de boli — ale noastre sau ale altora. Cum se simte Françoise azi ?

Intuiam că fusesem foarte aproape de miezul unei revelaţii pe care, dacă ar fi făcut-o, mi-ar fi dezvăluit ce se petrecea sub straturile de grăsime, dar întrebarea ultimă venea dintr-un ungher diferit, tonul calm, voit nepăsător, aparţinea cuiva fără inimă sau sentimente.

— Ştii probabil că nu l-am prins pe Lebrun, i-am spus. O să-mi telefoneze mai tîrziu. Françoise n-are voie să se dea jos din pat. Nu se simte deloc bine.

Am observat că bătea cu degetele darabana pe braţul scaunului. Bătaia se contura într-un ritm precis — trei, doi, apoi iar trei. Am privit-o şi mi-am dat seama că o făcea inconştient ; nu-şi dădea seama nici măcar că îşi mişca degetele. Bătaia ţinea măsura cu un gînd care nu se conturase clar şi căruia s-ar fi putut sau nu să-i dea glas.

— L-am văzut eu pe Lebrun, spuse ea. N-o să-ţi spună nimic în plus faţă de ce mi-a spus mie. E un cîrpaci, dar nu vrea să recunoască. O să aibă necazuri cu copilul ăsta ca şi cu ultimul — eu mi-am dat seama de mult. Sin-

gura diferență este că de data asta Françoise a reușit să poarte sarcina mai mult timp.

Darabana de pe brațul scaunului nu se opri. O urmăream cu o fascinație stranie.

— Françoise nu vrea un specialist, i-am spus. Adineauri i-am sugerat.

— I-ai sugerat ? Pentru ce ?

— Păi dacă o să apară probleme, vreo complicație...

Inexplicabil, privirile ni se încrucișară și mă cuprinse o senzație neplăcută. Mi-am amintit de condițiile „Contractului de căsătorie" și de faptul că, dacă Françoise murea înainte de a naște un fiu, zestrea considerabilă urma să se împartă între Jean de Gué și Marie-Noel.

Camera, și așa apăsătoare, deveni insuportabilă. M-am ridicat și mi-am slăbit gulerul. I-am simțit privirea în ceafă cînd m-am îndreptat spre fereastră, dar n-a scos un cuvînt cît am stat acolo, chinuindu-mă să deschid obloanele. Am reușit, în sfîrșit, și m-am aplecat afară, trăgînd puternic aerul în piept. Se lăsase amurgul, și o dată cu el ceața. Potecile erau învăluite în întuneric, statuia nu se distingea, iar porumbarul se deslușea negru și înghesuit în beznă, la limita ierbii. Chiar sub mine, era capul alegoric al unei guri de burlan, cu urechile turtite, două deschizături în locul ochilor, iar limba scoasă forma un jgheab pentru ploaie, înfundat de frunze ; cînd începea ploaia, aduna în el o masă noroioasă care se scurgea prin gurgui într-un torent tulbure. Cît de puternic se auzea aici ploaia, lîngă acoperiș, întîi o răpăială pe tablă, care apoi se înteța, prelingîndu-se de-a lungul zidurilor, învolburîndu-se în șuvoaie, înecîndu-se și gîlgîind deasupra burlanului, bătînd pieziș în fereastră, săgetînd geamurile, în vreme ce stăpîna camerei de dedesubt, singură, întinsă în pat, asculta ore în șir singurele sunete în lungile nopți de toamnă — ropotele ploii și curgerea șuvoiului de frunze moarte amestecate cu mîzgă prin gura gurguiului.

Am închis fereastra și m-am uitat prin cameră. Încă mă mai urmărea cu privirea, dar degetele se opriseră să mai bată darabana.

— Ce-i cu tine ? spuse ea. Parcă ești cam nervos.

— Nu. Mă sufoc, atît. E prea cald aici.

— Dacă e așa, e și din cauza ta, de dragul tău, îmi răspunse. Totdeauna te plîngi că e prea frig în castel. Vino aici, lîngă mine.

M-am apropiat încet, fără tragere de inimă. Ochii ei, atît de asemănători cu ai fiului, cu ai mei, cînd mă priveam în oglindă, fără îndoială că sesizaseră mascarada. Îmi luă mîinile într-ale ei.

— Deci pînă la urmă începi să ai conștiință ?

Se spune că atingerea mîinilor dă la iveală identitatea. Copilul își așază mîna în cea a unui adult și știe instinctiv dacă să aibă încredere în el sau nu. Cu două seri înainte, mîinile acestea se agățaseră de mine și imploraseră, înnebunite de spaimă, pierdute ; în seara aceasta erau mai puternice decît ale mele ; strînsoarea era fermă, presiunea nemiloasă. Mîinile ei nici nu ofereau încredere, nici n-o trăgeau din mine ; îmi întorceau încrederea pe care o aveam, pe un alt plan. Încrederea pe care o avea în fiul ei era atît de puternică, încît, fără să-i cunoască secretele, împărtășind doar o parte din existența lui, părea să-l păstreze încă în ființa ei, legat și fără văz, ca înainte de naștere, și că nu-i va da drumul niciodată.

— Hai să nu devenim sentimentali, spuse ea, și să ne facem griji pentru ce ne va oferi soarta. E prea tîrziu acum — și pentru tine și pentru mine... Viața nu este o poveste scurtă, cum și-ar dori toți ; e una lungă, mult prea lungă. Mai avem încă de trăit o groază de ani. Pentru numele lui Dumnezeu, hai să ne tihnească la amîndoi, dacă se poate.

O bătaie discretă la ușă o anunță pe Charlotte cu tava în mînă, urmată de Germaine, și din nou avu loc ritualul mesei devenit acum familiar. În prima seară *la comtesse* abia gustase din mîncare, dar în seara aceasta își înmuie în supă bucățelele de pîine, transformînd-o într-o zeamă groasă ; bărbia ei atingea aproape marginea farfuriei, de pe care nu-și dezlipea privirea. Gîndul mi-a zburat la șunca, brînza și fructele din casa din Villars, la stăpîna casei ; ce făcea oare Béla seara ? Ieșea să ia masa cu prietenii sau stătea singură, probabil cu obloanele trase. Mama se întoarse spre mine, scoțînd din gură o bucată de friptură ca s-o dea unuia dintre cîini și spuse :

— De ce ești atît de tăcut ? La ce te gîndești ?

— La o femeie. N-o cunoști.

— Vă potriviți ?

— Da.

— Asta contează. Și taică-tău a avut o ibovnică o vreme la Le Mans. Am și văzut-o o dată, roșcovană, o frumusețe. O vizita în fiecare vineri. La sfîrșitul săptămînii era întotdeauna mai calm. Pe urmă, fata s-a măritat cu un măcelar bogat și a plecat la Tours. Mi-a părut rău cînd s-a mutat ; îi era de folos lui taică-tău.

Charlotte ne aduse *crème caramel* în castronele. Cîinii așteptau nerăbdători în două labe.

— Deci ai lăsat-o pe Marie-Noel să se întoarcă de la Villars cu Julie și nepotu-său, continuă ea, schimbînd firul gîndurilor. A venit la mine și mi-a povestit pe nerăsuflate — cică îi place mai mult decît cu Renault-ul. Și cine conducea ? am întrebat-o. Unul dintre muncitori, cică, un tînăr cu părul creț. Mi-a spus că i-a plăcut cum mirosea. Ia du-te și spune-i și mătușii-tii Blanche asta, i-am zis eu. Vezi ce părere are...

Prin urmare *Madame* Yves era Julie. Mi se luase o piatră de pe inimă. Găsind-o pe Françoise bolnavă, în pat, uitasem de copil și de camion.

— Tuturor copiilor le place să meargă cu camionul, i-am spus. Probabil și eu făceam la fel.

— Tu ? Rîse. Mai bine să nu ne mai amintim ce făceai tu cînd erai de vîrsta ei. Ai uitat-o pe micuța Cécile care venea la ceai ? Ai dus-o în porumbar și ai încuiat ușa. Maică-sa n-a mai adus-o niciodată. Biata Cécile... Fii cu ochii pe Marie-Noel, crește repede.

— Nu e prea plăcut să fii singur la părinți.

— Prostii, îi place foarte mult. N-are nevoie de alți copii. Îi plac adulții. Știu pentru că și eu eram la fel la vîrsta ei. M-am îndrăgostit pe rînd de toți verișorii mei mai mari. Marie-Noel n-are verișori. În schimb, o să se îndrăgostească de lucrătorii de la *verrerie*.

Se auzi o bătaie la ușă.

— Cine e ? întrebă ea. Intră. Nu suport oamenii care bat la ușă.

În prag apăru Germaine.

— La telefon este dr. Lebrun pentru *Monsieur le Comte*, spuse ea.

— Mulţumesc.

M-am ridicat şi am pus şervetelul pe tavă.

— Mai bine urează-mi acum noapte bună. Simt că obosesc. Spune-i prostănacului ăsta bătrîn să nu intre în panică. Françoise nu trebuie decît să ţină picioarele înălţate, atît ; ai să vezi că face băiat. Aşa, acum sărută-mă.

Mîinile mă apucară din nou, privirea mi-o căută pe a mea.

— Şi lasă prostiile alea cu specialiştii. Costă prea mult, îmi mai aruncă ea în treacăt.

Am ieşit din cameră, am coborît scările şi m-am dus la telefonul din vestibul. Marie-Noel, în capot, aştepta lîngă aparat. Mă privi neliniştită, cu chipul palid.

— Pot să ascult şi eu din camera mătuşei Blanche ? mă întrebă.

— Nici vorbă ! Dr. Lebrun vrea să vorbească cu mine.

— Dar după aia îmi spui şi mie ce-aţi vorbit ?

— Nu ştiu.

Am dat-o la o parte, am intrat în vestiar şi am închis uşa. Am spus „Alo", iar vocea doctorului mi-a răspuns pe un timbru ascuţit, bătrînicios, revărsîndu-şi şuvoiul de vorbe.

— Bună seara, *Monsieur le Comte*, îmi pare foarte rău că nu am reuşit să ne vedem azi-dimineaţă. După-amiază am fost la Villars şi v-aş fi putut întîlni dacă aş fi ştiut unde să vă găsesc. Să ştiţi că am găsit-o pe *Madame la Comtesse* Jean într-o stare gravă cu nervii, foarte speriată de starea sănătăţii şi fără îndoială că orice agitaţie în această fază ar putea foarte uşor să grăbească naşterea şi, avînd în vedere situaţia dificilă prin care a trecut o dată, anemia şi toate celelalte, s-ar putea să aibă probleme serioase. De fapt, esenţial este ca în următoarele zile să aibă parte de odihnă totală ; momentul acesta în luna a şaptea poate fi critic, înţelegeţi. Nu vreau să vă sperii.

Se opri două secunde ca să-şi tragă sufletul, timp în care l-am întrebat dacă ar vrea să se consulte cu un specialist.

— Deocamdată nu, spuse el. Dacă soţia dumneavoastră se odihneşte şi nu mai are alte simptome, mai cu seamă dacă nu dă semne de hemoragie, atunci totul e în regulă. Cînd îi va sosi sorocul să nască, vă sugerez s-o duceţi la clinica din Le Mans, dar asta putem s-o discutăm peste cîteva săptămîni. Oricum, o să ţin legătura cu dumneavoastră şi mîine vă mai dau un telefon. A, fiindcă veni vorba, presupun că mă aşteptaţi duminică ?

Se prea poate că exista obiceiul ca duminica să ia masa la castel, nu-şi vizita pacienţii ci făcea o vizită oficială.

— Bineînţeles. Sîntem încîntaţi să vă vedem.

— Mare noroc că dormitorul dă spre faţadă. N-o s-o deranjăm pe soţia dumneavoastră. Bine, atunci ne vedem duminică.

— *Au revoir*, doctore.

Am închis receptorul. N-o s-o deranjăm pe soţia dumneavoastră... Oare prînzul de duminică e atît de zgomotos încît veselia răsună prin salon şi face să vibreze căpriorii castelului ? Nu-mi venea să cred şi mă întrebam ce vroise, de fapt, să spună. Am ieşit din vestibul, Marie-Noel era tot acolo.

— Ei ? mă întrebă ea repede. Ce-a spus ?

— A spus că *Maman* trebuie să stea în pat.

— Copilul e gata să vină ?

— Nu.

— Atunci de ce vorbea aşa toată lumea şi că dacă o să vină se naşte mort ?

— Cine a spus asta ?

— Germaine, Charlotte, toată lumea. Le-am auzit vorbind în bucătărie.

— Oamenii care ascultă pe la uşi aud întotdeauna minciuni.

Am auzit glasul lui Paul în sufragerie. Nu terminaseră de mîncat. Am intrat în salon, urmat de copil.

— Papa, spuse ea, şi de data asta şoptea, *Maman* s-a îmbolnăvit pentru că am spart bibelourile şi s-a supărat ?

— Nu, n-are nici o legătură.

M-am aşezat pe braţul scaunului şi am tras fetiţa spre mine.

— Ce e cu tine ? am întrebat-o. De ce eşti atît de agitată ?

Îmi ocoli privirea, uitîndu-se prin cameră.

— Nu înţeleg de ce-l vrei, rosti ea, în cele din urmă. Nu înţeleg de ce vrei copilul ăsta. *Maman* zice că e un chin. I-a spus mătuşei Renée mai demult că ar fi dorit să nu-l aibă.

Întrebarea, încărcată de nelinişte, era fără îndoială logică. De ce era obligată mama ei să aibă un copil pe care nu şi-l dorea ? Ce bine ar fi fost ca Jean de Gué să fie acela care să-i dea explicaţia. Eu reprezentam doar un biet paliativ. Date fiind împrejurările, cel mai simplu lucru era să spun adevărul, aşa cum îl vedeam eu.

— Există un motiv ciudat şi, de fapt, destul de crud. Bunicul tău, Bruyère a avut o grămadă de bani. Şi i-a lăsat moştenire astfel încît tatăl şi mama ta nu se pot folosi de ei decît dacă au un fiu. Aşa că, deşi sînt foarte mulţumiţi cu unica lor fiică, din punct de vedere bănesc, lucrurile ar fi mult mai simple dacă ar avea şi un fiu.

După expresia de uşurare care i se aşternu brusc pe chip, puteai să crezi că i se administrase un leac miraculos împotriva unei dureri.

— A, din cauza asta doar ? Doar pentru bani ? mă întrebă.

— Da. Cam mare interesul, ce zici ?

— Deloc. Cred că e foarte logic. Asta înseamnă că, dacă o să aveţi mai mulţi băieţi, tu şi *Maman*, o să primiţi şi mai mulţi bani ?

— Nu prea. Lucrul este valabil doar pentru primul copil.

Într-un exces de uşurare emoţională, se lăsă să alunece de pe genunchiul meu şi se dădu tumba de pe divan pe duşumea, capotul şi cămăşuţa de noapte i se răsuciră deasupra capului, dezgolindu-i poponeţul rotund. Chiuind de bucurie, cu capul înfăşurat în talmeş-balmeşul de lucruri, goală de la brîu în jos, se dădu înapoi pînă la grătarul sobei în vreme ce Blanche, Renée şi Paul intrau în cameră.

Blanche rămase înţepenită, cu ochii fixaţi pe puiul de animal gol şi poznaş în care se transformase copilul.

— Dar ce faci tu aici ? spuse ea iute. Trage-ţi imediat capotul la loc.

Marie-Noel se întoarse, se zbătu să se elibereze, capotul îi alunecă în jos şi, privindu-şi publicul adult, zîmbi:

— Totul e în regulă, mătuşă Blanche, spuse ea. Papa şi *Maman* o fac pentru bani, nu pentru că mai vor alţi copii. Şi din cauza asta toată lumea încearcă să aibă băieţi — e bine pentru finanţe !

Alergă spre mine, mă luă de mînă şi mă obligă să mă întorc spre rude, cu un sentiment de posesiune, rîzînd veselă.

— Ştii, Papa, îmi spuse, mătuşa Blanche mi-a povestit că după ce te-ai născut tu, cînd ea era încă mică, nimeni n-a mai iubit-o şi nimeni n-a mai băgat-o în seamă, iar una din pildele despre umilinţă i-au îndreptat paşii spre Dumnezeu. Dar cînd se va naşte frăţiorul meu, nimic n-o să se schimbe. Ai să mă iubeşti la fel de mult ca întotdeauna şi poate Fecioara Maria mă va învăţa o altă pildă de umilinţă, dar nu aşa cum a învăţat-o pe mătuşa Blanche.

Probabil că fetiţa sesiză împietrirea aşternută pe chipurile mătuşilor şi unchiului, în locul bucuriei la care se aştepta. Mă privi nedumerită, pe urmă se uită din nou la ei. Dintre cele două femei, Renée parcă părea mai şocată şi mai jignită. Fetiţa observă amănuntul şi-i zîmbi plină de bunăvoinţă :

— De fapt, mai există şi alte virtuţi în afară de umilinţă. Aş putea să învăţ ce este răbdarea, ca mătuşa Renée. Nu oricine poate să aibă copii. E căsătorită de trei ani cu unchiul Paul şi încă nu s-a întîmplat nimic.

Capitolul 14

Simţeam că am motive s-o binecuvîntez pe Françoise ; slăbiciunea ei îmi oferi scuza de a urca la etaj. Era mult mai simplu să stau cu ea în dormitor, decît jos, cu Paul şi Renée. Am urcat şi am dus fetiţa la culcare, iar după ce am învelit-o şi am adunat plapuma în jurul ei, m-am întors la Françoise pentru a face acelaşi lucru. I-am adus

apă fierbinte din baie, un burete, săpun și prosop ; pe urmă, periuța de dinți și pasta, clamele pentru păr, borcănașul cu cremă, boneta de noapte care se lega sub bărbie cu fundă. Am avut grijă de ea ca o soră de spital sau cineva chemat de urgență să dea primele îngrijiri. Mi-am adus aminte de zilele războiului cînd ieșeam din hruba în care descifram documentele și treceam la rînd să conduc ambulanța sau să fac orice era nevoie în acele nopți febrile. Intimitatea spontană cu străinii, în marea lor majoritate femei și copii, mulți speriați și suferinzi, îmi dăduse același sentiment de umilință și compasiune care mă podidise acum, cînd o ajutam pe Françoise să se pregătească de noapte. Recunoștința ei era fierbinte, așa cum fusese și a lor. Rostea întruna, mirată și surprinsă, că sînt bun cu ea.

— O nimica toată, i-am spus. De ce te miri ?

— Nu sînt obișnuită cu asemenea manifestări. De obicei, nu prea ești atent. De cîte ori n-am urcat la culcare din cauza oboselii și tu rămîneai să stai de vorbă cu Paul și Renée. Dar poate că astă-seară îi ocolești ca să nu te întrebe ce ai făcut la Villars ?

În felul ei, era la fel de intuitivă ca și fetița, și mă gîndeam, cînd am sărutat-o și am stins lumina, dacă nu cumva sesizase instinctiv că-i dezvăluisem numai o parte din ceea ce se petrecuse azi.

Cînd m-am înapoiat în camera mea, mi-am amintit de scrisoarea de la avocatul Talbert pe care o luasem cu mine de la bancă. O aveam încă în buzunar, așa că am scos-o și am citit-o. Era, din fericire, foarte clară. Fabrica, scria acolo, funcționa în deficit — cel puțin asta știam — iar falimentul putea fi evitat numai dacă exista o subvenție dintr-o altă sursă, prin vînzare de pămînt sau de alte bunuri, de exemplu, după cum sugerase Béla. Autorul scrisorii mai spunea că i-ar fi făcut plăcere să vină la St. Gilles și să discute problema cu mine oricînd mi-ar fi convenit și pentru că toată chestiunea era presantă, propunea să mă folosesc de prima ocazie ca să aranjez o întrevedere. Probabil scrisoarea asta îl obligase pe Jean de Gué să se întîlnească cu cei de la firma Carvalet și să-i convingă, dacă era posibil, să stabilească niște clauze mai avantajoase.

A doua zi era duminică și m-am hotărît să mă duc dis-de-dimineață la turnătorie, înainte ca Paul să se îmbrace și să-și bea cafeaua, ca să văd dacă nu cumva sosise vreo scrisoare de la Carvalet. Directorii nu apucaseră să se consulte pînă vineri, iar scrisoarea urma să vină azi, fără îndoială. Am intrat în garaj, după mașină, înainte ca Gaston să fi apărut să-mi perie hainele sau să-mi ia tava. De data asta, César mă lăsă să trec fără să mă latre și cînd am întins mîna prin ușiță să-l mîngîi, iar el a dat din coadă, am avut senzația că repurtasem o victorie. Nu era nimeni prin preajmă. Zgomotele sosite din staulul de mai departe arătau că bătrîna era la vite ; pe ogor, în depărtare, bărbatul în salopetă săpa. Am luat-o la stînga cînd am ieșit din sat și am urcat dealul spre drumul din pădure ; nimic din ceea ce făceam nu mi se părea bizar. Străbaterea drumului neted, străjuit de castani și stejari, făcea parte din viața mea chiar mai mult decît ceea ce aparținea trecutului. Sentimentul nu m-a părăsit nici cînd am oprit mașina lîngă poarta turnătoriei, am coborît, am trîntit portiera și i-am salutat pe cei care veniseră la lucru.

Cînd am traversat terenul zgrunțuros spre clădirea din spatele șopronului cu furnal, l-am văzut pe poștaș ieșind de acolo și instinctul mi-a șoptit că nu greșisem venind atît de devreme. M-am îndreptat iute spre ușa biroului, am intrat și l-am găsit pe Jacques sortînd scrisorile la birou. Se întoarse și mă privi surprins.

— *Bonjour, Monsieur le Comte.* N-am crezut că veniți în dimineața asta. *Monsieur* Paul mi-a spus că nu vine nici dumnealui.

Oare de ce să-i fi spus asta Paul ? Era un fel de vacanță ?

— M-am gîndit că mi-a scris firma. Aștept o scrisoare personală de la unul din directori.

Continuă să mă fixeze cu privirea. Se prea poate ca tonul meu aspru să fi fost neobișnuit.

— Sper că nu s-a întîmplat nimic ? mă întrebă el.

— Și eu sper, i-am răspuns. Ai corespondența aici ? Ia vezi dacă n-a sosit ceva de la ei.

Trecu în revistă teancul mic de scrisori ; a doua era un plic lung cu adresa firmei.

— Uite-o, am spus. Mulțumesc.

Am luat scrisoarea, iar Jacques s-a mutat direct la masa din mijlocul camerei, în vreme ce eu am început să citesc, cu spatele la fereastră. Totul era în ordine. Se confirma conversația de la telefon și trimiseseră contractul prelungit pe încă șase luni, întocmit în noile condiții. Scrisoarea exprima de asemenea și satisfacția că cele două firme ajunseseră pînă la urmă la o înțelegere.

— Jacques, ai contractul nostru aici ? Cel vechi ?

— E la dumneavoastră, *Monsieur le Comte*, spuse el, în dosarul de pe birou.

— Te rog, caută-mi-l tu, cît îmi arunc ochii pe restul corespondenței.

Nu-mi puse nici o întrebare, dar chipul exprima nedumerire. L-am observat că scotocește într-un dosar, așezat la vedere pe birou ; între timp am frunzărit cele cîteva scrisori, care erau facturi și chitanțe. Îmi întinse contractul fără nici un cuvînt ; m-am așezat la birou ca să-l compar cu cel nou. Formularea era identică, în afară de prețul de vînzare. Cum nu mă pricepeam deloc la afaceri, sau la producția de la *verrerie*, singurul lucru clar pe care-l înțelegeam era că, pe viitor, Carvalet urma să ne plătească mai puțin pentru produsele expediate.

Am căutat în buzunar scrisoarea de la avocat și am așezat-o lîngă contracte.

— Vreau să văd cifrele, i-am spus lui Jacques. Salariile, costul de producție, tot.

Mă privi uluit.

— Abia le-ați văzut. Am verificat totul împreună — dumneavoastră, *Monsieur* Paul și cu mine — înainte de plecarea dumneavoastră la Paris.

— Mai vreau să fac o verificare, i-am spus.

Ne-a trebuit cam o oră și jumătate. Era o treabă plicticoasă, complicată, care te absorbea total, iar cînd am terminat și el s-a dus la bucătărie să facă niște cafea, am reușit să compar cifrele finale pe care mi le dăduse cu ceea ce urmau să devină în baza noului contract. Răspunsul îl reprezenta o sumă cam de cinci milioane de franci din contul personal al lui Jean de Gué pentru a echilibra cos-

turile. Am înțeles motivul pentru care vroia să închidă fabrica. N-avea altă soluție dacă nu vroia să-și vîndă pămîntul sau bunurile. Sticlăria pierduse bani sub vechiul contract ; sub cel nou, înceta să mai existe practic ca afacere. Devenea o jucărie de lux, la fel de efemeră și fragilă ca și sticla pe care o producea. Fapta unui ageamiu sentimental costase scump pe proprietari.

Am luat noul contract, l-am pus împreună cu scrisorile în buzunarul hainei și m-am dus la bucătărie după Jacques.

— Poftiți, *Monsieur le Comte*, spuse el, să vă refaceți după atîta muncă.

Îmi întinse o ceașcă de cafea aburindă.

— Și acum mă minunez de succesul pe care l-ați avut la Paris. V-ați dus aproape fără nici o speranță, mai mult ca o formalitate. Dar asta dovedește cît de important este contactul personal.

— Nimeni nu va rămîne fără lucru. Asta e important.

Ridică din sprîncene.

— Vă faceți griji pentru lucrători ? mă întrebă. Nu mi-am dat seama. De fapt, după primul șoc, ar fi găsit repede slujbe. Sînt de mult pregătiți sufletește că veți închide.

Mi-am băut cafeaua, deziluzionat. Poate mă amestecasem fără rost. Se auzi o bătaie la ușa de afară, iar Jacques își ceru scuze și se întoarse în birou. M-am uitat în jur și am văzut că mă aflam într-o bucătărie măricică care, pe vremuri, probabil că slujise unei familii, ușa de partea cealaltă ducînd spre restul camerelor. Curios, am deschis-o și am dat peste un coridor larg, cu dale de piatră, cu intrări în diverse camere, și o scară care ducea la etaj. Am străbătut coridorul și m-am uitat prin camere. Erau goale, nemobilate, cu pereții decolorați, zugrăveala crăpată, praful de pe dușumea în straturi groase. În ultima, o odaie pătrată, frumoasă, cu pereții în lambriuri, se aflau niște mobile masive, depozitate lîngă zid, lăzi cu veselă, scaune puse unul peste altul ; totul lăsa impresia de neglijență, ca și cum proprietarul îi adunase toate posesiunile într-un colț și le lăsase baltă. Pe perete era agățat într-un colț un calendar vechi, datat

1941, iar alături o cutie cu cărți. M-am aplecat și am deschis una la întîmplare. Foaia era semnată „Maurice Duval"...

Se auzi ceva zbătîndu-se la geam și am întors capul. Era un fluture, ultimul din această vară lungă, deșteptat de soare, căutînd să scape din pînzele de păianjen în care se încurcase. Am încercat să deschid fereastra, dar era înțepenită. Probabil că n-o mai deschisese nimeni de ani de zile. Am eliberat fluturele din închisoarea sa ; pluti o clipă pe pervaz, pe urmă se așeză din nou în păienjeniș.

Am auzit pași apropiindu-se din direcția bucătăriei. Jacques stătea în prag și mă privea. A avut un moment de ezitare, apoi înaintă și se opri nesigur în mijlocul încăperii.

— Căutați ceva, *Monsieur le Comte* ? mă întrebă.

Vocea era sfioasă și stînjenită. Nu cumva el răspundea de toate lucrurile, iar eu încălcasem un fel de etichetă a familiei, scotocind prin încăperi ?

— De ce mai păstrezi toate astea ? l-am întrebat, arătînd spre mobilă.

Mă privi uluit, pe urmă își mută privirea.

— Dumneavoastră hotărîți, *Monsieur le Comte*.

M-am uitat din nou la mobila depozitată. Avea ceva deprimant, nefolosit, uitat, îngrămădită la perete, iar camera probabil că pe vremuri fusese întrebuințată ca salon sau sufragerie.

— Mi se pare o risipă, i-am spus.

— Da, într-adevăr, răspunse el.

Am chibzuit dacă să mă mai aventurez în vreo altă întrebare, pe care Jean de Gué n-ar fi pus-o cu siguranță niciodată, pentru că el ar fi știut răspunsul.

— Nu crezi că ar trebui să facem ceva cu camerele astea ? am întrebat. Să aducem pe cineva aici ca să nu mai stea goale.

Nu mi-a răspuns imediat. Rămăsese pe loc, stînjenit, cu privirile alunecîndu-i în toate direcțiile în afară de a mea. Pe urmă rosti :

— Și cine ați sugera să vină ?

Nu era un răspuns, ci doar o altă întrebare, care nu-mi oferea nici un fel de cheie. M-am îndreptat spre fereastră

și am privit afară. Șoproanele se întindeau la stînga, iar la dreapta erau acareturile fermei. Amîndouă erau despărțite de casă și de bucata de grădină. Pe vremuri, de la casă spre drum, ducea o cărare pietruită, iar lîngă ea era o fîntînă, acum spartă și părăsită.

— Dumneata n-ai vrea să locuiești aici ? l-am întrebat.

Stinghereala se accentuă și mai mult, iar după expresia feței mi-am dat seama că o luase cumva ca un fel de afront la adresa lui.

— Soția mea și cu mine sîntem foarte mulțumiți în Lauray, spuse el. De fapt, nici nu e prea departe, cam la aceeași distanță cum sînteți dumneavoastră la St. Gilles. Soției mele îi place să aibă vecini. Aici am fi prea izolați și în afară de asta... Se întrerupse nefericit.

— În afară de asta, ce ?

— Ar fi cam ciudat. Nimeni n-a mai locuit aici de atîta vreme... vă rog să mă scuzați, *Monsieur le Comte*, dar casa nu păstrează niște amintiri tocmai plăcute de cînd a fost ultima oară locuită. Nu știu dacă și-ar dori mulți să vină aici.

Ezită din nou, pe urmă, parcă adunîndu-și puțin curaj, continuă să vorbească rapid, aruncînd cuvintele ca și cum ar fi fost mînat de un simțămînt mai puternic decît respectul.

— *Monsieur le Comte*, spuse el, că au fost lupte pe terenurile fabricii, lupte între soldați, asta accept. Dar ca ultimul om care mai locuia acolo, stăpînul fabricii, *Monsieur* Duval, să fie trezit la miezul nopții, tîrît pe scări în jos și împușcat de propriii lui concetățeni, iar trupul sfîrtecat cu cioburi și apoi aruncat în fîntînă, asta e un lucru pe care cu toții am vrea să-l dăm uitării, deși a trecut atîta vreme. Și nu cred că și-ar dori cineva să mai vină să locuiască aici, ba încă și cu nevastă și copii.

Nu i-am răspuns. Nici nu aveam ce. Fluturele se mai zbătu o dată să scape din plasă și, cînd am întins mîna iar ca să-l eliberez, își dădu suflarea ; ochii îmi căzură pe fîntîna veche din fier forjat, ruginită, cu zidăria surpată și năpădită de urzici.

— Nu, am spus rar. Bineînțeles că ai dreptate.

M-am întors și am ieșit din cameră ; am străbătut coridorul de piatră, spre bucătărie, pe urmă spre birou, a cărui mobilă îi dădea o notă impersonală ; în aer plutea un miros stătut de țigări, de dosare și hîrtii. Am rămas o clipă lîngă birou, cu ochii pe facturi, chitanțe și scrisori; nu mai aveam de ce zăbovi acolo. Aflasem ce doream despre cifre — poate nici n-aș fi reușit să mai aflu alte amănunte vreodată. Fabrica va continua să funcționeze pînă cînd, într-o bună zi, cineva va descoperi că nu mai sînt bani pentru plata salariilor.

— Dacă-mi dai un plic cu adresa domnului Mercier la Carvalet, i-am spus eu lui Jacques, care mă urmase, pot să pun contractul la poștă în drum. Păstrez eu copia.

Camaraderia îi dispăruse însă. La amîndoi ne zbura gîndul spre partea nelocuită a casei și nici nu se mai punea problema să ne întoarcem la afaceri și finanțe.

— Am venit doar să-mi arunc ochii pe cifre, i-am spus. Nu-i nevoie să-i mai spui și lui *Monsieur* Paul.

— Desigur, *Monsieur le Comte,* răspunse el.

Scoase din sertar un plic, scrise adresa și îl francă. Mi-l întinse și nota de prietenie îi reveni în glas.

— Doriți să vin mîine ? Cred că o să fie timp frumos. Azi-dimineață au anunțat vreme bună la radio. Deci la 10,30, la castel.

Mi-o luă înainte să-mi deschidă ușa. I-am spus :

— Pe mîine, apoi am ieșit în curte.

Mîine era duminică. Probabil că urma să vină împreună cu soția la slujba de la biserică în St. Gilles și pe urmă la castel, împreună cu dr. Lebrun.

Cînd am ieșit, ceva mă făcu s-o iau la stînga, prin portița care ducea în livada părăginită, unde Julie își săpase legumele în prima după-amiază. Din acel loc, cu șoproanele ascunse vederii de zidurile năpădite de viță, casa părea un conac construit la sfîrșitul secolului șaptesprezece, în mijlocul cîmpurilor verzi, mărginite de pădure. Așa cum soarele îi îndulcea formele, era, fără îndoială, un simbol al unor timpuri apuse ; iar ceea ce observasem cu cîteva clipe mai înainte, fîntîna spartă cu lanțul ruginit, cuibărită printre bălării, și ea aparținea acelorași vremi,

îndepărtate și pașnice, dînd viață celor din casă și de la turnătorie, dintr-un izvor curat ascuns adînc în pămînt, nepărînd în nici un caz o capelă mortuară pentru crime și distrugere. Lanțul cu care se scotea apa era stricat și probabil că nu mai era nici apă ; se prea poate ca izvorul să fi secat sau să-și fi schimbat cursul, lăsînd în urmă doar praf, moloz și sticlă spartă, iar legăturile dintre *verrerie* și casa stăpînului cu castelul St. Gilles, erau și ele tăiate, dispăruse unitatea, nu-și mai trăgeau seva una din cealaltă. Mă gîndeam însă de ce mă preocupau pe mine asemenea probleme și oare de ce gîndul la Maurice Duval, fostul director, ucis, putea să întruchipeze pentru mine virtuțile unei permanențe, ștafeta a ceea ce este mai bun, transmisă următoarei generații ; și de ce natura morții sale, urîtă, crudă, simbolizînd întreaga ură dintre oamenii aceluiași neam, asmuțiți unii contra altora, să-mi apară deodată în chip de responsabilitate, o rană a cărei amintire nu trebuie lăsată să supureze tainic, ci să fie deschisă și curățată.

Am ieșit din livadă și m-am înapoiat pe lîngă șoproane spre intrarea la *verrerie,* iar acolo, lîngă căsuță, stătea Julie, cu brațele încărcate de verdețuri. I-am urat o zi bună și din nou m-a frapat sinceritatea chipului ei, căldura și istețimea izvorîte din priviri, forța și robustețea trupului. Îmi dădeam seama că nu sentimentele mele mă îndemnau să am încredere în ea, ci o intuiție cuibărită undeva în străfundurile mele și care mă împingea să-mi deschid sufletul în fața ei, așa cum făcusem și cu Béla din Villars.

— Ați venit devreme, *Monsieur le Comte,* strigă ea. Nu prea vă vedeam des sîmbăta dimineață la *verrerie.* Ce mai faceți ? Și doamna *Comtesse* cea tînără ? Am auzit că ieri nu s-a simțit prea bine.

Veștile circulă repede, fără îndoială, într-o comunitate mică. Pe urmă, mi-am amintit că o dusese înapoi de la Villars la castel pe Marie-Noel și probabil stătuse de vorbă cu servitorii.

— Nu are voie să se agite, i-am răspuns. Aseară, cînd am ajuns acasă, se simțea mai bine. Trebuie să-mi cer scuze, Julie. Te-a sîcîit probabil fetița ieri la Villars. Nu

mi-am dat seama unde era şi ce avea de gînd să facă — la bancă mi-au spus ceva cam încîlcit.

Rîse şi dădu din mînă.

— Nu-i nevoie să vă cereţi scuze, *Monsieur* Jean, *eu* trebuie să vă mulţumesc. Tocmai ne întorceam de la gară şi fetiţa a apărut în calea noastră, alergînd prin *Porte de Ville* cum e argintul viu. Bineînţeles că l-am pus pe tînărul Gustave să oprească camionul. Nu înţelegeam de ce era singură, dar pe urmă mi-a povestit că Papa era la bancă şi că ar fi fericită dacă s-ar putea întoarce cu noi acasă. Iar noi am fost încîntaţi de idee — parcă urca în camionul întunecat o rază de soare. Nu i-a tăcut gura o clipă din Villars pînă la St. Gilles.

O urmasem pînă la petecul de teren de lîngă căsuţă, unde cîţiva metri de pămînt erau înţesaţi de legume şi flori ; am urmărit-o cum îşi hrăneşte nişte iepuri într-o cuşcă, vorbindu-le în timp ce le dădea de mîncare. Gîndul mi-a zburat la contesa de la castel, cum îşi hrănea căţeii cu bucăţi de zahăr. Brusc, am avut revelaţia că amîndouă femeile erau robuste, puternice, blînde şi, în fond, asemănătoare ; şi totuşi, una dintre ele se înăcrise, se cocîrjase şi, în mod ciudat, parcă se schimonosise — din cauza unei seminţe din suflet care nu a putut să încolţească.

— Julie, i-am spus, şi mi-am dat seama că ceea ce aveam de gînd s-o întreb îi va părea neobişnuit, mai ales în clipa aceea — ceva de care Jean de Gué avea cunoştinţă şi deci n-ar mai fi fost nevoie să afle — Julie, cum era aici la St. Gilles în timpul ocupaţiei ?

Cu totul neaşteptat, nu păru surprinsă de întrebare. Însemna că şi de Gué ar fi putut să întrebe acelaşi lucru ; poate că şi el simţea, ca şi mine, că ţăranca aceasta, atît de apropiată de miezul lucrurilor, era în stare să adauge un detaliu la imagine, ca nimeni altcineva.

— Înţelegeţi, *Monsieur* Jean, spuse ea după cîteva clipe, că pentru o persoană ca dumneavoastră, care a luptat departe de casă, în Rezistenţă, războiul reprezenta ceva planificat şi bazat pe raţiune. Este ca un joc în care fie că ieşi biruitor, fie că pierzi. Dar pentru cei care rămîn acasă este cu totul altceva. E ca şi cum ai fi într-o

închisoare fără gratii și nimeni nu știe cine e criminalul, cine e temnicierul, cine minte, cine a trădat pe cine. Oamenii nu mai au credință. Dacă un lucru pe care l-ai considerat puternic se dovedește a fi slab, ți se face rușine și te întrebi cine e de vină. Oare slăbiciunea mi se datorează mie sau ție — începi să te frămînți, dar nimeni nu știe răspunsul și nimeni nu-și asumă vina.

— Dar tu, am insistat eu, dar tu, Julie, ce-ai făcut ? Tu ce credeai ?

— Eu ? Ce-aș fi putut să fac decît să continui să locuiesc aici, așa cum am făcut atîta amar de ani, să-mi cresc legumele, să-mi hrănesc găinile, să am grijă de sărmanul bărbatu-meu care nu murise și să-mi tot spun în gînd : „Lucruri d-astea s-au mai întîmplat, se vor mai întîmpla și trebuie să rezistăm".

Se îndepărtă de cușca iepurilor, ștergîndu-și mîinile late și vînjoase pe șorț.

— Ați văzut vreodată pe cîmp iepurii căzînd morți de la mixomatoză ? spuse ea. Plăcut, nu ? Acum am ajuns și la d-astea — să ții în cușcă animalul ca să nu moară. Eu una nu cred că e mare scofală de capul omenirii ăsteia. Chiar e bine că din cînd în cînd mai avem și cîte un război, fiindcă oamenii mai află și ce e durerea. Într-o bună zi or să se extermine unii pe alții cum au exterminat și iepurii. Cu atît mai bine. Lumea o să-și găsească iar liniștea, dar acolo n-o să aibă deasupra decît pădurea și pămîntul.

Zîmbi și adăugă :

— Haideți puțin în casă, *Monsieur* Jean, să vă arăt ceva.

Am urmat-o în căsuța mică, cam de mărimea porumbarului de pe pajiștea castelului. Într-un colț era o sobă, cu burlanul scos prin acoperiș, o masă de lemn, un scaun și un dulap pe toată lungimea peretelui. Pe sobă se cuibărise o găină înfoiată, care zbură cotcodăcind cînd Julie o alungă cu piciorul.

— Dacă-și închipuie că poate să clocească aici, se înșală, spuse ea. Găina asta e tare șmecheră ; crede că dacă e bătrînă poate să profite. Ia stați puțin să vă găsesc o poză.

Scoase din buzunarul fustei, de sub şorţ, o cheie şi se duse să descuie dulapul. Era plin de hîrtii, cărţi şi vase, toate aranjate ordonat, nu puse grămadă.

— Staţi puţin, o aveam pe aici, pe undeva.

Scotoci prin nişte hîrtii şi scoase un caiet, îl deschise, luă un plic, îl desfăcu şi dădu la iveală o fotografie.

— Ia uitaţi-vă aici, spuse ea, fiindcă m-aţi întrebat de ocupaţie. M-au învinuit de colaboraţionism din cauza băiatului ăsta.

— Dar ce-a făcut ?

— Să facă ? N-a făcut nimic. A fost încartiruit aici cîteva luni, ca mulţi alţi nemţi. Urma să fie o inspecţie, iar el îşi murdărise uniforma cu nişte vopsea. A venit la mine să mă roage, aşa, pe păsărească lui amestecată cu cîteva cuvinte franţuzeşti, dacă n-aş putea să i-o curăţ ca să nu-l pedepsească. *Monsieur* Jean, m-am gîndit şi eu la băieţii mei, André, care era prizonier şi Albert, care fusese ucis, iar băiatul ăla din faţa mea era cam de-o vîrstă cu ei, departe de ai lui şi mă ruga pe mine, care aş fi putut să-i fiu mamă, să-i curăţ pata de pe veston. Bineînţeles că i-am curăţat-o. Şi pe urmă a venit să-mi mulţumească şi mi-a dat poza asta. Pentru mine n-avea importanţă că era neamţ sau japonez sau că picase de pe lună. Sînt sigură că a şi murit pe urmă, ca mulţi alţii — toţi s-au născut ca să-i prindă moartea, bieţii băieţi, şi pe-ai noştri la fel. Da' ştiţi că fiindcă i-am curăţat vestonul, primarul din St. Gilles şi mulţi alţii n-au mai vorbit cu mine... da, da, vreo doi ani. Aşa că vedeţi dumneavoastră, cînd ajunge războiul în satul tău, în pragul casei tale, nu mai este nici tragic şi nici indiferent. Ajunge un fel de pretext să-ţi verşi ura din suflet. De asta nu sînt eu mare patriotă, *Monsieur* Jean şi de-asta nu mă omor să discut despre Ocupaţia din St. Gilles.

I-am înapoiat fotografia iar ea a pus-o la loc, alături de scrisori, hîrtii şi cărţi, în dulap. Pe urmă şi-a întors către mine chipul brăzdat şi bătut de vînt, acum liniştit şi impasibil.

— Aşa..., spuse ea, cu vremea se uită totul. Asta-i viaţa. Dar, *Monsieur le Comte,* dacă v-aş fi arătat poza asta acum cîţiva ani, aşa-i că aş fi fost oale şi ulcele ?

Un laț în jurul gîtului bătrînei Julie și copacul de colo.

N-am scos nici un cuvînt pentru că nu eram în stare. Războiul nu-mi atinsese țara natală atît de crunt cum se întîmplase cu a lor. Ura, cruzimea, teroarea — toate erau trăiri necunoscute. Experimentasem doar eșecul și zădărnicia. Puteam să-l înțeleg pe Jean de Gué care fugise de responsabilități, lăsîndu-le în cîrca mea ; Jean de Gué, ofițer în Rezistență, se eschivase. Oare crezuse atunci că dacă urma să supraviețuiască trebuia să slujească lăcomia ? Ce conflict personal împinsese veselul și zîmbitorul chip din albumul de fotografii spre cinism și nepăsare ? Am simțit brusc dorința absurdă și imperioasă să-i spun, în numele lui Jean de Gué, drept care mă lua, despre compasiunea resimțită pentru tot ce i se întîmplase de-a lungul anilor, amărăciuni, sărăcie, suferințe și pierderi — pentru orice necaz întîlnit. Dar îmi dădeam seama că, dacă aș fi făcut-o, ar fi rămas nedumerită și s-ar fi simțit prost, așa că am bătut-o ușor pe umăr, în schimb. Pe urmă ne-am îndreptat împreună spre mașină, mi-a deschis portiera și m-a privit zîmbitoare, cu brațele încrucișate sub broboadă. În timp ce mașina se îndepărta și făceam semn cu mîna, mi-a trecut prin minte cît de plăcută și lipsită de durere putea fi viața, dacă ar fi dusă în compania lui Julie de la fabrică și a Bélei din Villars și, probabil, parte din timp chiar alături de Gaston. Dar închipuindu-mi-i pe toți trei împreună într-o casă, fiecare rezolvîndu-mi problemele mele, mi-am dat seama că, luați în parte, erau prea categorici și prea individualiști ca să se înțeleagă între ei, iar în douăzeci și patru de ore, certurile iscate ar fi sfîșiat tiparul armonios clădit de sentimentalismul meu. Ceea ce însemna, mă gîndeam eu străbătînd iar drumul forestier, că relațiile dintre oameni sînt în mare măsură lipsite de valoare, deoarece cei de care ne simțim atrași nu se plac între ei, prin urmare legătura se întrerupe, iar mesajul se pierde. Compasiunea mea pentru Françoise, zăcînd în patul de la castel, nu-i poate fi de folos mamei, la fel de însingurată și izolată în camera sa din foișor, cu gîndurile întoarse spre trecut. Și nici afecțiunea spontană pentru Marie-Noel, cu tinerețea, grația și frumusețea ei, nu pu-

tea cuprinde umbra înăcrită și rece a lui Blanche. De ce Béla din Villars era în stare să-și ofere ființa ca pe un dar, fără să ceară nimic în schimb, iar Renée din St. Gilles își încolăcea tentaculele în jurul amantului precum caracatița ? Oare cînd se seamănă prima sămînță a distrugerii ?

În dimineața aceea aflasem trei lucruri. Mai întîi că, telefonîndu-i lui Carvalet, așezasem turnătoria pe un făgaș care nu putea s-o ducă decît la ruină ; în al doilea rînd că ultimul și cel mai iubit director al fabricii fusese măcelărit în pragul propriei case, iar trupul azvîrlit în fîntînă ; iar în al treilea rînd că oamenii din St. Gilles, ca de pretutindeni, se folosiseră de înfrîngere ca un pretext pentru a-și ataca prietenii.

Înainte de a ajunge în sat, am oprit mașina și m-am căutat prin buzunare după contract și portofelul lui Jean de Gué. Am găsit în el carnetul de șofer, l-am luat și l-am deschis. Semnătura, după cum mă așteptasem, era în maniera franceză, cu înfloriturî ; o văzusem sau văzusem unele asemănătoare pe sute de documente franceze, în timpul călătoriilor și studiilor. Am încercat s-o copiez de cîteva ori și am reușit s-o reproduc. Cînd am luat din nou contractul, într-o altă stare de spirit și am așternut numele cu înfloritura la capătul foii, cred că însuși de Gué n-ar fi fost sigur dacă nu cumva semnătura era a lui. Pe urmă, am coborît dealul spre sat, am trecut prin porțile castelului, oprindu-mă doar să pun la poștă contractul.

Ușa de la intrare era larg deschisă iar pe coridor era zarvă mare. Gaston, cu mînecile suflecate, împingea un dulap masiv în sufragerie, ajutat de bărbatul în salopetă de la garaj, și încă de unul pe care nu-l mai văzusem, Germaine și fiica robustei femei care spăla rufăria. Cînd mă văzu, Gaston îmi spuse gîfîit cîteva vorbe peste umăr, în vreme ce eu mă chinuiam să descopăr care era motivul mutării de mobilier, încercînd să nu mă trădez.

— *Monsieur* Paul v-a căutat toată dimineața, *Monsieur le Comte*. Spunea că nu i-ați dat încă nici un ordin lui Robert. Germaine, du-te la bucătărie și vezi dacă Robert mai e pe acolo.

Pe urmă, întorcîndu-se la lucrul său, se adresă bărbatului necunoscut şi care părea să fie grădinar.

— Hai, Joseph, ridică din partea ta. Acum, hopa !

Germaine dispăru. Am aşteptat pe hol, nehotărît. Cine era Robert şi ce ordine aştepta de la mine ? Într-o clipă, *femme de chambre* îşi făcu apariţia, urmată de un bărbat scund, îndesat, cu părul cărunt şi o cicatrice pe obraz, îmbrăcat în pantaloni bufanţi şi jambiere.

— Vi l-am adus pe Robert, *Monsieur le Comte*, spuse ea.

— Bună dimineaţa, Robert.

I-am întins mîna. Mi-o luă, zîmbind.

— Ei, ce vrei acum ? l-am întrebat.

Mă privi buimac, pe urmă izbucni pe jumătate în rîs, ca şi cum făcusem o glumă pe seama lui şi el nu prea ştia cum s-o ia.

— E vorba de mîine, *Monsieur le Comte*, spuse el. Credeam că trimiteţi ieri după mine să fac pregătirile, dar Gaston mi-a spus că aţi fost plecat toată ziua, iar *Madame la Comtesse* s-a simţit rău şi n-am vrut să vă mai deranjez aseară.

Privirea mi-a rămas înţepenită asupra lui. Eram singuri. Germaine şi ceilalţi se retrăseseră în bucătărie, după ce-şi sfîrşiseră lucrul.

— Mîine, am repetat eu, da, sigur. Am impresia că vine lume multă. Poate te gîndeşti cumva la ce-o să mîncăm ?

Tresări, de parcă gluma se îngroşase cam prea mult.

— Păi, *Monsieur le Comte*, spuse el, ştiţi bine că eu n-am nici o legătură cu masa. Eu trebuie să ştiu programul zilei. *Monsieur* Paul zice că n-aţi stabilit nimic împreună.

Brusc, mi-a apărut în minte o scenă cu bătutul pomilor, jupuitul salciei, tunsul merilor sau cine ştie ce alt obicei local, în a doua duminică de octombrie — vreun ritual în care eu, în calitate de senior de St. Gilles, deţineam rolul principal. Aveam însă de gînd să-i cedez de bună voie rolul lui Paul.

— Nu crezi, am început eu prevăzător, că măcar o dată putem să-l lăsăm și pe *Monsieur* Paul să facă aranjamentele ?

Omul se holbă la mine, prostit.

— Păi, *Monsieur le Comte,* bîigui el, ar fi prima oară în viața dumneavoastră. De cînd sînt eu aici la St. Gilles, n-ați propus așa ceva. De la moartea tatălui dumneavoastră, *Monsieur le Comte,* numai dumneavoastră ați organizat duminica *la grande chasse* [1].

De data asta probabil că eu arătam, și fără îndoială că și aveam sentimentul că se făcuse o glumă proastă. *Grande chasse* — idiotul de mine ! De două zile tot auzeam aluzii la ea, iar eu nu făcusem nici o legătură. Mîine, duminică, urma să fie vînătoarea cea mare anuală a regiunii, cu centrul la St. Gilles, plănuită și organizată în întregime de seniorul Jean de Gué.

Robert mă privea îngrijorat.

— Nu vă simțiți bine, *Monsieur le Comte?* mă întrebă.

— Uite ce e, Robert, i-am spus, de cînd m-am întors de la Paris, am avut de rezolvat o mulțime de lucruri și, sincer să fiu, încă n-am aranjat programul de mîine. Vino mai tîrziu.

Păru dezamăgit, frustrat.

— Cum credeți, *Monsieur le Comte,* îmi răspunse, dar timpul trece și sînt multe de făcut. Să vin la ora două ?

— La ora două, am spus și, ca să scap de el, am traversat coridorul ca și cum intenționam să telefonez și am așteptat pînă l-am auzit ieșind prin ușa de serviciu. Pe urmă, am străbătut holul și am ieșit pe terasă spre adăpostul de sub cedru care îmi slujise de refugiu în prima noapte. Ora două sau miezul nopții — pentru mine însemnau exact același lucru — n-aveam nici un program întocmit, nici planuri de făcut. Cursurile despre istoria Franței nu mă dotaseră pentru *la chasse.* Habar n-aveam să vînez.

[1] Vînătoarea cea mare *(fr.).*

Capitolul 15

Îmi amintesc că am auzit clopotul de Angelus din biserica satului care vestea prînzul și imediat după aceea voci amplificîndu-se pe măsură ce ieșeau din castel și se îndreptau spre acareturi. Crengile joase de cedru mă ascundeau, așa că nu mă observară. După ce au dispărut, am ieșit și eu prin poarta din zid, spre terenuri, am traversat repede șanțul spre cărarea de sub castani, apoi am apucat pe drumeagul lung care intra în pădure. N-avea importanță în ce direcție apucasem sau cît de departe aș fi mers ; tot ceea ce-mi doream era să ies din raza vizuală a celor care m-ar fi căutat și să mă decid într-un fel ce urma să fac. Cea mai limpede posibilitate era să simulez boala — o amețeală neașteptată, sau o durere aparte în picioare — totuși asta ar fi însemnat atenția imediată a doctorului Lebrun, care și-ar fi dat seama de înșelătorie. Simpla pretextare a unei răceli sau o ușoară indispoziție n-ar fi slujit la nimic. Seniorul de St. Gilles nu putea să stea țintuit la pat în ziua marii vînători din cauza unei dureri de burtă. În afară de asta, coșmarul nu era numai pentru ziua de mîine. Azi, la ora două, Robert venea din nou să-și primească ordinele.

Îmi trecu prin cap să mă slujesc de Françoise drept scuză, dar parcă era prea mare diferența de comportament. Oricît de bolnavă i-ar fi fost soția, lui Jean de Gué puțin i-ar fi păsat. Puteam, bineînțeles, să iau mașina și să mă fac dispărut, să renunț la toată mascarada. Nimic nu mă împiedica — puteam s-o șterg la orice oră din zi sau din noapte. Probabil că momentul se ivise chiar acum. Rezistasem pînă în clipa aceea pentru că nu apăruse nici o complicație reală. Relațiile cu familia nu mă înfrînseseră și nici intimitatea din afara ei, capcanele din discuții, pericolele rutinei necunoscute, neștiința în ale afacerilor și finanțelor. Mă avîntasem în această lume asemeni unui drumeț nesăbuit în mlaștină, unde cu fiecare pas se înfunda tot mai mult, fiecare zbatere nebunească încredințîndu-l tot mai mult pierzaniei. Eu însă eram mai norocos decît drumețul ; dacă m-aș fi simțit prins și tras spre

străfunduri, n-aveam decît să mă trag înapoi, să mă reîntorc în trecut și să-mi reiau identitatea părăsită în Le Mans.

Am bătut de nu știu cîte ori potecile pădurii, cînd învăluite în întuneric, cînd ieșind brusc la lumină, fiecare ducînd la statuia din centru, înconjurînd-o ca punctele cardinale alcătuite din razele de soare. Nu vedeam nici o ieșire din dilema în care mă găseam, nici un răspuns la situația ridicolă în care mă pomenisem.

M-am apropiat de statuie și am rămas lîngă ea, privind spre castel. Cerul se înnorase. Nu mai era azuriul de ieri iar gălbejeala de toamnă masca un soare apos. Și castelul părea cenușiu și rece, așezat pe petecul de pămînt împrejmuit de șanț și, cu toate că ferestrele lungi ale salonului erau deschise larg, nu păreau deloc îmbietoare ; dinlăuntru răzbătea doar întunericul. Vitele bălțate pășteau iarba de lîngă porumbar și cîțiva metri mai departe, dintr-un foc în aer liber, mocnind înnăbușit, se ridica cîte o trîmbă de fum albăstrui, iar adierea ușoară aducea spre mine mirosul înțepător și deprimant de lemn ud și carbonizat, amestecat cu cel de frunze putrezite.

Treptat, mă umpleam de dezgust față de propria mea persoană. Simțămîntul de putere și încredere se topise, iar asemănarea cu Jean de Gué nu aducea decît cu veșmîntul unui clovn, o mască grotescă de pudră și vopsele, care începuse să se înmoaie și să șiroiască, dezvăluindu-mă în propriii mei ochi drept aceeași nulitate inutilă care fusesem întotdeauna. Incapacitatea de o viață de a mînui arme, de a reuși să nimeresc o țintă se dovedeau acum a fi propria-mi înfrîngere. Oricine altcineva, cu cel mai mic antrenament, ar fi reușit să-și croiască o aparență de renume, trăgînd în tot ce i-ar fi ieșit în cale ; eu însă nu eram capabil nici măcar de atît. Nu mă pricepeam decît să deosebesc patul puștii de țeavă — la asta se reducea toată știința mea.

Mi-am amintit de rîsul lui Jean de Gué, rîsul cuiva căruia i s-a povestit rapid ce aveam să pățesc. Nu e ușor să înduri umilința, mai cu seamă cînd urmează nemulțumirii de sine. Cu o zi înainte fusesem foarte sigur pe mine cînd mă întorceam cu mașina de la Villars — aveam în minte imaginea Bélei hrănindu-și păsărelele de pe bal-

con. Dimineaţă fusesem la fel de încrezător, ba chiar şi cu o oră în urmă, cînd mă întorsesem de la turnătorie cu contractul în buzunar. Acum însă, eram dezumflat, balonul de infatuare pocnise şi dispăruse în văzduh.

Şi ca un simbol al batjocurii, ceasul lui Jean de Gué, pe care-l purtasem la mînă stîngă, îmi căzu brusc şi se sparse. M-am aplecat să-l ridic. Se rupsese cureaua — ar fi trebuit să observ că era tocită. Enervat de această nouă neplăcere, am continuat să merg, ţinînd ceasul în mînă ; limbile neacoperite de geam arătau ora 12,30. Se apropia ora prînzului, cînd urma să mă aşez în capul mesei din sufragerie, să dau ochii cu familia, să formulez instrucţiunile pentru vînătoare. Am ajuns la porumbar ; zidurile lui circulare mă apărau de privirile iscoditoare ale celor de la castel. Probabil că Marie-Noel se jucase tot aici ceva mai devreme, pentru că pe lîngă leagăn atîrna uitat puloverul ei. M-am oprit lîngă foc şi l-am răscolit cu piciorul, pînă cînd fumul înţepător şi amărui mi-a intrat în ochi, iritîndu-i ; brusc, mi-a venit în minte fîntîna din faţa casei directorului fabricii. Şi aici erau urzici şi ierburi încîlcite, iar leagănul lui Marie-Noel părea la fel de vechi şi părăsit ca şi fîntîna de acolo. Frînghia se rupsese iar şi atîrna inutilă, asemeni cumpenei de la găleată ; mă uitam, şi în minte se formă imaginea lanţului de la fîntînă, înfăşurat în jurul trupului inert al unui bărbat, coborît în hău negru, spre apă. Mi-am imaginat grupul de bărbaţi, aplecaţi peste grilajul de fier forjat, privind în fîntînă şi pe urmă, înnebuniţi de spaimă şi oroare, culegînd cu pumnul cioburi şi resturi din spatele şoproanelor, zvîrlindu-le în apa neagră, acoperind cadavrul, înnecîndu-l pînă cînd nu s-a mai văzut decît un petec de cer noptatec, reflectat în unde.

Dinspre foc veni o altă pală de fum, adusă de vînt şi la fel de iute cum îmi răsărise în minte imaginea mortului, m-am hotărît ce aveam de făcut. Am aşteptat să se risipească fumul, pe urmă am aruncat ceasul în foc. A căzut pe un morman de tăciuni aprinşi. Am îngenuncheat şi am vîrît mîna printre ei pînă l-am găsit. Am urlat de durere şi m-am prăbuşit la pămînt, ţinîndu-mă de mînă, smul-

gînd frunze, iarbă, orice îmi ieșea în cale, ca să-mi acopăr carnea arsă, în vreme ce ceasul spart zăcea uitat lîngă mine.

Am așteptat o clipă să-mi treacă starea de leșin și vomă, pe care n-am putut-o stăpîni ; pe urmă, din cauza durerii îngrozitoare, am sărit în picioare și am rupt-o la fugă spre castel. N-aveam decît un singur gînd — să pun capăt durerii, să nu mai simt lumina, cerul, ci să mă cufund în bezna oferită de ferestrele deschise. Îmi amintesc că m-am împiedicat de prag și m-am prăbușit pe canapea ; am zărit chipul speriat, ochii holbați ai lui Renée și am auzit-o țipînd, apoi întunericul după care rîvnisem mă învălui, fără însă să-mi ostoiască durerea. Renée l-a strigat pe Paul, Paul pe Gaston și în jurul meu se adunară chipuri neliniștite și întrebătoare, încercînd să-mi dezvelească mîna pe care încă o mai țineam înfășurată în haină. Nu eram în stare decît să mă legăn înainte și înapoi, să scutur din cap, fără să pot articula cîteva vorbe ca să plece, să mă lase în pace pentru că tot ceea ce simțeam în jurul meu era o durere copleșitoare.

— Trebuie s-o găsim pe *Mademoiselle* Blanche, spuse Gaston.

Renée ieși în fugă din cameră, strigînd după Blanche. L-am auzit pe Paul spunînd că vrea să telefoneze doctorului și vag, mi-a trecut prin minte că dacă aș leșina n-aș mai simți nimic. Gaston îngenunchease lîngă mine și mă întreba :

— V-ați tăiat, *Monsieur le Comte* ?

— Nu, m-am ars, idiotule ! i-am răspuns întorcîndu-i spatele și gîndindu-mă că dacă aș putea să trag niște înjurături pe englezește mi-aș mai putea alina puțin chinul.

Pe urmă sosiră și ceilalți și se adunară ciorchine în jurul meu, cu aceleași cuvinte prostești trecute din gură în gură.

— S-a ars... mîna, și-a ars-o... dar unde oare... cum ?

Apoi chipurile iscoditoare se retraseră, făcîndu-i loc lui Blanche, care îngenunche ; Gaston se lăsă și el în genunchi. Blanche întinse mîna să mi-o ia pe a mea, dar am exclamat :

— Nu ! Mă doare prea tare !

— Țineți-l !, le porunci ea lui Paul și lui Gaston, care mă înșfăcară de umeri și mă țintuiră pe pernă. Blanche îmi luă mîna și unse arsura cu un dezinfectant răcoros dintr-un tub. Pe urmă, o înfășură într-un bandaj pe care-l legă slab și le spuse celorlalți că în cîteva clipe durerea o să cedeze. Am închis ochii și am auzit murmurul de voci comentînd situația, punînd mereu aceeași întrebare — cum fusese posibil să se întîmple un asemenea lucru ? Și încet, extrem de încet, durerea năpraznică începu să semene cu ceva care putea fi suportat, lipsit de un focar înnebunitor ; parcă aveam alte mădulare, o altă mînă, alt trup, alte picioare, alți ochi care se puteau, în fine, deschide și puteau privi fix la cei din jur.

— E mai bine ? întrebă Paul.

Am așteptat o clipă, apoi am spus, încă nesigur :

— Da, cred că da.

Ușurarea resimțită era prea proaspătă. Am observat-o și pe Marie-Noel care se alăturase grupului, privindu-mă cu ochii uriași pe chipul micuț și palid.

— Dar ce-ai putut să faci ? Ce s-a întîmplat ? întrebă Renée.

În urma ei, Gaston, alarmat, nefericit, în mînă cu un pahar de rachiu, de care n-aveam nici un chef.

— Mi-a căzut ceasul în foc, am spus, focul în aer liber, de lîngă porumbar. N-am vrut să-l pierd, m-am aplecat să-l iau și m-am ars. E vina mea. A fost o tîmpenie mai mare decît mine.

— Dar nu ți-ai dat seama ce faci ? întrebă Renée.

— Nu. Nu m-am gîndit că arde încă.

— Cred că ești complet nebun, spuse Paul. Puteai să-ți pescuiești ceasul cu vreun băț, sau cu o bucată de lemn de pe lîngă foc.

— Nu m-am gîndit.

— Probabil că ai stat foarte aproape de el, dacă ți-a picat drept în mijloc, spuse Renée.

— Da, mi-a intrat fumul în ochi și nu vedeam bine — din cauza asta cred că am pățit-o.

— Am telefonat după Lebrun, spuse Paul. Vine imediat. Primul lucru de care a întrebat e dacă știe Françoise. I-am spus că nu. Mi-a atras atenția să nu afle. Ar tulbura-o prea mult.

— O să-mi treacă, am spus. Acum nu mă mai doare. Blanche a făcut minuni.

M-am uitat după Blanche, care dispăruse. Îmi alinase durerea şi plecase.

— Un lucru e clar, spuse Paul. Mîine n-ai să poţi trage cu arma.

— Da, şi eu m-am gîndit în primul rînd la asta, am răspuns.

Mă priviră toţi cu compătimire. Gaston ţîţîi supărat :

— Şi la lucrul ăsta ţineţi cel mai mult, *Monsieur le Comte.*

Am ridicat din umeri.

— N-am încotro. Las' să vă distraţi voi. Oricum, bine că am salvat ceasul. L-am scos din foc şi l-am aruncat îndeva, acolo, în cenuşă.

— Atîta chin pentru un ceas, spuse Renée. În viaţa mea n-am auzit de ceva mai stupid şi mai inutil.

— Şi nici măcar nu este ceasul de aur, *Madame*, spuse Gaston. Acela e încă la reparat în Le Mans. *Monsieur le Comte* avea vechiul ceas de metal, cel pe care i l-a dăruit *Monsieur* Duval cînd a împlinit 21 de ani.

— De-asta n-am vrut să-l pierd, am spus. Sentimentalism.

Se lăsă o tăcere stranie. Nimeni nu scoase un cuvînt. Gaston lăsă pe masă paharul cu rachiu, iar după o clipă, Paul îmi oferă o ţigară.

— Oricum, spuse el, bine că nu e nimic grav. Te-ai lovit numai la mînă, nici măcar nu ţi-ai pîrlit mîneca.

În tot acest timp, Marie-Noel nu scosese un cuvînt. Îmi părea rău că o speriasem.

— Nu mai fi atît de serioasă, i-am zîmbit eu. Acum mi-a trecut. În cîteva minute mă dau jos din pat.

— Uite-ţi ceasul, spuse ea.

Ţinuse pînă atunci mîinile la spate. Acum înaintă şi-mi întinse ceasul înnegrit de foc. N-o observasem cînd fugise afară din cameră ca să-l aducă. Probabil că acţionase foarte rapid.

— Unde l-ai găsit ? o întrebă Renée.

— În cenuşă, răspunse fetiţa.

Am întins mîna stîngă, l-am luat și l-am vîrît în buzunar.

— Hai să nu ne mai gîndim la ce-a fost, am spus eu ; și așa a fost destul balamuc în dimineața asta din cauza mea. De ce nu vă duceți la masă ? Probabil că e trecut de unu.

Am stat o clipă să cuget.

— Cred că Françoise o să se mire că n-am trecut pe la ea. Să-i spuneți mai bine că am ieșit cu Robert și încă nu m-am întors. Și s-o oprească careva pe femeia aia, Charlotte, să-i trăncăne vrute și nevrute lui *Maman*. Acum, evaporați-vă și lăsați-mă în pace. Cînd vine Lebrun, vreau să-l văd și eu.

Obosisem și mi-era rău. Mîna mă durea cu totul altfel, nu fizic, cît mental ; simțeam acut carnea vie, arsă. Am închis ochii ; au ieșit toți din cameră. Ceva mai tîrziu s-a auzit soneria iar peste cîteva clipe se ivi chipul bărbos al doctorului Lebrun, cu *pince-nez*-ul așezat pe nasul mare, însoțit de impasibila Blanche.

— Ce-ați putut să pățiți... spuse el. Mi-au povestit că v-ați făcut de lucru cu un foc.

Resemnat și plictisit, mi-am depănat iar povestea, și, ca s-o justific, am scos din buzunar și ceasul înnegrit.

— Bine, bine, spuse el, cu toții mai facem și prostii din cînd în cînd. Ia să ne uităm puțin la rană. *Mademoiselle* Blanche, vă rog să-i suflecați mîneca.

Blanche, calmă și cu sînge rece, îmi luă din nou mîna ; o studiară amîndoi. Doctorul o unse cu o alifie adusă de el, mă bandajă ; arătam ca un pachet legat cu șnur, dar spre marea mea ușurare, nu mai resimțeam durerea acut ci surd.

— Așa, spuse doctorul, acum o să vă simțiți mai bine. Vă asigur că nu este ceva grav și că în cîteva zile nici n-o să mai știți unde v-ați ars. *Mademoiselle* Blanche, bandajele trebuiesc schimbate dimineața și seara și nu cred că vom avea complicații. Singura problemă care mă îngrijorează este că mîine n-o să puteți merge la vînătoare.

— Nu-i nimic. O să vă descurcați foarte bine și fără mine.

— Tare mă tem că nu e chiar așa, zîmbi el. Semănați într-un fel cu arcul de la ceasul ăsta — dacă nu funcționează, se oprește toată mașinăria.

Am văzut-o pe Blanche uitîndu-se la ceas și pe urmă la mine. Privirile ni s-au încrucișat și am prins o umbră de întrebare, de căutare care, pentru o clipă, mă făcu să cred cu spaimă că intuise adevărul și că de aceea venise să-mi bandajeze mîna și să-mi aline durerea — o făcea pentru un străin. Am coborît ochii vinovat, iar ea se întoarse spre doctor și-l rugă s-o însoțească în sufragerie să mănînce ceva. Doctorul îi mulțumi, spunîndu-i că va veni imediat.

Ne lăsă singuri, iar el începu să-mi vorbească de Françoise, repetîndu-mi tot ceea ce-mi spusese și la telefon. Făceam eforturi să înțeleg, dar pe măsură ce vorbea, subliniind ideile cu *pince-nez*-ul pe care îl împungea în aer, gîndul îmi zbură la Blanche și la expresia din ochii ei, întrebîndu-mă cum și de ce pătrunsese dincolo de masca ce-o purtam. Sau poate era numai o festă a imaginației mele ?

Gaston apăru cu o tavă cu mîncare, dar i-am făcut semn să plece.

— Abia mai pe seară o să simțiți că vă e foame, nu acum, spuse doctorul, și-mi dădu niște pastile din trusă, instruindu-mă să iau una la două ore și, în cazul în care voi avea dureri de cap, cîte două ; pe urmă ieși și el din cameră și se duse să ia masa cu ceilalți.

Gaston încă se mai învîrtea în jurul meu, ba punîndu-mi un pled pe picioare, ba aranjîndu-mi o pernă și m-am gîndit cum i s-ar transforma întregul devotament și întreaga grijă în uluire, apoi în neîncredere, dacă ar fi cunoscut adevărul — că eu sînt doar o umbră care-l maimuțărea pe stăpînul lui și care s-a mutilat voit de teamă să nu fie deconspirat. Probabil nici nu ar înțelege, la fel ca toți ceilalți de la St. Gilles. Oamenii nu se poartă astfel. Ce rost își avea disimularea dacă îi provoca atîta neplăcere disimulatorului ? Cu ce se alegea ? Aici era buba. Cu ce mă alegeam ? M-am întins din nou pe divan studiindu-mi mîna bandajată și brusc m-a pufnit rîsul.

— Vă simțiți mai bine deci ? spuse Gaston, cu chipul luminat de milă, rîsul ușurîndu-ne pe amîndoi.

— Mai bine cum ?

— Păi, mai bine după arsură, *Monsieur le Comte*, spuse el. Nu vă mai doare atît de rău, nu ?

— Mă doare altfel, i-am răspuns, ca şi cum nu eu, ci altcineva şi-ar fi ars mîna.

— Aşa se întîmplă, spuse el, dacă nu, durerea se simte în altă parte a corpului. Îl mai ţineţi minte pe fratele meu care şi-a pierdut piciorul în război ? Spunea mereu că simţea durerea în braţ. Bunica a fost bretonă. Pe vremuri, făceau descîntece ca să se mute durerea sau boala pe animale. Dacă aveam varicelă, lua cîte o orătanie şi o spînzura vie în cameră. Şi imediat, boala fugea de la om şi intra în pasăre, iar în două zeci şi patru de ore pasărea murea şi putrezea, iar bolnavul se făcea bine. Poate n-ar fi rău să trimit şi acum după vreo orătanie şi s-o atîrnăm lîngă *Monsieur le Comte*.

— S-ar putea să se întîmple tocmai pe dos. Să fie pasărea bolnavă şi să-mi dea ea boala — dacă nu varicelă, poate ceva la fel de neplăcut.

Problema era cine ar fi scăpat de fapt — eu sau Jean de Gué ?

După ce se sfîrşi masa, familia dădu din nou buzna în cameră să vadă ce fac, iar eu am pus în aplicare a doua parte a planului.

— Paul, m-am adresat eu, vorbeşte tu cu Robert pentru mine. Dacă tot am ieşit din joc, măcar să fiu corect. Aranjează tu cum vrei totul pentru mîine.

— Ei, prostii, ripostă Paul. Într-o oră şi ceva îţi vine ţie din nou cheful. Doar tu te-ai ocupat întotdeauna. Dacă cumva eu sau Robert ne amestecam, imediat ne criticai, spunînd că am stricat totul.

— Uite, n-am să mai spun un cuvînt. Dacă nu pot să vînez, nici nu mă interesează !

M-am ridicat de pe divan, motivînd că vreau să mă odihnesc singur în bibliotecă şi, după expresiile de pe chipurile lor, mi-am dat seama că erau încredinţaţi că luasem hotărîrea dintr-o amară nemulţumire şi pentru că încă mai aveam dureri. Am zărit-o pe Renée, trăgîndu-l pe doctor deoparte şi chestionîndu-l, iar el scutura din cap. „Nu, nu, vă asigur că nu are nimic. Nu e decît o chestiune de şoc. O rană ca asta e foarte dureroasă..."

Ai dreptate, mi-am spus în gînd, mai ales cînd rana este şi provocată şi complet inutilă. Pentru că, după ce-mi trecuse prima spaimă, cu gîndul la perspectiva vînătorii, mi-am dat seama că puteam foarte bine să fi refuzat categoric să mai iau parte. N-ar fi avut ce face ; ar fi înghiţit-o şi pe asta, aşa cum înghiţeau totul, pentru că nici prin cap nu le-ar fi dat că eu nu eram cel pe care-l credeau ei.

Cînd am intrat în bibliotecă, toropeala grea de după-amiază învăluia castelul ; înţelegeam că pedeapsa avea două tăişuri. Eram scutit de pregătirile pentru vînătoare, dar mă cufundasem în inactivitate, iar după ce m-aş fi „odihnit", urma să fiu la cheremul a tot felul de întrebări pe care doream să le evit. Ca să treacă timpul, am împins scaunul lîngă birou şi, chinuindu-mă să trag sertarul cu o singură mînă, am scos din nou albumul de fotografii. De data asta nu m-a mai întrerupt nimeni. M-am uitat în voie şi după ce am trecut în revistă primele instantanee am ajuns la pozele cu adulţii, pe care le-am cercetat în tihnă. Am observat amănunte care îmi scăpaseră prima oară, cînd privisem în fugă. Maurice Duval apărea aproape de la început în fotografiile de la *verrerie*. Stătea în rîndul din spate, un tinerel într-o poză de grup, datată 1925 ; pe urmă, ca în fotografiile pe clase de la şcoală, înainta an de an tot mai în faţă, pînă cînd, spre sfîrşitul albumului, ajunsese într-un scaun lîngă *Comte* de Gué, cu o expresie încrezătoare şi detaşată, căpitanul vasului, alături de proprietar. Avea un chip plăcut, bărbătesc, înţelept, cinstit — un chip care, fără îndoială, îşi atrăsese respectul şi afecţiunea.

Am închis albumul şi l-am vîrît în sertar. Se prea poate să mai fi fost şi altele, dar numai cu o singură mînă validă îmi era imposibil să scotocesc după ele. Mai aveam încă în buzunar noul contract — cum ar fi reacţionat oare Maurice Duval... Probabil că am adormit în scaun, pentru că nu ştiu cînd se făcuse ora şase şi m-a trezit nu Paul, Renée sau fetiţa, ci preotul. Aprinsese veioza de lîngă birou şi mă privea bîţîind din cap îngrijorat.

— Ei, te-am trezit, fiule. N-am vrut, spuse el. Am vrut doar să mă conving că nu te mai doare.

I-am spus că totul e în ordine și că somnul îmi făcuse bine.

— Și *Madame* Jean a adormit, și mama. Toți bolnavii de la castel s-au odihnit. N-ai de ce să te frămînți. Le-am spus eu în mare despre accident. Nu te superi, nu ?

— Dimpotrivă, vă sînt recunoscător.

— Bine. Nici una nu e îngrijorată, doar le pare rău că n-o să mai poți merge mîine la vînătoare.

— Nu-i nimic. M-am împăcat cu gîndul.

— Uite ce viteaz ești ! Dar știu eu cît te costă vitejia asta !

— Nu sînt viteaz, *Monsieur le curé*. Dimpotrivă, ca să fiu sincer, sînt un laș, și fizic și moral.

Îmi zîmbi căutînd să bîțîie din cap.

— Hai, hai, lasă c-o să treacă. Uneori, cînd ne învinovățim cel mai mult, o facem ca un fel de absolvire de păcate. Spunem : „Acum am ajuns la fundul prăpastiei, mai jos n-am cum să cad", și aproape că simțim plăcerea să ne bălăcim în noroi. Problema e că nu ăsta e adevărul. Răul din noi nu are margini, la fel ca și binele. E o chestiune de alegere. Ne chinuim să urcăm, ne chinuim să coborîm. Totul este să descoperim în ce parte apucăm.

— E mai ușor să cazi, părinte, am spus. O dovedește și legea gravitației.

— S-ar putea. Nu știu. Iubirea întru Domnul nu-și bate capul cu legea gravitației, deși fiecare, în felul ei, este un miracol. Cred că amîndoi ar trebui să aducem mulțumiri că nu te-ai ars mai rău.

Îngenunche. Era un bărbat masiv, greoi și nu i-a venit ușor. Își împreună mîinile, plecă fruntea și începu să se roage, bîțîind mereu ; mulțumi Domnului că mă apărase de lucruri mai rele, că-mi alinase durerea și, în cele din urmă, — știind că țin atît de mult la vînătoare și că, neparticipînd, mă simțeam frustrat : oare bunul Dumnezeu, în bunătatea lui, n-ar putea să-și pogoare asupra mea milostenia ca eu să nu interpretez accidentul suferit ca pe un ghinion ci ca pe o binecuvîntare ?

În timp ce se chinuia să se ridice, m-am gîndit la analogia cu prăpastia și mă întrebam cît mai aveam de alunecat și dacă sentimentul rușinii care mă copleșise nu era decît o bălăcire în noroi, după spusese preotului. M-am

ridicat de pe scaun și l-am însoțit pe hol, urmărindu-l cum traversează terasa, coboară treptele și pleacă sub pavăza umbrelei uriașe, asemeni unui pitic adus de spate, sub o ciupercă.

Fusesem lași suficient de mult timp ; puteam, cel puțin, să le arăt celorlalți că nu mai aveam dureri. Am găsit-o pe Françoise în pat, în capul oaselor, citind *Micuța floare* a lui Marie-Noel. *Curé* își îndeplinise bine misiunea. Era compătimitoare dar nu îngrijorată. Părea că își închipuie arsura ca fiind nesemnificativă, o ușoară rană la degete ; mă tot compătimea cît de nemulțumit eram probabil că nu pot să iau parte la vînătoare și cît de bucuroasă era că nu fusese vina ei, că nu din cauza stării sănătății ei se ivise necazul.

Marie-Noel părea ciudat de liniștită și de ascultătoare. Nu participa la discuție, iar cînd mama ei începu să vorbească, își luă cartea, se așeză într-un colț și începu să citească. Necazul meu probabil că o tulburase și încă nu-și revenise. Am coborît pentru cină ; Charlotte trimisese vorbă că *Madame la Comtesse* se culcase devreme și nu trebuia să fie deranjată — de-a dreptul o ușurare, căci n-ar fi fost simplu să răspund la întrebările ei.

Paul și Renée erau ocupați pînă peste cap cu pregătirile pentru vînătoare, ora la care urmau să sosească oaspeții, numele lor, planurile pentru prînzul de la fermă, dacă nu cumva avea să plouă. Acțiunea mea ridicolă parcă le purtase noroc, oferindu-le un sens și o autoritate. Paul se bucura vizibil de rolul de organizator, iar Renée, în lipsa lui Françoise, se trezi, o dată cu avansarea lui Paul, investită cu atribuțiile de amfitrioană. Pomeni ceva de primirea oaspeților pe terasă, indiferent de starea vremii ; îl tot asalta pe Paul cu întrebări, dacă nu uitase asta sau își adusese aminte de cealaltă, atrăgîndu-i atenția că, în urmă cu un an, cutare lucru fusese nerezolvat, făcînd aluzie la mine ca să obțină consimțămîntul ; entuziasmul și nerăbdarea lor avea ceva înduioșător, semănînd cu purtarea unor dubluri de actori care brusc se pomenesc că li se oferă șansa de a juca rolul principal.

Blanche, după scurtul ajutor dat la prînz căzuse din nou în muțenie. Nu arăta prea mare interes pentru pregătirile de a doua zi, ci ne aminti, cînd se ridică de la

masă, că indiferent dacă oaspeții se întîlneau sau nu pe terasă la ora zece și jumătate, liturghia se ținea ca de obicei la ora nouă. Oare uitase că doctorul Lebrun o rugase să-mi bandajeze mîna ? Probabil că și lui Renée îi venise aceeași idee, căci pe cînd traversam salonul, spuse :

— Dacă vrei să urci mai devreme, Blanche, pot să-l bandajez eu pe Jean ? Unde sînt pansamentele ?

— Mă ocup eu, răspunse scurt Blanche și într-o clipă se întoarse cu bandajele pe care i le dăduse doctorul și-mi luă mîna, tot fără să-mi adreseze un cuvînt.

După ce termină, le spuse celorlalți noapte bună, iar Renée, care se tolănise pe canapea, o întrebă :

— Dar Marie-Noel nu vine la domino ?

— Astă-seară nu. O să-i citesc ceva, răspunse Blanche și ieși din cameră.

— Ce ciudat că fetița nu vrea să vină la joc, comentă Renée.

— A tulburat-o povestea cu Jean, spuse Paul, ridicînd unul din ziare și aruncîndu-mi-l pe celălalt. Să știi că am observat-o. Ai grijă, n-o scăpa din ochi, să n-o apuce iar viziunile. Și nu cred că ai făcut bine că i-ai cumpărat viața sfintei Tereza de Lisieux.

Seara înainta, consumîndu-se cu cititul ziarelor și, din cînd în cînd, cu cîte un zîmbet de-al lui Renée, adresat mie, zîmbet de compasiune, de înțelegere secretă, buzele formulînd pe mutește întrebările : „Te doare ? Te-a mai lăsat ?“ — ca să-mi arate, presupun, că datorită rănii fusesem absolvit de fapta urîtă de ieri. Mă îngrijora fetița. Nu cumva își impusese un nou fel de martiriu, ceva în genul strangulării cu o sîrmă sau așezatul pe cuie ? La ora nouă și jumătate le-am urat noapte bună lui Paul și lui Renée și am urcat. M-am dus direct spre cămăruța din foișor și am deschis ușa. Camera era cufundată în întuneric, așa că am pipăit după comutator și l-am răsucit. Copila îngenunchease în fața *prie-dieu*-lui, cu mătăniile în mînă și mi-am dat seama că îi tulburasem un fel de stare de meditație.

— Scuză-mă, mă întorc după ce ai terminat, am spus.

Întoarse spre mine o privire inexpresivă, ridicînd mîna în chip de tăcere ; am rămas acolo, în așteptare, nesigur

pe ceea ce urmam să fac — să sting lumina sau nu. Dar peste cîteva clipe, fetiţa îşi făcu semnul crucii, puse mătăniile la picioarele Fecioarei, se ridică şi se urcă în pat.

— Mi-am reamintit popasurile lui Cristos pe Golgota, spuse ea. Mă ajută să-mi găsesc starea sufletească pentru slujba de mîine. Mătuşa Blanche spune că dacă te gîndeşti la altceva îţi vine mai uşor să ţi le reaminteşti.

— Şi la ce te-ai gîndit ?

— Azi-dimineaţă m-am gîndit la vînătoare şi ce o să ne mai distrăm, dar acum ştiu că am păcătuit. Pe urmă, m-am gîndit numai la tine.

Privirea îi era mai mult nedumerită decît îngrijorată. Mi se luase o piatră de pe inimă. Mi-ar fi părut rău să se fi speriat.

— Nu te îngrijora pentru mine, i-am spus, aranjîndu-i pătura cu o mînă. Mă simt mult mai bine astă-seară, iar doctorul Lebrun mi-a spus că în cîteva zile o să-mi treacă de tot. A fost pur şi simplu o prostie că am scăpat ceasul. Trebuia să mă fi gîndit că era slăbită cureaua.

— Dar nu ţi-a scăpat, spuse ea.

— Cum adică ?

Mă privi fix, se înroşi, pe urmă începu să-şi aranjeze, jenată, aşternuturile.

— Eram în porumbar, spuse ea. Mă urcasem în vîrf şi mă uitam prin crăpătura de lîngă ferestruica prin care ies porumbeii. Te-am văzut venind, cu ceasul în mînă. Era gata să te strig, dar păreai atît de preocupat, că nu te-am mai strigat. Pe urmă, te-ai oprit puţin lîngă foc şi dintr-o dată ai aruncat ceasul chiar în mijlocul lui. Nu e adevărat că ţi-a intrat fumul în ochi, cum ai spus. Ai făcut-o dinadins. De ce ?

Capitolul 16

M-am aşezat pe scaunul de lîngă pat. Mi-era mai uşor decît să stau în picioare. Diferenţa dintre noi se micşora, deveneam o persoană cu aproximativ aceeaşi statură, nu un adult care se adresa unui copil. Mi-am dat seama că

probabil, îmi interpretase fapta ca fiind intenționată, cu gîndul să mă debarasez de ceas și, pe urmă, regretînd, mă arsesem cînd să-l recuperez. Nu-i trecuse prin cap că aș fi putut să-mi provoc singur suferința; exista totuși ceva ce putea pricepe ușor.

— De fapt, ceasul n-a fost decît un pretext. N-am vrut să particip mîine la vînătoare. Și n-am știut cum să mă eschivez. Am stat lîngă foc și mi-a venit ideea să mă ard la mînă. A fost ușor, dar și o prostie în același timp. Am exagerat și m-a durut mai rău decît trebuia.

Mă ascultă liniștită. Îmi luă mîna bandajată și o examină.

— De ce nu te-ai prefăcut că ești bolnav? mă întrebă.

— N-ar fi mers. Oamenii și-ar fi dat seama că nu am nimic. Mîna arsă însă nu e prefăcătorie.

— Da, nu e prea plăcut să fii dat de gol. Acum ai avut și tu parte de mortificarea trupului și ți-ai învățat lecția. Pot să mă uit la ceas?

M-am scotocit în buzunar și i l-am dat.

— Sărmanul, spuse ea, s-a înnegrit și nu mai are nici geam. Și-a trăit traiul. Toată lumea se mira la masă de ce te-ai chinuit să-l mai salvezi. Eu n-am spus la nimeni ce am văzut. Nu le-am spus că înainte de a încerca să-l salvezi l-ai aruncat în foc. A fost urît din partea ta că ai făcut ceasul să sufere. La asta te-ai gîndit?

— Nu prea. Eram cam tulburat. Mă gîndeam la cineva care a fost împușcat, ucis, de mult de tot, și nu știu cum, într-o clipă, am aruncat ceasul în foc și m-am ars la mînă scoțîndu-l de acolo. Așa a fost.

Fetița aprobă din cap.

— Probabil că te gîndeai la *Monsieur* Duval, spuse ea. Am privit-o înmărmurit.

— De fapt, chiar la el mă gîndeam.

— E foarte normal, spuse ea, de vreme ce el ți-a dat ceasul și a fost împușcat. Sînt două lucruri care se leagă.

— Dar ce știi tu despre *Monsieur* Duval? am întrebat-o.

— A fost directorul fabricii de sticlă. După cum mi-a spus Germaine, unii zic că ar fi fost patriot iar alții că a

fost trădător. Dar a avut o moarte groaznică şi n-am voie să vorbesc despre asta. Mai ales cu tine şi cu mătuşa Blanche.

Îmi întinse înapoi ceasul.

— Cine ţi-a spus să nu vorbeşti ?

— Bunica.

— Cînd ?

— A, nu mai ştiu. De mult de tot, cînd am auzit prima oară povestea de la Germaine — i-am spus-o şi bunicii şi ea m-a certat. „Taci din gură. Să nu repeţi niciodată bîrfele servitorilor. Sînt numai minciuni." Era foarte supărată şi de atunci n-a mai pomenit de asta niciodată. Spune-mi, Papa, de ce nu mai mergi mîine la vînătoare ?

Deci întrebarea fusese pînă la urmă rostită, iar eu habar n-aveam ce să răspund.

— Pentru că nu vreau, n-am nici un motiv.

— Ba trebuie să ai, insistă ea. Doar vînătoarea e pasiunea ta.

— Nu, nu mai e. Nu mai vreau să vînez.

Mă studie serioasă, ochii ei mari semănînd brusc şi înfricoşător de mult cu ai copilului Blanche din albumul de fotografii.

— Pentru că nu mai vrei să ucizi ? mă întrebă. Ai început să crezi că e păcat să iei viaţa cuiva, chiar şi a unei păsări ?

Ar fi trebuit să-i răspund pe loc negativ, să-i arăt motivul pentru care nu vroiam să vînez — frica teribilă de vînătoare. Totuşi am ezitat, căutînd o portiţă de scăpare, iar ezitarea a fost luată drept consimţire. După scăpărările euforice din priviri mi-am dat seama că în mintea ei se ţesea cine ştie ce plăsmuire despre tatăl care detesta orice vărsare de sînge, orice măcel şi care îşi arsese mîna ca să nu mai fie tentat să ucidă iar.

— S-ar putea, am spus.

În clipa în care am rostit aceste cuvinte, mi-am dat seama că făcusem o greşeală. Pînă atunci n-o mînţisem cu bună-ştiinţă. Acum o făcusem intenţionat. Îi construiam o imagine falsă a lui Jean de Gué, oferindu-i ceea ce aştepta, ca eu să mă pot pune la adăpost.

Îngenunche în pat şi atentă să nu-mi atingă mîna bandajată, îmi înconjură gîtul cu braţele.

— Cred că ai dat dovadă de mare curaj, spuse ea. Ca în versetul Sfîntului Matei — „Iar dacă mîna ta sau piciorul tău te sminteşte, taie-l şi aruncă-l de la tine, că este bine pentru tine să intri în viaţă ciung sau şchiop, decît avînd amîndouă mîinile sau picioarele, să fii aruncat în focul cel veşnic. Şi dacă ochiul tău te sminteşte, scoate-l..." Mă bucur că n-a fost ochiul — ar fi fost mult mai complicat. Aşa însă, mîna se va vindeca şi, de fapt, intenţia contează — mătuşa Blanche zice mereu asta. Ce păcat că nu-i putem spune şi ei, cu toate că aş vrea să rămînă doar secretul nostru.

— Ştii ce, nici nu e nevoie să învăluieşti totul în mister. M-am ars la mînă, nu mai pot trage cu arma, nu mai vreau să trag şi cu asta basta. Şi acum, las-o baltă.

Zîmbi, se aplecă şi-mi sărută mîna bandajată.

— Îţi promit că n-am să mai vorbesc, spuse ea, dar n-ai cum să mă împiedici să gîndesc. Dacă mîine vezi că mă uit la tine într-un mod mai special, să ştii că mă gîndesc la fapta ta extraordinară de umilinţă.

— N-a fost nici o faptă extraordinară. A fost o prostie.

— Proştii sînt înţelepţi în ochii Domnului. Ai citit vreodată despre Rosa de Lima ?

— Şi ea şi-a vîrît mîna în foc ?

— Nu, purta o cingătoare grea de fier pe care n-o scotea niciodată şi i-a intrat atît de adînc în carne încît era toată o rană. A purtat-o ani în şir şi se mîndrea cu ea. Papa, mătuşei Blanche i-ar plăcea să mă fac călugăriţă. Spune că pe lumea asta n-am să-mi găsesc niciodată fericirea şi cred că are dreptate. Şi îi dau şi mai multă dreptate acum, după ce am citit puţin din *Micuţa floare*. Tu ce crezi ?

— Nu ştiu. Bănuiesc că eşti cam tînără să te pronunţi. Dacă mătuşa Blanche nu şi-a găsit fericirea, asta nu înseamnă că n-ai să ţi-o găseşti nici tu. Totul depinde ce înţelegi prin fericire. Nu este o oală cu galbeni la rădăcina unui copac. Întreabă-l pe *Monsieur le curé*, nu pe mine.

— L-am întrebat. Spune că dacă mă rog mult, într-una din zilele astea Dumnezeu îmi va da răspunsul. Dar mătuşa Blanche se roagă tot timpul şi ea e mult mai mare ca mine şi încă nu a primit nici un răspuns.

Ceasul bisericii bătu de zece. Eram obosit. Nu aveam chef să discut starea sufletească a lui Blanche sau a lui Marie-Noel, sau chiar a mea.

— Ei, mă rog, poate tu eşti mai norocoasă decît ea şi afli mai repede răspunsul.

Suspină şi se cuibări în pat.

— Viaţa e o problemă grea, spuse ea.

— De acord.

— Crezi că ar fi mai uşor să fim altcineva ?

— Asta mă străduiesc să aflu şi eu.

— Mie nu mi-ar păsa dacă aş fi alt copil, numai să fii tot tu tatăl meu.

— Greşeşti, i-am spus. Totul este o iluzie. Noapte bună.

Ciudat, devotamentul ei mă deprima. Am stins lumina şi am coborît la mine în cameră, aşezîndu-mă pe patul pliant. Nu din cauza mîinii nu puteam să dorm — de fapt, nici nu mă mai durea — ci ideea că totul nu era decît faţadă ; înfăţişarea şi învelişul lui Jean de Gué erau unicele lucruri pe care şi le doreau cu toţii. César, care mă simţise străin, fusese, de fapt, singurul care recunoscuse adevărul şi pînă la urmă şi el se împăcase cu situaţia — îmi permisese de dimineaţă să-l mîngîi şi dăduse din coadă.

Am adormit agitat vreo cîteva ore, şi m-a trezit Gaston care deschidea obloanele spre o dimineaţă cenuşie şi umedă, cu o burniţă mărunţă. Brusc, mi se înfăţişă dinaintea ochilor filmul întregii zile — vînătoarea, oaspeţii, ritualul orelor care urmau să vină, la fel de străine mie ca şi un ospăţ de trib — şi mi se părea covîrşitor de important să nu dezamăgesc pe nici un membru al familiei, să nu-l dezonorez pe de Gué, stăpînul castelului din St. Gilles, nu pentru că aş fi nutrit vreun respect pentru stăpînul absent, ci pentru că ceva din mine se înclina în faţa tradiţiei. Am auzit paşi pe coridor şi glasuri pe scară, iar ceasul bisericii sună de liturghie. Am mulţumit cerului că mă bărbierisem şi nu aveam decît să-mi trag la repezeală pe mine costumul închis la culoare, aşezat la îndemînă — cînd s-a auzit o bătaie la uşă şi Marie-Noel îşi făcu apariţia ; se apucă imediat să mă ajute.

— De ce te-ai sculat atît de tîrziu ? mă întrebă ea, te doare rău mîna ?

— Nu, nu mi-am dat seama cît e ceasul, i-am răspuns.

Ne-am dus împreună în dormitor să-i urăm bună dimineaţa lui Françoise, pe urmă am coborît şi am ieşit pe terasă. Am zărit ceva mai departe grupul de familie — trecuseră de poartă şi traversau podul — Paul, Renée şi Blanche, iar de braţul lui Blanche, un alt braţ uriaş, aparţinînd unei siluete în negru, masivă, gîrbovită, imposibil de recunoscut. Era cît pe ce s-o întreb pe fetiţă, cînd, brusc, m-a străfulgerat ideea că putea să fie chiar contesa pe care n-o văzusem pînă atunci decît culcată sau şezînd. Cele două siluete în negru, una atît de impunătoare şi mătăhăloasă, sprijinindu-se de cealaltă, ţeapănă şi rigidă, semănau cu două figurine pe un fundal de hîrtie, reprezentînd un deal şi o biserică veche, totul încadrat de un cer vag, cenuşiu.

I-am ajuns din urmă şi i-am oferit mamei celălalt braţ ca să se sprijine de amîndoi copiii. Era mai înaltă decît mi se păruse mie şi deşi aveam aceeaşi statură, masivitatea trupului o făcea să pară şi mai înaltă.

— Ce mai e şi prostia asta cu arsul ? mă întrebă. Nimeni nu-mi spune adevărul.

Am început să-i depăn povestea pe care am sfîrşit-o cînd am ajuns la intrarea de lemn a bisericii, exact în clipa în care clopotul amuţise.

— Nu cred o iotă din ce-mi spui. Numai un tîmpit ar fi putut face aşa ceva. Sau poate, brusc, te-ai tîmpit ?

Un mic grup de săteni, în tindă, se dădură înapoi să ne facă loc, şi pe cînd ne îndreptam spre stranele noastre, contesa intră sprijinindu-se de Blanche şi de mine, m-am gîndit cît de absurd era că familia de Gué venea în acest loc să ceară iertare pentru păcate, cînd doi membri ai ei nu-şi vorbiseră de cincisprezece ani. Bisericuţa din secolul al doisprezecelea, cu zidurile de piatră acoperite de licheni şi fără zugrăveală, avea un interior în culori ţipătoare, în aer plutea un miros de lăcuială ca într-o capelă metodistă, geamurile erau albastre-violacee, iar lîngă treptele din jurul altarului era o madonă cu chip de păpuşă, pe cap cu o coroană prea mare, privind mirată spre pruncul Isus din braţe.

Îmi imaginasem că o dată ce am intrat în biserică și a început slujba, aș fi putut să uit de mascaradă și să devin cu adevărat seniorul de la St. Gilles. Dar un simțămînt latent de vinovăție începu să mă zgîndăre, tulburîndu-mă. Parcă eram mai conștient ca oricînd de înșelătorie, conștient că mințeam nu atît familia îngenuncheată lîngă mine, oameni pe care îi și învățasem într-o anume măsură, ei sătenii din biserică, despre care nu știam nimic. Și mai important, îl înșelam pe bătrînul și blajinul *curé*, cu chipul său trandafiriu și serafic, în ale cărui rugăciuni eram și eu inclus, dar al cărui trup masiv, înecunoinat de capul într-o veșnică clătinare, îmi aminti brusc și ireverențios de un vraci dintr-o scenă africană ; a trebuit să-mi feresc ochii și să mi-i acopăr cu mîna, ca și cum mă cuprinsese o fervoare neașteptată.

Mă zvîrcoleam între două stări — una de umilire de sine pentru înșelătorie, dîndu-mi sentimentul că fiecare cuvînt al liturghiei era, fără îndoială, o declarație solemnă a vinei ce o purtam ; iar celălalt, o acută conștiență a chinurilor îndurate de cei de lîngă mine — mama, gemînd apăsat cînd își schimba poziția genunchilor, Paul, înecat de o tuse tabacică matinală ; Renée cu chipul nepudrat, palid ; Marie-Noel imitînd cu supușenic fiecare gest al mătușei Blanche, înclinîndu-se tot mai mult peste mîinile împreunate. Niciodată nu mi s-a părut liturghia atît de lungă și totuși ascultată cu atîta lipsă de smerenie, iar cînd se termină și pornirăm încetișor spre ieșire, *la comtesse* sprijinindu-se greoi pe brațul meu, primele cuvinte pe care le murmură fură : „Bănuiesc că proasta de Renée o să apară sulemenită ca o pupăză pentru că Françoise e țintuită la pat. Am de gînd să cobor și să-i stric tot cheful !"

În tindă, Blanche veni s-o ia de celălalt braț și toți trei o pornirăm agale în josul dealului, spre castel. Așa intrarăm pe domeniile familiei, fratele și sora muți de o parte și alta a mamei, care pronostica încîntată ce bine ar fi fost să plouă, căci toată ziua ar fi fost stricată, oaspeții uzi pînă la piele, Renée, cu hălăciuga de păr pleoștită dacă cumva ar fi îndrăznit să scoată nasul afară, iar Paul, responsabil cu *la chasse* s-ar face de rîs de la în-

ceput pînă la sfîrșit. „Și uite-așa", rosti ea, strîngîndu-mi brațul, „pînă la urmă tot tu le-ai tras cacialmaua".

Pe la zece și jumătate eram pe terasă, în picioare, sub ploaia mărunță, privind primele mașini care intrau pe porți. Biata Renée, cu planul ei nevinovat dat peste cap, se pierdea în umbra siluetei masive a soacrei, gîrbovită, sprijinindu-se cu greu în baston, cu un șal uriaș pe umeri, așezată la locul de onoare la intrarea castelului, adresînd ca o regină cîte un cuvînt de bun venit fiecărui nou oaspete. Și pentru că prezența ei acolo era atît de neașteptată, pînă și mîna arsă a seniorului a trecut aproape ca o mică întîmplare nefericită, iar absența lui Françoise, neobservată. *Madame la Comtesse* „primea" ; orice altceva nu mai avea importanță.

Transformarea era totală. Aproape că nu-mi venea să cred că femeia care trona acolo, înconjurată de tot felul de oaspeți sosiți de pe moșiile învecinate, era aceeași pe care o văzusem chircită în scaun, la etaj, sau zăcînd cu chipul cenușiu și epuizat pe patul uriaș. Fiecare remarcă pe care o făcea avea cîte o săgeată veninoasă, îndreptată spre aranjamentele zilei. „Mai bine culegeți castane și lăsați-vă pușca aici", către unul, iar către altul : „Dacă vrei să faci mișcare, îți dau cîinii ; e mai bine decît te-ar putea distra Paul în cinci ore".

Mă țineam la o parte, nedorind să fiu amestecat în răutățile ei, dar tăcerea mea a fost interpretată greșit, drept iritare din cauza accidentului. Repetam întruna : „Nu pe mine mă întrebați, ci pe Paul", iar lumea îmi răstălmăcea vorbele socotindu-le o persiflare a eforturilor lor ; vedeam cum aproape toți aveau impresia că ziua va fi lăsată la voia întîmplării — fiecare să facă ce l-o tăia capul — și că vînătoarea o să iasă cam ridicolă. Paul, sîcîit și enervat, se tot uita la ceas, nerăbdător să dea startul, cu planificarea deja depășită, cînd am simțit că cineva îmi atinge brațul. Era bărbatul în salopetă care locuia în căsuța de lîngă garaj ; lîngă el era César.

— Vi l-am adus pe César, *Monsieur le Comte*, spuse el. L-ați uitat.

— Azi nu vînez. Du-i-l lui *Monsieur* Paul.

Cîinele, agitat că era liber și simțind că-l așteaptă distracția, hoinărea de colo-colo, căutîndu-și stăpînul și

nici nu-l luă în seamă pe Paul care îl strigă. Năucit, atacă un rival, un cîine de aport bine antrenat, așezat demn pe labele din spate, și dintr-o dată se iscă scandalul, cu mîrîituri și colți dezveliți, bătrînul stăpîn al cîinelui strigînd din răsputeri, iar Paul, livid, urlînd la mine : „Chiar nu poți să-ți potolești cîinele ?“ Grădinarul Joseph și cu mine ne-am aruncat asupra nefericitului César, dar cu o singură mînă nu prea erau șanse de reușită. Pînă la urmă, am izbutit amîndoi să-l liniștim și să-l legăm ; toată lumea făcu haz de întîmplarea ridicolă — în afară de stăpînul cîinelui și Paul, care îmi aruncă din zbor cînd trecu pe lîngă mine :

— Altă glumă de-a ta, nu ? Te amuză să strici ziua de la început — dai drumul la un cîine pe jumătate antrenat...

N-aveam ce face. Totala nepăsare a lui César față de mine nu aducea a neascultare ci a indiferență răutăcioasă și cinică din partea mea.

— Deci nu te încumeți să vii cu noi ? întrebă cineva.

— Acum, nu. Vin mai tîrziu, am răspuns.

Începură să se deplaseze în grupuri, rîzînd și dînd din umeri, unul sau doi ridicînd privirile spre norii grei de ploaie și făcînd grimase ca și cum ar fi vrut să spună : „Totul e un fiasco. Putem foarte bine să ne ducem și acasă“.

Cînd au dispărut, m-am întors spre contesă și i-am spus :

— E-n regulă. Ți-ai pus în cap să strici ziua asta pentru Paul și Renée și ai reușit. Probabil că ești mîndră de tine.

Rămase împietrită, cu privirea ațintită pe mine, fără să înțeleagă, cu ochii lipsiți de expresie.

— Ce vrei să spui, mă întrebă. Nu pricep.

— Ba pricepi foarte bine. Aveau și ei o mică șansă să dea dovadă de oarecare autoritate, iar tu, în mod intenționat, te-ai pus în drum și ți-ai bătut joc de tot. Nimeni n-a vorbit cu Renée, Paul n-a fost luat în seamă și ziua e ca și terminată pentru amîndoi. Și ce fel de distracție vor avea ceilalți, dumnezeu cu mila...

Brusc, chipul i se făcu pămîntiu, fie din cauza șocului sau a mîniei, n-aș putea să spun. Am crezut că eram singuri, dar Charlotte o aștepta în hol, așa că înaintă și

o luă de braţ ; amîndouă se întoarseră şi porniră să urce scările fără să scoată un cuvînt. Nu era nici urmă de Renée, nici de Blanche ; numai fetiţa rămăsese o a doua martoră a scenei ; se uita stînjenită în altă parte, cu chipul îmbujorat, prefăcîndu-se că nu auzise.

Îmi ieşisem din fire, jucînd rolul altcuiva, ceea ce lui nu i s-ar fi întîmplat niciodată. Celălalt, dacă ar fi fost în locul meu, ar fi rîs împreună cu mama şi ar fi încurajat-o. Ştiam că, de fapt, ceea ce mă iritase fusese situaţia ivită şi care n-ar fi apărut niciodată dacă Jean de Gué ar fi fost de faţă. Iar dacă s-ar fi petrecut vreun accident care să-l împiedice să ia parte activă la vînătoare, oricum, tot el ar fi dirijat totul. Nu era vina mamei că ziua era stricată ; a mea era vina.

Marie-Noel stătu mai întîi pe un picior, pe urmă pe celălalt. Era îmbrăcată în haină de ploaie cu glugă, pregătită de plimbare şi probabil sperase că ne vom duce împreună după ceilalţi să-i privim cum vînează.

— Te doare mîna ? mă întrebă.

— Nu.

— Am crezut că te doare şi de-aia nu te-ai ocupat de oaspeţi. Cred că acum îţi pare rău că nu poţi să vînezi.

— Nici vorbă. Mi-e doar silă de tot.

— Bunica o să sufere iar. O să aibă din nou o stare proastă. De ce te-ai supărat pe ea ? Doar ştii că pentru tine a făcut-o.

N-avea nici un rost. Toate motivaţiile erau false. Încercasem să fac ce trebuia cum nu trebuia, sau ce nu trebuia cum trebuia — nu îmi dădeam seama exact. Planul meu dăduse greş, la fel ca al mamei. Pînă şi ciinele fusese certat pentru că nu primise nici un fel de instrucţiune.

— Unde e mătuşă-ta Renée ? am întrebat-o pe fetiţă.

— A urcat. I se stricase părul. Şi parcă era gata să plîngă.

— Spune-i că o să ne ducă pe toţi Gaston cu maşina să vedem *les chasseurs* [1].

Chipul i se lumină şi o rupse la fugă.

[1] Vînătorii *(fr.)*.

I-am cerut lui Gaston să aducă maşina şi spre uşurarea mea, am văzut că punea o lădiţă cu sticle cu vin în spate. Cea mai bună soluţie a zilei, pentru toţi, părea să fie refugiul în băutură. M-am uitat pe alee — Renée şi fetiţa veneau spre noi, însoţite de César, care dădea din coada lui stufoasă.

— Nu luăm cîinele, am strigat.

Se opriră mirate.

— Dar o să-ţi trebuiască César pentru păsărele, Papa, strigă Marie-Noel.

— Nu. Dacă tot nu vînez, n-are rost să-l luăm. Nu pot să-l dirijez cu o singură mînă.

— Dar nici nu e nevoie, spuse fetiţa. Întotdeauna te ascultă. Azi-dimineaţă nu i-ai poruncit, de-aia a făcut ce-a făcut. Hai, César.

— N-are zgardă ? spuse Renée. Unde e zgarda ?

Am renunţat. Nu puteam să mă mai cert. Ziua îmi scăpase printre degete. M-am urcat în Renault, pe bancheta din spate, cu cîinele într-o parte şi fetiţa în cealaltă, Renée în faţă, iar Gaston la volan. Cînd am trecut peste o urmă adîncă de căruţă, în drum spre pădure şi am alunecat spre César, începu să mîrîie slab, gata-gata să izbucnească şi mă gîndeam cît o să-l mai ţină curtenitor demnitatea sa înnăscută şi cît de curînd un afront la tihna sa o să-l facă să riposteze.

— Dar ce are César ? întrebă Renée, privind înapoi peste umăr. Ce tot mîrîie atît ?

— Îl necăjeşte Papa, spuse fetiţa... Aşa-i Papa ?

— Nu, zău că nu.

— Cîinii pe jumătate antrenaţi se agită grozav, spuse Renée. Nu uita că are doar trei ani.

— Şi Joseph s-a mirat de purtarea lui acum două zile, spuse Gaston. A mîrîit la *Monsieur le Comte* de cîteva ori.

— Ce ne facem dacă turbează ? întrebă Marie-Noel.

— N-o să turbeze, i-am răspuns, dar trebuie să aibă cineva grijă să stea mereu legat.

Brusc maşina se opri şi ne pomenirăm chiar aproape de *les chasseurs*, care erau împrăştiaţi într-o linie îngustă de-a lungul aleii de călărie. Ne-am dat jos din maşină şi,

instinctiv, am simțit că făcusem o mare greșeală că venisem, căci habar nu aveam ce urma să fac. Ba și mai neplăcut, am văzut că instrucțiunile mele în legătură cu César nu fuseseră respectate. Se zbenguia liber de colo-colo, cum făcuse mai înainte, căutîndu-și în zadar stăpînul.

— Vino aici, César, am strigat.

Cîinele nu mă luă în seamă. Alerga de-a lungul șanțului, buimăcit că nu era chemat, înaintarea lui fiind însoțită de țipetele mînioase ale vînătorilor ; Renée țîțîi dezaprobator.

— Zău, Jean, ar trebui să-l stăpînești într-un fel.

— Am știut că nu trebuia să-l iau, am răspuns. Marie-Noel, fugi și adu-l aici.

Fetița era gata să plece cînd, din pădure se auziră țipete, zburătăcit de aripi și deasupra capetelor noastre se înălțară păsările. Brusc, văzduhul se umplu de pocnete de arme și trupuri de păsări săgetară spre pămînt. M-am ferit, cu ochii închiși — gest de orășean scos din mediul său, neobișnuit cu moartea de pe cîmpie.

— Dar ce ai — ți-e rău ? mă întrebă Renée ; chiar în clipa în care mă îndreptam de spate, César, uitînd tot ce fusese învățat, se repezi nebunește să aducă pasărea cea mai apropiată care, fără îndoială, în mintea lui de cîine reprezenta prada stăpînului său absent. Dar cum fuga îl ducea direct spre dușmanul de pe terasă, cîinele de aport bine dresat al cărui stăpîn era în dreapta mea și căruia pasărea îi aparținea după toate probabilitățile, și eu nu apucasem să rostesc sugrumat chemarea : „César !“, cîinii porniră din nou să se bată furios. Stăpînul cîinelui, un bătrîn mărunțel, într-o haină cu cotiere de piele și o pălărie din tweed turtită, se răsti la mine, stacojiu de furie :

— Cheamă-ți cîinele ! Și toți trei ne-am repezit să despărțim animalele înnebunite, cărora între timp li se mai alăturase un altul. Vînătorul, isterizat, o șterse în grabă de lîngă noi ca să tragă în două păsări, dar din cauza agitației nu le nimeri și păsările reușiră să se afunde în pădurea din spate.

Omul se întoarse spre noi, alb ca varul și gîtuit de furie.

— De ce-am fost, mă rog, invitaţi aici ? urlă el. Ca să fim bătaia ta de joc ? E a doua oară că asmuţi cîinele pe al meu. Plec acasă.

César, smuls din luptă în cele din urmă, era tîrît de pe cîmpul de bătaie de către Renée şi copil, iar acum, ceilalţi *chasseurs*, atraşi de lătrăturile şi schelălăielile cîinilor, precum şi de ţipetele mînioase ale vecinilor, se îngrămădiră să vadă ce se întîmplase. Paul îşi făcu şi el deodată apariţia, la capătul aleii, ţîfnos şi neliniştit, tocmai cînd oaspetele său, încă congestionat la faţă, cu arma sub braţ, urmat de cîinele care şchiopăta, pornise hotărît pe cărarea ce ducea la şosea.

— Dar ce s-a întîmplat cu marchizul ? strigă Paul. Special l-am aşezat acolo. E locul lui preferat. N-a fost mulţumit ?

În marea de chipuri am zărit unul pe care l-am recunoscut. Era individul din maşina de lîngă gară, în Le Mans, primul care îmi confundase identitatea. Rînjea. Dezastrul de pe alee părea să-l amuze.

— Jean a făcut pe măscăriciul, spuse el. L-am văzut cînd apăruseră păsările. S-a tras într-o parte şi s-a eschivat, ca s-o amuze pe nevastă-ta şi pe urmă l-a asmuţit pe César după pasărea marchizului ; cîinele s-a luat la bătaie cu bietul Justin. Cred că marchizul n-o să vă mai dea la nici unul bună ziua de azi încolo.

Paul se întoarse spre mine, alb la faţă.

— Ce urmăreşti ? mă întrebă. Va să zică tu nu poţi să te distrezi şi atunci ai de gînd să strici ziua tuturor ?

Renée, neînţelegînd, interveni în apărarea mea.

— Nu fi nedrept, sări ea ca arsă. Ce tot vorbeşti că Jean face pe măscăriciul ? Îl doare mîna — aproape a leşinat şi n-a mai putut ţine cîinele în frîu. Nu ştiu ce are animalul ăsta, parcă s-a sălbăticit.

— Atunci să-l ducă cineva la ţarc, iar dacă Jean nu se simte bine, ce-a căutat să mai vină aici ?

Oaspeţii se risipiră discret care încotro. Nimeni nu dorea să asiste la o scenă de familie. Omul din Le Mans îmi făcu cu ochiul şi ridică din umeri. Îl zării pe doctorul Lebrun, grăbindu-se spre noi.

— Ce s-a întîmplat ? l-am auzit eu vorbind îngrijorat. E adevărat că *Marquis* de Plessis-Braye s-a împuşcat în picior ?

Paul scoase o exclamaţie şi se repezi în căutarea oaspetelui, a cărui siluetă bondoacă înainta hotărîtă spre aleea îndepărtată.

— Mai bine intrăm în casă, i-am spus lui Renée, dar şi pe chipul ei şi al fetiţei se aşternu nemulţumirea. Oare şi lor urma să le stric plăcerea ?

— N-am asistat decît la prima parte, spuse Renée, doar n-ai de gînd să-l iei în serios pe Paul ?

— Voi două puteţi să rămîneţi, eu m-am săturat.

Am apucat zgarda bietului César, iar cîinele, conştient de ruşinea păţită, dar încă amuşinînd naiba ştie ce vînat rănit care se tîrîse în pădure să-şi dea sufletul, făcu o săritură bruscă, aproape smulgîndu-mi braţul din umăr şi amîndoi ne avîntarăm într-un crîng des şi întunecat ca o viziune necurată. Mi s-a părut că îl aud pe Paul strigînd să mă avertizeze, dar nu mai aveam ce face ; soarta mea era legată de a lui César, iar a lui de a mea ; am străbătut o parte din pădure, pînă cînd, sfîrşiţi şi cu respiraţia tăiată, ne-am prăbuşit amîndoi pe un morman de conuri de brad. Cîinele mă urmărea rînjind, cu bale la gură, apoi, văzînd că nu primeşte nici bătaie nici înjurături, se întoarse cu spatele şi începu să-şi lingă rănile căpătate în încăierare.

Mi-am aprins oftînd o ţigară şi sprijinindu-mă de un copac, mi-am făcut socoteala cam cît de departe eram de St. Gilles. Nu se auzea nici un sunet — nici de om, nici de armă, nici de pasăre — nimic decît răpăitul uşor şi deprimant al ploii. După o clipă, m-am ridicat cu greu în picioare, ud şi îngheţat, cu mîna bandajată zvîcnind şi cu diavolul de cîine la lesă, am pornit iar să străbat desişul pădurii, simţind ca şi poetul dinaintea mea că însoţitorul meu va fi alături zi şi noapte şi prin boltele anilor şi nu voi scăpa în veci de el.

Cerul lacrimogen nu lăsa nici o deschidere după care să mă pot ghida. Habar nu aveam dacă mă îndreptam spre nord sau spre sud, est sau vest, iar César nu mi-era de nici un folos. Încă la lesă, păşea lîngă mine la fel de docil ca un pudel, oprindu-se cînd mă opream şi eu, potri-

vindu-şi pasul după mine. Brusc, se încordă ; chiar de lîngă piciorul meu se înălţă un fazan care se năpusti îngrozit în tufişurile din faţă. Cum ne strecuram cu greutate printr-o perdea de copaci din ce în ce mai rari, o altă pasăre îşi luă zborul, pe urmă o alta, căci probabil dădusem din greşeală peste o ascunzătoare sau o vizuină. Am auzit strigăte, apoi o împuşcătură, dar undeva departe, în stînga mea, iar păsările speriate, zburară înnebunite în dreapta.

Pe urmă, puţin mai în faţă am văzut că în fine ieşisem la liman. Ajunsesem la un alt drum care traversa pădurea şi pe care sperasem să-l găsesc. Am pornit pe el, ud pînă la piele, şiroind de apă, plin de frunze şi crenguţe ca un braconier cu potaia sa. La mai puţin de douăzeci de iarzi depărtare i-am zărit pe Paul şi Robert holbîndu-se la mine, în vreme ce, înşiraţi pe drum ca santinelele în post, vînătorii aşteptau în zadar păsările pe care le stîrnisem prea devreme.

Capitolul 17

Gaston apăru ca din senin cu maşina. Adusese şi sticla pe care o zărisem ultima oară în camera din hotelul din Le Mans — era umplută cu coniac ; am tras cîteva înghiţituri, culcuşit pe bancheta din spate a Renault-ului. Deslușeam prin parbrizul încețoșat siluetele vînătorilor dezamăgiţi, văduviţi de prada mult aşteptată, întorcîndu-se şi dispărînd iar prin perdeaua de arbori în speranţa unui vînat mai accesibil. Gaston, devotat şi neliniştit, nu mă slăbea din ochi, remarcînd că ar fi trebuit chemat doctorul Lebrun să mă consulte, dar supoziţiile lui erau greşite. Mîna nu mă durea şi nici nu aveam febră ; alinarea de care aveam nevoie era coniacul.

După o vreme, cînd am golit sticla, am luat-o iar printre şanţuri şi movile pline de glod. Îmi amintesc că am zărit clădirea joasă a unei ferme ; pe peronul de lîngă ea, pe care erau deja trase o mulţime de maşini, îmi ieşiră în întîmpinare un bărbat rotofei cu chipul roşcovan şi bucolic şi nevastă-sa, mărunţică şi vorbăreaţă. M-am lăsat

condus într-un hambar uriaș ; abia am apucat să mă vîr în colțul din spate, protejat de ușa larg deschisă, că și năvăliră vînătorii, însetați, obosiți, năduși din cap pînă în picioare, făcînd să răsune hambarul de hărmălaia lor asurzitoare. Servitorii de la *château* începură să împartă grăbiți vinul adus de Gaston. Îmi amintesc că lîngă mine se așezase Renée, iar în partea cealaltă — omul din Le Mans ; Renée îi povestea cu lux de amănunte întîmplarea cu focul și cum că de atunci mă aflam într-o stare vecină cu nebunia și că ea era singura care mă înțelegea. Abia termină ce avea de spus că omul din Le Mans se porni să pălăvrăgească despre finanțele în stil mare, lovituri la bursă, jocuri riscante și încununate de succes. Mă cuprinse amețeala. În fine, dădusem peste cineva care ar fi putut să mă ajute — precis era cel de care pomenise Béla — iar eu habar nu aveam nici cine era nici cum îl chema nici cu ce se ocupa.

— Plec la Londra la noapte, spuse el. Deplasarea de rutină. Dacă vrei să-ți rezolv ceva pe acolo, știi unde mă găsești.

În mahmureala mea, pentru o clipă de spaimă, am fost convins că-mi descoperise taina. L-am privit prostit, buimac, pe urmă l-am înșfăcat de mînecă și l-am întrebat :

— Ce vrei să spui ? La ce te referi ?

— La schimbul de lire, răspunse el scurt. Dacă ai prieteni pe acolo, pot să le rezolv problemele rapid. E cel mai simplu lucru.

— Prieteni ? Sigur că am prieteni englezi, am răspuns, zîmbind prostește și simțindu-mă din nou în siguranță.

Fără îndoială că nu bănuia absolut nimic, cu toate întrebările mele.

— Să știi că am un amic foarte bun la Londra care locuiește lîngă British Museum, i-am spus. Dacă are de unde, schimbă zilnic lire cu franci.

Și pentru că vorbeam despre cealaltă ipostază a mea, iar gluma mi se părea colosală, am adăugat :

— Dă-mi un creion și o foaie de hîrtie.

Îmi întinse agenda și stiloul lui ; i-am scris cu mîgală, cu litere mari, propriul meu nume și adresa, apoi i-am înapoiat carnețelul cu seriozitatea bețivului.

— Dacă-l ajuți pe individul ăsta e ca și cum m-ai ajuta pe mine ; sîntem mai apropiați ca frații.

Pe urmă am pufnit în rîs, considerîndu-l bătut în cap pentru că nu pricepuse poanta. În clipa următoare am simțit pe cineva lîngă mine. Era Marie-Noel.

— Unchiul Paul te întreabă dacă spui tu cîteva cuvinte sau îl lași pe el ?

Pînă să apuc să răspund, bancherul de alături se porni să aplaude puternic și într-o clipă toată adunarea începu să ovaționeze și să tropăie, iar bancherul mă bătu pe umăr și-mi spuse :

— Hai, Jean, ține un discurs !

Amețit de băutură, înconjurat de o mare de chipuri necunoscute, îmi trecu prin minte că sosise în fine clipa să mă remarc în calitate de senior al St. Gilles-ului. Azi-dimineață stricasem distracția ; acum însă, mă simțeam în formă.

— *Mesdames et Messieurs,* am început eu, am din nou onoarea și mîndria de a vă adresa un salut cu această ocazie fericită și, deși din păcate un accident m-a împiedicat să iau parte activă la desfășurarea ei, cel puțin mă consolează faptul că fratele meu mi-a ținut locul atît de bine. Nu e ușor să iei locul altuia, știu prea bine. Adevărul acesta mi-a apărut clar ieri-dimineață, cînd m-am dus la fabrică să mă uit peste facturi.

M-am oprit. Ce naiba spuneam ? Cele două identități se confundau.

— Oricum, am bolborosit eu, nu mă aflu aici ca să vorbesc despre *verrerie,* ci despre trasul cu arma...

Am simțit cum mă zgîlțîie de mînecă — era bancherul, purpuriu la față care îmi făcea semne să închei, șoptindu-mi la ureche : „Ai înnebunit, tîmpitule ?“

În fața mea vedeam numai chipuri nelămurite, stînjenite, și brusc îmi veni ideea că discursul meu nu prea era izbutit și că cel mai bine ar fi să-l sfîrșesc repede cu o remarcă glumeață.

— În concluzie, am spus, ridicînd paharul, n-am să mai adaug decît atît — că mîna mea rănită a împiedicat comiterea unei nenorociri. Marchizul a avut dreptate cînd s-a dus acasă. Dacă aș fi avut o pușcă... — aici m-am

oprit ca să dau greutate mai mare celor ce urmau —... unii dintre cei prezenți aici, poate că n-ar mai fi fost acum în viață.

M-am oprit, ciudat de ușurat că rostisem un adevăr cunoscut doar de mine, dar n-am priceput de ce nu aplauda nimeni. Oricît de slăbuță li s-ar fi părut gluma, fără îndoială că din politețe ar fi trebuit măcar să schițeze cîteva aplauze. În schimb, lumea a început să se foiască, să se ridice și nu peste mult timp prinse să se scurgă pe ușa hambarului, ca și cum dintr-o dată înăuntru se făcuse înăbușitor de cald și toți doreau să iasă la aer curat. Nu rostisem decît cîteva cuvinte și nu-mi dădeam seama cum aș fi putut să jignesc pe cineva.

Din nou Renée se afla lîngă mine, de data asta împreună cu doctorul Lebrun.

— Cred că aveți un puseu de febră, spuse el. Cel mai bun lucru ar fi să vă întoarceți repede la castel.

— Prostii, nu mă mai doare deloc mîna.

— Oricum, n-ar fi rău să stați puțin culcat.

Nu mă simțeam în stare să discut în contradictoriu. L-am lăsat pe Gaston să mă ducă la mașină și cînd ieșeam pe poarta fermei, am zărit din nou șirul de vînători răzleți, îndreptîndu-se spre ținta lor de după-amiază. Ploua în continuare și nu-i invidiam cîtuși de puțin.

— Discursul meu n-a fost prea reușit, i-am spus lui Gaston, care conducea tăcut alături de mine, aproape scuzîndu-mă și încercînd să transform totul într-o glumă între noi doi.

Nu-mi răspunse imediat. Pe urmă colțul gurii lui avu un zvîcnet.

— Știți, *Monsieur le Comte*, spuse el pe un ton umil, ați băut puțin mai mult, asta-i tot.

— A fost atît de evident ? l-am întrebat.

Am simțit, mai mult decît am văzut, cum ridica din umeri.

— Oamenii sînt susceptibili, spuse el, mai ales în privința trecutului. Nu trebuie să amestecăm pacea cu războiul și să glumim cu ele.

— Dar nici prin cap nu mi-a dat că fac așa ceva, am răspuns. M-am referit la cu totul alte lucruri.

— Vă rog să mă scuzaţi, *Monsieur le Comte*, atunci am înţeles eu greşit. Şi ceilalţi au înţeles la fel.

Restul drumului am mers în tăcere. Cînd m-am dat jos din maşină, iar el rămase alături, în picioare, aşteptînd noi ordine, brusc îmi trecu prin minte că poate nu toţi oaspeţii urmau să se întoarcă la castel, la o gustare. Era posibil ca unii să-şi găsească vreo scuză şi să plece acasă. Am discutat cu Gaston problema.

— Este una dintre chestiunile pe care cel mai bine e să le lăsăm pe seama celor interesaţi, *Monsieur le Comte*, spuse el. Oricum şi dacă vin doar cîţiva la un pahar, în sufragerie, pot să vă asigur că bucătăria castelului o să fie plină ochi.

Am urcat la etaj şi m-am strecurat în camera mea ca să n-o deranjez pe Françoise. M-am întins pe pat şi am adormit pe loc. M-au trezit nişte şoapte la ureche. La început, şoaptele mi s-au părut molcome, ca şi cum făceau parte dintr-un vis în destrămare. Pe urmă se înteţiră ; am deschis ochii şi am văzut că era întuneric şi încă mai ploua. Lîngă pat, am deslușit o siluetă — era Germaine, micuţa *femme de chambre*.

— Veniţi repede, *Monsieur le Comte*, spunea ea. *Madame la Comtesse* nu se simte bine şi cere să veniţi.

Am sărit în sus ca ars şi am aprins lumina. Germaine părea speriată şi n-am înţeles de ce venise tocmai ea să mă anunţe.

— Unde e Charlotte ? am întrebat-o. Ea te-a trimis după mine ?

— Charlotte e jos, *Monsieur le Comte*, şopti ea. În bucătărie e multă lume — se mănîncă şi se bea, ştiţi, toţi cei care au fost azi la vînătoare, iar Charlotte mi-a spus să stau cu *Madame la Comtesse* pentru că ea vroia să coboare la petrecere. Nu prea vine lume la castel, mi-a spus, şi o dată pot să stau şi eu sus şi să fiu atentă, pentru că *Madame la Comtesse* doarme şi n-o să-mi facă probleme.

Mă ridicasem în picioare şi mă chinuiam să-mi pun vesta.

— Cît e ceasul ? am întrebat.

— E trecut de opt, *Monsieur le Comte*. Mai sînt cîţiva oaspeţi şi în sufragerie cu *Madame* şi *Monsieur*, Paul şi *Mademoiselle* Blanche, dar nu au venit toţi cîţi

ne așteptam. Gaston ne-a spus că mulți s-au dus acasă pentru că erau uzi leoarcă și pentru că și dumneavoastră *Monsieur* nu v-ați simțit prea bine. N-a fost ca altădată...

Mi-am îndreptat cravata și mi-am netezit părul în fața oglinzii. Cel puțin îmi trecuseră aburii de la băutură.

— Dar ce are *Madame la Comtesse* ? am întrebat.

— Nu știu, *Monsieur le Comte*, spuse ea, privirea speriată revenindu-i în ochi. Dormea și dintr-o dată a început să geamă și s-o strige pe Charlotte, dar Charlotte mi-a spus să n-o deranjez, așa că m-am apropiat de pat și am întrebat-o dacă dorește ceva. Am spus o minciună — am spus că n-o găsesc pe Charlotte. Atunci a întrebat de dumneavoastră — numai de Charlotte și de dumneavoastră, *Monsieur le Comte* și mi-a spus să veniți repede, de oriunde ați fi și orice ați face. Mi-a fost frică — arăta atît de bolnavă.

Mă urmă în sus pe scări. Undeva, dedesubt, se auzea gălăgia chefului tras în dependințele bucătăriei, contrastînd ciudat cu liniștea profundă care domnea în mod obișnuit la St. Gilles. Am trecut prin ușa batantă spre cel de al treilea coridor și brusc, muzica și rîsetele au contenit. Eram izolați de sunete, învăluiți în umbră, căci aripa aceasta a castelului nu lua parte la veselia de jos.

Cînd am ajuns în fața dormitorului, m-am oprit ; ceva îmi șoptea că trebuie să intru de unul singur, așa că am rugat-o pe Germaine să mă aștepte afară, pe coridor. Camera era cufundată în beznă. Doar o pilpîire slabă dinspre sobă mă ajută să disting conturul mobilelor și al patului ; și pentru că nu doream s-o deranjez pe *madame la comtesse*, aprinzînd lumina, m-am dus la fereastră și am slăbit puțin transperantul ; o geană de lumină căzu pe covor, făcînd întunericul cenușiu. Cînd l-am deschis mai mult, am auzit ploaia monotonă răpăind în jgheabul de plumb așa cum îmi imaginasem că se aude toamna, învolburîndu-se și împingînd depunerile de frunze și mizerie pînă cînd năvăleau afară prin garguiul burlanului. Am văzut prin geam că se lăsase ceața. Castelul era izolat pe petecul de teren de deasupra șanțului secat, ca o lume moartă, pierdută în cețuri.

Vocea ei ajunsese pînă la mine stinsă și ciudat de guturală, de undeva din străfundurile patului uriaș.

— Cine e ?

— Eu, Jean.

M-am dus spre ea. Nu-i vedeam chipul — totul era o masă informă de pleduri.

— Mi-e rău. De ce n-ai venit pînă acum ?

Cuvintele ei, *„Je souffre"*, nu lăsau să se întrevadă un alt sens. Durerea — fizică sau mentală — se afla conţinută într-o singură propoziţie.

— Cu ce vrei să te ajut ? am întrebat-o.

Se mişcă agitată, iar eu am îngenuncheat lîngă pat şi i-am luat mîna.

— Ştii bine ce vreau, spuse ea.

Lîngă pat, pe noptieră, erau tot felul de medicamente ; le-am privit buimac, dar ea gemu nerăbdătoare şi exasperată, scuturînd capul dintr-o parte în alta.

— Charlotte a pus-o în camera cealaltă, spuse ea, în sertarul de la dulap. Chiar nu mai ţii minte unde e ?

M-am ridicat, m-am dus în camera alăturată şi am aprins lumina. Odăiţa nu avea decît un singur dulap, iar dulapul un singur sertar, aşa că l-am deschis. Înăuntru erau două cutii, una încă învelită pe jumătate într-o hîrtie pe care am recunoscut-o. Era acelaşi ambalaj în care fusese împachetat cadoul din valiză, cadoul pe care îl depusesem în mîinile lui Charlotte, în prima seară petrecută la *château*. Am scos hîrtia şi am deschis capacul.. Era plină cu fiole aşezate una lîngă alta în straturi de vată. Conţineau un lichid şi o etichetă cu un singur cuvînt — morfină. Am deschis şi cealaltă cutie. Înăuntru era o seringă hipodermică. În rest, sertarul era gol. Cum stăteam şi mă uitam buimac, am auzit-o strigîndu-mă din dormitor :

— Jean, de ce nu vii ?

Am scos încet seringa din cutie, apoi una din fiole şi le-am pus pe masa pe care se afla vată şi o sticluţă cu spirt. Imaginea îmi era familiară, din timpul războiului cînd îngenuncheam lîngă un doctor, jos, pe duşumeaua unui adăpost antiaerian, sau într-o ambulanţă, dar atunci nu încercasem niciodată sentimentul de repulsie pe care-l simţeam acum. Atunci acţionasem mînat de milă, ca să alin durerea. Acum era altceva. Înţelesesem, în fine, ce-i

adusese Jean de Gué mamei sale de la Paris. Dar mama lui nu era bolnavă, nici muribundă şi nici nu avea dureri.

M-am înapoiat în dormitor şi am aprins lumina pe care am găsit-o ascunsă sub baldachinul de la pat. Femeia întinsă nu era aceeaşi cu cea care stătuse lîngă mine pe terasă azi-dimineaţă, impunătoare şi autoritară, cu ochii pătrunzători — ci o bătrînă speriată, frîngîndu-şi mîinile, cu privirea holbată, sucindu-şi capul dintr-o parte în alta pe pernă, într-o mişcare oribilă şi neomenească, ca o vietate ţinută vreme îndelungată în captivitate fără hrană, lumină sau apă.

— Ce mai aştepţi ? spuse ea. De ce durează atîta ?

Am îngenuncheat lîngă ea. Arsura nu mă mai supăra, aşa că mi-am pus ambele mîini sub ceafa ei, i-am întors capul spre mine şi am obligat-o să mă privească fără să se mai mişte.

— Nu vreau să-ţi fac injecţia, i-am spus.

— De ce ?

Privirea fixă mi-o căuta pe a mea, iar chipul masiv, pămîntiu şi ofilit, se strîmbă şi se boţi ca o mască de hîrtie de pe chipul unei păpuşi de cîrpă, tîrîtă de o şleahtă de copii gălăgioşi de-a lungul unei străzi ceţoase londoneze. O priveam şi aveam impresia că în loc de ochi avea orbite goale, în loc de gură un belciug, că smocul de păr nepieptănat şi încîlcit era o coamă de cal, iar în locul fiinţei pe care o sprijineam era o carapace goală, fără viaţă sau simţire. Dar undeva, în carapace, licărea un strop de lumină — pîlpîia mai slab ca ultima scăpărare din cenuşa unui foc de vreascuri. Era ascuns, dar totuşi exista, iar eu nu vroiam să se stingă.

— De ce ?

Mă întrebă iar, de data asta temătoare ; se chinui să se ridice în capul oaselor şi mă luă de umeri. Masca se transformă într-un chip, iar chipul era al ei, al meu şi al lui Marie-Noel. Toţi trei ne contopeam, mă priveau prin ochii ei, iar vocea nu mai era profundă şi guturală, ci semăna cu cea a fetiţei cînd mă întrebase în prima seară „Papa, de ce n-ai venit să-mi urezi noapte bună ?"

M-am ridicat şi m-am dus la baie. Am spart gîtul fiolei, am umplut seringa, m-am întors şi i-am frecat

brațul cu spirt, așa cum îmi aminteam că procedasem în război. Am vîrît acul, am apăsat pompa și am așteptat ; s-a sprijinit pe perne și a așteptat și ea. Clipi des din gene și o clipă, înainte de a închide ochii, mă privi zîmbind. Am dus înapoi seringa în cămăruță, am spălat-o și am pus-o la loc în cutie ; fiola goală am băgat-o în buzunar. Pe urmă am închis ușa și m-am așezat iar pe marginea patului. Suferința îi dispăruse de pe chip ; la fel și asemănarea. Nu mai era nici Marie-Noel, nici eu, nici mama lui Jean de Gué, ci o ființă toropită, semiinconștientă, insensibilă la durere. Am traversat camera spre fereastră și am deschis obloanele. Răpăitul ploii bătea în jgheaburi și apa se scurgea spre gurile de burlane, iar de acolo în șanțul secat ; ploaia era singurul sunet care se auzea. M-am uitat la mîna bandajată, arsă cu o zi înainte din lașitate și rușine pentru ceea ce nu eram în stare să fac și am avut sentimentul că ceea ce săvîrșisem acum era mai rușinos, iar lașitatea și mai mare. Oricît am încercat să-mi spun că ceea ce se petrecuse în cameră se datora compasiunii și milei, nu era adevărat. Știam că făcusem exact ceea ce mai făcuseră fiul și mama înainte — acceptasem calea cea mai ușoară.

Am ieșit pe coridor și am găsit-o pe Germaine tot acolo, așteptînd.

— E în ordine, *Madame la Comtesse* doarme. Am lăsat lumina aprinsă. N-o deranjează. Așează-te lîngă sobă și rămîi cu ea pînă vine Charlotte.

Am străbătut coridorul, am trecut prin ușa batantă și am ajuns pe celălalt palier ; rîsetele și muzica străbăteau pînă la mine, urcînd din străfundurile castelului. Auzeam voci și din salon — fără îndoială că oaspeții încă mai zăboveau ; cînd mă îndreptam spre terasă, ușa salonului se deschise, iureșul de voci se înteți, apoi scăzu ; după ce ușa a fost închisă, am văzut-o pe Marie-Noel care se apropie de mine :

— Unde te duci ? mă întrebă.

Se schimbase într-o rochiță albastră de mătase, șosete albe și pantofiori cu vîrful ascuțit. Purta o cruciuliță de aur la gît, iar părul îi era strîns cu o bentiță de catifea

albastră. Era îmbujorată toată de emoţie. Era seara ei festivă ; îi întreţinea, alături de ceilalţi, pe musafiri. Mi-am amintit de promisiunea pe care i-o făcusem în prima seară.

— Nu ştiu. S-ar putea să nu mă mai întorc.

Îşi dădu seama pe loc ce voiam să spun, pentru că păli şi schiţă un gest ca şi cum ar fi vrut să se repeadă spre mine şi să-mi apuce mîinile. Pe urmă îşi aduse aminte că eram bandajat şi se opri.

— Din cauza întîmplării de la vînătoare ? mă întrebă.

Uitasem de dimineaţa irosită, cum stricasem prosteşte distracţia vînătorilor, de coniac şi vin, ca şi de bravada deplasată cu discursul.

— Nu, i-am spus, n-are nici o legătură cu vînătoarea.

Continuă să mă privească, cu mîinile împreunate, pe urmă rosti :

— Ia-mă cu tine.

— Nu pot. Nu ştiu unde mă duc.

Ploua cu găleata şi apa i se prelingea de pe umerii firavi pe rochiţa albastră de mătase.

— Pleci pe jos ? mă întrebă. Nu poţi să conduci din cauza mîinii.

Simplitatea judecăţii ei îmi deschise ochii asupra faptului că nu mă gîndisem la nimic, la nici un fel de plan. Într-adevăr, cum aveam eu de gînd să o şterg ? Ieşisem orbeşte din camera de la etaj şi coborîsem în hol, în cap cu o singură idee — că trebuie să plec din castel cît mai curînd posibil. Tîmpenia cu arsura însă îmi dejucase planul şi mă făcuse prizonier.

— Vezi că nu e uşor ?

Nimic nu era uşor, nici să fiu eu însumi, nici să fiu Jean de Gué. Nu mă născusem fiul femeii de la etaj, nici tatăl copilului din faţa mea. Nu aveam nici o legătură cu ei. Nu făceau parte din familia mea ; eu nu aveam familie. Chiar dacă eram complice la o glumă proastă şi premeditată, nu însemna că trebuia să fiu neapărat şi victimă. Categoric, lucrurile trebuiau inversate şi ei urmau să plătească, nu eu ! N-aveam nici un fel de legătură cu ei.

Vocile din salon se auziră din nou, mai puternic. Marie-Noel se uită peste umăr.

— Încep să plece, spuse ea. Trebuie să te hotărăşti ce faci.

Dintr-o dată nu mai arăta a copil, ci ca o persoană adultă şi înţeleaptă pe care o cunoscusem într-o altă epocă, într-un alt timp. Mă întrista s-o văd atît de schimbată şi de aceea doream să mi se pară tot o străină.

— Încă nu a venit vremea să mă părăseşti, spuse ea. Aşteaptă să mai cresc puţin. Nu mai am mult.

Pe hol se auziră paşi care se apropiau ; în prag apăru o siluetă. Era Blanche. Lumina în formă de evantai de deasupra uşii îi lucea pe păr ; ploaia deasă bătea oblic spre lumină, pe urmă cădea spre întuneric, pe trepte.

— Ai să răceşti, spuse ea. Pleacă din ploaie.

Se pare că eu nu intrasem în raza ei vizuală — n-o vedea decît pe fetiţă şi mi-am dat seama că imaginîndu-şi că nu era decît cu Marie-Noel i se adresa pe un ton pe care nu-l mai auzisem la ea ; era blînd şi afectuos, îşi pierduse asprimea şi incisivitatea. Parcă era cu totul altă fiinţă.

— Pleacă toată lumea imediat, spuse ea. Nu mai ai decît cîteva minute să mai fii politicoasă. Pe urmă vin eu sus să-ţi citesc, dacă Papa nu s-a sculat.

Se întoarse şi intră. Fetiţa mă privi.

— Du-te înăuntru, i-am spus, fă ce ţi-a spus. N-o să te părăsesc.

Îmi zîmbi. Ciudat, zîmbetul îmi amintea de ceva. Pe urmă l-am recunoscut — era alinarea în urma suferinţei. Văzusem acelaşi zîmbet cu mai puţin de zece minute în urmă în camera de la etaj. Marie-Noel intră în fugă în casă, după Blanche.

Am auzit zgomot de maşină dinspre sat, apoi maşina trecu prin porţi. M-am întors spre arcadă dar farurile probabil că mă luminară, căci maşina se opri şi Gaston se dădu jos. Venise cu Renault-ul. Străbătu aleea spre mine. Era îmbujorat şi puţin stînjenit.

— N-am ştiut că *Monsieur le Comte* a coborît, spuse el. Vă rog să mă scuzaţi dar ploua foarte tare şi i-am condus acasă, la *verrerie*, pe *Madame* Yves şi cîţiva oameni mai în vîrstă care au petrecut cu noi. N-am cerut permisiunea. N-am vrut să vă deranjez.

— Nu-i nimic, am spus. Mă bucur că i-ai dus.

Se apropie şi-mi iscodi chipul.

— Păreţi cam abătut, *Monsieur le Comte*. S-a întîmplat ceva ? Încă vă simţiţi rău ?

— Nu. Doar... un concurs de împrejurări.

Am făcut un gest cu mîna spre castel. N-avea importanţă ce credea. Nici eu nu eram convins ce credeam.

— Nu vă supăraţi, spuse el, puţin sfios, totuşi cumva încurajator şi blînd, nu vreau să fiu indiscret, dar n-ar dori *Monsieur le Comte*, poate, să-l duc la Villars ?

Am tăcut, nepricepînd nimic, în speranţa că următoarele lui cuvinte îmi vor lumina înţelesul.

— Aţi avut o zi grea, *Monsieur le Comte*, continuă el. Aici, la castel, toată lumea vă crede în pat. Dacă vă duc acum la Villars, puteţi să petreceţi cîteva ore în tihnă, fără griji, iar eu aş putea să vin să vă iau dis-de-dimineaţă. Vă sugerez acest lucru doar pentru că *Monsieur le Comte* nu poate pentru moment să conducă maşina.

Îşi feri privirea de a mea, plin de tact şi parcă cerîndu-şi scuze ; mi-am dat seama că ceea ce-mi propunea era răspunsul perfect la toată tulburarea resimţită în trup şi în suflet, încît nu se aştepta la nici un fel de comentariu, la nici un fel de aprobare. Se duse la maşină, o întoarse şi o aduse pe aleea din faţa terasei. Îmi deschise portiera şi am urcat ; în timp ce străbăteam străzile întunecate spre Villars, ploaia bătea în parbriz ; nici unul din noi nu scoteam o vorbă, iar eu am încercat sentimentul că din fosta mea identitate, schimbată în camera de hotel din Le Mans, nu mai rămăsese nici o fărîmă. Toate acţiunile, toate instinctele şi slăbiciunile mele — absolut toate se contopiseră cu cele ale lui Jean de Gué.

Capitolul 18

O clipă am avut impresia că aud ploaia care se scurgea prin gura garguiului, ducînd cu ea mîzga şi depunerile de-a lungul anilor, ba chiar că gurguiul însuşi, cu urechile turtite şi menind a rău, era pe cale să crape şi o dată cu el şi lucrătura de piatră, înmuindu-se şi făcîndu-se una cu şuvoiul. Pe urmă, spaima visului se risipi şi se făcu

ziuă, iar sunetul se transformă un susurul unui jet de apă care curgea din robinetul din baia Bélei. Întunericul dispăruse și o dată cu el ploaia, iar soarele timpuriu poleia acoperișurile.

M-am întins înapoi pe spate, cu mîinile sub cap. Prin fereastra deschisă vedeam formele și unghiurile acoperișurilor, țiglele acoperite cu mușchi, coșurile strîmbe, lucarnele, iar în spatele și deasupra lor clopotnița zveltă a catedralei. Din strada de dedesubt sosiră primele semne ale dimineții, obloane care se deschideau, furtunurile cu apă de pe trotuar, pași, un fluierat, trezirea la o nouă săptămînă a acestui tîrgușor pașnic. Clipocitul apei se contopea plăcut cu sunetele vii din stradă iar pe mine mă cuprinse o tihnă molatecă, conștientă de prezența cuiva în apropiere, atît de aproape, încît era suficient să ridic vocea și ar fi închis apa și ar fi venit la mine, cineva care nu punea întrebări, care mă accepta ca o parte a unei vieți duse în comun din cînd în cînd, în funcție de starea sufletească și de timp — ale mele, nu ale ei — la fel cum adultul își lasă deoparte lucrul și ocupațiile ca să vadă de copilul pe care-l iubește. Mîna, de care nu mă atinsesem cu o zi înainte, purta acum un nou bandaj, un pansament ; îl simțeam răcoros, ca o mătase mustind de alifii ; iar experiența de a fi îngrijit, slujit, fără să mi se ceară nimic în schimb și fără să mi se impună ceva, era nouă și pentru noua și pentru vechea identitate. Mă încerca un sentiment de care refuzam să mă despart ; îmi doream să sorb dulceața cît mai mult posibil.

Am auzit-o deschizînd obloanele în camera de vizavi de hol, vorbind cu păsările, în timp ce le scotea coliviile afară, pe balcon. Ciripitul lor suna ca o variațiune pe tema susurului apei din baie. Peste o clipă am strigat-o și ea veni imediat din cealaltă cameră îmbrăcată într-un capot și papuci ; se aplecă deasupra mea și mă sărută cu detașarea liniștită a cuiva care poartă răspunderea, dar a cărui inimă și minte sînt lipsite de griji.

— Ai dormit bine ? mă întrebă ea.

— Da, i-am răspuns și era o adevărată încîntare să-i ating brațele și umerii goi sub mînecile largi și căzute, să-i simt pielea cu miros de caise și să-mi dau seama că alături de ea pășeam într-o a treia dimensiune care nu

ţinea nici de prima nici de a doua lume, ci de un loc, undeva între ele două, la fel ca jocurile chinezeşti de îmbinat bucăţi disparate.

— Îţi fac imediat cafeaua, spuse ea, şi în clipa în care vine Vincent îl trimit după *croissants* [1] la brutăria din colţ. Nu te mai doare mîna, nu ? Bine. Ţi-o mai pansez o dată înainte de plecare.

Pe urmă dispăru de lîngă mine, iar eu mă lăsai din nou în voia moleşelii şi a tihnei.

Avea marea calitate de a nu fi surprinsă de nimic. Noaptea trecută cînd Gaston mă depusese dincolo de *Porte de Ville* şi plecase cu maşina, iar eu am traversat podeţul de pe canal şi am bătut la fereastra cu obloane, îmi deschisese imediat şi fără să pună întrebări speriate. A observat dintr-o privire mîna pansată şi înfăţişarea mea generală de oboseală şi încordare ; mi-a făcut semn spre scaunul adînc unde mai stătusem, şi-mi aduse ceva de băut. Nu mi-a pus nici o întrebare ; eu am fost primul care am întrerupt tăcerea după ce m-am căutat prin buzunare după fiola spartă şi am aruncat-o în coşul de hîrtii de dincolo de scaun.

— Ţi-am spus vreodată că mama îşi administrează morfină ?

— Nu, dar am bănuit.

— Cum ?

Ezită.

— Din mici aluzii pe care le-ai scăpat din cînd în cînd. Însă nu era treaba mea să întreb.

Vocea suna practică şi rece, prevenindu-mă că accepta fără laudă sau acuzare orice ar fi considerat Jean de Gué că trebuie să-i spună, păstrîndu-şi părerile pentru ea.

— Te-ar dezgusta să afli că eu personal o aprovizionez cu morfină, aducîndu-i-o de la Paris, aşa cum ţie ţi-am adus o sticlă de „Femme", în chip de cadou ?

— Nu mă dezgustă nimic, Jean, răspunse ea. Te cunosc prea bine ca să mă mai dezguste ceva din ceea ce ai face.

Mă privi atentă. M-am aplecat în faţă şi am luat un trabuc din cutia de pe masa alăturată.

---

[1] Cornuri *(fr.)*.

— Azi-dimineaţă a coborît de la ea de la etaj şi a mers cu noi toţi la slujbă ; pe urmă a primit vreo cincizeci de oaspeţi pe terasa castelului, în ploaie. Arăta impunătoare. Bineînţeles că a făcut-o din răutate, ca să-i strice ziua lui Renée care-şi dorise să facă pe gazda — Françoise nu s-a simţit bine şi a stat în pat. Astă-seară, micuţa *femme de chambre*, Germaine, m-a chemat sus, la *Maman* — Charlotte, femeia care are grijă de ea, coborîse — iar eu am urcat şi am găsit-o...

M-am întrerupt pentru că scena îmi reapăruse din nou, cu acuitate — dormitorul întunecos şi apăsător, cămăruţa, dulapul de deasupra lavoarului.

— Am găsit-o în aşteptarea mea... ca să-i administrez asta.

M-am uitat spre coşul de hîrtii unde azvîrlisem fiola goală.

— Şi i-ai făcut injecţia ?

— Da.

Nu scoase nici un cuvînt. Continuă să mă privească.

— De asta am venit la tine, i-am spus, pentru că simt milă şi dezgust pentru propria-mi persoană.

— Sînt lucruri de care trebuie să te ocupi aşa cum crezi tu de cuviinţă, răspunse ea. Eu nu pot acţiona ca un purificator pentru a te scăpa de ele...

— Da, dar înainte ai reuşit.

— Serios ?

De vină era poate numai imaginaţia mea. Nu cumva se asprise în comportament, era mai tăioasă decît fusese în urmă cu două zile ? Sau pur şi simplu o lăsa rece totul, n-o interesa ?

— Mă gîndesc : oare de cîte ori am venit pe vremuri în casa asta, la tine, ştiind ce se petrece acasă, la castel, în dorinţa de a uita şi reuşind să uit datorită a tot ce am găsit aici ?

Mi l-am închipuit pe de Gué lăsîndu-şi maşina lîngă *Porte de Ville*, traversînd podeţul, bătînd în geam ca mine cu o seară în urmă, înşirînd toate grijile şi vinele de care se făcuse răspunzător ; apoi, în clipa în care păşise pragul, scuturîndu-se de necazuri la fel cum doream şi eu să fac acum.

— Dacă nu-ţi aminteşti, nici nu e nevoie. Oricum, nu ajută prezentului. Vineri mi-ai spus că problemele par să se simplifice în viitor, cînd le vei aborda într-un nou mod. Pînă la urmă noul Jean de Gué n-a izbutit ?

Acum zîmbea, iar uşoara ironie din glas mă făcu să-mi dau seama că nu avea încredere în el şi nu va avea niciodată, şi că ceea ce îi spusesem vineri despre dorinţa de a salva fabrica şi a pune la adăpost oamenii care lucrau acolo fusese etichetat drept o toană de moment oarecare, născută la beţie.

— A dat greş, am spus, absolut la fel cum a mai dat şi pînă acum. Oferă familiei ceea ce familia îi cere, prin laşitate, evaziune, nu numai mamei, dar şi fiicei. Singura diferenţă este că, pe vremuri, astea se făceau cu veselie şi probabil cu un oarecare farmec. Acum ele au fost înlocuite cu încăpăţînare şi dezgust.

— Ar putea să fie un pas înainte, spuse ea. Depinde de punctul de vedere.

Pe urmă zîmbetul pieri o dată cu ironia din glas. Veni la mine, îmi luă mîna şi-mi spuse :

— Deci azi n-ai tras cu arma. Vrei să te ajut cu ceva ? Am auzit că te-ai ars.

— Cine ţi-a spus ? am întrebat-o.

— Unul din vînători, spuse ea, care s-a distrat ca de obicei, şi care, după ce a luat masa la fermă, s-a hotărît că se întoarcă la Villars.

În timp ce vorbea, îmi desfăcea bandajul.

— Cred că nu te mai doare, adăugă ea, dar ai nevoie de un nou pansament. Dacă nu te pot scăpa de păcate, cel puţin pot să te ajut cu asta.

Ieşi din cameră, iar eu mă gîndeam : oare cu cît o cunoştea mai bine decît mine Jean de Gué, dacă intimitatea lor data de luni de zile sau de ani şi dacă fotografia bărbatului în uniformă de pe consolă, avînd scris pe diagonală cuvîntul „Georges“ era cumva a soţului mort. În primul rînd însă, mă întrebam cît de mult se bucura, dispreţuia, accepta sau tolera, pentru bani sau pentru dragoste, pe bărbatul care nu eram eu.

Se întoarse cu un bandaj nou, tot atît de eficientă, în felul ei, după cum fusese şi Blanche ; îngenunche lîngă mine, şi în timp ce îmi pansa mîna, i-am spus:

— Mi-am provocat arsura. N-am vrut să iau parte la vînătoare.

Fără îndoială că afirmaţia trebuia să aducă mirare în ochii aceia candizi, astfel că Jean de Gué pe care-l ştia atît de bine, al cărui caracter şi defecte nu o mai dezgustau, putea să capete un nou aspect ; putea cel puţin să aibă o anume idiosincrazie pînă atunci nebănuită.

— De ce ? întrebă ea. Ţi-a fost frică să nu nimereşti?

Adevărul rostit de ea mă şocă atît de puternic, încît n-am răspuns. Am aşteptat-o să termine cu bandajatul şi pe urmă mi-am retras mîna, jenat.

— Ai mai avut o dată privirea înceţoşată şi mîinile nesigure după o beţie ca asta în Le Mans. Ai găsit atunci o scuză — am uitat ce anume exact — ca să nu participi la vînătoare. S-a ţinut dincolo de Montdoubleau, nu la St. Gilles. Dar ca să-ţi arzi mîna pentru acelaşi motiv, mi se pare puţin cam prea dur. Sau poate intenţia a fost să sune ca o pedeapsă din partea celui care răspundea de organizare ?

Ironia îi revenise în glas şi cînd se ridică în picioare, mă bătu pe umăr cu un gest pe jumătate caustic, pe jumătate afectuos.

— Hai, du-te înapoi pe scaun şi termină-ţi trabucul. Înţeleg că la prînz ai băut mai mult decît ai mîncat, aşa că poate nu ţi-ar strica o omletă acum.

Prin urmare însemna că ştia şi de discurs şi de lipsa aplauzelor, de plecarea grăbită a oaspeţilor. Informatorul putea fi oricine, de la bancher pînă la marchizul de Plessis-Braye. N-avea prea mare importanţă. Ruşinea era clară — seniorul din St. Gilles nu adusese nici o faţă zilei.

Am urmat-o în bucătăria mică şi am urmărit-o cum îmi pregătea omleta.

— Oricum, i-am spus, mi-am încălcat principiul şi nu am mai slujit lăcomiei invitaţilor — de data asta lăcomia de a fi flatat şi de a asculta banalităţile absurde care se debitează în astfel de situaţii. Am încercat doar să fiu cinstit. Habar n-am avut că o să-i deranjeze atît de mult.

— Adevărul este întotdeauna supărător. Tu eşti primul care ar fi trebuit să ştie. Iar la o masă de picnic sună deplasat.

— N-am ce face dacă întîmplarea a fost ca adevărul meu să coincidă cu al lor. Le-am spus doar că dacă aș fi avut o armă unii dintre ei probabil că n-ar mai fi supraviețuit.

Bătea ouăle cu furculița.

— Nici nu mă îndoiesc că asemenea cuvinte rostite de un fost șef din Rezistență în fața unui grup de binecunoscuți colaboratori au sunat cam alături cu drumul.

Am privit-o buimac. La fermă fusesem cît pe ce să-mi divulg secretul meu, nicidecum trecutul complicat al lui Jean de Gué.

— Dar nu la asta m-am referit, i-am răspuns, deslușind prin încîlceala de fum, vin și aburi care formase atmosfera din hambar, ici-colo, chipuri care-și păstraseră seninătatea. Nu la asta m-am referit cîtuși de puțin.

— Da, dar asta au înțeles ei, ripostă ea, iar rîsul din priviri seamănă dintr-o dată cu zvîcnetul din colțul gurii lui Gaston.

Nu mă aproba dar nici nu mă condamna ; ceea ce fusese spus era gata spus.

— Să nu mă întrebi dacă meritau împunsătura, fie ea intenționată sau nu. N-am nici cea mai vagă idee ce s-a întîmplat atunci — eu mă mai chinuiam încă să evadez din Ungaria nazistă.

Ungaria ? Asta explica cel puțin numele de Béla, cu toate că nu pricepeam de ce purta totuși un nume de bărbat.

Răsturnă omleta în tigaie și rămase cu ochii la mine, cu farfuria goală și furculița în mînă.

— Dacă proaspătul sentiment de responsabilitate vrea să îndrepte lucrurile, atunci fără îndoială că o singură persoană te poate ajuta — sora ta, Blanche, nu ?

Mă privi intens o clipă, apoi se întoarse la omletă. Iar anii care se scurseseră și în care nu aveam dreptul să intervin păreură că se contopesc într-o singură entitate, ca și ouăle cu untul și ierburile. Acum nu mai puteau fi separați și nici examinați unul cîte unul. Eram răspunzător pentru prezent, nu pentru trecut.

— Cît rămîi ? mă întrebă.

— Mai stau încă.

— N-o să ţi se pună întrebări ? Soţia indignată sau mama curioasă ?

— Nu. Rezolvă Gaston.

Răsturnă omleta pe o farfurie pe care o puse pe o tavă, iar tava pe masa de lîngă scaun, în salonaş, scoase dopul de la sticlă şi turnă vinul.

— Prin urmare noul Jean nu mai este acaparat de familie ?

— N-a fost niciodată.

— Aici greşeşti, spuse ea. Legăturile nu se rup atît de uşor. Aşteaptă pînă mîine.

„Mîine" îşi făcuse deja apariţia, iar papagalii australieni cîntau în coliviile de pe balcon ; catedrala bătea jumătatea de oră, cineva ură bună dimineaţa unui trecător de pe stradă, iar idila furată lui Jean de Gué se sfîrşi.

Cînd îmi beam cafeaua îmbrăcat şi gata de plecare, pe balconul care dădea spre canal, l-am văzut pe Gaston, credincios cuvîntului dat, în maşina de lîngă Porte de Ville. Iar clipa smulsă timpului semăna cu un vis din interiorul unui vis, căci eu nu aparţineam nici lumii Bélei, nici celei care mă aştepta. Iubita pe care o ţinusem în braţe noaptea era o umbră, iar stăpînul pe care îl pîndea Gaston era o fantomă, o născocire a imaginaţiei lui, îndrăgită doar pentru ceea ce fusese odată.

Călătoria spre St. Gilles a fost la fel de tăcută ca şi venirea, cu excepţia cîtorva cuvinte de asigurare că toţi de la castel mă credeau în camera mea.

— Am lăsat să se ştie, spuse el cu ochii aţintiţi pe drumul din faţă, că *Monsieur le Comte* nu doreşte să fie deranjat. Mi-am permis chiar libertatea să încui ambele uşi ale camerei.

Îmi întinse cheile.

— Îţi mulţumesc, Gaston, am spus.

Depăşeam şirul de copaci şi ne apropiam de vale. Dedesubt se afla satul, rîul şi podul, iar moşia, cu sclipiri argintii de la ploaia abundentă de azi-noapte, lucea în soarele dimineţii timpurii.

— Oare de cîte ori m-ai scos, Gaston, dintr-o încurcătură în care m-am vîrît de unul singur ? l-am întrebat.

Coti la stînga spre aleea cu tei care dezvăluia la capăt faţada cu obloanele încă trase de la St. Gilles.

— N-am numărat niciodată, *Monsieur*, spuse el. Consider că este datoria mea față de *Monsieur le Comte* și față de familia sa.

Nu intră cu mașina prin porți spre alee, ci înconjură zidul din jurul șanțului și astfel ajunse la garajul clădirilor aferente, pe un drum lăturalnic. Cînd am trecut pe sub arcadă și pe lîngă țarcul lui César fără să-l deranjez si m-am oprit o clipă sub cadru, am avut impresia că niciodată nu arătase castelul mai pașnic sau mai liniștit. În lumina soarelui, proaspătă și tihnită, nu părea nici fantomatic, nici auster, umbrele schimbătoare ale amurgului și nopții pieriseră o dată cu întunecimea ploii, iar zidurile, acoperișul și foișoarele erau scăldate în strălucirea care apare în primele ore ale zilei, blîndă, proaspăt spălată, consecința gingașă a zorilor. Oamenii care dormeau în interiorul lui trebuiau să poarte fără îndoială amprenta acestei străluciri, trebuiau să se întoarcă instinctiv spre lumina care se strecura printre obloane, în vreme ce visele lugubre și mîhnirile nopții se topeau, făcîndu-și sălaș în copacii încă netreziți ai pădurii pe care soarele nu-i atinsese. Aș fi dat orice ca acest spirit al zorilor să nu fie nevoit să se transforme în zi, în ciocnirea continuă de voințe, mișcare, inimi și stări sufletești înstrăinate, ci toți din castel să poată rămîne suspendați în timp, ca în clipa aceea, asemeni curtenilor din *La Belle au bois dormant* [1], ocrotiți împotriva viitorului de pavăza pînzei de păianjen.

Am traversat terasa sub ferestrele oblonite și am intrat în holul întunecos și rece. Într-un fel, chiar actul meu de pătrundere în castelul încă adormit păru să rupă vraja păcii și tăcerii care domnea acolo. Eram conștient de un sentiment de neliniște, o presimțire, ca și cum, cînd se vor deștepta, nu vor da cu ochii de ziua senină și luminoasă de afară, ci de o nenorocire în interiorul castelului, care stătea deja la pîndă, răuvoitoare, în umbra scării. M-am furișat la primul etaj, apoi de-a lungul coridorului spre camera mea, și am vîrît cheia în broască. Cînd am deschis ușa, am călcat pe o bucată de hîrtie care fusese vîrîtă pe dedesubt. Era de culoare trandafirie, într-un colț cu desenul unei rămurici cu flori, genul de hîrtie, îmi amin-

[1] Frumoasa din pădurea adormită *(fr.)*.

team eu vag, care se găsea în seturile pentru corespondență, cu plicuri adecvate, oferite copiilor de ziua lor sau de Crăciun. Pe ea era așternut un scris de copil cu litere rotunjite: „Tăticul meu, mi-ai spus că n-ai să pleci și te-am crezut. Dar n-ai venit să-mi spui noapte bună și ușa ta este încuiată. *Sainte Vierge* îmi spune că ești nefericit și că suferi pentru o greșeală săvîrșită mai de mult, așa că mă voi ruga ca toate păcatele tale să cadă asupra mea, pentru că eu sînt tînără și voinică și le pot îndura mai ușor. Somn ușor și ai încredere în Marie-Noel care te iubește mult".

Am băgat hîrtia în buzunar și m-am așezat pe scaunul de lîngă fereastra deschisă. Simțămîntul apăsării se accentuă. Se pusese în mișcare o forță care-mi scăpa de sub control. Îmi părea rău că plecasem de la castel, că mă bucurasem de cele cîteva ore de relaxare în Villars. Acolo, comunitatea începea să se agite imediat după ora cinci, zgomotele întîmplătoare ale dimineții îmi sunaseră vesele în auz ; dar aici, cînd ceasul bisericii din sat bătu de șapte, liniștea era încă netulburată și singurele vietăți erau vitele bălțate mișcîndu-se asemeni fantomelor dinapoia zidurilor fermei spre parc.

Am continuat să stau la fereastră, așteptînd ora obișnuită la care Gaston îmi aducea tava. Probabil că se făcuse aproape opt cînd am auzit pași grăbiți pe coridor, un ciocănit la ușa băii — a lui Françoise, nu a mea — pe urmă șoapte confuze, exclamații, strigăte. Apoi, la ușa mea de la baie, pe care încă n-o descuiasem se auzi o bătaie, un zgîlțîit de clanță și vocea lui Françoise, înnebunită, isterică : „Jean, Jean, dormi ?"

Am sărit din scaunul de la fereastră, am scos cheia din buzunar și am deschis ușa. Stătea în fața mea în cămașă de noapte, palidă și trasă, în spatele ei, Germaine, și mai departe, în dormitor, silueta — uscățivă și acuzatoare a lui Blanche, care mă privea fără să scoată un cuvînt. Am întins mîna s-o calmez pe Françoise.

— Liniștește-te, am spus. Nu trebuie să-mi spui nimic. *Maman*, nu-i așa ?

Privirea ei mă urmări plină de îndoială, pe urmă trecu pe deasupra umărului meu, dînd ocol camerei.

— *Maman* ? ! se miră ea. Nici vorbă ! De ce să fi pățit *Maman* ceva ? Fetița. A dispărut. Tocmai s-a dus Germaine s-o cheme și patul era nedesfăcut. Nici măcar nu și-a pus pijamaua. Dacă n-a fost la tine, înseamnă că nu e nicăieri în castel — a dispărut, a plecat.

Capitolul 19

Stăteau toți cu chipurile întoarse către mine. Îl vedeam pe Paul, pe jumătate îmbrăcat, la ușa dormitorului, în spatele lui — Renée, amîndoi treziți de gălăgie. Ca stăpîn al casei, eu purtam răspunderea : deciziile, planurile trebuiau să-mi aparțină. Françoise tremurînd, fără halat, îmi ocupă primul gînd.

— Du-te înapoi în pat, i-am spus, o s-o găsim imediat. Tu n-ai cum să ne ajuți.

Blanche o conduse înapoi în pat, pe cînd plîngea și protesta.

— Poate e în parc sau în pădure, am spus. Nu e ceva neobișnuit ca un copil să se scoale atît de devreme. Chiar trebuie să devenim toți isterici ?

— Dar n-a dormit deloc în patul ei, ți-am spus ! strigă Françoise. Germaine s-a dus s-o cheme și cămașa de noapte era neatinsă, cuvertura la locul ei, nimic deranjat.

— Patul era cum l-am lăsat ieri-seară, *Monsieur le Comte*, scînci ea. Fetița nu s-a dezbrăcat. A plecat în rochița cea mai bună și pantofii cu talpa subțire. O să răcească îngrozitor.

— Cine a văzut-o ultimul ? am întrebat. La cît s-a dus la culcare ?

— A fost cu Blanche, interveni Françoise. Tu i-ai citit, Blanche, nu ? A trimis-o la culcare cam pe la nouă și jumătate. Era agitată ; n-avea pic de astîmpăr.

M-am uitat la Blanche. Avea chipul crispat și neliniștit. Nu-mi întoarse privirea.

— Povestea e aceeași, îi spuse ea lui Françoise. Taică-său o necăjește și-i tulbură sentimentele, iar fetița e în stare să facă pe urmă orice prostie.

— Dar Marie-Noel nu l-a văzut deloc pe Jean aseară !, o întrerupse Renée. Jean a dormit la el în cameră. Greşeala pe care o facem toţi este că lăsăm copilul să apară cînd vrea şi să se amestece în treburile adulţilor. Ieri a încercat să fie centrul atenţiei toată ziua. Am observat-o în mod special. Bineînţeles că a fost surescitată.

— Mie mi s-a părut mai tăcută ca de obicei, spuse Paul, mai docilă, cel puţin seara. Nici nu-i de mirare, cînd te gîndeşti cîte s-au întîmplat ieri. Sînt convins că am ajuns de rîsul ţinutului de la Villars pînă în Le Mans. N-ai pierdut nimic, dragă, adăugă el uitîndu-se către Françoise, bine că ai stat deoparte.

Françoise, cu ochii în lacrimi, se întoarse către mine.

— Ai băut chiar atît de mult ? Ce Dumnezeu vor crede oamenii ?

Germaine, cu ochii cît cepele ne urmărea din colţul ei.

— Du-te şi spune-i lui Gaston să o caute pe moşie, m-am adresat ei. Spune-i să-l ia şi pe Joseph şi pe oricine mai e pe acolo. Eu şi *Monsieur* Paul coborîm imediat.

— Dacă vreţi să ştiţi ce cred, spuse Paul, aflaţi de la mine că fetiţa a fugit pentru că Jean s-a dat în spectacol. I-a fost ruşine. Ca şi nouă, celorlalţi.

— Lui Marie-Noel nu i-a fost ruşine, interveni Renée. Am auzit-o cum spunea tuturor că Jean este cel mai curajos om din lume şi numai ea singură ştie asta. Habar n-am ce şi-or fi închipuit oamenii despre precocitatea ei. Eu una m-am simţit prost.

— Curajos ? Ce-o fi vrut să spună ? întrebă Françoise,

— Îţi trebuie un curaj special ca să distrugi cu bună intenţie ziua celor care şi-au dat toată osteneala să fie reuşită, spuse Paul. Ciudat lucru că din vreo cincizeci de invitaţi, doar vreo douăzeci s-au mai întors la castel. Nu mă gîndesc la ocara de care m-am umplut eu personal, ci familia.

— Motivul a fost ploaia, spuse Renée. Toată lumea era udă pînă la piele.

Sfada fu întreruptă de un ciocănit la uşă ; ne-am întors cu toţii plini de speranţă şi aşteptări, dar nu era decît Charlotte ; pe chipul uscăţiv şi răutocios se aşternuse un aer de importanţă.

— Vă rog să mă scuzaţi, *Monsieur le Comte* şi dumneavoastră *Madame la Comtesse* Jean, spuse ea. Tocmai am aflat de fetiţă. Cred că eu am văzut-o ultima. Cînd am urcat aseară, din întîmplare m-am uitat pe coridor şi am zărit-o îngenuncheată în faţa uşii. Vroia să-i spună noapte bună tăticului ei. Nu v-a putut deştepta, *Monsieur le Comte.*

— Nici nu-i de mirare, spuse Paul.

— De ce n-a încercat la mine la uşă ? întrebă Françoise. Nu dormeam. Ştia prea bine că n-avea decît să bată şi aş fi răspuns.

— A fost vina mea, *Madame la Comtesse* Jean. I-am spus fetiţei să nu-l deranjeze pentru nimic în lume pe Papa, care probabil are multe probleme pe cap şi să nu vă deranjeze nici pe dumneavoastră, *Madame,* care aveţi nevoie de multă odihnă şi somn pentru băieţelul care va veni pe lume, un prieten de joacă, i-am spus, trimis din ceruri, pe care va trebui să înveţe să-l iubească şi să-l preţuiască.

Ochii mici, ca doi nasturi, mă săgetară o secundă, apoi se plecară ; privi pe ceilalţi pe rînd cu un zîmbet abia schiţat, slugarnic, pe buzele subţiri. Gîndul mi-a zburat la cămăruţa de lîngă celălalt dormitor din foişor şi mi-am dat seama că ştia de vizita mea din noaptea trecută după noul aranjament al cutiilor. Nu mă va trăda pentru că ar fi însemnat să se trădeze singură. Eram complicele ei şi mi se părea odios, dar nu-mi stătea în putere să fac nimic.

— Ei, am spus, şi pe urmă ?

— Părea cam tristă, *Monsieur le Comte.* Am fost chiar uluită. A spus: „Papa are nevoie de mine, nu de altcineva. Vrea un fiu doar ca să aducă bani în familie". Astea au fost cuvintele ei. I-am spus că nu se vorbeşte aşa şi că *Monsieur le curé* nu ar fi de acord şi nici altcineva din St. Gilles. Cînd se va naşte copilul toţi îl vom iubi, i-am spus, începînd cu Papa pînă la César, toţi l-am aşteptat de atîta timp. Pe urmă m-a însoţit pînă la uşa de serviciu şi a urcat pe scara ei, iar eu m-am dus la *Madame la Comtesse* care dormea liniştită ca un îngeraş.

De fapt, zăcea într-o stare de inconştienţă, datorită injecţiei sau poate era unul şi acelaşi lucru. Acum nici nu prea mai avea importanţă. Singurul lucru care conta

era faptul că Marie-Noel dispăruse și dispăruse pentru că eu plecasem la Villars în loc să rămîn la castel.

— Ar fi posibil, *Mademoiselle,* sugeră Charlotte, întorcîndu-se spre Blanche, ca micuța să fi fugit la biserică ? La urma urmei — ezită, privindu-mă atentă o clipă, expresia de servilism de pe chip accentuîndu-se — dacă are pe suflet ceva de care să se rușineze, s-o fi dus direct la *Monsieur la curé* să-l roage să se confeseze.

— Nu, spuse Blanche. Ar fi venit mai întîi la mine. Paul ridică din umeri.

— Cred că în primul rînd ar trebui să ne îmbrăcăm cu toții, ce ziceți ? spuse el. Blanche poate să meargă la preot, iar eu cu Jean o să căutăm pe moșie împreună cu Gaston. Adică, adăugă el, aruncîndu-mi o privire, dacă ești complet refăcut după ziua de ieri.

Fără să răspund, m-am întors și am intrat în cameră ; m-am dus la fereastră și m-am uitat în jos, spre șanț. Nu se vedeau decît ierburile încîlcite, vița și buruienile. În închipuire însă îmi stăruia imaginea unui trup micuț în rochie albastră, zăcînd fărîmat și fără viață.

Gaston veni să mă anunțe că dispăruse și cîinele. Joseph se dusese să-i ducă de mîncare și găsise cușca goală. Vestea îmi dădu un sentiment ciudat de ușurare. Dacă Marie-Noel îl luase pe César cu ea, cîinele o va păzi cel puțin împotriva pericolelor acestei lumi. În plus, un copil care ar fi urmărit să se distrugă n-ar fi luat cu el un cîine.

Odată ieșiți din castel, Paul și cu mine, împreună cu ceilalți oameni, ne-am împărțit terenul de cercetat, iar porțiunea care mi-a revenit mie m-a dus spre scena de vînătoare de ieri. Pădurea mustea de la ploaia din timpul zilei și nopții, frunzele căzute de sub picioare semănau cu niște zdrențe înmuiate și putrezite. Dar ziua însorită care străbătea prin coroanele arborilor dădea contur vîrfurilor copacilor, deși cu o zi în urmă fuseseră vagi și nedefinite. În dimineața aceea nu era pic de ceață, ploaia nu mai răpăia pe ramurile inerte, plecate umil, șiroind la pămînt ; numai lumina limpede și intensă a soarelui argintea tufișurile acolo unde picurii de ploaie, lucind ca

ochiurile de apă, licăreau pentru o clipă în căuşele vreunei frunze pînă ca ea să cadă, înmuiată şi să se facă una cu pămîntul.

Băteam aleile lungi, urcam movilele pădurii întunecoase, conştient fiind că nu aveam să găsesc nimic — nici pe micuţa Artemis cu ogarul, nici vreo copilă adormită la poalele unui copac. Nu făceam decît să execut un exerciţiu pe care mi-l impusesem pentru că nu aveam unde să o caut în altă parte, iar strigătele şi chemările celorlalţi, în vecinătatea terenurilor castelului, nu ajungeau pînă la mine să mă tulbure cu tonurile lor zadarnice şi chinuitoare. N-avea rost să strigăm, la fel cum n-avea nici un rost să împungem căpiţele cu furca, aşa cum îl zăream pe Joseph procedînd cu toată seriozitatea. Dacă fetiţa ar fi dorit să fie găsită, urma să fie găsită nu acolo, sau aici, ci pîndind, tăcuţi, lîngă altarul ei simbolic.

Cînd, în cele din urmă am ieşit din pădure, pe cîmp, am observat că străbătusem un semicerc, iar strălucirea dimineţii scosese la iveală ceea ce ascunsese ceaţa de ieri ; la cîteva haturi depărtare, pe jumătate ascunse de un gard care înconjura terenul, se aflau şoproanele turnătoriei ; coşul semăna cu un creion înălţat spre cer. M-am strecurat pe sub sîrma care înconjura pădurea, am traversat cîmpul, am trecut pe lîngă calul alb care păştea iarba de lîngă gard şi deschizînd o portiţă pe care se încîlceau măcieşul şi urzicile, am ajuns din nou în livada de meri din spatele casei stăpînului. Ferestrele, îndreptate spre apus, erau goale şi înceţoşate, dar grădina, crescută în voie, lucea la fel ca picurii de la ploaie din pădure ; peste răzoare se aşternuse o reţea fină de rouă, o plasă pentru merele roşii căzute, în vreme ce pămîntul scotea aburi de la căldura pe care soarele o sugea din el. Casa dormea, dar nu era tristă. Viţa căţărătoare proteja ferestrele şi zidurile, iar grădina şi livada năpădite de verdeaţă, revărsîndu-şi fructele şi legumele care nu urmau să fie culese vreodată, semănau cu un ecou şi o promisiune a unui trecut ce încă nu se săvîrşise — un trecut care se contopise deodată cu prezentul, din cauza unei ferestre întredeschise lîngă uşa cojită, o fereastră care cu trei zile în urmă, cînd mai fusesem aici, era închisă ermetic, înţepenită de anii scurşi.

Cum priveam, la geam, apăru cineva ; rămase acolo cu ochii la mine, iar eu am traversat terenul ud printre merele căzute. Cînd am ajuns la fereastră, am recunoscut-o pe Julie ; ținea degetul la buze, cerînd să nu fac gălăgie.

— Ați venit repede, șopti ea. V-am trimis vorbă la castel doar cu zece minute în urmă. La telefon n-a răspuns nimeni.

Nu înțelegeam nimic. Și totuși mă încerca teama. Ochii căprui, de obicei atît de calzi și plini de viață, erau tulburați. Intuiția pe care o dobîndisem să nu-mi pierd încrederea se transformă în temere.

— N-am primit nici un mesaj, am răspuns. Am venit complet întîmplător.

Am intrat în cameră pe fereastră. Era aceeași pe care o vizitasem mai înainte, cea cu mobila adunată la un loc, fostul salon al stăpînului casei. Ferestrele dădeau în două direcții — una, unde stătuse Julie, spre livadă și grădină, cealaltă spre fîntînă. O rază de soare căzu pe copilul adormit și palid sub un morman de pături și pe cîinele cu botul pe labe, întins la picioarele lui. Scena era identică cu cea pe care mi-o imaginasem, totuși, în mod ciudat, și mai vie. Apa iazului nu șiroia de pe nici un trup zdrobit sau chircit, dar impresia lăsată era de singurătate, un punct izolat.

— Unul dintre lucrători a găsit-o, datorită lui César, spuse Julie. Cîinele stătea de pază lîngă fîntînă. Probabil că a coborît pe scară și a rămas acolo, jos, toată noaptea, printre cioburi și sfărîmături. Dormea cînd a scos-o la suprafață și nu s-a deșteptat nici cînd a adus-o în casă și a trimis după mine.

Dormea deci. O crezusem moartă. M-am întors către Julie, dar chipul ridat era nedumerit și plin de înfiorare, nicidecum îndurerat. Mă luă de mînă și-mi spuse tot în șoaptă :

— *Madame la Comtesse* umbla în somn pe vremuri. Se poate s-o fi moștenit, *Monsieur* Jean. Fără îndoială că a avut ceva pe suflet.

Am căutat în buzunar bucata de hîrtie. Îi aparținea lui Jean de Gué, dar și mie. Tot a mea era și imaginea chipului femeii drogate de pe pernă. Mama lui Jean de Gué

îmi zîmbise cînd îi alinasem durerea, dar știam că mă limitasem la ceea ce ar fi făcut și el ; în schimb, cu fetița lui forțasem nota.

Obrazul micuț, pe pătura închisă la culoare, părea cioplit în piatră, un cap de înger, îndepărtat, intangibil, pierdut undeva într-o sihăstrie înghețată.

— Mititica de ea, spuse Julie, întotdeauna la vîrsta asta le intră idei în cap. Mie uneia îmi intrase povestea cu un băiat din sat. Îl urmăream peste tot. Soră-mea a făcut o pasiune pentru învățător. A dumneavoastră e religioasă, la fel ca *Mademoiselle* Blanche. Dar o să-i treacă.

Mîngîie pătura cu mîna ei arsă de soare și puternică, zbîrcită ca și chipul, cu unghiile negre de la pămînt. Scrisoarea din buzunar, care mi se păruse neprețuită, cheia enigmei, deveni dintr-o dată un petec de hîrtie fără valoare. Mi l-am imaginat uitat într-un sertar, descoperit într-o bună zi de o femeie care semăna cu Blanche și care înainte de a-l arunca la coș, l-ar fi privit, încreținд din sprîncene — cînd oare îl scrisese și de ce nu era în stare să-și mai amintească nimic din durerea și suferința pe care le luase cu ea în drum spre fîntînă ?

— Știți cum e, spuse Julie. Într-o casă plină de femei ca a dumneavoastră, a sosit ceasul s-o pregătească cineva pentru ce o așteaptă. Crește ca din apă. La vîrsta asta sînt ca mlădițele ; odată se înalță. Ernest, care locuiește lîngă mine, el a găsit-o și a adus-o aici — are trei fete. Primul lucru care m-a întrebat a fost cîți ani are. I-am spus că n-a împlinit încă unsprezece. N-are importanță, cică. A mai mică a lui avea zece cînd s-a făcut domnișoară. Înțelegeți, *Monsieur* Jean, cînd un copil devine adult și nu știe nimic poate fi înspăimîntător. Și nici nu m-aș mira să se întîmple curînd.

Ce n-aș fi dat să am și eu bunul simț al lui Julie, gingășia și înțelegerea ei. Ba chiar cunoștințele lui Ernest care locuia alături și avea trei fete. Cursurile despre Jeanne d'Arc nu te pregăteau pentru rolul de *père de famille,* iar eu nici măcar nu eram *père de famille,* ci o persoană care interpreta un rol într-o mascaradă.

— Nu știu ce să-i spun. Nu știu ce să fac.

Julie mă privi cu milă.

— Pentru noi, lucrurile astea sînt întotdeauna simple, spuse ea, dar pentru dumneavoastră, cei de la castel, viaţa este plină de complicaţii. Uneori chiar mă întreb cum de mai trăiţi. Nimic nu este firesc.

Fetiţa se mişcă în somn, dar nu se trezi. Păturile aspre şi ţepoase o hîrşîiseră pe bărbie. Ce simplu ar fi fost dacă ar fi putut rămîne acolo, suspendată în timp, fără iureşul anilor ce aveau să vină. Pentru Julie, era o mlădiţă care-şi căuta căldura soarelui ; pentru mine, o parte pierdută din propria-mi identitate. În întuneric, cele două se contopeau într-un singur punct dureros.

— Ciudat, i-am spus lui Julie. Cînd mi-au spus la castel că a dispărut, am fost convins că s-a înecat.

— Să se înece ? spuse ea, nedumerită. N-are unde să se înece.

Tăcu şi privi peste umărul meu spre fereastră.

— Ştiţi că de cincisprezece ani nu mai este apă în fîntînă.

Se întoarse şi-mi întîlni privirea, iar eu, simţind brusc că îmi este imposibil să mai ascund adevărul, am rostit :

— Habar n-am avut. Nu ştiu nimic. Sînt un străin.

Era imposibil să nu priceapă. Nu puteam să-mi bat joc de cinstea ei, trebuia să mă cunoască aşa cum eram, un intrus şi un mincinos.

— *Monsieur le Comte* a fost întotdeauna un străin la fabrică. Asta e necazul, nu ? V-aţi neglijat moştenirea şi familia şi aţi permis altcuiva să vă ia locul şi să vă preia responsabilităţile.

Mă bătu pe umăr şi mi-am dat seama că ea se referea la trecut, iar eu la prezent. Eram doi oameni aparţinînd unor lumi diferite.

— Spune-mi, cum ar trebui să trăiesc ? Tu eşti practică şi înţeleaptă.

Ochii i se încreţiră într-un zîmbet.

— N-aţi vrut să mă ascultaţi, *Monsieur* Jean. Niciodată n-aţi vrut, nici cînd vă puneam pe genunchi şi vă dădeam o pălmuţă la fund. Întotdeauna aţi luat singur hotărîrile. Şi dacă acum viaţa nu vi se mai pare frumoasă este pentru că aţi căutat în ea numai ce era palpitant, amuzant, nou — niciodată ceea ce e trainic, ce rezistă. Am dreptate? Eraţi prea semeţ. Iar acum aveţi aproape patru-

zeci de ani și e prea tîrziu să vă mai schimbați. Nu-l mai puteți readuce pe sărmanul *Monsieur Duval*, a cărui singură vină a fost că a încercat să păstreze fabrica cîtă vreme dumneavoastră lipseați, lucru pentru care dumneavoastră și micul dumneavoastră grup de patrioți l-ați numit colaboraționist, l-ați împușcat și l-ați lăsat să moară în fîntînă.

Mă privi cu milă, ca și mai înainte ; mi-am dat seama că vorbele ei nici nu acuzau nici nu condamnau. Știa, știa și familia ei, știa tot ținutul că Jean de Gué îl ucisese pe Maurice Duval. Numai eu, substitutul lui, avusesem dubii.

— Julie, am spus, unde erai în noaptea cînd a fost împușcat ?

— În căsuța de lîngă poartă. N-am văzut nimic, dar am auzit totul. Nu m-a privit nici atunci cum nu mă privește nici acum. Totul s-a încheiat, a trecut ; e vorba de conștiința dumneavoastră, nu de a mea.

Încă își mai ținea mîna pe umărul meu cînd am auzit un camion intrînd prin porți.

— Julie, am repetat, ai ținut la Maurice Duval ?

— Toți îl îndrăgeam. Era ceva firesc. Avea toate calitățile pe care nu le aveți dumneavoastră. De aceea *Monsieur le Comte*, tatăl dumneavoastră, l-a pus director la fabrică. Îmi pare rău, *Monsieur* Jean, dar ăsta e adevărul. A, deci au transmis mesajul, spuse ea. A venit cineva de la castel. Poate puteți duce copilul în brațe pînă la mașină și pe urmă în pat la el și nici n-o să afle că a venit pînă la fabrică în somn.

— N-a umblat în somn, Julie, i-am spus eu. A venit de bună voie. A vrut să coboare singură în fîntînă. Tot ceea ce mi-ai spus pînă acum dovedește acest lucru.

Minciuna pe care i-o spusesem lui Marie-Noel despre mîna arsă, purtarea mea la vînătoare, fofilarea din noaptea trecută — toate se combinaseră și o făcuseră să creadă că tatăl ei este vinovat. Ispășise pentru fapta lui în felul ei, jucînd rolul de victimă. Numai așa putea să-i obțină iertarea. Am căutat din nou în buzunar scrisoarea și am recitit-o. Nici nu era un petec de hîrtie la urma urmelor ; era un testament de credință.

Cineva intră în casă prin birou. Se auziră pași prin bucătărie și holișor, apropiindu-se de cameră. Julie se duse la ușă, cu degetul dus la buze.

— Liniște, șopti ea. Fetița doarme.

Am crezut că era Gaston, sau Paul. Nu era nici unul, nici celălalt. Era Blanche.

— *Mademoiselle ? !* exclamă Julie, și mirarea din voce, uluirea, privirea rapidă către mine și mobila adunată lîngă pereți trădară o emoție bruscă și neașteptată.

— Nu trebuia să veniți, *Mademoiselle,* spuse ea. L-am rugat pe Ernest să vă transmită că micuța e în afară de orice pericol. Am fost cu ochii mereu pe ea, iar *Monsieur le Comte* a sosit cu vreo zece minute în urmă.

Blanche nu spuse nimic. Se duse direct la Marie-Noel, îngenunche lîngă ea și dădu ușor la o parte pătura ; am văzut că fetița avea peste rochița albastră o haină, iar în picioare ciorapi groși și niște pantofi pe care nu îi purtase cu o seară înainte. Hainele erau mînjite de var și praf, rupte ici-colo ; era ușor să-ți dai seama de drumul străbătut azi-noapte ; dezlegase cîinele, mersese prin ploaie ; la un moment dat zărîse clădirea turnătoriei profilată pe cer, groapa întunecoasă a fîntînii goale, pe urmă, pas cu pas, ținîndu-se de scară, coborîse încet, haina i se șterse de pereții acoperiți cu var și mușchi ; jos, printre cioburi și sfărîmături, petecul rotund al nopții pogorîse asupra ei.

Blanche, încă în genunchi la capul ei, se întoarse spre Julie.

— Unde ai găsit-o ? întrebă cu o voce atît de stinsă, încît abia am putut să deslușesc cuvintele.

Pentru prima oară, Julie păru stingherită, dezorientată, și-mi aruncă o privire întrebătoare ca și cum nu știa ce să răspundă.

— Ernest a găsit-o, *Mademoiselle,* spuse ea, aici, în casă. Nu v-a spus ?

— Mi-a spus că în șopron, dar noaptea șoproanele sînt încuiate. A stat culcată printre cioburi și var.

În casă sau în șopron, tot minciună era. De ce o mințeau pe Blanche și Ernest și Julie ? Pe mine Julie nu mă mințise. Blanche n-o slăbea din ochi pe Julie, iar Julie, care fusese directă și sinceră, se transformă brusc într-o femeie răvășită, pierdută, începu să bîiguie dintr-o dată despre faptul că înțelesese greșit de la Ernest, că nu ascultase cum trebuie și că fusese în spatele casei ca să

vadă de pui cînd venise să-i spună că o găsise pe fetiţă adormită în casa stăpînului.

— Are buzunarele pline de cioburi, spuse Blanche. Ştiai ?

Julie n-a răspuns. Mă privi din nou ca şi cum îmi cerea ajutorul, iar Blanche, căutînd în buzunarele hăinuţei copilului, scoase la iveală o mînă de obiecte minuscule, o cană cît o unghie, o vază, o sticluţă — toate nişte nimicuri impecabile, printre care şi o replică a castelului St. Gilles, la scară redusă însă perfectă, cu două foişoare sfărîmate.

— Dinainte de război nu s-au mai făcut lucruri de-astea, spuse Blanche. Ştiu bine pentru că am ajutat şi eu la schiţe.

Pentru prima oară, se uită prin cameră, desprinzîndu-şi ochii de pe fetiţă; privi mesele, scaunele, rafturile şi cuferele — toate depozitate, neatinse şi nefolosite. Şi deodată, într-o scînteie de înţelegere, mi-am dat seama că se uita la ceva care făcuse parte din viaţa ei. Camera aceasta goală îi era familiară, la fel ca şi dormitorul rece şi dezolant de la castel, dar plină de viaţă, veselă, nu moartă, ca acum. Salonul acesta prăfuit al casei stăpînului urma să fie un loc aflat în posesiunea a doi oameni care s-au iubit profund, amîndoi credincioşi trecutului şi tradiţiei, amîndoi cu ochii îndreptaţi spre un viitor care, atunci cînd războiul se va fi terminat, putea să se dovedească sigur şi stabil. Ceva însă se petrecuse ; tristeţea îşi croise drum pînă aici. Creaţia se oprise ; crucea în faţa căreia îngenunchea în dormitorul ei nu era a Mîntuitorului, ci propria speranţă crucificată.

Am scos scrisoarea din buzunar, într-un impuls de moment, şi i-am întins-o. Pe măsură ce o citea, mişcîndu-şi buzele, urmărind cuvintele, mi-am dat seama că ceea ce se petrecuse cu aproape cincisprezece ani în urmă într-o noapte întunecoasă nu fusese ceva întîmplător, ci planificat, săvîrşit cu bună-ştiinţă de un om fără inimă sau sentiment şi care probabil văzuse în celălalt o persoană superioară, un om care avea toate calităţile ce îi lipseau lui, după cum spusese Julie cu cîteva clipe înainte.

— Micuţa are sînge pe mîini, remarcă deodată Julie. N-am observat cînd am acoperit-o cu păturile.

Blanche îmi întinse scrisoarea fără să rostească un cuvînt și amîndoi am îngenuncheat lîngă copil. Blanche luă pumnii micuți, încleștați și-i deschise, întîi o mînă, pe urmă cealaltă. În căușul fiecărei palme era crestătura roșie a unei tăieturi recente, care nu mai sîngera, deși era încă crudă. Mîinile erau curate — nici urmă de praf sau cioburi. N-am spus nimic ; tăcu și Blanche. Pe urmă își ridică încet ochii.

— Julie, spuse ea, vreau să-i spui lui Jacques să telefoneze lui *Monsieur le curé* și să-l roage să vină aici imediat. Pe urmă caută în cartea de telefon numărul mănăstirii Sacré-Coeur la Lauray, și află dacă Maica Superioară de acolo poate să vorbească cu *Mademoiselle* de Gué.

Julie privi uimită de la Blanche la mine.

— Nu, am spus. Nu...

Insistența din glasul meu îl stîrni pe César. Se ridică și rămase așa, gata să apere fetița.

— Ai înnebunit ? m-am adresat lui Blanche. Nu-ți dai seama că a făcut-o special, că a făcut-o pentru mine pentru că mi-am ars mîna în foc ?

— Julie, spuse Blanche, fă ce ți-am spus.

M-am dus la ușă și m-am așezat cu spatele în ea. Julie, tulburată, se uita cînd la Blanche, cînd la mine.

— Nu e nevoie să vină *Monsieur le curé*, spuse ea. Copila n-a pățit nimic. S-a tăiat doar cu cioburile. E plin de cioburi pe fundul fîntînii.

Julie își dădu seama prea tîrziu de greșeala comisă. Vorbele fuseseră rostite.

— Păi, da, *Mademoiselle*, încuviință ea. Și ce dacă a coborît în fîntînă și a rămas acolo, în văgăuna aia toată noaptea ? De cincisprezece ani a secat. Și ce dacă s-a dus la *verrerie*, trează sau umblînd în somn, de dragul amîndurora sau al ei, biata micuță, pentru că are prea multă imaginație ? Are vreo importanță pentru ceea ce a fost și s-a terminat ? De ce nu are nimeni de la castel grijă de ea așa cum trebuie și n-o iubește pentru ea ca om ? Nu stigmatul de pe mînuțe trebuie să-l căutați ci tocmai ce se va întîmpla nu peste multă vreme.

Blanche se făcu albă ca varul. Emoţia, stăpînită atîta timp, îşi căuta o cale.

— Cum îndrăzneşti să afurisești, cum îţi permiţi ? strigă ea, aprinsă. Am vegheat-o de cînd s-a născut. Am iubit-o, am învăţat-o şi am crescut-o ca şi cum ar fi fost a mea, pentru că maică-sa e o proastă iar taică-său un diavol. N-am s-o las să sufere în lumea asta cum am suferit eu. A fost făcută pentru o altă lume şi altfel de viaţă. Semnele de pe mîinile ei sînt dovada. Dumnezeu însuşi ni se adresează prin ea.

Gingăşia, ca şi patosul se stinseseră. Blanche care intrase în casa stăpînului atît de plină de amintiri, în căutarea fetiţei pierdute, era acum o altă femeie, fanatică, înăcrită, căutîndu-şi o victimă în cea pe care dorea s-o salveze.

— Atotputernicul nu se arată astfel, *Mademoiselle,* spuse Julie. Dacă doreşte să cheme copilul la sine, o s-o facă atunci cum va socoti şi nu pentru că *Monsieur le Comte* l-a ucis pe omul pe care l-aţi iubit. Micuţa va suferi în această lume numai din cauza celor ce-i faceţi ; da, dumneavoastră şi tatăl ei şi bunica ei şi toată lumea de la castel. Sînteţi toţi trecuţi, uzaţi, buni de nimic, toată şleahta de acolo. Au dreptate cei care spun că a sosit vremea pentru o nouă revoluţie în ţara asta, măcar să ne scuturăm de ura şi invidia pe care v-aţi străduit s-o împrăştiaţi în jur. Şi acum, priviţi... aţi trezit-o, răul e săvîrşit.

Vocea ridicată a lui Julie îl făcuse pe César să latre, iar lătrăturile speriaseră fetiţa. Marie-Noel, cu ochii plini de curiozitate, vii, se uita fix spre noi de sub mormanul de pături. Se ridică în capul oaselor, brusc trează şi ne privi pe fiecare, pe rînd.

— Am avut un vis oribil, spuse ea.

Blanche se aplecă imediat asupra ei, înconjurînd-o cu braţele ca şi cum o ocrotea.

— Totul e în ordine, *ma chérie* [1], spuse ea. Eşti în siguranţă, eşti cu mine. Am să te duc acolo unde te vor înţelege şi vor avea grijă de tine. Niciodată n-o să mai treci prin spaima şi groaza din fîntînă.

[1] Draga mea *(fr.)*.

Marie-Noel o privi liniştită.

— N-a fost groaznic şi nici nu mi-a fost frică, răspunse ea. Germaine spunea că fîntîna e bîntuită de stafii, dar eu n-am văzut nici una. Fabrica este un loc binecuvîntat. Castelul este plin de fantome.

César, liniştit că-i aude glasul, se aşează din nou la picioarele ei. Marie-Noel îl mîngîie pe cap.

— Îi e foame, ca şi mie. Nu putem să mergem la *Madame* Yves acasă şi să mîncăm nişte pîine ?

Telefonul prinse să sune din biroul de la celălalt capăt al casei. Ţîrîitul brusc ne aduse la realitate. Julie se îndreptă automat spre uşă. Eu o deschisei, iar Blanche se ridică încet în picioare. Confruntaţi cu prezentul viu, toţi trei acţionasem instinctiv.

— Sper că ăsta nu e începutul, spuse fetiţa.

— Ce început ? am întrebat.

— Începutul visului meu oribil.

Dădu la o parte păturile, se ridică în picioare, se şterse de praf pe hăinuţă şi-şi puse mîna într-a mea.

— *Sainte Vierge* este neliniştită pentru noi toţi, spuse ea. Mi-a spus că *Gran'mie* a vrut ca *Maman* să moară. În vis şi eu am dorit acelaşi lucru. Şi tu. Toţi eram vinovaţi. A fost un lucru rău. Nu poţi să faci nimic ca să-l împiedici ?

Probabil că Jacques intrase în birou, căci telefonul tăcuse, iar prin uşa deschisă, prin camerele goale de dincolo, răzbătea vocea lui joasă. Julie trecu pe lîngă mine fără să rostească un cuvînt, se duse în bucătărie, iar o clipă după ce nu se mai auzi vocea lui Jacques sosiră pînă la noi şoaptele unei discuţii între ei ; pe urmă Julie reapăru în uşa bucătăriei. Rămase nemişcată, apoi îmi făcu un semn cu mîna. Am plecat de lîngă Marie-Noel şi m-am dus spre ea.

— Charlotte întreba de *Monsieur* Paul, spuse ea. I-am spus că sînteţi aici cu *Mademoiselle* Blanche. A zis să vă întoarceţi imediat amîndoi la castel. A avut loc un accident. A spus să n-o aduceţi pe fetiţă...

De data asta intuiţia fusese corectă. Julie îşi plecă ochii. M-am uitat peste umăr, spre cameră. Marie-Noel îngenunchease ; scotea jucărioarele de sticlă din buzunar

şi le aranja în şir pe dușumeaua prăfuțiă. Cînd puse jos castelul cu foișorul spart, își observă mîinile, și ridicînd privirea, strigă către Blanche :

— Probabil că m-am tăiat, spuse ea. Nu mai îmi aduc aminte cum. O să-mi treacă fără să-mi lase urme sau trebuie să mă bandajezi și pe mine ca pe Papa ?

Capitolul 20

Apelul care ar fi trebuit să-i unească pe frate și sorfă ne îndepărtă și mai mult. Blanche nu-mi adresă un cuvînt, și nici eu, cînd muncitorul pe nume Ernest ne duse înapoi cu camionul ; răul care ne înconjura pe amîndoi era ca un nor de nestrăpuns.

Castelul era pustiu. Toată lumea plecase în căutarea fetiței. Rămăsese numai Charlotte, care bîiguia ceva, isterică ; mai erau femeia care mulgea vacile și bucătăreasa, pe care o vedeam pentru prima oară, dar care știam că e soția lui Gaston. Cînd am intrat în curtea castelului, ieși din bucătărie cu ochii speriați, părul dezlînat atîrnîndu-i în lațe. Mi se adresă :

— Au adus ambulanța din Villars. N-am știut unde să telefonez.

Abia atunci mi-am dat seama că Ernest, pe care Julie îl trimisese la St. Gilles cu camionul pentru că nu putea să capete nici un răspuns la telefon, o întîlnise pe Blanche care ieșea de la biserică, iar ea venise direct la turnătorie împreună cu el, fără să mai treacă pe la castel.

Pierdusem orice noțiune a timpului. Nu-mi dădeam seama cît mă plimbasem prin pădure. Ziua, distrusă din prima clipă cînd Françoise îmi bătuse disperată la ușă să-mi spună că dispăruse fetița, fusese lipsită de minute sau ore ; iar acum, privind în sus, la fereastra căscată a dormitorului și jos, la iarba șanțului, culcată la pămînt, putea fi foarte bine miezul zilei sau după-amiază. Marie-Noel, sub pături, aparținea unei etape trecute, terminate. Nimic nu mai era sigur decît acea nenorocire, bruscă și neașteptată, care se abătuse asupra castelului lipsit de oameni.

Degetul strîmb al femeii care mulgea vacile era îndreptat spre petecul de iarbă ; se întoarse mai întîi spre mine, apoi spre Blanche, repetînd cu o voce ascuțită, și neinteligibilă singurele cuvinte pe care reușeam să le deslușesc : „Am văzut-o căzînd... Am văzut-o căzînd...". Degetul întins, ochii ridicați în sus, gestul brusc al mîinii care mima căderea trupului erau îngrozitoare și extrem de vii, o scenă interpretată de o vrăjitoare, iar Charlotte, trăgînd de mîneca lui Blanche și bolborosind : „Mai respira încă, *Mademoiselle,* i-am pus o oglindă la buze", deveni partenerul ei de joc în acel spectacol terifiant.

Cursa demențială se porni din nou. Pe alee, printre porți, pe șosea, spre drumul ce ducea la Villars, pe urma ambulanței care ne precedase probabil cu nu mai mult de douăzeci și cinci de minute. Și totuși, în ciuda presimțirii care se transformase acum în realitate, Ernest, la volanul camionului, era singura legătură dintre noi.

— Eram în biserică, spuse Blanche. Eram în biserică și mă rugam cînd s-a întîmplat.

— N-am văzut nici o ambulanță, *Mademoiselle,* spuse Ernest. Probabil că ați ieșit din biserică și v-ați întîlnit cu camionul pînă să vină ambulanța.

Și cîteva minute mai tîrziu, așa cum se întîmplă întotdeauna după o nenorocire, urmă recapitularea deznădăjduită a evenimentelor ca să se afle cum ar fi putut fi evitată tragedia.

— Nu era nevoie să iasă toată lumea în căutarea fetiței. Trebuiau să rămînă cîțiva. Dacă ar fi rămas măcar unul dintre noi, nu s-ar fi întîmplat nimic.

Și în fine :

— S-ar putea ca spitalul din Villars să nu fie pregătit pentru cazuri de urgență. Ar fi trebuit s-o ducă în Le Mans.

La dreapta, la stînga, la dreapta, pe urmă drept înainte — drumul care ducea la Villars făcea parte atît de mult acum din viața mea, încît aveam sentimentul că-i cunosc cele mai mici cotituri sau curbe. Uite colțul unde derapase ieri Gaston. Colo era bălțoaca cu reflexe aurii în zori. Niște oameni lucrau la un drum lateral, mașinile erau parcate una în spatele celeilalte, iar clădirea spitalului, pe care n-o observasem cînd mă plimbasem cu

Marie-Noel prin piață, mi se părea acum uriașă, amenințătoare și hidoasă din cauza propriilor mele temeri. Blanche intră prima și tot ea vorbi repede cu un bărbat tînăr, îmbrăcat în alb, care era pe coridor. Mă împinse în sala de așteptare, impersonală și golașă, în vreme ce ea dispăru în urma lui, printr-o altă ușă. Se întoarse împreună cu o soră calmă, impasibilă, deprinsă ca toate colegele din universul ei să întîmpine emoția, folosind un limbaj universal ; semăna cu un citat oarecare extras dintr-o carte de expresii aparținînd oricărei țări.

— Nu mă pot pronunța cît de grav este. Doctorul o examinează în clipa asta, mi se adresă în timp ce ne conduse într-o altă sală de așteptare mai mică, izolată.

Blanche nu se așeză, cu toate că sora îi trase un scaun. Se duse la fereastră și rămase acolo în picioare, cu spatele la mine. Cred că se ruga. Avea capul plecat, mîinile împreunate în față. Am rămas cu ochii ațintiți pe harta regiunii, atîrnată pe perete și am văzut că Villars se afla la douăzeci de kilometri de Mortagne, iar de la Mortagne un drum lateral ducea direct la mănăstirea de la Grande-Trappe. Pe birou se afla un calendar. Cu o săptămînă în urmă mă aflam în drum spre Le Mans... Acum o săptămînă... Tot ceea ce spusesem, tot ceea ce făcusem adusese familia mai aproape de nenorocire și suferință. Eu purtam răspunderea, eu eram vinovatul. Jean de Gué, rîzînd în fața oglinzii din camera de hotel, mă lăsase să-i rezolv problemele după bunul meu plac. Fiecare pas pe care-l făcusem în ultimele zile mi se părea acum, privind în urmă, că declanșase suferință și rău. Prostia, neștiința aduseseră această clipă care se scurgea acum.

— *Monsieur le Comte ?*

Bărbatul care-și făcu apariția, solid, viguros, era în stare să confere încredere unei rude în așteptare, dar eu văzusem prea multe chipuri de doctori în război ca să nu-mi dau seama de sfîrșit.

— Sînt doctorul Moutier. Vreau să vă spun că tot ceea ce s-a putut face s-a făcut. Leziunile sînt mari și aș greși dacă mi-aș exprima speranța. Contesa este, bineînțeles, fără cunoștință. Înțeleg că nici unul dintre dumneavoastră nu a fost de față cînd s-a petrecut accidentul.

Din nou Blanche își asumă rolul de purtător de cuvînt și repetă istoria inutilă.

— Ferestrele sînt mari, spuse Blanche. Nu s-a simțit bine. Probabil că s-a dus la geam slăbită, l-a deschis larg și s-a aplecat în afară...

Nu-și termină propoziția. Comentariul scurt al doctorului „Firesc, firesc", era mecanic. Apoi adăugă :

— Contesa era îmbrăcată. Nu era în cămașă de noapte. Poate avea de gînd să iasă și dumneaei în căutarea fetiței ?

M-am uitat la Blanche, dar privirea ei era fixată pe doctor.

— Cînd am plecat de la castel nu era îmbrăcată. A rămas în pat. Nici unul dintre noi nu și-a închipui că se va da jos din pat.

— *Mademoiselle,* întotdeauna neprevăzutul dă naștere la accidente. Vă rog să mă scuzați.

Se întoarse spre sora care era lîngă ușă. Discuția pe ton scăzut, rapidă, nu ajungea pînă la noi, dar mi s-a părut că prind cuvintele „transfuzie" și „Le Mans", iar după chipul lui Blanche mi-am dat seama că și ea auzise.

— O să-i facă o transfuzie, spuse ea. L-am auzit spunînd că trimit sîngele de la Le Mans.

Se uită spre ușă, iar eu mă întrebam dacă era conștientă de faptul că acestea fuseseră primele cuvinte adresate fratelui după cincisprezece ani. Soseau cu întîrziere. Nu mai foloseau la nimic. Fratele nu era de față să le audă.

Doctorul veni din nou la noi.

— Mă scuzați, *Monsieur,* și dumneavoastră, *Mademoiselle.* Vă rog să așteptați aici — e un loc mai retras. Vă anunț imediat ce am vești sigure.

Blanche se agăță de mîneca lui.

— Iertați-mă, domnule doctor. Din întîmplare am auzit cîteva cuvinte cînd vorbeați cu sora. Ați trimis după sînge în Le Mans ?

— Da, *Mademoiselle.*

— N-am putea să economisim timp dacă fratele meu ar dona sînge ? Și el și fratele meu Paul au grupa zero care, după cîte știu, poate fi donată fără nici un pericol.

O clipă doctorul ezită, uitîndu-se la mine. Îngrozit de ceea ce ar putea să se întîmple, o înrăutățire inevitabilă a dezastrului, am spus grăbit :

— Nu sînt grupa zero. Jur pe dumnezeu că aș fi vrut să fiu.

Blanche mă privi uluită.

— Nu-i adevărat. Amîndoi sînteți donatori universali — și tu și Paul. Mi-aduc aminte că mi-a spus Paul doar cu cîteva luni în urmă.

Am scuturat din cap.

— Nu, am strigat, te înșeli. Poate Paul, nu eu. Eu am grupa A. N-aș fi de nici un ajutor.

Doctorul făcu un gest.

— Vă rog să nu vă mai chinuți, spuse el. Este de preferat să folosim direct sîngele de la laborator. N-o să întîrzie mult. Tot ceea ce este necesar se află în drum spre Villars de la Le Mans.

Se opri, uitîndu-se curios de la mine la Blanche și ieși din cameră.

Cîteva clipe, Blanche nu rosti nici un cuvînt. Pe urmă, ciudat și îngrozitor, după cum mi s-a părut, expresia ei de îngrijorare și spaimă se schimbă.

„Știe", m-am gîndit, „și-a dat seama pînă la urmă. M-am dat de gol."

Dar mă înșelam. Rar, ca și cum nu-și putea crede propriilor cuvinte, rosti :

— Nu vrei s-o salvezi. Speri că va muri.

Am rămas cu privirea holbată, plină de spaimă, ațintită pe ea. Pe urmă, îmi întoarse spatele. Se duse din nou la fereastră. N-aveam ce să spun și nici ce să fac.

Am continuat să așteptăm. Uneori se auzeau voci pe coridor, alteori sunet de pași. În cameră nu intră nimeni. Clopotul catedralei bătu de amiază. M-am uitat din nou la hartă și am văzut că de la Le Mans la Villars erau 44 de kilometri. Distanța putea fi parcursă în 40 de minute. Oare cele 40 de minute puteau să însemne diferența între viață și moarte ? N-aveam nici cea mai vagă idee ; nu posedam cunoștințele medicale ; tot ceea ce știam era că Jean de Gué și cu mine aveam altă grupă sanguină, că ne deosebea singurul lucru care avea acum importanță. El ar

fi putut să-şi salveze soţia, eu nu. Aveam totul în comun, vocea, totul, cu excepţia acestui amănunt. Descoperirea mi se păru simbolică pentru tot ceea ce se întîmplase rău. El reprezenta realitatea umană, eu doar o umbră. Nu puteam să înlocuiesc omul viu.

Stăteam şi mă uitam la hartă, urmărind *route nationale* ; mi se părea o distanţă infimă între două puncte, şi totuşi fiecare curbă însemna o reducere de viteză. Se putea foarte bine să survină orice, muncitorii de pe şosea, o blocare de trafic, o ciocnire neaşteptată. Nici nu aveam cum să ştiu cînd ar fi sosit maşina sau ambulanţa. Probabil că urma să intre prin altă poartă. Am ieşit pe coridor, sperînd că acolo aş fi putut să zăresc pe cineva. Dar nu era nimeni, cu excepţia unei femei care spăla duşumeaua.

La ora unu îşi făcură apariţia la intrare Paul şi Renée. Le-am făcut semn spre camera unde aştepta Blanche. Nu doream să vorbesc cu ei ; n-avea decît să le spună Blanche ce poftea. Renée intră imediat, dar Paul ezită o clipă, apoi veni la mine.

— Ernest aşteaptă încă afară, în camion. Să-i spun să plece ? mă întrebă.

— Îi spun eu, i-am răspuns.

Se opri.

— Cum se simte ? mă întrebă.

Am dat din cap şi am ieşit în stradă ; i-am spus lui Ernest că mai bine s-ar întoarce la *verrerie*. După ce s-a urcat în camion şi a plecat, am avut impresia că legătura mea cu lucrurile solide şi sigure fusese tăiată. Ca şi la Gaston şi Julie, îi citisem în ochi şi în glas compasiunea şi mi-am amintit ce-mi spusese Julie despre el, că avea fete mari. Îmi părea rău că-i spusesem să plece ; ar fi trebuit să urc şi eu în camion şi să-l întreb de nevastă şi copii. Poate mi-ar fi dat putere şi curaj ; în camera tăcută de spital, aveam să găsesc interpretări greşite, tăcere, chiar acuzaţii.

Am traversat piaţa şi am început să merg fără să mă gîndesc, fără nici o intenţie ; totuşi, bănuiesc că eram pe jumătate conştient unde trebuia să mă duc. M-am trezit în faţa uşii închise, cu firma „L'Antiquaire du Pont". Vi-

trina avea oblonul tras, iar pe geam era un bilet — *Fermé le lundi* [1]. M-am întors și am trecut prin *Porte de Ville*, m-am oprit pe podeț și am privit în sus, spre balconul și ferestrele casei. Și ele erau închise, colivia cu papagalii dispăruse de pe balcon și brusc toată casa pierdu orice legătură cu tot ceea ce se petrecuse. Individul care traversase podul și rămăsese acolo peste noapte era altcineva. Camera cu tapetul cenușiu, pernele albastre și dalile nu erau decît rodul propriei mele imaginații, la fel ca și cealaltă cameră de dincolo, care dădea spre acoperișuri. Nu-i trecusem niciodată pragul, nu o văzusem niciodată pe stăpînă. Béla, cu căldura și înțelegerea ei, nu exista.

M-am înapoiat prin *Porte de Ville*, am mai aruncat o privire spre ușa închisă și m-am înapoiat la spital. Paul stătea la intrare.

— Te-am căutat cu toții.

Mi-am dat seama imediat ce se petrecuse. Mă luă de braț, un gest straniu, pe jumătate protector, și traversarăm împreună coridorul spre sala micuță de așteptare. Doctorul Moutier era acolo, împreună cu Blanche, Renée și sora care ne primise. Veni spre mine imediat ; glasul era deja schimbat. Nu mai era tăios și profesional, cu autoritatea cuiva care-și cunoaște meseria, ci al cuiva care era probabil soț și părinte.

— S-a sfîrșit. Îmi pare nespus de rău.

Mă priveau cu toții, cu excepția lui Blanche care întoarse voit capul și pentru că n-am răspuns imediat, Dr. Moutier adăugă :

— Nu și-a mai recăpătat cunoștința. N-a suferit deloc. Vă pot asigura de acest lucru.

— Transfuzia de sînge deci n-a folosit ? am întrebat.

— Nu. Exista o șansă minimă dar... a suferit o traumă prea puternică...

Făcea gesturi cu mîinile.

— A sosit prea tîrziu ? am întrebat.

— Prea tîrziu ? repetă el după mine, nedumerit.

— Sîngele, am spus, sîngele din Le Mans.

[1] Luni închis *(fr.)*.

— A, nu, spuse el, a ajuns într-o jumătate de oră. I-am administrat transfuzia pe loc. Tot ceea ce a fost omeneşte posibil s-a făcut. Soţia dumneavoastră nu a murit din nici un fel de neglijenţă, *Monsieur*, vă rog să mă credeţi. Am făcut tot ceea ce trebuia pînă în ultima clipă. Dar, din păcate, toate eforturile noastre au fost zadarnice. Nu am putut s-o salvăm.

Sora adăugă :

— Poate doriţi s-o vedeţi.

Cuvintele sunau ca o afirmaţie clară, niciidecum ca o întrebare ; mă conduse pe hol într-o cameră mică. Am rămas amîndoi în faţa patului, privind-o pe Françoise de Gué. Nu se vedea nici o leziune. Parcă ar fi dormit. Nu semăna cu o moartă.

— Întotdeauna am avut convingerea că adevărata personalitate se aşterne pe chip în prima oră după moarte. Uneori gîndul ăsta te consolează, spuse sora.

Nu eram prea convins. Françoise moartă părea liniştită, mai tînără şi mai fericită decît Françoise care îmi bătuse cu pumnul în uşă în dimineaţa aceea. Françoise de dimineaţă avusese chipul descompus, neliniştit, fusese arţăgoasă. Dacă moarta era imaginea reală iar cealaltă era falsă, atunci viaţa nu rezolvase nimic ; fusese o irosire a timpului.

— Vă este foarte greu că i-aţi pierdut pe amîndoi, spuse sora.

— Amîndoi ? O clipă m-am gîndit că se referea la Marie-Noel, că auzise povestea cu copilul dispărut. Pe urmă mi-am amintit.

— Există o fiică, are unsprezece ani, am spus.

— Doctorul Moutier mi-a spus că aţi fi avut un fiu, continuă ea.

Se retrase spre uşă şi rămase acolo, cu ochii plecaţi, crezînd probabil că doream să fiu singur şi să mă rog. Nu m-am rugat dar am încercat să-mi amintesc dacă în toată acea săptămînă îi spusesem ceva lui Françoise care să fi fost intenţionat răutăcios. Nu-mi venea nimic în minte. Se petrecuseră atîtea ! Eram bucuros că-i oferisem miniatura în prima mea seară. Fusese fericită atunci, mulţumită. Altceva nu mai reuşeam să-mi amintesc, cu ex-

cepția poate a serii de vineri cînd o ajutasem să se pregătească de culcare. Faptele erau de-a dreptul triviale. Ce rău îmi părea că nu făcusem mai mult ! M-am întors și m-am înapoiat la ceilalți.

Paul mi se adresă :

— Ar fi bine să te înapoiezi la St. Gilles. I-am telefonat lui Gaston să aducă Citroën-ul. Blanche și cu mine vom rămîne aici să ne ocupăm de cele necesare, iar Gaston o să vă ducă pe tine și pe Renée cu Renault-ul.

După chipurile lor, am înțeles că discutaseră ce urmau să facă. Glasul și gestul aveau o anume notă oficială, gravă, care apare în imediata apropiere a morții. Nu se făcea nici o referire directă la mine. Cei văduviți sînt în mod greșit lăsați singuri. Ar fi fost mult mai bine să-mi dea ceva de discutat, de semnat, de pus la punct. În schimb, eram lăsat să-i privesc fără să scot o vorbă și fără să fiu de nici un folos.

M-am simțit ușurat cînd a venit Gaston. Era limpede că îi încurcam. Renée mă împinse tăcută pe scaunul din față ; ea se așeză în spate și pornirăm.

Chipul lui Gaston exprima șocul și tristețea. Nu-mi adresă nici un cuvînt cînd am urcat în mașină, dar îmi așeză tăcut și cu gingășie un pled pe picioare, un gest emoționant și straniu de a-ți exprima compasiunea pentru durere. Mă gîndeam, în timp ce pornisem iar pe drumul familiar, dacă și el se gîndea ca și mine la excursia de dimineață și la cea din seara precedentă, ceasuri atît de îndepărtate încît păreau să nu fi existat vreodată.

Obloanele trase ale castelului fură primul semn de doliu și presupun că Gaston, după ce Paul telefonase de la spital, dăduse ordine în acest sens. Cu toate acestea, viața nu putea fi tăgăduită. Razele lungi ale zilei se strecurau printre crăpături, compunînd jocuri de linii pe dușumeaua salonului, iar tributul doliului adus lui Françoise, nemișcată și inertă în micuța cameră de spital, părea cumva inutil și fals. Soarele și căldura zilei nu-i făcuseră niciodată vreun rău ; *noi* eram cei care nu gîndisem, nu ne păsase și ne bătusem joc de intuiții.

Gaston dăduse de asemenea ordin să se pună masa în sufragerie, căci nici unul dintre noi nu se atinsese de mîn-

care. Mai mult ca să nu-l supărăm, cred, ne-am așezat și am început să mîncăm mecanic, Renée, supusă și blîndă, arătîndu-mi un alt chip, îmi povesti cum împreună cu Paul colindaseră toate fermele din împrejurimi în acea dimineață, pe o rază de zece kilometri, întrebînd de fetiță și se întorseseră la St. Gilles abia la douăsprezece și jumătate. Ciudat, îmi trecu prin cap, cum moartea subită, asemeni războiului, aduce prompt compasiunea. Provocatoarea, senzuala Renée din ultima săptămînă era acum naturală, blajină, gata să sară în ajutorul tuturor, sugerînd că o să-i aștearnă patul lui Marie-Noel în camera lui Blanche ca să nu rămînă fetița singură, sau Paul o să se mute în altă cameră și atunci o să ia copilul la ea în pat, oferindu-se să se ducă la *verrerie* s-o aducă — gata să întreprindă orice ar fi putut să facă subita dispariție mai puțin înspăimîntătoare și mai puțin groaznică pentru Marie-Noel.

— Nu cred că o să se sperie, am spus. Cred — nu știu de ce — cred să se așteaptă la așa ceva.

Renée, care cu cîteva ore înainte ar fi ripostat pe loc că tot ceea ce Marie-Noel făcuse era revoltător, exhibiționist și că ar trebui pedepsită sever, nu răspunse decît că fetițele care umblă în somn nu trebuie lăsate niciodată să doarmă singure.

Peste cîteva clipe urcă la etaj iar eu am continuat să stau în sufragerie, adîncit în gînduri. După o vreme, l-am chemat pe Gaston și l-am rugat să meargă la *verrerie* cu un mesaj pentru Julie. Să fie bun, i-am spus, și s-o anunțe că Françoise s-a prăpădit și doream ca Julie să-i împărtășească vestea lui Marie-Noel.

— *Monsieur le curé* e sus, cu *Madame la Comtesse*, îmi spuse el, după o clipă de ezitare. *Monsieur le Comte* dorește să-l primească acum sau puțin mai tîrziu ?

— De cînd e aici ? am întrebat.

— *Madame la Comtesse* a trimis după dumnealui în clipa în care Charlotte i-a povestit despre accident.

— Cînd a fost asta ?

— Nu știu, *Monsieur le Comte*. *Monsieur* Paul și cu mine n-am reușit să deslușim nimic din tot ce ne-au spus femeile cînd ne-am întors și am auzit ce s-a întîmplat. Erau prea agitate ca să explice clar.

— Vreau să stau de vorbă cu *Monsieur le curé* imediat, am spus. Între timp, roag-o pe Germaine să vină pînă la mine.

— Prea bine, *Monsieur le Comte.*

Cînd a intrat în cameră Germaine, se vedea că plînsese, iar cînd a dat cu ochii de mine, chipul i s-a boțit din nou. N-a fost în stare să se stăpînească decît după cîteva clipe.

— Ajunge, am spus. Dacă nu te poți abține, nu faci decît să ne sporești durerea. Vreau să te întreb ceva. Știi cumva dacă *Madame* Jean s-a sculat și s-a îmbrăcat azi-dimineață înainte de accident ?

— Nu, *Monsieur le Comte.* I-am dus micul dejun la ora nouă și dumneaei era încă în pat. Nu mi-a spus că ar dori să coboare. *Mademoiselle* Blanche m-a trimis în sat să mă interesez de fetiță și cînd m-am întors m-am dus direct la bucătărie. N-am mai văzut-o pe *Madame* Jean.

Lacrimile îi umplură din nou ochii ; nu mai aveam altceva de întrebat. I-am spus să mi-o trimită pe Charlotte.

Trecură cîteva clipe pînă să-și facă apariția Charlotte, iar cînd am văzut-o, mi-am dat seama că depășise starea isterică de dimineață. Era atentă, sigură pe ea, iar ochii mici ca două mărgele mă priveau aproape sfidător. Nu mi-am pierdut timpul. Am întrebat-o direct :

— Cînd am plecat toți azi-dimineață să căutăm fetița, te-ai întors să mai vorbești cu *Madame* Jean ?

Avu o clipă de ezitare în priviri, apoi spuse :

— Da, *Monsieur le Comte.* M-am dus puțin să-i spun cîteva cuvinte de alinare în timp ce-și lua micul dejun.

— Și ce i-ai spus ?

— Nu prea erau multe de spus, *Monsieur le Comte.* Am implorat-o să nu-și facă griji. Fetița urma să fie găsită curînd.

— Părea foarte neliniștită ?

— Era mai mult preocupată de starea de spirit a micuței, *Monsieur le Comte,* decît de dispariția în sine. Era îngrijorată că fetița ar fi putut să aibă ceva contra dumneaei. Îl iubește prea mult pe Papa, a spus, și pe *Mademoiselle* Blanche ; nu vine la mama ei așa cum ar trebui. Acestea au fost exact cuvintele dumneaei.

— Și tu ce-ai răspuns ?

— I-am spus adevărul, *Monsieur le Comte*. Am spus că atunci cînd un tată își idolatrizează fiica, așa cum face *Monsieur le Comte* cu Marie-Noel, întotdeauna mama suferă. Am avut o mătușă care a trecut prin aceleași necazuri. A fost chiar mai rău cînd fiica a crescut ; fata și tatăl erau inseparabili, iar ca urmare, mătușa a făcut o depresiune nervoasă.

— Și lucrurile astea i le-ai spus în chip de alinare ?

— Le-am spus pentru că îi înțelegeam durerea, *Monsieur le Comte*. Știam că *Madame* Jean stătea de multe ori singură.

Oare cît rău făcuse Charlotte în trecut în castelul din St. Gilles ? !

— Știai că *Madame* Jean avea intenția să se dea jos din pat ?

Din nou tresărirea de ezitare.

— N-a spus nimic precis. Doar că nu-i plăcea să stea singură acolo și să nu știe ce se întîmplă. M-a întrebat dacă *Madame la Comtesse* se trezise. I-am răspuns că încă nu, dormea pînă mai tîrziu. Zicea că s-ar putea ca dumneaei să aibă vreo idee unde e fetița. Pe urmă eu am luat tava și am coborît să mă ocup de spălat și călcat. Atunci am văzut-o pe *Madame* Jean pentru ultima oară.

Cînd rosti ultima propoziție, dădu din cap, suspină și-și împreună mîinile, dar gesturile ei nu aveau nimic din sinceritatea lacrimilor lui Germaine.

— La ce oră s-a trezit *Madame la Comtesse* ? am întrebat.

— Nu sînt sigură, *Monsieur le Comte*. Cred că puțin înainte de ora zece. M-a sunat, dar n-a vrut să mănînce nimic. I-am spus de fetiță. Dumneaei a ridicat din umeri ; n-o interesa. S-a așezat în scaun, iar eu i-am aranjat părul ; pe urmă, pentru că am văzut că nu mai era nevoie de mine, am coborît iar. Cînd s-a petrecut accidentul eram jos, în camera de lucru și călcam. Și eu și nevasta lui Gaston am auzit-o pe lăptăreasă țipînd și am fugit afară, dar asta știți deja, *Monsieur le Comte*.

Își plecă ochii, coborî vocea și-și înclină capul. I-am spus sec că putea să plece. Cînd ieșea din cameră, am întrebat-o :

— Cînd ai anunțat-o pe *Madame la Comtesse* de accident, ce-a spus ?

Charlotte se opri, cu mîna pe clanță, pe urmă se întoarse și mă privi.

— A rămas îngrozită, *Monsieur le Comte*, împietrită. Din cauza aceasta am trimis imediat după *Monsieur le curé*. N-am putut să-i administrez nimic ; n-ar fi fost indicat. Înțelegeți, nu ?

— Înțeleg.

După ce plecă, am urcat la mine în cameră și am intrat prin baie în dormitor. Cineva închisese și aici obloanele, ca peste tot. Și fereastra era închisă. Patul fusese strîns, doar cearșaful și păturile erau date de o parte. M-am dus la fereastră și am deschis-o ; am deschis și obloanele. Baza ferestrei îmi ajungea la șold. Puteai să te așezi pe pervaz, să te apleci, ba chiar să te apleci prea mult. Posibil, dar nu probabil. Și totuși faptul se petrecuse... Am închis fereastra și obloanele la loc. M-am uitat prin dormitor în speranța găsirii vreunei chei a enigmei, un indiciu cît de mic, dar totul a fost în zadar. Am ieșit și am tras ușa după mine. Am străbătut coridorul spre camera din foișorul de la capătul lui.

Capitolul 21

N-am bătut la ușă. Am deschis-o și am intrat. Camera avea obloanele trase ca în tot castelul, fereastra închisă, dar aici nici draperiile nu erau desfăcute. Lumina zilei nu pătrundea ; puteai să crezi că afară era iarnă. O veioză era întoarsă către pat, alta era așezată pe masa de lîngă sobă, iar faptul că afară soarele strălucea din plin pentru ora patru, în după-amiaza tîrzie și prelungită de toamnă, nu avea nici o importanță pentru această odaie din foișor, veșnic aceeași, veșnic întunecoasă și baricadată împotriva luminii soarelui.

Cîinii fuseseră duşi în altă parte şi singurul sunet care se auzea erau şoaptele joase de rugăciune ale preotului şi răspunsul îngînat din scaunul opus. Amîndoi ţineau în mîini mătănii ; preotul îngenunchease cu capul plecat ; mama era cuibărită în fotoliu, cu umerii aduşi şi bărbia lăsată pe piept. Nici unul nu schiţă nici un gest cînd am intrat ; am observat însă mîna mamei întetindu-şi pentru o clipă strînsoarea pe mătănii, apoi relaxîndu-se, iar „Amin"-ul care urmă după „Pater" şi „Ave" fu rostit mai puternic, mai înfocat, ca şi cum vocea era conştientă că se află în preajma unui auditoriu mai pămîntean.

Nu am îngenuncheat — am ascultat în picioare. Şoaptele preotului continuau monotone, alinătoare, purtînd gînduri înăbuşite şi mi-a trecut prin minte că probabil chiar acesta îi era menirea, fie că se ruga pentru vii sau pentru cei morţi. Spiritul lui Françoise, întinsă pe patul din camera de spital, nu dorea să i se reamintească de ceea ce se petrecuse în lumea pe care o părăsise, iar mama de aici, care îngîna rugăciunile, nu trebuia să tresară brusc, punîndu-şi o anume întrebare. Cadenţa monotonă şi anostă, ca un bîzîit de albină între petalele unei flori, anula întrebările, iar simţurile şi nervii mei încordaţi la maximum, gata să explodeze, amorţiră încetul cu încetul, intrînd în rezonanţă cu atmosfera şi ritmul acestei odăi lipsite de viaţă.

Cînd s-au rostit ultimele „Gloria" şi „Amen", s-a făcut o pauză pentru ca lumea să revină pe făgaşul normal, vorbitorul să capete materialitate, vocea să se identifice cu capul în continuă mişcare şi chipul venerabil de copilaş blajin al preotului.

Se ridică în picioare şi veni imediat spre mine ; îmi luă mîna.

— Fiul meu, ne-am rugat mult pentru dumneata, mama dumitale şi cu mine, implorînd curaj şi îmbărbătare să poţi rezista în această încercare groaznică.

I-am mulţumit, iar el a rămas acolo în picioare, ţinîndu-mă de mînă, mîngîindu-mă, cu chipul îngrijorat pentru mine dar totuşi senin. Îl invidiam pentru unicitatea ţelului urmărit, pentru credinţa că toţi eram copii supuşi

păcatului sau oi rătăcite pe care bunul Păstor le va aduna la pieptul lui sau în țarc, indiferent care ar fi păcatele sau lipsurile.

— Copila..., ai dori să-i dau eu vestea ? mi se adresă el, abordînd direct subiectul care simțea că mă interesează în primul rînd. I-am răspuns că nu era nevoie, o rugasem pe Julie să-i spună, și Paul și Blanche urmau să sosească dintr-un minut în altul și, dacă nu se supăra, să stabilească cu ei tot ceea ce trebuia să fie făcut.

— Știi prea bine că azi, ca și mîine și întotdeauna, mă aflu la dispoziția dumitale, gata să fac tot ce-mi stă în putință pentru dumneata, *Madame la Comtesse*, copila și oricine altcineva de la castel.

Ne binecuvîntă pe amîndoi, își luă cărțile și ieși din cameră. Am rămas singuri. N-am rostit nici un cuvînt. Nici ea. Nu m-am uitat în direcția ei. Pe urmă, brusc, sub imperiul unui impuls, m-am dus la fereastră și am tras draperiile grele. Am deschis fereastra și obloanele, împingîndu-le cu putere spre perete, iar aerul și lumina năvăliră în cameră. M-am dus să sting lumina ; brusc, se făcu ziuă. Pe urmă m-am așezat lîngă ea pe scaun, iar soarele după-amiezii tîrzii o învălui pe de-a-ntregul, astfel că nimic nu mai rămînea ascuns ; nici paloarea cenușie a feței, nici ochii potopiți de pleoapele grele, nici obrajii brăzdați, nici falca proeminentă, iar cînd ridică mîna să-și ocrotească privirea de strălucirea razelor de soare, mîneca halatului de lînă neagră îi dezveli brațul plin de semnele înțepăturilor de seringă.

— Ce faci ? Te străduiești să mă orbești ? spuse ea, mișcîndu-se pe scaun într-o încercare de a scăpa de lumină.

Mătăniile și misalul îi căzură pe dușumea ; i le-am cules și i le-am dat înapoi, pe urmă m-am așezat între ea și soare.

— Ce s-a întîmplat ? am întrebat-o.

— Ce s-a întîmplat ? !

Repetă întrebarea după mine, ridicînd capul și privindu-mă fix, dar îi era imposibil să-mi vadă ochii pentru că stăteam în umbră.

— De unde să știu eu ce s-a întîmplat cînd sînt ferecată aici, neputincioasă, ca într-o închisoare și nimeni nu

răspunde cînd sun ? Am crezut că ai venit tu să-mi povesteşti ce s-a întîmplat, nu să aştepţi asta de la mine.

Tăcu o clipă, pe urmă adăugă :

— Închide obloanele şi trage draperiile. Ştii că urăsc lumina.

— Nu ! i-am răspuns.

Se strîmbă şi ridică din umeri.

— Cum vrei. Ciudat moment ţi-ai ales să le deschizi ! Eu i-am dat ordine lui Gaston să le închidă în castel. Cred că mi-a îndeplinit porunca.

Se aranjă comod pe scaun, ridică mătăniile şi le puse între paginile misalului ca şi cum îşi însemna locul ; pe urmă le aşeză pe amîndouă pe măsuţa de alături. Îşi lăsă puţin mai jos pernele de la spate şi-şi mişcă scăunelul de sub picioare.

— Acum că a plecat *le curé*, spuse ea, pot să-i spun lui Charlotte să-mi aducă cîinii. Întotdeauna îi apucă pandaliile cînd e el de faţă. De ce nu te aşezi ? Trage-ţi un scaun şi aşază-te.

Nu m-am aşezat. Am îngenuncheat pe un picior lîngă fotoliu, cu mîna pe braţul lui. Mă urmărea cu chipul ca o mască.

— Ce i-ai spus ? am întrebat-o.

— Ce i-am spus cui ? Lui Charlotte ?

— Lui Françoise.

Nici o transformare — doar că rămase neclintită. Mîna stîngă încetă să se mai joace cu ciucurii de la şal.

— Cînd ? mă întrebă. N-am mai văzut-o după ce i s-a făcut rău şi s-a dus la culcare. N-am mai văzut-o de cîteva zile.

— Minţi ! Ai văzut-o azi-dimineaţă.

Răspunsul meu sosise năprasnic. Nu se aşteptase. Am văzut-o cum se înţepeneşte în scaun.

— Cine a spus asta ? mă întrebă. Cine vorbeşte aiurea ?

— Eu o spun şi nimeni nu vorbeşte aiurea.

În mod intenţionat, nu ridicasem vocea. Nu suna acuzator nici ca ton, nici ca implicaţie.

— Şi-a mai recăpătat cunoştinţa ? Ţi-a mai spus ceva la spital înainte de a muri ?

Întrebările erau puse pe un ton dur şi abrupt.

— Nu, i-am răspuns. Nu mi-a spus nimic, nici mie, nici altora.

— Atunci, ce contează ? De ce vrei să știi ? Închipuiește-ți că ar fi venit aici azi-dimineață, la ce ți-ar folosi acum ?

— Vreau să știu cum și de ce a murit.

Făcu un gest.

— La ce bun ? Nici unul dintre noi nu are cum să știe. I-a venit amețeala și a căzut. A văzut-o Berthe, nu, cînd trecea cu vacile prin parc. Așa mi-a povestit Charlotte. Ție nu ți s-a spus același lucru ?

— Ba da. Mi s-a spus același lucru ; și lui Blanche și bănuiesc că și lui Paul și lui Renée. Și celor de la spital. Numai că eu nu cred. Asta-i tot.

— Dar tu ce crezi ?

Îi scrutam chipul care nu exprima nimic.

— Cred că s-a sinucis, am răspuns, și tu ai aceeași credință.

Mă așteptam să nege, sau să se revolte, sau să mă acuze, sau, poate, să înjghebe un soi de apărare, invocînd compasiunea. În schimb, incredibil, ridică din umeri, pe urmă zîmbi și spuse fără pic de emoție :

— Și dacă totuși...

Răspunsul, rece, inuman, lepădîndu-se de moarte atît de nepăsător, era o confirmare la ceea ce mă temeam cel mai mult. Sesizasem din prima clipă indiferența față de Françoise, dar împletită cu ceva încă nerostit : dorința soacrei ca nora să-și afle moartea. Oricare ar fi fost motivul — egoismul, răutatea, lăcomia — contesa dorise s-o îndepărteze pe Françoise din cale și crezuse undeva, în străfundurile inimii, că și fiul ei nutrea aceleași gînduri. Boala în timpul sarcinii ar fi condus la același rezultat ; dezastrul de azi adusese un sfîrșit mai rapid. Faptul că nefericita și neglijata Françoise căzuse probabil pradă impulsului de a-și lua viața o lăsa rece. Moartea sau nașterea unui moștenitor — oricare dintre ele — însemna scăparea de sărăcie ; iar mama lui Jean nu simțea decît ușurare la gîndul că lucrurile se rezolvau acum.

— Orice s-ar fi întîmplat, spuse ea, tu n-ai nici o vină. N-ai fost aici. Prin urmare, uită totul. Joacă-ți rolul și jelește-o.

Se aplecă în față, pe scaun și-mi luă obrazul între palme.

— E prea tîrziu să te apuci acum să-ți formezi o conștiință, continuă ea. Ți-am mai spus-o nu demult. Și dacă ți-ai închipuit că Françoise ar fi rezistat la naștere, ce te-a făcut să pariezi pe moartea ei ?

— Cum adică ? am întrebat.

— În ziua cînd te-ai întors de la Paris, ai telefonat la Carvalet, spuse ea. Mi-a povestit Charlotte ; a ascultat la celălalt telefon, în camera lui Blanche, așa cum face întotdeauna cînd se vorbește ceva ce merită să fie ascultat ; și pe urmă vine să-mi raporteze. Cînd am auzit ce-ai discutat cu firma, cum ai putut să faci prostia să le accepți pretențiile, imediat mi-am dat seama că totul e un risc. Te bazai pe averea care urma să sosească. Fără o creștere de capital erai ruinat. Nici nu mă mir că a doua zi dimineață aveai remușcări și te-ai dus la bancă, la Villars, ca să cauți în seif Contractul de căsătorie. Puteai să nu te obosești. Există duplicate pentru tot în bibliotecă, dacă ți-ai fi dat osteneala să le cauți. Dar era mai amuzant să te duci la Villars, nu ? Ai o iubită acolo. Așa mi-ai spus în seara cînd te-ai întors.

Cursul evenimentelor era limpede și nu putea fi negat. Motivele mele, răstălmăcite și interpretate greșit, nu mai aveau acum nici un fel de importanță.

— Françoise știa de contract, i-am spus. Nu i-am ascuns nimic. I-am spus adevărul.

— Adevărul ? !

Ochii care mă priveau erau cinici și duri. Durerea și suferința de azi-noapte trecuseră. Parcă niciodată nu-mi ceruse ajutorul, niciodată nu se chinuise.

— Toți spunem adevărul cînd se întîmplă să ne convină, ripostă ea. Françoise mi-a spus adevărul azi-dimineață cînd a venit aici. A, da, ai dreptate. Am văzut-o. Probabil că eu am fost ultima. A venit gata îmbrăcată, pregătită să plece în căutarea fetei. „Ce-ar fi putut s-o tulbure pe Marie-Noel ?“ m-a întrebat. „De ce a fugit ? Ce-a tulburat-o ?“ Am răspuns : „Îi e frică că va fi înlocuită, asta e. Nimănui nu-i place să i se ia locul. Vrea ca și tu și copilul pe care-l porți să nu-i mai stați în drum.“ De

aici a început. Mi-a spus că întotdeauna i-a fost dor de acasă, că s-a simțit singură, pierdută și că eu port vina pentru că am fost împotriva ei de la început. „Jean nu m-a iubit niciodată", a spus. Iar eu am aprobat. „Și acum nu vrea decît banii mei", a continuat ea. „Bineînțeles", i-am răspuns. „Vrea să mor ca să se poată căsători cu altcineva ?" m-a întrebat în cele din urmă. I-am spus că nu știu. „Jean se culcă cu oricine. Chiar și cu Renée, aici, la castel și are o iubită în Villars", i-am mai spus. Mi-a ripostat că bănuise și una și cealaltă și că amabilitatea față de ea din ultimele zile fusese un paravan ca s-o faci să creadă altceva. „Deci nu numai fetița dorește să dispar", spuse ea. „Și Jean și dumneata, și femeia din Villars și Renée". Nu i-am răspuns. I-am atras numai atenția să termine cu istericalele și să coboare. Altceva n-am mai discutat. A vrut să afle adevărul și l-a aflat. Dacă n-a fost suficient de tare să-l îndure, o priveste pe ea, nu pe mine. Faptul că a căzut de la fereastră pentru că i-a venit amețeala sau pentru că a vrut să cadă nu are nici o importanță și nici nu vom afla vreodată. Rezultatul este unul singur. Acum ai ce-ți dorești, nu ?

— Nu ! am strigat. Nu !

Am împins-o înapoi pe scaun ; se schimbă la față. Părea descumpănită, speriată și trecerea bruscă de la cinism la teamă la auzul vocii mele ridicate, plină de mînie la adresa ei, după cum își închipuia, și nu împotriva mea, mă făcu să-mi dau seama de deșertăciunea oricărei explicații, de efortul inutil de a o face să priceapă. Indiferent ce i-ar fi spus lui Françoise, oricît de mult adevăr ar fi conținut vorbele ei, oricît de brutale, ele fuseseră rostite pentru fiul ei. Acuzația cădea.

M-am ridicat și m-am dus la fereastră ; am privit peste parc, spre copaci. Doamne Dumnezeule, m-am gîndit, trebuie să existe un răspuns, o ieșire, nu pentru mine, impostorul, ci pentru ei, pentru mamă, pentru copil, pentru Blanche, Paul și Renée. Dacă Jean de Gué stîrnise invidia, dezbinarea, animozitatea, el avea cel puțin scuza trecutului. Eu nu mă puteam bucura de un asemenea pretext. Îl urmasem pentru că dorisem să rămîn ascuns, să-mi pierd identitatea.

Ploaia de aseară curățase mizeria din jgheaburile de plumb. O băltoacă de apă lucea în gura garajului. Iar în ea, ceva strălucea asemeni sticlei. Era o fiolă de morfină goală aruncată de Charlotte, ieșind acum la iveală pentru că frunzele fuseseră luate de apă. Mă uitam la fiolă și mă întrebam : dacă aș fi rămas în cameră la mine și n-aș fi folosit seringa, ce s-ar fi întîmplat, ce speranțe sau ce înțelegere s-ar fi realizat ? Nu m-aș mai fi dus la Villars și nici copilul la fîntînă. S-ar fi putut evita tragedia. Françoise ar mai fi fost în viață. M-am îndepărtat de fereastră și am privit-o pe femeia din scaun.

— Trebuie să mă ajuți, i-am spus.

— Să te ajut ? ! Cum ? mă întrebă. Cum aș putea eu să te ajut ?

Am îngenuncheat lîngă scaunul ei și i-am luat mîna. Indiferent de relele săvîrșite pînă atunci, ele aparțineau trecutului, iar un străin nu avea cum să le remedieze. Eu nu puteam decît să clădesc prezentul. Dar nu de unul singur.

— Chiar adineauri mi-ai spus că acum am ce-mi doresc. Te-ai referit la bani ? Pentru turnătorie, pentru noi toți, pentru St. Gilles ?

— La ce altceva ? mă întrebă. Ai să fii bogat, ai să faci ce vrei și ai să fii liber. Asta contează pentru tine, nu ?

— Nu, am răspuns, tu contezi. Vreau să fii stăpîna casei ca pe vremuri. Dar atîta vreme cît iei morfină n-ai să reușești.

Ceva se prăbuși — strat apărător după strat apărător, care îl ferește pe oricare individ împotriva atăcului, amuțind toate provocările, astupînd orice semnal ; miezul, rămas în izolarea sa neatins, se sfărîmă pentru o clipită cînd vorbeam ; am simțit prin mîna care își înteți strînsoarea pe a mea singurătatea anilor, simțurile amorțite, mintea batjocoritoare, inima pustie. Parcă o dată cu atingerea, aceste lucruri deveneau o parte din mine, iar acum îmi aparțineau, iar povara era insuportabilă. Pe urmă, își retrase mîna dintr-a mea, armura reveni la loc, chipul își reluă trăsăturile, iar ea redeveni persoana care-și alesese un anume mod de viață pentru că nu exista o altă alter-

nativă, iar bărbatul îngenuncheat alături, pe care ea îl socotea fiul ei, era numai cineva care încerca să-i răpească singura consolare, singura cale spre uitare.

— Sînt bătrînă şi neputincioasă, spuse ea. De ce-mi ceri socoteală pentru ceva care mă face să uit ?

— Nu eşti nici bătrînă şi nici neputincioasă, i-am răspuns. Poate aşa crezi tu, eu însă cred cu totul altceva. Ieri ai coborît şi ai stat pe terasă să primeşti oaspeţii. Ai vrut să stai lîngă mine cum stăteai lîngă tata, ai vrut să fii ca pe vremuri, demult. N-a fost doar o simplă însufleţire a trecutului sau o scînteie de mîndrie, ci şi strădania să-ţi dovedeşti ţie însăţi că poţi să duci îndatorirea la bun sfîrşit, că nu depinzi de cutia cu fiole de acolo, de seringă şi de Charlotte. Poţi fii mai tare ca ele şi ai fost. Şi ai fi continuat să fii dacă n-aş fi fost eu.

Îşi ridică privirea spre mine, atentă, prudentă.

— Ce vrei să spui ? mă întrebă.

— La ce te-ai gîndit ieri-dimineaţă, după ce au plecat oaspeţii ?

— La tine, îmi răspunse, la vremurile de odinioară. Am trecut în revistă anii. Dar ce contează la ce m-am gîndit ? M-au apucat durerile, asta-i tot. Şi cînd sufăr, îmi trebuie morfină.

— Eu te-am făcut să suferi, am răspuns. Eu sînt de vină.

— Şi chiar dacă e aşa ? Toate mamele suferă pentru copiii lor. Face parte din viaţa noastră. Şi nu vă învinovăţim niciodată.

— Nu face parte şi din viaţa unui fiu, am răspuns. Fiii nu rezistă la durere. Sînt laşi, aşa cum am fost eu întotdeauna. De asta am nevoie de ajutorul tău şi acum şi pe viitor, chiar mai mult decît în trecut.

M-am ridicat şi m-am dus în cămăruţa alăturată. Cutia cu fiole şi seringa se aflau încă în dulăpiorul de deasupra lavoarului. Le-am luat şi le-am dus în dormitor să i le arăt.

— Le iau cu mine, am spus. Poate că ceea ce fac este periculos, nu ştiu. Mi-ai spus că am riscat pe avere cînd am încheiat noul contract cu Carvalet. Şi ăsta e un risc, de o altă natură.

Am văzut-o cum își încleștează mîinile de scaun și o clipă în ochi îi apăru o expresie de spaimă, de disperare.

— Nu sînt în stare, Jean, spuse ea. Nu înțelegi. Nu mă pot lăsa complet, dintr-o dată, așa. Sînt prea bătrînă și prea obosită. Altădată, poate aș fi fost în stare, dar acum, nu. Dacă doreai să pun capăt, de ce nu mi-ai spus pînă acum ? E prea tîrziu.

— Nu e prea tîrziu.

Am lăsat cutia pe masă.

— Dă-mi mîinile, i-am spus.

Își puse mîinile într-ale mele, iar eu am ridicat-o de pe scaun. A rămas în picioare lîngă mine și, ca să se mențină, mă apucă strîns de mîna bandajată ; durerea mă săgetă din vîrful degetelor pînă la cot. Nu-mi dădu drumul pentru că nu-și dădea seama de suferința mea, iar eu eram conștient că dacă mi-aș fi retras mîna, s-ar fi pierdut ceva, încredere, putere, ceva care în clipa aceea făcea parte din ființa ei și o îmbărbăta.

— Acum, hai să coborîm, am spus.

Stătea între mine și fereastră, masivă, uriașă, astupînd lumina, clătinîndu-se o clipă ; cînd își recăpătă echilibrul, crucifixul de ebonită pe care-l purta în jurul gîtului i se legănă pe piept ca un pendul.

— Să coborîm ? repetă ea. De ce ?

— Pentru că am nevoie de tine, am spus, iar pe viitor, vei coborî zilnic.

Se ținu mult timp de mine, fără să slăbească deloc strînsoarea mîinii. Pe urmă îmi dădu drumul și se îndepărtă încet spre ușă, maiestuoasă, demnă. Pe coridor nu mă luă de braț, ci se aplecă înainte, în fața mea și deschise altă ușă. Într-o clipă, cîinii îi săriră în brațe, lătrînd, țopăind, încercînd să-i lingă mîinile.

Se întoarse spre mine, triumfătoare.

— Exact cum mi-am închipuit, spuse ea. Cîinii ăștia nu sînt scoși la aer. Charlotte mă minte. Charlotte ar trebui să-i ducă în parc în fiecare după-amiază. Necazul e că în castel nu e nici un fel de supraveghere, nici un fel de disciplină.

Cîinii, eliberați, fugiră spre scări, iar noi, pornirăm după ei.

— Am auzit eu bine cînd i-ai spus preotului că Blanche şi Paul se ocupă de pregătirile de înmormîntare ?

— Da.

— Habar n-au ei de lucrurile astea ! N-a mai fost nici o înmormîntare la castel de cînd s-a prăpădit taică-tău. Trebuie făcut totul cum se cuvine. Françoise a fost o persoană importantă, trebuie să i se acorde tot respectul. La urma urmei, a fost soţia ta. A fost *Comtesse* de Gué.

Mă aşteptă la capul scărilor, pînă am dus cutiile în vestiar la mine. Cînd ne-am apropiat de salon, am auzit voci. Se întorseseră şi ceilalţi. Paul stătea lîngă şemineu, preotul lîngă el. Renée era aşezată pe locul obişnuit de pe canapea, Blanche, pe un scaun. Rămăseseră cu ochii aţintiţi pe noi, descumpăniţi, şi chiar preotul, speriat, nu-şi reveni decît după o clipă, cînd se îndreptă spre noi plin de solicitudine, dornic să dea ajutor. Dar ea îi făcu semn să o lase şi se îndreptă spre scaunul de lîngă foc, scaunul pe care stătea întotdeauna Françoise. Blanche se ridică imediat şi veni la ea.

— Ar fi trebuit să stai în pat, îi spuse. Charlotte mi-a spus că eşti foarte tulburată şi epuizată.

— Charlotte minte, sună răspunsul, iar tu vezi-ţi de treburile tale.

Pipăi fusta după ochelarii atîrnaţi de un lanţ în jurul gîtului, lîngă crucifix, şi-i puse şi ne privi pe fiecare, pe rînd.

— Casa aceasta se află în stare de doliu, spuse ea, nu este un sanatoriu particular. Nora mea a murit. Intenţionez să mă îngrijesc de ceea ce trebuie făcut pentru a i se aduce onorurile cuvenite. Paul, dă-mi creion şi cîteva foi de hîrtie. Blanche, în biroul din camera mea, în sertarul de sus, ai să găseşti un dosar în care sînt trecute numele tuturor celor care au venit la înmormîntarea lui taică-tău. Majoritatea au murit, dar mai au rude. Renée, adu-mi cartea de telefon. *Monsieur le curé,* v-aş fi recunoscătoare dacă aţi veni lîngă mine ; vreau să discut nişte probleme referitoare la înmormîntarea propriu-zisă. Jean...

Ridică ochii spre mine şi se opri.

— Pentru moment, n-am nevoie de ajutorul tău. Du-te mai bine puțin la aer, o să-ți facă bine. Poți să plimbi cîinii, dacă tot nu i-a scos Charlotte. Dar înainte de a pleca, adăugă ea, pune-ți un costum închis la culoare. *Le Comte* de Gué nu se plimbă îmbrăcat în jachetă sport cînd i-a murit soția.

Capitolul 22

I-am lăsat în salon, am urcat la etaj și m-am schimbat. Pe urmă l-am chemat pe Gaston și l-am rugat să aducă mașina în fața intrării.

— Vreau să mă duci la *verrerie*. Mă duc să iau fetița...

— Prea bine, *Monsieur le Comte*.

Cînd am ieșit din sat spre deal și pădure, îmi spuse :

— Eu și soția mea, *Monsieur le Comte*, și de fapt toată lumea de la castel, dorim să ne exprimăm cele mai sincere păreri de rău în aceste clipe grele.

— Îți mulțumesc, Gaston, am spus.

— Dacă vă putem ajuta cu ceva, vă rog să ne spuneți, *Monsieur le Comte*.

I-am mulțumit din nou. Nimeni nu putea face nimic să ușureze situația, în afară de mine ; iar eu începusem prin a o lipsi pe o morfinomană de drog, ceea ce putea duce la o tragedie și mai mare decît prima. Nu eram în stare să-mi imaginez. Tot ceea ce știam era că ajunsesem să merg la risc, la fel ca și Jean de Gué.

Gaston opri mașina la porțile turnătoriei. Era încă devreme, dar nu se vedea nimeni prin preajmă. Probabil că oamenii opriseră lucrul în ziua aceea din respect pentru Françoise.

M-am dat jos din mașină și am intrat pe terenul abandonat. Julie nu era în căsuța ei. Se dusese probabil la băiat, iar Marie-Noel era cu ea. I-am spus lui Gaston să aștepte și m-am dus spre casa stăpînului, dar ușa era încuiată. Am traversat pavajul mîncat de vreme din fața ferestrelor și m-am dus să mă uit în fîntînă. Cred că avea vreo douăzeci de picioare adîncime. Scara șubredă,

cu trepte lipsă ici și colo, era aproape putrezită. Ghizdurile fîntînii erau slinoase, acoperite de mucegai verzui. Jos de tot, pe fund, se vedeau cioburi, nisip și noroi. Era de necrezut ca un copil de zece ani să fi coborît acolo, noaptea, fără să-i fie teamă. Și totuși, aceasta era realitatea.

Am plecat de la fîntînă și m-am uitat în casa stăpînului prin geamul prăfuit. Păturile erau încă aruncate în mijlocul dușumelei unde stătuse Marie-Noel. Am ocolit prin spatele casei, prin livadă, dar fereastra prin care intrasem în dimineața aceea era închisă. Ivărul însă nu fusese pus — probabil că Julie trăsese geamul în grabă, după ce eu și Blanche plecaserăm ; o luase pe Marie-Noel cu ea fie acasă, fie la casa băiatului ei.

Am deschis din nou fereastra și am intrat. M-am dus lîngă mormanul de pături, ca și în dimineața aceea ; am înjghebat din pustiul ce mă înconjura chipul plăpînd și liniștit al copilului adormit, inaccesibil, după cum mi se păruse, durerii sau suferinței, dar îndurînd îndărătul micuței măști povara chinuitoare a groaznicului vis. M-am aplecat și am atins pătura, iar gestul îmi aduse aminte alte momente, la Chinon poate, sau la Orléans, cînd un șir de pelerini, cu ochii larg deschiși, atingeau cu mîini murdare cîte o treaptă pe care îngenunchease pe vremuri Fecioara, ca piatra să le dea virtute. Mi se păruse o prostie. Și încă mi se mai părea la fel. Pătura pe care o atinsesem fusese înfășurată în jurul unui copil cu prea multă imaginație, după ce petrecuse o noapte într-o fîntînă. M-am scotocit în buzunar după bucățica de hîrtie și am citit din nou ultimele rînduri : „*Sainte-Vierge* îmi spune că ești nefericit și că sufleri pentru o greșeală săvîrșită mai demult, așa că mă voi ruga ca toate păcatele tale să se reverse asupra mea, pentru că eu sînt tînără și voinică și le pot îndura mai ușor. Somn ușor și ai încredere în Marie-Noel care te iubește mult.“ Am pus la loc petecul de hîrtie. Eram singurul pelerin...

Am ieșit pe fereastră și m-am întors pe același drum ; o clipă m-am oprit să privesc copacii bătrîni și cioturoși, împovărați de mere, floarea-soarelui culcată la pămînt și vița care năpădise casa, plină de struguri neculeși. Pe

urmă am trecut pe lîngă șoproane, spre partea din față a casei. Probabil că Gaston le spusese celor din căsuță că venisem, pentru că Marie-Noel străbătea terenul în întîmpinarea mea.

Brusc, mi-am dat seama că nu știu ce să-i spun. Crezusem că o s-o văd întîi pe Julie și ea m-ar fi luminat cum primise fetița vestea.

— Să nu rîzi, îmi strigă ea.

Să rîd ? În viața mea nu-mi arsese mai puțin de rîs ca acum. Am rămas locului consternat, neștiind ce vrea să spună.

— Sînt îmbrăcată cu hainele lui Pierre, strigă ea. Uite, ăsta e jerseul lui, iar asta e salopeta lui albastră. *Madame* Yves m-a pus să-mi scot rochița pentru că era umedă. Și în afară de asta, așa se cuvine.

Mi-am dat seama că într-adevăr purta niște lucruri care nu-i erau pe măsură. Erau prea scurte și făceau picioarele să-i pară mai lungi și mai subțiri ca oricînd ; împrumutase și o pereche de saboți, foarte mari, așa că trebuia să-i tîrșîie după ea ca să poată merge.

— Ia uită-te, spuse ea, sînt mai înaltă decît Pierre și el are doisprezece ani !

Îmi arătă că mînecile salopetei nu-i ajungeau pînă la încheieturi ; se întinsese ca să pară și mai scurte.

— Da, am spus, văd.

Am rămas locului, privind-o stînjenit. Nu se poate să nu existe totuși, mă gîndeam eu, niște cuvinte pe care le rostește un părinte cînd se petrece o asemenea tragedie. În nici un caz nu rămîne ca mine în mijlocul drumului și discută despre haine.

— N-am putut să vin să te iau mai devreme..., am început, dar nu așteptă să termin. Mă luă de mînă și spuse :

— Mă bucur că n-ai putut. Vino să vezi ce am făcut, Pierre și cu mine.

Mă conduse la o movilă de moloz lîngă o alta de cioburi.

— Asta e castelul, spuse ea, arătînd către figurina de sticlă pe care o avusese în buzunar în dimineața aceea, iar bucățile astea de sticlă sînt casele din St. Gilles. Ciobul

ăsta mare e biserica. Uite, Pierre a adus pietricele să facă drumurile. Șirul ăsta este rîul, iar rămurica îndoită e podul. Ne-am jucat toată după-amiaza.

Deci Julie nu avusese cînd să-i spună. Nu știa. M-am uitat în spate, peste umăr, după Julie sau Gaston, dar nu i-am văzut pe nici unul.

— Unde e *Madame* Yves ? am întrebat.

— În casă, vorbește cu Gaston și André. Pierre s-a dus la fermă după lapte. Am băut de la ei azi-dimineață ; n-au avut decît puțin într-o cană. Ghici ce am mîncat la prînz ? Pui ! *Madame* Yves s-a dus și a prins un cocoș șchiop, bietul de el, care se bătea cu ceilalți. Zicea că a murit curajos, în cinstea vizitei mele.

Se uită la mine ca să-mi vadă uimirea. N-am spus nimic. Încercam să găsesc o modalitate să-i spun ce se întîmplase.

— Știi, continuă ea, coborînd vocea, e foarte trist, dar mama lui Pierre nu mai locuiește cu ei. A fugit la Le Mans acum cîteva săptămîni și de aceea *Madame* Yves vine și le gătește, pentru André și Pierre. E atît de greu pentru un băiat să nu aibă mamă și un soț să nu aibă soție.

Nu-i dădusem suficient timp lui Julie. Acesta era motivul, Gaston îi adusese mesajul cu mai puțin de o oră în urmă. Încă nu găsise momentul potrivit să-i spună. Mă înșelasem însă.

— Și la noi e aproape la fel, spuse ea. Și tu te-ai ars ca André, dar arsura lui o să țină toată viața, iar a ta numai cîteva zile. În plus, noi avem mîngîierea că *Maman* va fi bine îngrijită. La urma urmei, după cum mi-a explicat și *Madame* Yves, e mai bine să fii alături de Isus în rai, decît cu un mecanic în Le Mans.

Se ridică și-și șterse genunchii de nisip.

— Cînd Ernest a venit înapoi cu camionul și a spus că Maman a fost dusă la spital, am știut ce o să se întîmple, continuă ea. Visurile mele se împlinesc de obicei. Dar, cel puțin, ăsta a fost un accident. Numai că în visul meu încercam toți s-o omorîm. Dar cum a ajuns *Maman* să cadă de la fereastră ?

— Nu știu, am spus. Nimeni nu știe.

— Am să descopăr eu. Şi dacă aflu, *Maman* o să fie mai liniştită acolo în rai.

Pe urmă luă castelul de sticlă şi-l puse în buzunar. Ne-am îndreptat spre căsuţă mînă în mînă. Julie ieşise în poartă cu Gaston. Avea hainele fetiţei pe mînă.

— S-au uscat, spuse ea. Mai bine te duci să te schimbi. Nu poţi merge la castel îmbrăcată aşa. Hai, repede.

O vîrî pe Marie-Noel în casă şi-i dădu hainele, apoi se întoarse spre mine.

— A fost curajoasă, nu glumă, spuse ea încet. Puteţi să fiţi mîndru de ea.

— Totul s-a petrecut atît de rapid, am răspuns. Încă n-a avut timp să-şi dea bine seama.

Julie mă privi cu milă, la fel ca dimineaţă, cînd stătusem împreună lîngă copilul adormit.

— Vă pricepeţi atît de puţin la copii, *Monsieur* Jean, încît vă închipuiţi că dacă nu plîng nu suferă ? Dacă e aşa, să ştiţi că vă înşelaţi amarnic.

Vorbea repede, ca şi cum ar fi încercat să apere fetiţa de vreo acuzaţie. Pe urmă îşi reveni.

— Scuzaţi-mă că vă vorbesc deschis. Adevărul este că fetiţa ne-a cucerit pe toţi azi. Condoleanţele mele, *Monsieur le Comte,* pentru marea pierdere suferită.

Între noi se restabiliseră relaţii ierarhice. Portăreasa de la turnătorie se adresa seniorului de St. Gilles. Am înclinat capul şi i-am mulţumit. Pe urmă m-am adresat iar ca unei prietene :

— Ne-ai ajutat mult azi, Julie. Am fost convins că tu erai singura în stare să-i dai vestea fetiţei. Şi nu m-am înşelat.

— Nici n-a avut nevoie să i se spună, răspunse Julie. Ea ne-a spus nouă. Zicea că o prevenise visul. Cît despre mine, *Monsieur* Jean, n-am crezut niciodată în vise. Numai că ştiţi, copiii ca şi animalele, sînt mai apropiaţi de adevăr.

Se uită peste terenul pustiu spre casa stăpînului şi fîntînă.

— Cred că va fi o anchetă, nu ? N-o aduceţi pe *Madame* Jean înapoi pînă nu se termină totul, nu ?

— O anchetă ? am repetat.

— Sigur că o să rezolve doctorii, spuse ea, dînd din cap. Să sperăm însă că n-o să dureze. Lucrurile astea sînt tare neplăcute.

Fusesem prea buimăcit la spital şi prea tulburat ca să mă gîndesc la asemenea lucruri. Dar, firește, Julie avea dreptate. Probabil că asta discutaseră Blanche cu Paul la spital după ce am plecat.

— Habar n-am ce urmează să se facă, Julie. Am lăsat ca totul să fie rezolvat de *Monsieur* Paul şi *Mademoiselle* Blanche.

Marie-Noel ieşi din casă, îmbrăcată în rochiţa şi hăinuţa ei. O sărută pe Julie de rămas bun, iar Gaston ne conduse înapoi la St. Gilles. Cînd am intrat pe poartă, am observat încă patru maşini.

— Maşina doctorului Lebrun, spuse Marie-Noel, şi a lui *Monsieur* Talbert. Pe celealte nu le cunosc.

Talbert era avocatul care scrisese scrisoarea găsită în seif. Fără îndoială că el se ocupa de treburile familiei. Cînd ne-am apropiat şi am coborît, am văzut un om în uniformă, aşezat la volanul primei maşini.

— E maşina comisarului *de police*, şopti Gaston. Probabil că a venit împreună cu *Maître* Talbert şi doctorii din Villars.

— Dar de ce a fost nevoie să vină toţi ? întrebă Marie-Noel. Doar n-au de gînd să aresteze pe cineva ?

— Întotdeauna vin dacă s-a petrecut un accident, i-am răspuns. Va trebui să stau de vorbă cu ei. Du-te şi caut-o pe Germaine. Roag-o să-ţi citească.

— Germaine citeşte foarte prost, spuse ea. Nu-ţi face griji cu mine. Îti promit că n-o să te mai supăr cu nimic nici acum nici altă dată.

Se duse pe terasă şi intră pe uşă, iar eu m-am întors spre Gaston.

— Comisarul va dori probabil să-i pună cîteva întrebări soţiei tale. Era aici cînd s-a petrecut accidentul.

— Da, *Monsieur le Comte*.

Părea neliniştit. Şi eu mă simţeam la fel. Coşmarul zilei nu se terminase. Am intrat în castel şi am auzit voci venind dinspre salon. Cînd am deschis uşa, au contenit

și toată lumea s-a întors spre mine. L-am recunoscut pe Dr. Lebrun și Dr. Moutier de la spital. Cel de al treilea era scund, îndesat, cu părul cărunt. Probabil că era avocatul Talbert. Cel de al patrulea, cu un aer mai oficial, presupuneam că era comisarul *de police*.

Primul gînd mi-a zburat spre contesă. M-am uitat prin cameră după ea și am văzut-o așezată încă pe scaunul de lîngă cămin, impunătoare și neîmblînzită. Nu dădea semne de oboseală, iar prezența ei umplea camera, micșorînd statura tuturor.

— Iată-l pe fiul meu, *Monsieur*, se adresă ea comisarului.

Pe urmă se întoarse spre mine.

— *Monsieur* Lemotte a avut amabilitatea să se deplaseze personal din Villars ca să pună întrebările necesare.

Cei trei bărbați se apropiară de mine, dornici să-și exprime compasiunea.

— Regret că vă deranjez în aceste momente, *Monsieur*, rosti *le commissaire de police*.

— Sînt copleșit, de Gué, atît de copleșit încît nu-mi găsesc cuvintele cu care să-mi exprim regretul, se pronunță și dr. Lebrun.

Șoaptele de mulțumire, strînsul mîinilor dădură demnitate momentului, ușurînd tensiunea și aruncînd o punte peste pauza penibilă dinaintea interogatoriului. Cînd formulele de politețe fură încheiate, *le commissaire* se întoarse spre mine.

— Și Dr. Lebrun și Dr. Moutier m-au informat, *Monsieur*, că soția dumneavoastră aștepta un copil peste cîteva săptămîni și înțeleg că în ultima vreme a dat dovadă de o nervozitate crescîndă, spuse el. Sînteți de aceeași părere ?

— Da, am răspuns. Este foarte adevărat.

— Era poate nejustificat de speriată în legătură cu nașterea ?

— Cred că da.

— Scuzați-mă, *Monsieur*, interveni Talbert, avocatul, *Monsieur le Comte*, vă rog să-mi iertați intervenția, dar nașterea era așteptată cu nerăbdare de amîndoi — și de

Monsieur și de *Madame la Comtesse* Jean. Sperau să aibă un fiu.

— E firesc, spuse *la comtesse*, toți părinții sînt la fel.

— Dar mai ales în acest caz, rosti avocatul, pentru că după cum prevedea Contractul de căsătorie, nașterea unui fiu însemna o creștere imediată a venitului, mai ales pentru *Monsieur le Comte*. Știu, din cele povestite de dumneaei, că *Madame la Comtesse* Jean era îngrozită să nu-și dezamăgească soțul, și bineînțeles întreaga familie. Cred că acest lucru explică starea de nervozitate crescută în cazul dumneaei.

— Îngrozită cred că e un cuvînt cam tare, *Maître* Talbert.

Se întoarseră cu toții spre vorbitoarea din fotoliul de lîngă cămin.

— Nora mea n-avea de ce să fie îngrozită de nici unul dintre noi. Nu depindem chiar atît de condițiile unui Contract de căsătorie ca să nu existăm fără ajutorul lui. Familia răposatului meu soț stăpînește aceste locuri de trei sute de ani.

Avocatul se îmbujoră.

— N-am vrut să las impresia, *Madame*, că *Madame la Comtesse* Jean ar fi fost intimidată de situația în care se găsea. Am vrut doar să arăt că poziția dumneaei era delicată și o resimțea ca pe o responsabilitate. Nașterea unui fiu ar fi ușurat considerabil dificultățile financiare. Era conștientă de acest lucru.

Comisarul se uită spre Dr. Lebrun care ezită, privi spre contesă, pe urmă spre mine.

— *Madame* Jean era într-adevăr neliniștită ca nu cumva să nască o fată, spuse el. De fapt, săptămîna trecută cînd am venit la control, mi-a și subliniat acest lucru. Fără îndoială că această neliniște s-a adăugat la starea dumneaei de nervozitate.

— Pe scurt, spuse comisarul, *Madame la Comtesse* de Gué, avea o înclinație spre isterie. Vă rog să mă iertați, *Monsieur*, dar nu doresc decît să stabilesc faptul că soția dumneavoastră era deosebit de agitată la vremea accidentului și, prin urmare, starea în care se afla a favorizat amețeala. Sînteți de acord, *Docteur* ?

— Bineînțeles, bineînțeles.

— Și dumneavoastră, *Monsieur* ?

— Cred că da, am răspuns. Era agitată din cauza fetiței. Vi s-a spus ce s-a întîmplat ?

— *Monsieur* Paul de Gué și *Mademoiselle* Blanche mi-au relatat tot. Și o *femme de chambre*. Mă bucur că ați găsit-o pînă la urmă pe micuță. Deci dumneavoastră ați văzut-o ultima oară pe soție azi-dimineață, înainte de a pleca să căutați fetița ?

— Da, așa este.

— Era foarte tulburată ?

— Cred că nu mai mult decît eram cu toții.

— N-a sugerat că ar vrea să se dea jos din pat și să ajute și dumneaei la căutatul fetiței ?

— Nu.

— Prin urmare ați lăsat-o în pat — după cîte putem presupune — să aștepte să vă întoarceți cu vestea că fetița este în siguranță ?

— Da.

— Deci toată lumea a plecat de acasă cu excepția a două *femme de chambre* — Germaine, care a dus micul dejun la *Madame la Comtesse* Jean și pe urmă a fost trimisă în sat de către *Mademoiselle* Blanche, și Charlotte ; bucătăreasa, care era jos ; și bineînțeles, *Madame la Comtesse*, care se afla în camera dumneaei, la etaj. Am examinat locul unde a căzut soția dumneavoastră, adăugă el. Propun să urcăm direct în dormitor, cu aprobarea dumneavoastră.

— Bineînțeles, am răspuns.

— Am interogat-o pe Berthe, femeia care vede de vaci. A văzut-o pe soția dumneavoastră cînd s-a aplecat pe fereastră, ca și cum ar fi vrut să apuce ceva — așa mi-a descris-o, pe urmă s-a zbătut în aer, se pare, și a căzut. Berthe a strigat după ajutor ; au auzit-o bucătăreasa și Charlotte, care s-a dus imediat la șanț. Bucătăreasa a telefonat după ambulanță la Villars, iar Dr. Moutier mi-a relatat restul. Aș vrea să stabilesc faptul că n-a mai intrat nimeni în dormitor după ce Germaine, *femme de chambre* cu care tocmai am discutat, i-a dus micul dejun.

— Charlotte ar fi putut să intre, spuse Renée.

— Nu vreți să o chemați, *Monsieur* ? sugeră *le commissaire.*

— Charlotte este camerista mea personală ; o s-o sun eu, spuse *madame la comtesse.*

O mînă se întinse din fotoliu spre șnurul soneriei.

— Charlotte m-a anunțat despre accident. Era isterică. Bănuiesc însă că erau cu toții. De la ea n-o să aflați prea multe. Servitorii își pierd întotdeauna capul la nenorocire.

Cînd Gaston răspunse, îi spuse că domnul *commissaire* dorea să stea de vorbă cu Charlotte.

— Nu prea înțeleg, spuse Paul, ce importanță are ce i-a spus Charlotte sau Germaine cumnatei mele. Nu are nici o legătură cu faptul că a amețit și a căzut de la geam.

— Mă scuzați, *Monsieur*, spuse *le commissaire.* Înțeleg cît chin trebuie să provoace acest interogatoriu familiei. Numai că pentru a mă conforma cerințelor legii, trebuie să stabilesc fără urmă de îndoială că motivul accidentului a fost o pură întîmplare. Din nefericire, cînd cineva cade de la înălțime mai există și alte cauze.

Renée, speriată, păli brusc.

— Cum adică ? întrebă ea.

— *Madame,* explică *le commissaire* cu blîndețe, cînd o persoană se află într-o stare de nervozitate extremă, această stare o împinge uneori la lucruri periculoase. Nu vreau să spun că așa stau lucrurile în acest caz. După cum am mai spus, eu înclin să cred că motivul a fost o senzație bruscă de ameteală. Dar trebuie să mă conving.

— Vreți să spuneți, întrebă Blanche, că s-ar fi putut ca Françoise, cumnata mea, să se fi aruncat de la fereastră intenționat ?

— Este posibil, *Madame.* Nu probabil.

În cameră se lăsă o tăcere bruscă, o tăcere saturată, după cum mi se păru, cînd mă uitam de la unul la altul, cu chipurile răvășite, exprimînd o negare bruscă, nerostită, născută din vina intimă că fiecare ar fi putut contribui la moartea lui Françoise. Blanche, care îi cîștigase atît de meșteșugit afecțiunea lui Marie-Noel, afecțiune care altfel ar fi fost revărsată asupra mamei fetiței ; Paul, cu veșnicele lui plîngeri despre condițiile Contractului de căsătorie

care făceau imposibilă finanţarea afacerilor de către Françoise ; Renée, căreia nu-i păsase nici cît negru sub unghie că intriga amoroasă cu Jean ar fi putut s-o facă nefericită pe Françoise dacă i-ar fi ajuns la cunoştinţă ; şi contesa, al cărei cumplit egoism matern o lipsise de iubire pe Françoise, nu numai de iubirea soţului dar şi de dreptul legitim ce i se cuvenea în casă — nici unul dintre ei nu era total liber de responsabilitatea provocării stării de spirit care probabil că o împinsese pe Françoise în braţele morţii.

Tensiunea fu întreruptă cînd în cameră intră Charlotte, aparent îndurerată şi bănuitoare.

— M-aţi chemat, *Madame la Comtesse* ?

— *Commissaire de police* doreşte să-ţi pună cîteva întrebări, Charlotte, răspunse contesa.

— Aş dori să ştiu, spuse comisarul, dacă ai avut vreo conversaţie cu *Madame la Comtesse* Jean azi-dimineaţă, înainte de accident.

Charlotte îmi aruncă o privire mînioasă şi, după expresia feţei, mi-am dat seama că avea impresia că întrebarea se datora vreunei remarci sau plîngeri de-ale mele. Îşi închipuia că îi povestisem de vizita ei în dormitor şi urma să i se ceară acum socoteală

— N-am stat cu *Madame* Jean decît cîteva minute, spuse ea. N-am bîrfit nimic, n-am făcut nici un rău. Dacă *Monsieur le Comte* îşi închipuie că am provocat vreun necaz, se înşală. Nu i-am spus nimic lui *Madame* Jean despre conversaţia de la telefon.

— Ce conversaţie de la telefon ? spuse *le commissaire*. Ce conversaţie ?

Probabil că Charlotte şi-a dat seama că făcuse o greşeală. Se uită iritată spre stăpîna ei, apoi spre mine. În nerăbdarea ei de a-şi acoperi faptele, ajunsese să se trădeze.

— Vă rog să mă scuzaţi, spuse ea, credeam că *Monsieur le Comte* a vrut să mă scoată vinovată. Din întîmplare, am auzit o convorbire interurbană cu Parisul, dar nu i-am spus nimic lui *Madame* Jean. Îmi cunosc locul. Nu aveam de ce să o mai necăjesc şi eu.

Toată lumea se întoarse spre mine, expresiile chipurilor — de la cea bănuitoare a lui Renée spre evidenta

stingherealã a Dr. Lebrun — trãdau concluziile clare pe care le trãseserã din propoziţiile înveninate ale lui Charlotte. *La Comtesse* fu prima care rupse tãcerea.

— Telefonul fiului meu a fost în legãturã cu afacerile, spuse ea. Nu poate avea absolut nimic de a face cu situaţia de faţã.

Le Commissaire tuşi în chip de scuzã.

— Nu intenţionez sã intervin în afacerile financiare ale lui *Monsieur le Comte*, spuse el, dar bineînţeles cã mã intereseazã orice ar fi sporit starea de nelinişte a soţiei.

Se întoarse spre mine.

— Ştia de aceastã conversaţie telefonicã ? mã întrebã.

— Ştia, am rãspuns.

— Conţinea ceva care ar fi putut s-o afecteze ?

— Absolut nimic. Era în legãturã cu un contract pe care l-am negociat la Paris.

Le Commissaire se întoarse spre Charlotte.

— De ce crezi cã telefonul cu Parisul ar fi putut spori grijile lui *Madame la Comtesse* Jean ? o întrebã el.

Tonul nu era lipsit de bunãvoinţã, dar era repezit.

Charlotte, deja ostilã, luã totul ca un alt reproş. Mã privi din nou plinã de venin.

— Sã explice *Monsieur le Comte*, nu eu.

Interveni Paul.

— E de-a dreptul ridicol, spuse el. Fratele meu a reînnoit contractul cu firma Carvalet din Paris, care preia o mare parte din produsele noastre de sticlãrie. Am fost încîntaţi cã a reuşit, pentru cã altfel ar fi însemnat sã închidem *la verrerie*. Aşa cum stau lucrurile acum, contractul este reînnoit în nişte condiţii care ne permit sã funcţionãm în continuare, cel puţin încã şase luni. Cumnata mea era la fel de mulţumitã ca şi noi toţi.

Talbert fãcu un pas înainte, puţin nedumerit.

— N-aş dori sã vã contrazic, *Monsieur*, i se adresã lui Paul, dar am impresia cã sînteţi în posesia unor date greşite. Carvalet mi-a trimis o copie a noului contract chiar azi-dimineaţã. Este substanţial diferit de ultimul ; condiţiile sînt în mod clar în dezavantajul dumneavoastrã. Chiar am rãmas uluit cînd l-am citit. Bineînţeles cã din cauza tragediei de azi nici nu m-am mai gîndit la el, dar

pentru că acum ați amin.it problema..., se uită spre mine, e posibil ca *Madame la Comtesse* Jean să fi fost puțin neliniștită. Probabil își dădea seama că nașterea unui fiu era mai importantă ca oricînd.

Paul se holbă la el, stupefiat.

— Ce vrei să spui ? rosti el. Cum ar putea să ne dezavantajeze contractul ? Condițiile sînt cît se poate de favorabile.

— Nu, am spus.

L-am văzut pe *le commissaire* cum se uită pe furiș la ceas. Încurcăturile financiare ale familiei de Gué nu-l priveau.

— Pot să-i explic mai tîrziu fratelui ce e cu contractul, am spus rapid. Vă asigur că soția mea nu-și făcea nici un fel de griji în privința lui. I-am explicat absolut tot și a fost de acord. Altceva nu mai am de adăugat. Și acum, domnule inspector, sînteți gata să urcați la etaj ?

— Vă mulțumesc, *Monsieur*.

Se întoarse spre Charlotte pentru o ultimă întrebare.

— În afară de neliniștea firească în legătură cu micuța, ți s-a părut că *Madame la Comtesse* Jean era schimbată ? întrebă el.

Charlotte ridică din umeri.

— Nu cred, răspunse ea morocănoasă. Nu știu. *Madame* Jean era o ființă care se descuraja ușor și cădea într-o stare de depresiune. Mi-a povestit că ultima supărare o avusese din cauza bibelourilor de porțelan preferate care se spărseseră. Ținea foarte mult la lucrurile dumneaei. Chiar le ștergea singură de praf și nu lăsa pe nimeni să le atingă. „Cel puțin astea sînt ale mele", obișnuia să spună dumneaei, „Nu fac parte din St. Gilles."

Săgeata înveninată ne atinsese pe toți. Castelul era condamnat. Oare și *le commissaire* și-o închipuia pe Françoise așa cum mi-o închipuiam eu, o ființă izolată, agățîndu-se cu disperare de comorile căminului pe care-l părăsise, singură, neglijată, căutată numai pentru averea ei ?

Mă întrebă dacă putea să viziteze acum dormitorul, iar eu l-am condus la etaj ; ceilalți au rămas jos, în salon. Cînd străbăteam coridorul mi-a spus :

— Doresc să-mi exprim din nou regretul, *Monsieur*, pentru toate aceste neplăceri și pentru faptul că am mai contribuit și eu la durerea dumneavoastră.

— Vă rog să nu vă cereți scuze, am spus. Ați fost deosebit de delicat.

— Știți, e ciudat, dar în general după o tragedie ca aceasta, cei care sînt direct legați de victimă se simt de parcă ar fi în sala de judecată. Se întreabă dacă nu cumva vina este a lor și ce ar fi trebuit să facă pentru a o preîntîmpina. În cazul de față, răspunsul este că nu ar fi putut face nimic. Toți cei care contau, nu erau la castel. Un ghinion, dar nu e vina nimănui. Singura vinovată poate fi fetița dumneavoastră, iar ea n-o să știe niciodată.

Am deschis ușa dormitorului și cînd am intrat am văzut că obloanele nu mai erau închise, așa cum le lăsasem, ci date de perete, iar ferestrele larg deschise. Fetița era cocoțată jumătate pe pervaz, cu o mînă agățată de geam, capul și umerii în afară. L-am auzit pe comisar oprindu-și respirația. I-am pus mîna pe braț. Amîndoi am simțit imboldul să ne repezim spre ea, dar am fi speriat-o și ar fi dat drumul singurului sprijin. Timp de zece secunde, care ni s-au părut o veșnicie, am așteptat neclintiți. Pe urmă, mîna fetiței își schimbă poziția, corpul se răsuci pe pervaz și își făcu apariția în întregime în spațiul uriaș dintre cele două ferestre. Se lăsă să alunece din nou în cameră și dădu cu ochii de noi ; avea părul zburlit și ochii îi scăpărau.

— Acum știu, spuse ea. S-a prins în nișă.

Le Commissaire își recăpătă glasul înaintea mea. Eu n-am fost în stare să scot un sunet. Stăteam și mă uitam la Marie-Noel, teafără și complet inconștientă de pericolul prin care trecuse. În mînă ținea ceva care semăna cu o cîrpă de praf.

— Ce ai acolo, micuțo ? întrebă el cu blîndețe.

— Medalionul lui *Maman*, spuse ea, medalionul pe care i l-a adus Papa săptămîna trecută de la Paris. Probabil că a scuturat cîrpa de praf pe fereastră, așa cum face mereu, iar medalionul s-a prins de ea. Erau amîndouă în nișa de mai jos. M-am aplecat și le-am văzut.

Veni spre noi.

— Ia uitați-vă, spuse ea, acul de la medalion e încă înfipt în cîrpă. Dacă nu mă aplecam așa de tare, nu le-aș fi ajuns. *Maman* ar fi putut să-l sune pe Gaston sau pe altcineva și i le-ar fi luat. Dar n-a avut răbdare. Și-a închipuit că le poate lua singură.

Se uită la comisar.

— Dumneavoastră sînteți o persoană religioasă ? îl întrebă ea.

— Cred că da, *Mademoiselle*, spuse el, luat prin surprindere.

— Papa nu e. E sceptic. Dar faptul că am găsit medalionul și cîrpa de praf este un răspuns la rugăciunea mea. M-am rugat la *Sainte-Vierge*. „Am făcut foarte puține lucruri pentru *Maman* cînd era în viață. Ajută-mă să fac ceva acum, cînd e moartă !“ Și *Sainte-Vierge* mi-a spus să mă aplec pe fereastră. N-am vrut. Nu-mi plăcea deloc. Dar am găsit medalionul. Încă nu știu cum aș putea s-o ajut acum pe *Maman* — doar dacă pentru ea, în rai, nu e cumva mai bine ca fiica ei să-i poarte medalionul, decît să-l lase să ruginească uitat în ieșitura de la zid. Ar fi fost păcat de el !

Capitolul 23

Înainte de a pleca, *le commissaire* m-a asigurat că era pe deplin mulțumit cu explicația că soția mea căzuse întîmplător de la fereastră și m-a rugat să trec pe la el a doua zi la ora unsprezece. A înțeles că fratele meu aranjase ca defuncta să fie adusă acasă, la castel, după aceea. Își exprimă din nou condoleanțele și din nou i-am mulțumit. Peste o clipă sau două plecă, urmat imediat de cei doi doctori. Numai avocatul rămase, iar el avu bunacuviință să-și ceară scuze că mai zăbovea.

— Am mai stat, *Monsieur*, spuse el, pentru că înțeleg din conversația pe care am avut-o cu fratele dumneavoastră că dumnealui nu cunoaște nimic despre condițiile noului contract Carvalet. M-am gîndit că probabil cîteva cuvinte ar putea să clarifice acum situația.

— Nimic nu poate clarifica situaţia decît dacă fratele meu îl citeşte singur şi n-are decît s-o facă cînd poftește. Îl am sus, la mine în cameră.

Paul ezită.

— Îmi pare rău că insist, mai ales în momentul de față, spuse el, dar nu cred că sînt de învinovățit. Din cele ce mi-a spus *Maître* Talbert, noul contract diferă de cel vechi în punctele esenţiale. Asta înseamnă că tot ceea ce i-ai spus lui Jacques şi mie cînd te-ai întors din Paris a fost o minciună ?

— Da, am răspuns.

— Ce-ţi pasă ţie ? îl întrerupse mama. *La Verrerie* este a lui Jean, nu a ta. Avea tot dreptul să facă ce poftea.

— Numai că eu încerc s-o conduc, aşa-i ? spuse Paul. Dumnezeu mi-e martor că întotdeauna a fost o treabă ingrată. N-am vrut niciodată să mă înham la ea, dar n-avea cine. Însă de ce ar minţi Jean, asta mă interesează ? Ce rost avea să-şi bată joc de noi toţi ?

— N-am avut intenţia să-mi bat joc de voi toţi, am spus. Am crezut că este singura cale să salvăm *la verrerie*. M-am răzgîndit după ce m-am întors de la Paris. Să nu mă întrebi de ce. Tot n-ai înţelege.

— Şi cum credeai că poţi să faci rost de capital ? mă întrebă Paul. Talbert spune că în noile condiţii ar însemna ca *la verrerie* să funcţioneze în pierdere totală.

— Nu ştiu. Nu m-am gîndit.

— *Monsieur* spera la un moştenitor ? sugeră avocatul. Fără îndoială că de aceea aţi discutat şi cu *Madame la Comtesse* Jean ? Bineînţeles, acum dată fiind situaţia...

Tăcu. Discreţia îl copleşi. Contesa nu-l slăbea din ochi, cufundată în scaunul de lîngă foc.

— Ei ? spuse ea. Terminaţi-vă propoziţia, *Maître*. Dată fiind si uaţia... ce ?

Avocatul mi se adresă pe un ton jenat.

— Sînt convins că nu mai este un secret pentru nici unul din membrii familiei, *Monsieur*, că prin prevederile Contractului de căsătorie, la moartea soţiei intraţi în posesia unei averi considerabile.

— Da, nu e nici un secret, am spus.

— Astfel că nu mai contează dacă noul contract este favorabil sau nu. Creşterea capitalului va acoperi pierderile.

Se părea că nimeni nu observase sau nimănui nu-i păsa că Marie-Noel era așezată pe un scăunel, lîngă bunica ei, și sorbea cu aviditate orice cuvînt.

— Monsieur Talbert vrea să spună că Papa va avea banii pînă la urmă ? spuse ea. Am crezut că îi primește numai dacă o să am un frate.

— Fii cuminte, spuse bunica.

— Da, rosti Paul încet, cred că știam lucrul ăsta. Dar așa ceva nu se discută. Fără îndoială că toți sperăm să avem un băiat în familie.

Am aruncat legătura de chei pe masă.

— Este în valiza din șifonier, am spus. Du-te să-l iei, dacă dorești.

Marie-Noel sări în picioare.

— Mă duc eu, spuse ea, înșfăcînd cheile. Ieși din cameră pînă să se gîndească careva s-o oprească. De fapt, nici nu avea importanță ; contractul trebuia citit.

— Zău, Paul, interveni Renée, ești foarte nechibzuit. După cum spune *Maître* Talbert, situația s-a schimbat acum prin moartea sărmanei Françoise și, de fapt, nici nu cred că e momentul să discutăm despre afaceri. Mie îmi dă o stare de-a dreptul neplăcută și îmi închipui ce dureros trebuie să fie și pentru Jean.

— E dureros pentru întreaga familie, spuse Paul. Nu vreau ca *la verrerie* să beneficieze de moartea lui Françoise. Nu suport să-și bată cineva joc de mine, asta e.

Maître Talbert era stînjenit.

— Îmi cer scuze, dar n-aș fi amintit de această chestiune dacă aș fi știut că există această nefericită neînțelegere între dumneavoastră cu privire la condițiile stipulate. Bineînțeles, *Monsieur*, sînt la dispoziția dumneavoastră, mi se adresă el mie, pentru o discuție cu privire la contract și la alte chestiuni oricînd vă convine după înmormîntare.

— Înmormîntarea va avea loc vineri, spuse *madame la comtesse*. Am și aranjat cu *Monsieur le curé*. Nora mea va fi adusă acasă poimîine și va fi depusă aici ca prietenii și oricine altcineva din regiune să aibă răgazul necesar să-i aducă omagiile. Bineînțeles, eu voi fi cea care-i va primi.

Avocatul se înclină.

— Aveți amabilitatea, *Maître*, să vă îngrijiți ca anunțul mortuar să ajungă la redacție din seara aceasta, ca mîine să poată apare în ziar ? Am scris chiar eu ferparul.

Ridică cîteva foi de hîrtie din poală și i le întinse.

— *Monsieur le curé* va aranja cu stareța de la mănăstirea Lauray să trimită măicuțe la castel ca să vegheze în nopțile de miercuri și joi.

Se opri să reflecteze, în timp ce bătea cu degetele pe brațul scaunului.

— Coșciugul va fi purtat, bineînțeles, de oamenii noștri de la moșie. Să sperăm că vom avea vreme bună. Soțul meu a murit iarna cînd era zăpadă și pînă să-l treacă peste pod au alunecat groaznic.

Prin ușa deschisă răzbătură pașii lui Marie-Noel care cobora treptele în fugă, apoi traversă holul.

— Nu face atîta zgomot, puiule, spuse *la comtesse* cînd fetița dădu buzna în cameră. Într-o casă îndoliată se merge în vîrful picioarelor.

Marie-Noel se duse direct la Paul și-i întinse documentul.

— Îmi dai voie ? mă întrebă el, uitîndu-se spre mine.

— Bineînțeles, am răspuns.

O vreme nu se auzi altceva decît foșnetul foilor cînd Paul întorcea paginile bătoase ale contractului. Apoi se uită spre mine.

— Îți dai seama, spuse el, pe un ton inexpresiv care nu trăda nimic, că acest contract infirmă tot ceea ce am discutat înainte de a pleca la Paris ?

— Da, am răspuns.

— Ai semnat și duplicatul și l-ai expediat ?

— L-am semnat sîmbătă la birou și în drum spre casă l-am trimis.

— Atunci nu mai avem ce face. După cum spune *Maman*, tu ești proprietarul, tu poți să stabilești ce condiții poftești. În ceea ce mă privește, înseamnă că îmi este imposibil să mai încerc să conduc afacerea.

Se ridică și-mi întinse contractul. Chipul frustrat, hărțuit păru dintr-o dată obosit și îmbătrînit.

— Cerul mi-e martor că n-am nici o pretenție de deșteptăciune dar, dacă m-aș fi dus eu la Paris, aș fi rezolvat mult mai bine lucrurile. Numai cineva cu un

capital uriaș la spate putea să-și permită semnarea unor asemenea condiții. Singura concluzie pe care o trag este că atîta vreme cît ai stat la Paris te-ai aflat într-o stare de nesăbuință crasă.

O clipă, nimeni nu rosti nici un cuvînt. Pe urmă, *la comtesse* se întinse după soneria de lîngă cămin.

— Cred că nu e cazul să-l mai reținem pe *Maître* Talbert. O discuție prelungită asupra a ceea ce se va întîmpla cu *la verrerie* este în momentul de față deplasată, iar eu sînt convinsă că dumnealui are multe de rezolvat la Villars ; ca și noi, de altfel, aici, la castel.

Avocatul dădu mîna cu toți și-l urmă pe Gaston afară din cameră.

La Comtesse se întoarse spre mine.

— Pari obosit, Jean, spuse ea. Ai avut o zi lungă și grea. De ce nu te duci să te odihnești ? Mai ai exact o oră pînă să mergem la biserică pentru slujba specială pe care *Monsieur le curé* a aranjat să se țină pentru Françoise. După aceea mergem toți cu mașina la Villars, la capela spitalului.

Se scotoci după ochelarii atîrnați lîngă crucifix și începu să aștearnă pe foi de hîrtie nume și adrese.

Am ieșit la aer și m-am oprit pe terenurile de dincolo de șanț. Vitele veniseră la păscut, iar soarele coborîse îndărătul copacilor. Lîngă porumbar mai era încă cenușa alburie de la foc. Curînd, ceața avea să se lase, învăluind castelul care, cu obloanele trase și ferestrele închise, părea îndepărtat de lumea înserării, de stăncuțele pripășite în pădure și vitele bălțate care pășteau iarba.

Paul ieși și el și mi se alătură pe terasa de sub ferestre. O clipă sau două fumă în tăcere, pe urmă aruncă nervos țigara și spuse brusc :

— Să știi că n-am glumit adineauri.

— Cu ce anume ? am întrebat.

— Că îmi este imposibil să mai conduc *la verrerie*.

— Asta ai spus ? Te rog să mă scuzi. Am uitat.

M-am întors și l-am privit ; chipul tras, răvășit părea că se confundă cu cel al surorii sale Blanche cînd, încordată și atentă, mă privise fix nu demult, în sala de așteptare a spitalului. Mi-am dat seama că îndoiala pe care o resimțea față de mine, chiar aversiunea nu izvorau numai din

niște sentimente ce-și aveau originea în zilele copilăriei, cu certurile, invidiile și desconsiderările ei, mai tîrziu transformate în suspiciune și pizmă ; ele se datorau propriilor mele eșecuri și slăbiciuni care nu-și aveau nici o explicație. Dacă aș fi încercat, aș fi putut să mi-l atrag ca partener și prieten ; în schimb, îl înrăisem, semănasem mai multă vrajbă și resentiment, iar starea lui prezentă de spirit era o parte din răul pe care-l provocasem, ca și chipul imobil al lui Françoise pe patul de spital.

— Și ce motiv ai ? am întrebat.

— Motiv ?

Se uită fix jos, în șanț.

— Nu ne-am înțeles niciodată, știi bine. Tu ai avut toate avantajele, eu am primit doar bobîrnace. De-o viață întreagă o duc așa, m-am obișnuit. M-ai rugat să conduc *la verrerie* în locul tău pentru că nu vroia s-o preia nimeni după ce a fost împușcat Maurice, iar tu erai prea leneș. Am consimțit de dragul familiei, nu de-al tău. Cel puțin, pînă acum ți-am respectat, dacă nu altceva, măcar hotărîrile de afaceri. Acum însă nici asta nu mai pot face.

Tonul amar și plin de resentiment suna ca și cum își pierduse încrederea nu numai în muncă, dar și în sine însuși ; ca și cum tot ceea ce se străduise să înfăptuiască de-a lungul anilor se dusese de rîpă și n-avea nici o noimă. Contractul absurd pe care-l citise, pus în funcțiune de un străin într-o conversație telefonică de cinci minute, putea fi interpretat ca un gest deliberat pentru a-și bate joc de el, reducînd la zero tot ceea ce încercase să construiască cu migală.

— Ce-ai zice, am rostit eu rar, dacă pe viitor m-aș baza pe hotărîrile tale de afaceri, nu pe ale mele ?

— Cum adică ?

Ochii nefericiți, neîncrezători îmi aminteau de instantaneele din albumul cu fotografii, unde întotdeauna se afla la marginea grupului, pentru că figura centrală reclama atenția, iar el, nesigur, parcă nu se încadra în poză — o figură solitară.

— Ai spus cînd eram în salon că nu ești deștept dar că totuși, dacă ai fi mers tu la Paris, ai fi aranjat lucrurile mult mai bine. Ai dreptate, așa este. Ce-ai zice dacă pe viitor iei și tu parte la afacere, să călătorești, să preiei

comenzile, pleci la Paris, la Londra sau în ce oraș poftești, închei noi contracte, cunoști oameni, faci înconjurul lumii dacă vrei, în vreme ce eu stau aici ?

Se îndreptă de spate și mă privi nedumerit, ne încrezător.

— Vorbești serios ?

— Da, am răspuns.

Pe urmă, pentru că încă nu i se risipise neîncrederea, am continuat :

— Nu vrei să călătorești ? Nu vrei să mai ieși puțin ?

— Nu vreau ? !

Rîse scurt și amar.

— Bineînțeles că aș vrea să călătoresc. Întotdeauna mi-am dorit lucrul ăsta. Dar niciodată nu erau bani sau ocazii. Și nici nu mi-ai dat prilejul.

— Ți-l dau acum, am spus.

Stingherealа dintre noi, care dispăruse o clipă, se instală iar. Își întoarse privirea de la mine.

— Pentru că ai intrat în posesia unei averi mari ai de gînd să faci pe binefăcătorul, nu ?

— Nu m-am gîndit la așa ceva. Mi-a venit pur și simplu ideea că n-ai avut parte de o viață ușoară. Îmi pare rău.

— E cam tîrziu pentru regrete după atîția ani.

— S-ar putea. Nu știu. Încă nu mi-ai răspuns la întrebare.

— Vrei să spui că mi-ai da mînă liberă să călătoresc prin Europa sau chiar America, să vizitez alte fabrici, alte întreprinderi mici ca a noastră și să aflu cum e posibil să o mențînem și noi în condiții similare, folosind metode mai moderne, iar după cele șase luni, cînd m-aș întoarce, să le putem aplica și noi aici, la St. Gilles ?

Tonul care fusese amar și plin de resentiment, devenise brusc interesat, vioi ; nu-mi trecuse prin cap nimic din cele sugerate de el și mă căinam amarnic că mă amestecasem în treburile lui, dar mi-am dat seama că absolut din întîmplare dădusem peste o idee în stare să dea vieții lui un nou sens. În loc să se considere fratele mai mic, pus la colț, împovărat de probleme, niciodată răsplătit, avea să se transforme într-o persoană care lua hotărîri, pompînd sînge nou într-o întreprindere în decă-

dere, muribundă, prin urmare salvînd tradiţia şi, mai ales, salvîndu-se pe sine însuşi.

— Sînt convins că poţi să faci chiar mai mult decît atît. Vorbeşte cu Renée şi vezi ce spune şi ea. Nu vreau să vă oblig.

— Renée...

O clipă se încruntă, sub povara gîndurilor, pe urmă, stîngaci, puţin sfidător, adăugă :

— S-ar putea ca ăsta să fie răspunsul pentru amîndoi. N-am fost prea fericiţi, ştii şi tu. Dacă aş reuşi s-o scot de aici, s-ar schimba totul. Simte că se iroseşte la St. Gilles, pe cîtă vreme dacă ar călători, ar întîlni oameni, ar avea la ce să se gîndească, n-ar mai fi plictisită şi nemulţumită, iar eu aş deveni o companie plăcută. Nu m-ar mai privi ca pe un ţărănoi plicticos.

Rămase cu privirea aţintită în faţă, noua lui imagine construindu-se şi materializîndu-se ; ciudat, şi eu vedeam imaginea, chiar limpede pe acel Paul care dorea să devină, în haine elegante, cu o cravată sofisticată, jucînd „aruncatul inelelor" pe puntea unui transatlantic, bînd Martini cu Renée într-un bar. Şi prin ochii lui am văzut-o şi pe Renée, zîmbindu-i, elegantă şi alunecoasă, amîndoi învăluiţi în norişorul propriului succes care urma să-i facă mai buni unul cu celălalt.

— Aş putea să discut cu Renée despre asta diseară ? mă întrebă brusc. Pînă să apuci să te răzgîndeşti ?

— N-am să mă răzgîndesc. Îţi doresc succes, Paul.

Şi prosteşte, ca un personaj demodat dintr-o comedie de salon, i-am întins mîna, iar el mi-a strîns-o ceremonios, ca şi cum pecetluiam un pact. Mă întrebam dacă gestul însemna iertarea greşelilor mele recente sau dacă includea şi trecutul care nu-mi aparţinea.

Se întoarse şi dispăru în castel ; am rămas acolo, contemplînd vitele bălţate ce se profilau printre copacii întunecaţi ; simţeam adierea rece a serii dinspre ierburile înalte. Şi pentru că nu mai venise nimeni pe terasă să mă tulbure, am încercat să compun propria mea rugăciune pentru sufletul lui Françoise, moartă din cauza prostiei şi neglijenţei, o rugăciune pe care n-aş fi putut s-o rostesc la slujba specială sau în capela spitalului unde, pentru că jucam rolul de soţ, aş fi devenit făţarnic.

Cînd clopotul bisericii începu să bată solemn, întrerupînd liniștea, am intrat și i-am găsit pe toți în hol; am observat că nu urma să mergem pe jos în sat, așa cum făcusem duminică, ci, oficial, transportați cu mașinile. Erau trase amîndouă în fața terasei; în prima, la volan, era Gaston, îmbrăcat în uniformă, în a doua se afla Paul; cele trei femei erau deja îmbrăcate în doliu, urmate de Marie-Noel, într-o hăinuță închisă la culoare. Am urcat în mașini într-o anume ordine prestabilită — *la comtesse*, eu și copilul în Renault, iar în cealaltă sora și Renée.

Am trecut încet prin porți și peste pod, preambul al cortegiului care urma să defileze vineri, și încet, în aceeași înaintare sobră, am coborît din mașini, după o călătorie de numai două minute, am intrat în biserică și ne-am așezat pe locurile noastre din față, exact ca duminică.

Îngenuncheasem și ascultam slujba, dar gîndurile îmi fugeau la cei de lîngă mine. Ce rugăciuni rostite cu fervoare sau umilință adresau cerului! Cereau oare odihnă pentru răposata Françoise sau iertare pentru ei înșiși? Mi se părea că și una și alta trebuiau să se contopească pînă la urmă, căci scopul final al unor asemenea rugăciuni nu era altul decît îndepărtarea grijilor și a suferinței. Vălurile care acopereau pe mamă, fiică și noră le făceau să semene într-atît între ele, încît le puteai considera trei fațete ale unei singure personalități, tripticul unui singur chip. Nu-mi dădeam seama dacă erau întristate sau misterioase; numai fetița, cu capul descoperit și părul tuns scurt, reprezenta un simbol, simbolul a ceva ce trecuse — puritatea pierdută, tinerețea pierdută — și pentru care jeleau siluetele îndoliate.

Cînd slujba s-a terminat, ne-am dus la Villars să păstrăm cîteva momente de reculegere în capelă. În mod ciudat, încăperea nu era tristă și macabră cum mi-o închipuisem. Trupul de ceară și extraordinar de înstrăinat al lui Françoise nu aparținea persoanei pe care o trădasem cu toții ci părea ceva mumificat și îndepărtat, descoperit după secole într-un mormînt egiptean. Nu slăbeam fetița din ochi, temîndu-mă poate să nu izbucnească în lacrimi sau să se sperie, dar era liniștită. Se uita plină de interes la cele două măicuțe, la lumînări și la flori; asemeni ei și probabil și asemeni celorlalți, am înțeles că părerile de

rău și regretele nu-și aveau locul ; le înlocuiau o ușoară curiozitate și surpriză. Afară, Renée era singura care plîngea. Am văzut-o cum se scotocește după o batistă, iar Marie-Noel se înroși și întoarse capul stingherită fiindcă un adult dădea astfel frîu liber sentimentelor.

Era aproape opt și jumătate cînd ne-am întors la castel și *le curé* ni se alătură la cină. *La Comtesse*, pe care pînă atunci n-o mai văzusem în sufragerie, se așeză la capătul opus al mesei față de mine, iar prezența ei acolo, în ciuda solemnității ocaziei, dădu camerei intimitate și distincție. Praznicul de înmormîntare putea să fie foarte ușor confundat cu o masă de Anul Nou. In mod grotesc parcă, mă așteptam să-l văd pe Gaston intrînd cu un curcan sau o gîscă. Lipseau bomboanele de ciocolată în hîrtii colorate și o crenguță de vîsc atîrnată de tavan. Vocile care la început erau coborîte, reținute, se ridicară pe măsură ce masa înainta, iar după ce se servi desertul, iar tava cu cești le de cafea fu dusă în salon, unde *la comtesse* conduse tot alaiul, și după ce servitorii plecară, parcă urma să ne punem coifuri de hîrtie, să jucăm gajuri și să coacem castane. Abia cînd *le curé* plecă, *la comtesse* dădu primul semn de oboseală ; am privit-o și am văzut că se făcuse brusc cenușie la chip. Broboane de sudoare i se scurgeau de pe frunte pe obraji, iar ochii care săgetau neliniștiți încăperea își pierduseră pe dată vioiciunea și concentrarea. Paul ieșise din salon cu preotul, iar Blanche, Renée și fetița răsfoiau împreună o carte și nu observaseră nimic.

Am spus încet :

— Te duc sus.

M-a privit fix ca și cum n-ar fi priceput ; pe urmă, cînd i-am întins brațul, s-a sprijinit de el, tremurînd. Am rostit cu voce tare, ca să audă ceilalți :

— Cred că ar fi mai bine să ne uităm împreună pe liste, la tine în cameră.

Se îndreptă și mă apucă mai strîns de braț, iar cînd ne-am apropiat de ușă, spuse limpede, fără nici o dificultate :

— Noapte bună, noapte bună tuturor. Stați liniștiți. Jean și cu mine avem niște probleme pe care preferăm să le discutăm la mine, sus.

Toți se ridicară deodată, iar Blanche înaintînd, spuse :

— N-ar fi trebuit să cobori, *Maman*. A fost prea mult pentru tine.

Cuvintele ei conțineau exact fărîma de venin care să stîrnească o ripostă ; mama se întoarse într-o fracțiune de secundă, îmi dădu drumul la braț și replică :

— Cînd voi avea nevoie de sfaturi de la tine, o să ți le cer. Mai sînt încă patru sute de plicuri de scris pînă mîine seară. Îți sugerez să te apuci de acum și să-ți dea și fetița o mînă de ajutor.

Ieșirăm din cameră și urcarăm împreună scările spre primul palier. Se opri o clipă să-și tragă sufletul.

— De ce i-am atras atenția lui Blanche ce trebuie să facă ? Pentru ce sînt invitațiile ?

— Pentru înmormîntarea lui Françoise, i-am spus. Înmormîntarea de vineri.

— A cui înmormîntare ?

— A lui Françoise. Françoise a murit azi.

— A, bineînțeles. O clipă am uitat totul. Mă gîndeam la vremea cînd făcusem listele pentru nunta lui Blanche. Am tipărit invitațiile și apoi n-am mai folosit nici una.

Mă luă de braț din nou și urcarăm al doilea șir de trepte ; cînd am pornit pe coridorul spre camera ei din foișor, umbrele păreau să ne cuprindă, tăcerea se întețea de parcă ne-am fi retras într-un trecut ce existase acolo dintotdeauna.

Charlotte ne deschise ușa și după expresia chipului mi-am dat seama imediat că era speriată. Îmi aruncă rapid o privire bănuitoare, neliniștită, iar cînd *Madame la comtesse* intră în cameră, îmi șopti :

— Cutiile au dispărut din dulăpior.

— Știu, eu le-am luat.

— De ce ? O să am nevoie de ele la noapte, mi-a răspuns.

— Nu.

Am trecut pe lîngă ea, în urma contesei.

— Dezbracă-te și bagă-te în pat, *Maman*. S-ar putea să dormi sau nu. Oricum, nu are importanță. Rămîn cu tine aici toată noaptea.

Umbra ei reflectată pe tavan, dominatoare, monstruoasă ca a unei vrăjitoare, părea că se contopește cu drape-

riile grele de la geamuri și pat ; dar cînd se întoarse și mă privi, mișcarea diminuă umbra, făcînd-o să se chircească la pămînt, iar zîmbetul era al femeii care jos, în sufragerie, ținuse un consiliu de familie și făcuse din doliu o adevărată ceremonie, înfruntînd tragedia cu propria semeție și rațiune.

— Lucrurile s-au inversat, spuse ea. A trecut mult timp de cînd unul din noi zăcea în pat iar celălalt priveghea. Ai avut odată febră mare cînd erai de vreo doisprezece ani. Am stat lîngă tine și ți-am șters fierbințeala de pe chip. Asta ai de gînd să faci și tu în noaptea asta ?

Rîse și-mi făcu semn să ies din cameră, apoi o strigă pe Charlotte. Am ieșit pe coridor și am coborît în salon ; ceilalți stingeau luminările și se pregăteau să se retragă la ei în camere. Marie-Noel o ținea de mînă pe Blanche și se îndreptau spre scară ; avea chipul alb de la oboseala zilei care se încheiase.

— Vii să-mi spui noapte bună, Papa ? mă întrebă.

— Da, i-am promis eu și m-am înapoiat în sufragerie după o țigară. Cînd m-am întors iar în hol, am observat că Renée nu plecase cu ceilalți, ci mă aștepta pe scări. Văzînd-o, mi-am amintit de prima seară cînd, cu mîna pe ușa ce ducea la terasă, am auzit dintr-o dată pași în urma mea și am zărit-o acolo în halat, cu părul căzut pe umeri. Acum nu mai era nici pasionată, nici mînioasă, nici neconsolată, ci cumva mai înțeleaptă și puțin rușinată, ca și cum ar fi recunoscut că tragedia acelei zile reprezenta bariera finală dintre noi.

— Deci vrei să scapi de noi, de Paul și de mine ? spuse ea. Ai plănuit asta de cînd te-ai întors de la Paris.

Am scuturat din cap.

— Nici vorbă de plan, i-am răspuns. Mi-a venit ideea astă-seară pe terasă, asta-i tot. Dacă nu-ți convine propunerea, consideră că nici n-am făcut-o.

O clipă nu spuse nimic. Părea că se gîndește la ceva, pe urmă rosti rar :

— Te-ai schimbat, Jean. Nu mă refer la ziua de azi și la șocul îngrozitor pe care l-am avut cu toții, ci de o vreme încoace. Nu mai ești același.

— În ce fel m-am schimbat ?

Ridică din umeri.

— Nu vreau să spun că eşti schimbat faţă de mine. Îmi dau seama acum că te-ai distrat doar în ultimele luni. Erai plictisit, n-aveai ce să faci, iar eu s-a întîmplat să-ţi fiu la îndemînă. Te-ai schimbat cumva în interior, ai devenit mai dur, mai retras.

— Mai dur ? Eu credeam că invers. Mai blînd, mai slab în fiecare zi.

— A, nu.

Se uită la mine gînditoare.

— Să ştii că n-am observat numai eu. Şi Paul mi-a spus acelaşi lucru acum vreo cîteva zile, cînd te-ai ars la mînă. Eşti mult mai detaşat, nu numai faţă de mine, ci faţă de toţi ceilalţi. De asta ne-a surprins pe amîndoi că ne-ai făcut propunerea să călătorim în locul tău. Din felul în care te-ai purtat acum o săptămînă, ai lăsat impresia că singurul lucru din lume pe care ţi-l doreai era să scapi de aici.

Am privit-o fix, descumpănit.

— Am lăsat eu impresia asta ?

— Sinceră să fiu, da.

— Nu e adevărat, am spus. M-am gîndit tot timpul la toţi, zi şi noapte. Castelul, turnătoria, *Maman*, fetiţa, toată familia — tot timpul v-am avut în minte. Şi ultimul lucru pe care mi l-aş dori ar fi să scap de aici.

Mă privi neîncrezătoare.

— Nu te înţeleg, spuse. Adevărul este, bănuiesc, că nu te-am înţeles niciodată. Am fost o proastă că odată mi-am închipuit contrariul. Nu m-ai iubit nici o clipă, nu ?

— Nici acum nu te iubesc, Renée, am răspuns. Nu ştiu cum a fost pe vremuri, dar mă îndoiesc.

— Vezi ? spuse ea. Eşti mai dur. Te-ai schimbat. Nici măcar nu te mai sinchiseşti să te prefaci.

Se opri şi pe urmă, rar, anevoie, adăugă :

— Paul n-a spus nimic, dar sînt sigură că asta crede şi eu încep să-i dau dreptate. Ai încheiat contractul cu sînge rece, cu bună ştiinţă, riscînd pe... ceea ce s-a întîmplat azi, urma să se întîmple oricum.

Vocea era coborîtă, dar am simţit în ea un fel de insistenţă, un amestec de uimire şi de spaimă pentru că

bărbatul pentru care făcuse o pasiune a putut să se poarte astfel, iar ea fusese cumva implicată în planurile lui din acest motiv.

— Dacă-ţi închipui că am încheiat contractul scontînd pe moartea lui Françoise, te înşeli, i-am spus.

Răsuflă uşurată.

— Mă bucur, spuse ea. Astă-seară, în capelă, am fost brusc... copleşită de tot ceea ce s-a petrecut. Cu o săptămînă în urmă n-aş fi putut să părăsesc St. Gilles-ul, dar acum..., se întoarse şi începu să urce treptele,... acum ştiu că îmi este imposibil să mai rămîn aici. Trebuie să plec — este singura speranţă care ne-a mai rămas pentru viitor, lui Paul şi mie.

Am urmărit-o cum dispare pe coridor ; oare într-adevăr moartea lui Françoise îi provocase sentimentul de ruşine sau motivul era doar reticenţa mea, indiferenţa faţă de ea ca femeie, care îi înăbuşise dorinţa ?

Am stins lumina şi am urcat scările pe întuneric — aveam sentimentul că ceea ce făcusem cu Paul şi Renée nu era propria mea faptă, acţiunea eului solitar a fostei vieţi, şi nici a lui Jean de Gué, a cărui umbră devenisem, ci opera unei a treia persoane care nu era nici el, nici eu, ci o combinaţie dintre noi, fără vreo existenţă materială, o persoană născută nu din gîndire, ci din intuiţie şi care ne aducea amîndurora alinare.

Marie-Noel mă rugase să-i spun noapte bună, aşa că am trecut prin uşa batantă spre scărita din foişor, şi am apăsat clanţa, aşteptîndu-mă s-o găsesc încă îmbrăcată sau în faţa *prie-dieu*-ului. Dar lunga zi îşi spusese pînă la urmă cuvîntul. Era în pat şi dormea. Imaginea din capelă nu o lăsase nepăsătoare, după cum îmi închipuisem. La picioarele patului erau aprinse două lumînări, iar rătuşca îngenunchease în faţa lor ca pentru rugăciune. La pieptul ei se afla o păpuşă de celuloid cu capul turtit ; pe un petec de hîrtie agăţat de tăblia patului scria : „Aici zac rămăşiţele pămînteşti ale lui Marie-Noel de Gué, care a părăsit această viaţă în anul Domnului 1956 şi a cărei credinţă în Preacurata a adus pace şi căinţă umilului sat St. Gilles".

Am stins lumînările, am tras obloanele, dar am lăsat geamul deschis. Pe urmă am coborît şi am trecut în

cealaltă latură a castelului, spre camera din foișor. Aici nu ardeau lumînări, dar lîngă pat era o veioză, iar femeia dintre perne nu dormea, ca fetița, ci era trează și atentă. Ochii, înfundați în obrazul epuizat, pămîntiu, mă priveau țintă.

— Credeam că nu mai vii, spuse ea.

Am tras scaunul de lîngă sobă și l-am apropiat de pat. M-am așezat și am întins mîna. Mi-o apucă strîns.

— Am trimis-o pe Charlotte la ea în cameră. I-am spus : „*Monsieur le Comte* are grijă de mine în noaptea asta. N-am nevoie de tine". Cred că asta voiai să-i spun, nu ?

— Da, *Maman*, am răspuns.

Strînsoarea se înteți și mi-am dat seama că așa urma să mă țină toată noaptea, ca un fel de protecție împotriva întunericului, iar eu nu trebuia să mă mișc, nici să-mi retrag mîna, căci altfel legătura s-ar fi slăbit iar intenția s-ar fi spulberat.

— M-am tot gîndit, spuse ea. Peste cîteva zile, cînd o să se termine totul, am să plec din camera asta și am să cobor în vechea mea odaie. Pot să supraveghez rosturile casei.

— Cum vrei, am răspuns.

— Stau aici și-mi dau seama că mă lasă memoria. Nu mai știu dacă sînt în prezent sau în trecut. Și am visuri urîte.

Ceasul aurit de lîngă pat ticăia cu putere, iar pendulul se mișca înainte și înapoi în cutia de sticlă — cele două se combinau pentru a încetini mersul minutelor.

— Azi-noapte, continuă ea, am visat că nu erai la castel. Luptai din nou în Rezistență, iar eu citeam biletelul pe care ai reușit să mi-l trimiți în seara cînd a fost împușcat Maurice Duval. Îl citeam întruna și aveam senzația că o să-mi pleznească capul. Pe urmă, după ce mi-ai făcut morfina, n-am mai visat nimic.

La Villars, Béla avea un ceas fosforescent într-o cutiuță de piele ; limbile se vedeau albe pe cadranul întunecat, iar ticăitul era rapid și atît de silențios, încît abia îl distingeai, ca pulsul iute și viu al inimii omenești.

— Dacă mai visezi și în noaptea asta, sînt aici. Așa că nu mai contează.

M-am aplecat și am stins lumina cu mîna arsă și, dintr-o dată întunecimea începu parcă să mă apese din toate părțile. Disperarea din umbre îmi invadă trupul, iar bătrîna începu să vorbească și să bolborosească într-o stare de semitrezie de care mă simțeam total detașat ; nu eram în stare decît să-i ascult vorbele, o dată cu ticăitul ceasului. Uneori striga, înjura, alteori aluneca într-o rugăciune ; o dată a izbucnit într-un hohot de rîs necontrolat ; dar niciodată, hăituită de frînturile de gînd, n-a strigat după îndurare și nici nu mi-a dat drumul la mînă. Cînd, imediat după ora cinci, a adormit, iar eu m-am aplecat să mă conving, chipul nu mai arăta a mască descompusă, sinistră, ascunzînd chinul lunilor și al anilor. Era liniștit, relaxat și ciudat de frumos. Nici măcar îmbătrînit.

Capitolul 24

Îmi dădeam seama că acum puteam s-o las, pentru că nu se va mai trezi. M-am ridicat de pe scaun și am ieșit din cameră, am coborît în tăcerea casei spre salon. Am deschis obloanele și am ieșit pe terasă. Traversînd șanțul, am ajuns pe cărarea de sub castani și de acolo la poteci și statuia de piatră din mijlocul lor. Aerul avea limpezimea rece care apare înaintea zorilor, iar cerul își pierduse din întunericul adîncit de ceasurile nopții și se estompase, cedînd parcă în fața zilei ; stelele păliseră, mai sfioase, micuța constelație a Pleiadelor dispărea deja la apus, ițindu-se deasupra copacilor neguroși. De aici, de pe ridicătura de pămînt de lîngă statuie, mă puteam uita în voie la castel și la satul din apropiere, la turla bisericuței care străpungea cerul, la pîlcul de case de alături, ce lăsa impresia unei ferme, la culmea răsăriteană și pădurea din jur, alcătuind împreună cu St. Gilles o singură entitate.

Am rămas la picioarele statuii și am așteptat să se lumineze de ziuă, iar pe măsură ce bolta se deschidea lăsînd să apară zorii, iar satul și castelul prindeau contur și se materializau, însuși pămîntul parcă se solidifica, aburul umed și cald se ridica o dată cu soarele, umezeala nopții și a dimi-

neții se contopeau pentru a hrăni solul. O ceață alburie, călduță și poroasă, se atîrnă pentru puțină vreme de arbori, iar cînd se risipi, îi lăsă roșiatici-aurii ; în chip miraculos, cînd soarele ajunse deasupra cîmpiei dincolo de sat se deș-teptă la viață. Într-o clipă, sau cel puțin așa am avut impre-sia, dintr-un coș se înălță un fuior de fum, un cîine prinse să latre, vitele să mugească. Nu mai eram izolat, privind de unul singur, amorțit de epuizare, ci unul dintre cei mulți, o parte a St. Gilles-ului. M-am gîndit la preot care se deș-tepta spre a primi ziua cu chipul senin, înnorîndu-se brusc la gîndul nenorocirii de la castel și cum imediat, fără îndoială, se va ruga pentru cei văduviți, credința sa, asemeni unui talisman, ocrotindu-i contra răului, aceeași credință răspîndindu-se și îmbrățișîndu-i pe toți cei din preajma lui. M-am gîndit și la oamenii din sat, necunoscuți mie, care veniseră aseară la slujbă din respect pentru Françoise și stătuseră cu capetele plecate și privirile ferite. Ernest, șoferul camionului, fusese și el ; la fel și Julie, cu nepoțelul Pierre. Mi-am dat seama dintr-o dată că ceea ce mă apropia de ei nu era curiozitatea străinului, atracția sentimentală spre pitoresc, ci ceva mai profund, mai intim, o dorință atît de puternică pentru bunăstarea și viitorul lor, încît, deși vecină cu dragostea, semăna cu durerea. Acest dor resimțit acut era totuși ceva imperso-nal ; nu izvora din intenția de a mă pune bine cu ei și într-un fel de-a dreptul ciudat, cuprindea nu numai pe cei din sat și cei care acum păreau să facă parte din ființa mea, cei care dormeau la castel, ci și lucrurile neînsufle-țite de mai departe — coama dealului, drumul pe povîrni-șul nisipos, vița care atîrna pe casa stăpînului, copacii din pădure.

Sentimentul se intensifică, părînd să-mi străbată întreaga ființă, la fel cum arsura de la mînă îmi afectase cu trei zile în urmă fiecare fibră a trupului ; și cele două lucruri se contopeau acum — ceea ce fusese o rană sfîșie-toare și inutilă duminică se îngemăna cu focul care mă cotropea interior. Cum stăteam la poalele statuii, soarele se ridică, iar ceața dimineții se topi. Însuși castelul se deslușI limpede, deși încă cufundat în somn, pînă cînd obloanele de la camera din turnul vestic se deschiseră brusc, trîntite cu un zgomot care ajunse prin parc pînă

la mine ; în fereastra lungă am văzut pentru o clipă o siluetă privind, nu în direcţia mea, spre statuie şi alei, ci în sus, spre cer, o siluetă oarecum vagă, straniu de singuratică, închipuindu-şi că numai ea contemplă zorile. Era Blanche ; gestul brusc de a deschide obloanele mă făcu să mă întreb dacă nu cumva şi ea stătuse de veghe toată noaptea, iar acum, în sfîrşit, tînjind după somnul care nu mai sosea, lăsase deoparte orice speranţă pentru încă douăsprezece ore şi inundîndu-şi odaia rece cu aer şi soare, saluta morocănoasă ziua.

M-am ridicat şi am pornit-o prin parc spre castel ; nu mă observă decît cînd am traversat şanţul şi am ajuns sub fereastra ei. Am văzut-o cum se întinde să tragă geamul, dar pînă să apuce să-l închidă, i-am strigat :

— Mă supără mîna, vrei să mi-o bandajezi ?

Nu-mi răspunse, ci se retrase la ea în cameră, lăsînd fereastra deschisă, de unde am tras concluzia că, la fel ca întotdeauna, tăcerea ei însemna indiferenţă faţă de propria-mi persoană, dar nu şi refuzul de a mă ajuta. M-am dus la uşa camerei ei şi am bătut, dar pentru că n-am auzit nici un răspuns, am apăsat clanţa şi am intrat. Stătea lîngă masă şi derula un bandaj nou. Chipul îi era rigid, inexpresiv. Era îmbrăcată într-un capot cafeniu — închis, iar părul dat pe spate şi prins într-un coc era la fel cum îl purta de obicei. Strînsese deja patul şi trăsese cuvertura. Nimic nu era în dezordine, totul era la locul lui. Nici urmă de cearşafuri mototolite, dovadă a unei nopţi agitate, în această cameră rece şi mohorîtă. Numai florile de pe *prie-dieu* înviorau şi dădeau viaţă atmosferei. Erau dalii, cu aceeaşi culoare de flacără vie ca a celor pe care Béla le cumpărase la piaţa din Villars şi care îi umpluseră salonaşul de viaţă şi căldură.

Blanche nu se uită la mine ci întinse mîna şi mi-o luă pe a mea ; îmi scoase bandajul pus de Béla duminică noaptea. Probabil că îşi dăduse seama că nu era acelaşi pe care îl pusese ea sîmbătă, dar nu lăsă să se vadă că ar fi fost surprinsă. Acţiona ca un automat, tăcută şi detaşată.

— Dacă ai făcut jurămînt să nu vorbeşti, i-am spus eu, l-ai călcat ieri, la spital. Nu mai e valabil.

Nu răspunse. Continuă să-mi panseze mîna.

— Acum cincisprezece ani, am continuat eu, între noi doi a survenit moartea unei persoane. A fost nevoie ieri de o altă moarte ca să-ți dezlege limba. Oare n-ar fi mai simplu pentru amîndoi, și pentru întreaga familie, dacă am pune capăt tăcerii ?

Mîna, fără bandaj, păru dintr-o dată vulnerabilă. Puteam s-o mișc, să strîng pumnul și nu mă mai durea. Acoperi arsura cu un nou pansament. Îl simțeam proaspăt, răcoros și curat.

— Ar fi mai simplu pentru tine, spuse ea, fără să ridice privirea, la fel de simplu cum ți-a fost s-o lași pe Françoise să moară. Ți-a ușurat viața. Nu-ți mai stă în cale.

— N-am lăsat-o să moară, am spus.

— Ai mințit cu grupa sangvină. Ai mințit cu contractul. Ai mințit cu totul, întotdeauna, de-a lungul anilor. Nu vreau să vorbesc cu tine nici acum, nici pe viitor. Nu avem ce ne spune.

Terminase pansamentul. Îmi dădu drumul la mînă. Gestul era final, o concediere.

— Greșești, am spus. Am multe să-ți spun. Dacă mă accepți cap de familie trebuie să mă asculți, chiar dacă nu ești de acord.

Se uită rapid spre mine, apoi se îndepărtă să pună la loc bandajul nefolosit.

— Faptul că ți-a revenit o avere mare s-ar putea să-ți dea sentimentul puterii, spuse ea, dar nu te îndreptățește și la respect. Pentru mine nu ești cap de familie și cred că nici pentru ceilalți. Niciodată n-ai făcut nimic care să justifice acest titlu.

M-am uitat în jur la severitatea și răceala camerei, la tablourile sinistre cu chinurile lui Isus, la Cristosul crucificat care probabil o privea, impersonal, de pe peretele alb, cînd stătea lungită pe patul îngust și înalt.

— De-asta ți-ai atîrnat toate tablourile astea ? Ca să-ți amintească de faptul că nu poți să uiți ? am întrebat-o.

Se întoarse și-mi aruncă o privire amară, cu gura strînsă pungă.

— Să nu-ți bați joc de Dumnezeul meu, spuse ea. Ai distrus totul în viața mea. De el să nu te atingi !

— În casa stăpînului le-ai fi atîrnat ? Ar fi făcut parte din zestrea ta pentru Maurice ?

Zdrobisem, în fine, închistarea. Suferința anilor țîșni la suprafață, zvîcnind pe buze și în priviri asemeni unei flăcări.

— Cum îndrăznești să vorbești despre el ? Cum îndrăznești să-i rostești chiar și numele ? Crezi că aș putea uita vreodată, fie și pentru o clipă, o zi sau o noapte ce ai făcut ?

— Nu, am spus, n-ai uitat. Nici eu. Nu mă poți ierta, poate nici eu nu mă pot ierta. În cazul ăsta, oare de ce am fost amîndoi atît de mișcați ieri-dimineață cînd am descoperit că Marie-Noel a coborît în fîntînă ?

Ceea ce sperasem și de ceea ce mi-era teamă se petrecu. În ochi îi apărură lacrimile care se scurseră pe obraji ; nu durerea pierderii sau chinul neașteptat, ci suferința anilor, descătușată prin inocența copilului. Se duse la fereastră și rămase cu privirea afară, cu spatele fără apărare, trădînd emoția pe care n-o puteam vedea. Oare cît din viața ei fusese irosit aici, între patru pereți, cînd gîndurile amare urcau în trupul ei ca o maree, în vreme ce stătea lungită sau în capul oaselor, citea sau se ruga. Se întoarse brusc, cu ochii zvîntați, reculeasă și totuși mult mai vulnerabilă din cauza durerii pe care tocmai mi-o arătase.

— Probabil că te distrează spectacolul pe care ți-l ofer, spuse ea. Și cînd erai copil îți plăcea să mă vezi plîngînd.

— Atunci, poate, nu însă și acum.

— Dacă e așa, ce mai aștepți ? mă întrebă ea. De ce mai stai ?

Nu puteam să-i cer iertare pentru ceva ce nu săvîrșisem. Ca țap ispășitor, nu puteam decît să îndur vina.

— Săptămîna trecută m-am uitat prin album, am spus. Am găsit pozele vechi de cînd eram mici. Și cele de mai tîrziu. Grupuri la *verrerie*, cu Maurice printre ei.

— Și ? mă întrebă, ce-i cu asta ?

— Nimic. Numai că aș fi dorit ca ceea ce a fost acum cincisprezece ani să nu se fi întîmplat.

Se prea poate ca ceea ce rostisem să nu se fi potrivit deloc cu firea fratelui ei ; era ceva neașteptat ; mă privi o clipă uitînd de asprimea obișnuită, pe urmă, dîndu-și

seama că vorbeam sincer, fără cinism sau alt fel de batjocură, spuse încet :

— De ce ?

Nu puteam să-i ofer decît propriul meu adevăr. Dacă nu-l credea, n-aș mai fi avut nimic de adăugat.

— Mi-a plăcut cum arăta, am răspuns. E prima oară cînd m-am uitat la fotografii. Întorceam foile și-mi dădeam seama că a fost un om bun și probabil lucrătorii l-au iubit și l-au respectat. Mi-a venit în cap ideea că a fost ucis din invidie ; cel care l-a împușcat, sau a poruncit să fie împușcat, n-a făcut-o din patriotism, ci pentru că-l pizmuia, pentru că Maurice Duval era mai bun decît el.

Se holbă la mine neîncrezătoare și bănuiesc că ceea ce-i spusesem era atît de departe de orice ar fi putut să-i spună fratele ei, încît îi era imposibil să accepte.

— Crezi că mint, am spus. Nu mint. E adevărul adevărat. Am spus exact ceea ce am simțit.

— Dacă ai de gînd să te confesezi, nu mi te adresa mie. Ai întîrziat cu cincisprezece ani.

Începu să se plimbe prin cameră, îndreptînd lucrurile care erau deja ordonate, folosindu-se de aceste gesturi pentru a-și masca emoția.

— La ce ne folosește acum, la amîndoi, să vii aici și să te învinovățești ? Trecutul nu mai poate fi reînviat. Pe Maurice nu-l mai poți aduce înapoi. Nu ai avut nici măcar curajul să-l împuști tu, ci te-ai dus noaptea la *verrerie* prefăcîndu-te că ești singur și l-ai rugat să-ți deschidă să te ascundă ; iar el a coborît, a deschis ușa să te primească în casă, iar în prag a dat peste clica ta de ucigași în frunte cu tine. Dumnezeu să te ierte, Jean, eu nu pot.

Se duse din nou la fereastră ; aerul intra în cameră reavăn și răcoros. M-am dus lîngă ea și am rămas alături, dar nu s-a clintit din loc, ceea ce mi s-a părut a reprezenta în sine o iertare.

— De la început ați avut ceva contra lui Maurice și tu și *Maman*, spuse ea. Chiar din primele zile cînd a venit să lucreze la *verrerie* și noi eram copilandri ; îl invidiai pentru că Papa îl prețuia atît de mult, deși pe tine personal nu te-a interesat niciodată fabrica și rareori treceai pe acolo. Pe urmă, cînd Papa i-a încredințat con-

ducerea și l-a făcut director, ai început să-l urăști. Parcă vă văd pe tine și pe *Maman*, în salon, rîzînd, iar *Maman* rostind : „Oare, Blanche, cusurgioaica *Mademoiselle* de Gué, s-a îndrăgostit pînă la urmă ?"

Nu mă privi, ci se uită spre parc ; acum profilul ei era cel al fetei din album, deja ursuză, rezervată, păstrătoarea unui secret pe care nu dorea să-l dea la iveală.

— Întotdeauna v-ați folosit de niște arme ridicole, tu și *Maman*, spuse ea. Pentru că Maurice se trăgea din niște oameni pe care voi aveați pretenția că-i disprețuiți. Papa n-a fost niciodată așa, el a înțeles. N-ar fi încercat să ne împiedice să ne căsătorim. Cînd a venit armistițiul și ocupația, ai prins ocazia. Ți-a fost ușor, nu, să transformi crima într-o faptă eroică ? S-a mai întîmplat și în alte familii. N-am fost noi singurii.

Făcu un gest cu mîinile. Dintr-o dată totul se sfîrși. Trecutul deveni trecut. Se întoarse și privi în jur la alcovul așezat în semicercul foișorului, simplu și sobru ca o chilie dintr-o mănăstire, *prie-dieu* în colț, crucifixul de deasupra.

— Și acum, în locul casei stăpînului, m-am ales cu ce vezi. Și dacă ieri am dat semne de emoție, știi bine de ce.

Cred că ceea ce mă înduioșa cel mai mult era faptul că încă mă tutuia. Obiceiul de o viață nu putea fi uitat printr-o tăcere de cincisprezece ani. Dacă nu în altceva, cel puțin în asta mai licărea o rază de speranță.

— Vreau să te duci la casa stăpînului și s-o faci a ta, i-am spus. Vreau s-o readuci iar la viață, așa cum era pe vremea lui Maurice ; să fii tu stăpînă în locul lui acum.

Nu răspunse, ci rămase încremenită cu privirea țintă asupra mea, iar eu, de frică să nu mă respingă complet, am continuat să turui :

— I-am spus lui Paul că poate să plece. Conduce fabrica de la război încoace numai dintr-un simțămînt al datoriei — știi și tu. Dar nu-i face plăcere. El și Renée trebuie să plece într-o călătorie. În clipa de față se pare că e singura speranță să-și consolideze căsnicia. Paul n-a avut niciodată șansa să arate ce e în stare să facă în afaceri, să stea de vorbă cu oameni străini, din afara St. Gilles-ului. A sosit momentul s-o facă.

Poate că nota presantă din glasul meu, dezmințind cinismul, o copleșise. Se așeză fără să-și dea seama, cred, și se uită fix la mine, strîngînd brațele scaunului.

— Cineva din familie trebuie să preia frînele, am spus. Eu nu sînt în stare. Eu n-am habar nici de cele mai simple lucruri și nu mă interesează cîtuși de puțin să învăț. Dacă te-ai fi măritat cu Maurice, ați fi împărțit treburile de la *verrerie* între voi, ați fi ridicat-o, nu ați fi lăsat-o să decadă, să fie depășită, așa cum e azi. Cînd va crește Marie-Noel, va fi a ei. Dacă se va căsători, asta îi va fi zestrea. Oricum, singura persoană care o înțelege și o iubește ești tu. Aș vrea să fie în păstrarea ta, să răspunzi de ea, în amintirea lui Maurice și pentru Marie-Noel.

Continuă să tacă. Cred că dacă aș fi pleznit-o peste față și tot n-ar fi rămas atît de încremenită.

— Casa te așteaptă. Așteaptă de cincisprezece ani, am continuat. Tablourile, porțelanurile, mesele, scaunele, chiar și cărțile, toate lucrurile pe care le-ați fi folosit împreună. Aici te irosești — nu-ți dai seama ? Comanzi ce să se gătească, dai dispoziții lui Gaston și celorlalți care oricum știu ce trebuie să facă, predai lecții fetiței, exact ce-ar putea să facă orice guvernantă destoinică... Tu aparții fabricii, casei aceleia ; ai putea să te apuci din nou de schițe, de gravuri, ca pe vremuri, să creezi lucruri la fel de delicate ca și castelul găsit de fetiță în fîntînă. Și pe urmă, în loc să trimitem flacoane pentru parfumuri și fiole de medicamente firmei Carvalet, care s-ar descurca mai bine dacă le-ar cumpăra în producție de masă, ai putea să alegi singură piața de desfacere, piața pe care ar găsi-o Paul pentru tine și care reclamă măiestrie, artă, îndemînare — lucruri pe care St. Gilles-ul le-a avut odată, de mult, și pe care încă le mai poate oferi.

M-am oprit, epuizat, stors de puteri și de gînduri. Și la fel ca atunci cînd ținusem mîna mamei noaptea și avusesem impresia că-mi transmite propriile ei fantome ale trecutului, tot așa ochii lui Blanche, pierzîndu-și amărăciunea, deveniră meditativi, plini de tact, chiar blînzi și începură parcă s-o lumineze, tămăduindu-i tristețea, în vreme ce singurătatea ei mi se transmitea mie, se transforma în propria mea suferință, mă învăluia într-o întunecime care trebuia acceptată și îndurată.

— Sînt obosit. N-am dormit deloc, am spus.

— Nici eu. N-am fost în stare să mă rog.

— Atunci sîntem chit, am răspuns. Amîndoi am colindat abisurile. Dar copilul a fost primul acolo și nu i-a fost frică. Cînd te vei duce la *verrerie*, Blanche, poți să faci ceva. Pune oamenii să îndepărteze molozul din fîntînă și să găsească iar izvorul. Fîntîna ar trebui să mai aibă apă.

Am lăsat-o acolo și am coborît la mine în cameră. M-am întins pe patul pliant, am închis ochii și am dormit un somn fără vise pînă la ora zece cînd m-am trezit zgîlțîit de Gaston care-mi spunea că la ora unsprezece urma să fim la Villars pentru o întrevedere cu *monsieur le commissaire*.

M-am sculat, m-am bărbierit, am făcut baie și m-am îmbrăcat. Pe urmă am plecat împreună cu el în oraș. Soția lui Gaston și Berthe mi-au cerut să le iau și pe ele pentru că doreau să meargă la capelă. Au rămas amîndouă în mașină în timpul scurtei mele conversații cu *monsieur le commissaire*, care m-a rugat să citesc și să verific însemnările făcute cu o zi înainte. Cînd am plecat, una dintre oficialități mi-a spus că mă aștepta cineva lîngă mașină să stea de vorbă cu mine. Era Vincent care o ajuta pe Béla la „L'Antiquaire du Pont" ; avea un pachețel în mînă.

— Vă rog să mă iertați, *Monsieur le Comte*, spuse el, *Madame* n-a putut să ia legătura cu dumneavoastră în nici un fel. Ieri a sosit pachețelul de la Paris. Știe că a sosit prea tîrziu și-i pare nespus de rău. Dar a dorit să vi-l aduc, pentru fetiță.

I-am luat pachețelul din mînă.

— Ce este ? am întrebat.

— Porțelanurile care s-au spart. Fetița, fiica dumneavoastră, a rugat-o pe *Madame* să le repare. A fost imposibil, probabil că v-a explicat *Madame*. A trimis însă la Paris comandă pentru duplicate. Mi-a spus să vă rog să nu-i spuneți fetiței că sînt cópii. Crede că fetița ar fi mai bucuroasă dacă n-ar ști și le-ar păstra în amintirea mamei, crezînd că sînt cele sparte și reparate.

I-am mulțumit, pe urmă, ezitînd, am întrebat :

— Mi-a mai trimis *Madame* și un alt mesaj ?

— Nu, *Monsieur le Comte*, numai atît şi sincere condoleanţe.

M-am urcat în maşină. Ceilalţi, Gaston şi soţia lui, împreună cu Berthe, mă aşteptau răbdători ; am plecat toţi patru la capela spitalului, de unde Françoise urma să fie adusă acasă a doua zi. Chiar şi cele cîteva ore ce trecuseră de aseară păreau s-o fi afectat. Arăta mai îndepărtată, intangibilă, un element al timpului. Soţia lui Gaston, care izbucnise imediat în lacrimi, îmi spuse :

— Moartea este frumoasă. *Madame* Jean parcă ar fi un înger din ceruri.

Nu eram de acord. Moartea fusese un călău care a smuls floarea înainte de a se deschide complet. Cerul are destule temeiuri de mîndrie, dar nu şi pămîntul.

Cînd ne-am întors la St. Gilles, am zărit-o pe Marie-Noel. Mă aştepta pe terasă. Alergă spre mine şi mi se aruncă în braţe, pe urmă aşteptă ca ceilalţi să dea colţul cu maşina spre garaj, se întoarse către mine şi spuse :

— *Gran'mie* a coborît azi devreme, înainte de unsprezece. E în salon şi pregăteşte totul pentru *Maman*. *Maman* o să stea acolo întinsă toată ziua de mîine ca să vină vizitatorii şi să-i prezinte ultimele omagii.

Părea agitată şi impresionată. Am văzut că purta pe rochiţa de culoare închisă broşa lui Françoise.

— *Madame* Yves o ajută pe *Gran'mie*, continuă ea. *Gran'mie* a trimis după ea ; zicea că e singura persoană care-şi mai aminteşte cum a fost pregătit totul cînd a murit bunicul. Se ceartă acum cum să aşeze masa.

Mă luă de mînă şi mă conduse în salon. Auzeam vocile ridicate într-o discuţie. Am intrat în cameră împreună cu fetiţa şi am văzut că deşi obloanele erau încă închise, luminile erau aprinse, iar canapeaua şi scaunele fuseseră întoarse spre centrul camerei. O masă lungă, acoperită cu o faţă de masă brodată, era aşezată între fereastră şi uşă. Contesa era aşezată pe un scaun lîngă masă, iar Julie, cu o altă pînză albă pe braţ, stătea în faţa ei.

— Dar vă asigur, *Madame la Comtesse*, că masa era mult mai în centru şi n-am pus faţa de masă brodată ci pe cea de damasc, asta din mîna mea, pe care tocmai am

găsit-o la fundul rufăriei, mototolită, dar folosită, după cum se prezintă, pentru că am folosit-o chiar pentru *Monsieur le Comte*.

— Prostii, răspunse *la comtesse*. Am pus fața de masă brodată. A fost a mamei mele. E în posesia familiei mamei de o sută de ani.

— Tot ce se poate, *Madame la Comtesse*, răspunse Julie. Nu zic nu. Țin minte exact că ați scos-o cînd ați botezat copiii și tortul arăta o splendoare pe alb. Dar pentru înmormîntare e cu totul altceva. Damascul alb este mai potrivit ca s-o respectăm pe *Madame* Jean, la fel ca în '38 pentru *Monsieur le Comte*.

— Dantela atîrnă mai frumos, spuse *la comtesse*. Nimeni n-o să știe că n-a fost pînză de altar. Nici *Monsieur le curé* n-o să-și dea seama.

— *Monsieur le curé* poate, pentru că nu mai vede bine, spuse Julie. Dar pe episcop n-o să-l duceți. Are ochi de vultur.

— Puțin îmi pasă mie. Eu prefer dantela. O fi sărind ea mai mult în ochi decît damascul și ce-i cu asta? Vreau ca nora mea să aibă ce e mai bun.

— În cazul ăsta, nu mai e nimic de spus. Punem dantela. Iar damascul îl ducem înapoi la rufărie unde o să mai zacă probabil încă vreo douăzeci de ani. Cine mai are azi grijă de lucrurile de la castel oare? Ehe, pe vremuri era cu totul altfel...

Suspină și începu să împăturească pînza de damasc pe un capăt al mesei.

— La ce să te aștepți cu servitorii din ziua de azi? întrebă contesa. Nici unul nu mai e mîndru de munca lui.

— Atunci e vina stăpînei, spuse Julie. Stăpîna bună face servitorul bun. Mi-aduc aminte cînd veneați jos, în bucătărie și noi amuțeam de-a binelea vreo jumătate de oră, atît de frică ne era. Adesea nici nu puteam să mîncăm. Așa trebuie să fie. Da' azi..., scutură din cap, lucrurile s-au schimbat. Cînd am venit azi-dimineață, Germaine aia mică asculta la radio. E adevărat că era o slujbă transmisă de la catedrală, dar oricum...

Făcu un semn cu mîna, lăsînd propoziția neterminată.

— Am fost bolnavă, spuse contesa. Am cam scăpat frînele din mînă. Dar pe viitor va fi altfel.

— Sper, spuse Julie. Era și timpul.

— Vorbești așa pentru că ești invidioasă, spuse contesa. Totdeauna ți-a plăcut să vii aici să-ți vîri nasul unde nu te privea.

— Ba mă privește, spuse Julie. Orice vi se întîmplă, *Madame la Comtesse*, dumneavoastră sau întregii familii, mă privește. Eu m-am născut la St. Gilles. Castelul, fabrica, satul, astea-s viața mea.

— Ești o tirană, spuse contesa. Am auzit că noră-ta a fugit cu un mecanic pentru că i-ai făcut viața un iad. Acum îi ai și pe André și nepotă-tu numai ai tăi, cred că ești mulțumită, hai ?

— Eu, tirană ? spuse Julie. Sînt cea mai îngăduitoare femeie din lume, *Madame la Comtesse*. Noră-mea bombănea întruna, din zori și pînă în noapte. Mai bine pentru André că s-a dus. Acum o să avem liniște.

— N-ai treburi destule, spuse contesa, ăsta-i necazul. Toată ziua te ții după coada cîtorva pui la fabrică.Pe viitor poți să vii aici, la castel, de două ori pe săptămînă, să mai dai o mînă de ajutor să punem lucrurile la loc. Dar să știi că am avut dreptate cu fața de masă brodată.

— N-aveți decît să credeți ce vreți, *Madame la Comtesse*, nu mă cert eu cu dumneavoastră. Dar și dacă ar fi ultimul cuvînt care mi-ar ieși din gură și tot am să susțin că damascul l-am pus la înmormîntarea lui *Monsieur le Comte*.

Se uitară una la alta, peste masă, într-o înțelegere perfectă. Pe urmă, contesa, conștientă de prezența mea pentru prima oară, îmi ură bună ziua.

— A mers totul bine ? mă întrebă ea.

— Da, *Maman*.

— *Le Commissaire* n-a avut nimic nou de spus ?

— Nu.

— Atunci putem să ne vedem de pregătiri după cum ne-am gîndit. Ar fi bine să-i dai o mînă de ajutor lui Renée la adresele de pe plicuri. Blanche a dat bir cu fugiții. N-am văzut-o toată dimineața. Cred că e, ca de obicei, în biserică. Hai, acum duceți-vă amîndoi. Eu cu Julie avem de lucru.

L-am întîlnit pe Gaston pe hol. Ținea în mînă pachetul pe care-l lăsasem în mașină.

— Pachetul dumneavoastră, *Monsieur le Comte.*

L-am luat și am urcat în dormitor, cu fetița după mine.

— Ce e în el ? spuse ea. Ai adus ceva ?

N-am răspuns. Am desfăcut șnurul și am deschis pachetul. Pisica și cîinele din porțelan de Copenhaga erau cópii perfecte ale celor sparte. Le-am așezat pe masă, la locul obișnuit, pe urmă m-am uitat la Marie-Noel. Fetița rămase cu mîinile împreunate, zîmbind.

— Nici n-ai zice, spuse ea. Parcă nici n-au fost sparte. Sînt perfecte. Ca și cum nu s-a întîmplat nimic. Acum mă simt iertată.

— Cum adică iertată ? am întrebat.

— N-am fost cuminte, am fost neatentă și le-am spart, iar pentru că le-am spart, *Maman* s-a îmbolnăvit. Ce bine ar fi să le punem mîine în salon, lîngă lumînări, ca un simbol.

— Nu cred că se poate. Ar arăta nelalocul lor. Cred că le putem însă lăsa aici, împreună cu toate lucrurile ei. Au aceeași semnificație.

Am coborît în bibliotecă unde ne așteptau listele pe birou. Nimeni însă nu scria adrese pe plicuri, nici Paul, nici Renée, nici Blanche.

— Unde sînt cu toții ? am întrebat-o eu pe fetiță. Unde au dispărut ?

Luase deja un plic și începuse să scrie primul nume de pe listă cu litere așternute migălos și aplecate.

— N-ar trebui să spun pentru că *Gran'mie* nu știe. Mătușa Renée e la ea în cameră și-și controlează hainele de iarnă. Mi-a spus în secret că după înmormîntare o să plece într-o călătorie, iar mai tîrziu s-ar putea chiar să-și ia un mic apartament la Paris. Mi-a spus că pot să mă ia și pe mine dacă tu și *Gran'mie* veți fi de acord.

— Și unchiul Paul e sus și-și verifică hainele ?

— A, nu, s-a dus la *verrerie*. Mătușa Blanche nu s-a dus la biserică azi ; s-a dus cu el și ăsta e tot un secret. Le-a fost teamă că dacă ar ști *Gran'mie* ar interveni imediat. Mătușa Blanche vrea să se uite la mobilele care sînt depozitate în casa stăpînului. Mi-a spus ieri că a intrat prima oară în casa stăpînului după cincisprezece ani și că e păcat că nu locuiește nimeni acolo și că ar trebui aranjată din nou.

— A spus asta mătușa Blanche ?

— A, da, azi-dimineață. O să aibă ea grijă de-acuma. De asta s-a dus cu unchiul Paul.

Cîteva clipe scrise adresele în tăcere. Pe urmă ridică privirea și cu coada tocului între dinți îmi spuse :

— Să știi că mi-a venit o idee groaznică. Nici nu știu dacă să ți-o spun sau nu.

— Dă-i drumul.

— Știi, brusc m-am gîndit că de cînd a murit *Maman*, toată lumea are ce și-a dorit. *Gran'mie*, căreia îi place ca toată lumea s-o bage în seamă, a coborît de la ea din cameră. Unchiul Paul și mătușa Renée pleacă într-o călătorie și sînt foarte mulțumiți. Mătușa Blanche s-a dus să îngrijească de casa stăpînului unde a vrut să locuiască de mult — așa mi-a povestit odată între patru ochi. Chiar *Madame* Yves se ocupă de rufărie și asta o face să se simtă foarte importantă. Tu ai banii pe care ți i-ai dorit și poți să cheltuiești cît vrei. Iar eu...

Ezită, cu o umbră în priviri, puțin tristă.

— Iar eu n-am mai avut pînă la urmă un frățior, așa că o să te am numai pentru mine toată viața.

Am privit-o, în vreme ce o frază uitată sau înăbușită își croia cale în minte. Ceva despre poftă, despre lăcomie. Prin ușile pe jumătate deschise care duceau spre sufragerie am auzit telefonul. Zbîrnîitul neașteptat mă irită și-mi stăvili gîndurile pentru că ceea ce spusese fetița mi se părea dintr-o dată important și necesita un răspuns.

— Adevărul este, spuse ea, că nu știm dacă toate lucrurile astea s-ar fi întîmplat dacă n-ar fi murit *Maman*.

Formularea, devastatoare și oribilă, mi se părea că zdruncină temelia oricărei credințe.

— Da, am articulat rapid, trebuiau să se întîmple, era inevitabil să se întîmple. Nu au nici o legătură cu moartea lui *Maman*. Dacă ar fi trăit totul s-ar fi petrecut aproape la fel.

Părea încă îndoită, incomplet lămurită.

— Cînd *bon Dieu* aranjează lucrurile, totul este cît se poate de bine, spuse ea, dar uneori diavolul ne tentează sub o altă înfățișare. Îți aduci aminte ce se spune în epistola sfîntului Matei „Toate aceste lucruri ți le voi da dacă te prosternezi dinainte-mi și mă venerezi“ ?

Telefonul se opri din sunat ; Gaston ridicase receptorul în hol. Peste cîteva clipe pașii lui răsunară în sufragerie, către noi.

— Problema este să descoperim la cine ne gîndim, spuse Marie-Noel, cine ne dă lucrurile pe care ni le dorim, Dumnezeu sau diavolul ? Trebuie să fie unul dintre ei, dar cum să-i deosebești ?

Gaston intră prin ușile duble și anunță :

— *Monsieur le Comte,* vă caută cineva la telefon.

M-am ridicat și m-am îndreptat spre hol. Am ridicat receptorul demodat și l-am dus la ureche.

— Cine e ? am întrebat.

Se auzi un glas : „*Ne quittez pas*“ [1], împreună cu diverse păcănituri și sunete de parcă se telefona de departe. Pe urmă, după un minut, răsună vocea unui bărbat.

— Vorbesc cu *Le Comte* de Gué ?

— Da, am răspuns.

Se făcu o pauză. Vorbitorul de la celălalt capăt părea să se gîndească, nehotărît, ce să spună.

— Cine e ? am repetat. Ce doriți ?

Vocea joasă, aproape șoptită, răspunse :

— Eu sînt, Jean de Gué. Am citit ziarul de azi. Mă întorc.

Capitolul 25

Instinctul îl renega. Mintea, trupul, spiritul se uneau revoltate împotriva lui. Nu mai exista. Nu mai era real. Șoapta de la celălalt capăt al telefonului era imaginară, zămislită de oboseală. Am așteptat, fără să răspund. Pe urmă, glasul se auzi din nou.

— Ești acolo ? mă întrebă. *Remplaçant* ? [2]

Bănuiesc că auzind pași în hol, ai lui Gaston poate, ori indiferent ai cui, am devenit prevăzător, iar ființa convențională care dă ordine, le primește, face aranjamente și planuri, începu să vorbească în receptor în locul meu :

[1] Nu închideți *(fr.)*.
[2] Înlocuitor *(fr.)*.

— Da, sînt aici.

— Vorbesc din Deauville. Am mașina ta. Am de gînd să vin la St. Gilles mai pe seară. N-are rost să apar pînă nu se lasă înserarea, s-ar putea să fiu văzut. Propun să ne vedem la ora șapte.

Sîngele rece, siguranța cu care vorbea, convins că-i voi accepta planul, mă făcu să-l urăsc încă o dată.

— Unde ? am întrebat.

O clipă se lăsă tăcerea ; gîndea. Pe urmă, încet, rosti :

— Știi de casa stăpînului de la fabrică ?

Crezusem că o să sugereze hotelul din Le Mans unde îmi jucase prima și ultima festă. Acolo ne-am fi întîlnit pe teren neutru. Varianta cu casa stăpînului constituia o provocare.

— Da, am răspuns.

— O să las mașina pe un drum lăturalnic, în pădure, spuse el, și o să vin prin livadă. Așteaptă-mă în casă și deschide-mi. Vin cît pot de repede după ora șapte.

Nu-și luă rămas bun. Telefonul păcăni cînd închise și asta a fost tot. M-am întors în hol. Gaston și Germaine treceau din bucătărie spre sufragerie cu tăvile pentru prînz. Afară am auzit motorul Citroën-ului. Probabil că Blanche și Paul se întorseseră de la turnătorie. Curînd ne vom aduna cu toții la masă.

Deși emoția care mă cuprinsese era foarte puternică, copleșitoare, mă simțeam în același timp prevăzător și calm. Eu eram acum proprietarul iar el intrusul. Castelul era castelul meu, oamenii erau oamenii mei, familia care peste cîteva minute urma să se așeze la masă era familia mea, carne și sînge din carnea și sîngele meu, îmi aparțineau și eu le aparțineam lor. Nu se mai putea întoarce să mi-i ia.

Am intrat în salon ; contesa era tot acolo, supraveghind camera și mobila care fusese din nou deplasată. Julie plecase și luase cu ea fața de masă de damasc. Contesa era singură.

— Cine a fost la telefon ? întrebă ea.

— Un oarecare. Cineva care a citit ziarul de dimineață.

— Pe vremuri, spuse ea, nimeni n-ar fi dat telefon la ora asta. Arată lipsă de tact. Delicatețea l-ar fi împins

să scrie o scrisoare de condoleanțe și să-mi trimită mie niște flori. Ce să-i faci, bunele maniere țin de domeniul trecutului.

M-am dus la ea și am luat-o de mînă.

— Aș vrea să știu cum te mai simți, i-am spus. N-am putut să te întreb adineauri, în fața lui Julie.

Se uită la mine și-mi zîmbi.

— Am stat amîndoi de veghe, nu glumă, așa-i ? mă întrebă ea. Tu ai dormit în scaun, dar eu n-am închis un ochi toată noaptea. Dacă ai impresia că va fi o treabă ușoară, te înșeli.

— N-am spus niciodată că o să fie ușor. De fapt, este cel mai greu lucru pe care l-ai făcut vreodată.

— De dragul tău trebuie să renunț la tihna și visele mele plăcute, răspunse ea. Cam la asta se rezumă totul, nu ? Pentru că vrei să-mi fac simțită prezența aici. De unde să știu dacă nu cumva te răzgîndești iar și mă exilezi din nou sus ?

— Nu, am spus. Nu... nu...

Răspunsul prompt o amuză. Se întinse să-mi mîngîie obrazul.

— Ești răsfățat, spuse ea, ăsta e necazul tău. Julie și cu mine am căzut de acord azi-dimineață că toți ne martirizăm din cauza ta. Dacă am să mă îmbolnăvesc, ceea ce e foarte probabil, vina va fi a ta.

Se opri, pe urmă se uită în jur mulțumită.

— Să știi că Françoise m-a impresionat plăcut în capelă. Pentru prima oară avea ținută. O să fiu mîndră cînd vor veni mîine să-i aducă un ultim omagiu. Mare consolare să nu-ți fie jenă că ți-a murit nora.

Gaston intră în salon și anunță că masa este gata, cu vocea scăzută, potrivită doliului și cînd am ieșit pe hol, mama continuă :

— Cînd vor fi și flori în salon, să vezi ce frumos o să arate. Trebuie luați în primul rînd crini, oricît de mult ar costa. La urma urmelor, tot Françoise plătește. Măcar atît putem face și noi pentru ea.

Ceilalți se adunaseră deja în sufragerie și privindu-i pe Paul și Blanche, le-am citit pe chipuri expresia conspiratorilor, însă nu furișă sau tăinuită, ci cumva copilărească, ca și cum împărtășeau un secret avantajos pen-

tru amîndoi. După ce a rostit rugăciunea de mulțumire ca întotdeauna, Blanche s-a uitat spre mine, fără să-mi zîmbească, însă încrezătoare și sigură pe ea ; era limpede că în dimineața aceea chiar dacă încă nu se pusese capăt tăcerii, se rezolvase ceva, cel puțin purificarea de suferință.

Cînd mama se așează vizavi de mine, i-am spus :

— Acum ești iar la locul tău din totdeauna și am de gînd să fac și alte schimbări. Am stat deja de vorbă cu Blanche, Paul și Renée. Paul nu va mai conduce *la verrerie*. Va pleca într-o călătorie împreună cu Renée.

Declarația mea o lăsă rece. Luă cu furculița o bucată de rinichi de pe farfurie și o întinse cîinilor care stăteau lungiți lîngă ea, apoi rosti :

— O idee excelentă. Trebuia să fi plecat de mult. Din nefericire, nici unul din noi nu și-a putut permite. Și cine-i va lua locul ? Cred că nu Jacques ! N-are pic de autoritate.

— Blanche, am răspuns. Știe mai mult decît oricare dintre noi despre treburile de la *verrerie*. Pe viitor o să locuiască în casa stăpînului.

Pînă și asta o lăsă rece. De fapt, nu știu la ce mă așteptasem. S-o jignească poate pe Blanche, să-și bată joc, oricum prevedeam un torent de vorbe. Dar ea rosti placid :

— Totdeauna am susținut că Blanche are cap pentru afaceri. Nu știu de la cine l-a moștenit, de la mine în orice caz nu. Și nici taică-său n-aș putea să spun că a strălucit. Pentru el *la verrerie* a fost un fel de tradiție de familie, nu o afacere comercială. Dar Blanche..., ridică privirea peste masă spre fiică,... o să atragă aici o groază de turiști cît ai bate din palme. O să facă un magazin de desfacere, o să vîndă cópii de-ale castelului și bisericii, o s-o pună pe Julie să țină lîngă casă o tonetă pentru înghețată. Ehe, de mult ar fi trebuit să fie toate astea, numai că a intervenit războiul.

Continuă să mănînce. Paul îmi aruncă o privire rapidă, pe urmă spuse iute :

— Deci ești de acord ? Cu ambele planuri, mamă ?

— Cum să nu fiu de acord ? îl îngînă ea. Ce să am împotrivă ? Ambele propuneri îmi convin de minune. Ce

naiba i-ar mai rămîne lui Blanche de făcut dacă eu am hotărît să cobor zilnic ? Rupse o bucăţică de pîine, apoi continuă : Sau chiar lui Renée, din aceleaşi motive ?

Aruncă o privire către noră.

— Numai femeile care n-au preocupări au parte de necazuri. Ori devin fanatice religioase, ori îşi găsesc amanţi.

Prin urmare nu exista nici o problemă. Fetiţa avusese dreptate. Toată lumea căpătase ce-şi dorise. Pe chipurile lor se citea uşurarea şi uitîndu-mă la ei, în minte mi s-a conturat imaginea viitorului — Paul şi Renée pornind cu portbagajul încărcat în noua maşină pe care urma să le-o cumpăr, ajunşi la Paris, simţindu-se provinciali şi puţin stîngaci, dar reuşind să-şi învingă starea din cauza sentimentului de libertate ; iar Blanche, în casa stăpînului, sortînd mobilele, frunzărind cărţile, dînd probabil peste un desen sau o schiţă uitată, ar găsi o altă libertate, o evadare din amărăciune.

Imaginile mi se perindau în minte, dar eram conştient că Marie-Noel mă urmărea de vizavi.

— Ei ? am spus. Şi acum ?

— Păi uite ce e, ai făcut planuri pentru toţi în afară de tine. Ce ai de gînd să faci cînd vei rămîne singur ?

Întrebarea îi făcu pe toţi atenţi. Mă priviră plini de curiozitate. Chiar Blanche ridică pentru o fracţiune de secundă privirea, apoi o coborî.

— Am să rămîn aici, la castel, la St. Gilles. N-am de gînd să mai plec. Am să rămîn aici pentru totdeauna.

Vorbeam şi ştiam bine ce aveam de gînd să fac. Îmi adusesem aminte de revolverul din sertarul biroului din bibliotecă. Sîmbătă îmi arsesem mîna ca să mă cruţ de umilinţă şi să nu mă demasc că nu ştiam să umblu cu arma. Azi era altceva. Nu mai aveam observatori. Şi cel mai prostănac om din lume n-avea cum să dea greş cînd ţinta era la cîţiva paşi. N-aş fi avut nici remuşcări şi nici regrete. Avea să fie întîmpinat cum se cuvenea. Chiar locul de întîlnire, casa stăpînului, era încă o dovadă a spiritului justiţiar. Singurul lucru de care-mi păsa era maşina mea care trebuia să ardă. De fapt, nici nu o mai simţeam ca o proprietate a mea de cînd o luase. Aparţinea unui trecut pe care oricum îl uitasem. Proiectul,

născut pe loc, luă formă, se clarifică. Şi eu urma să ajung la casa stăpînului, venind prin pădure ; o să străbat livada din spate, o să sar pe fereastră, cum mai făcusem deja de două ori. La întîlnirea asta nu existau martori. Am rămas cu privirea aţintită în faţă, fără să văd nimic altceva decît copacii şi pămîntul ud ; pe urmă, ridicînd ochii, i-am văzut pe toţi că mă priveau nedumeriţi, încordaţi. Probabil că ultima mea remarcă sunase prea vehement, prea forţat, iar Marie-Noel, singura care se simţea în largul ei, exclamă :

— Cînd se lasă brusc tăcerea şi amuţeşte toată lumea înseamnă că în cameră a intrat un înger, aşa mi-a spus mie Germaine. Dar nu sînt foarte sigură. S-ar putea să fie şi un demon.

Gaston îşi făcu apariţia cu legumele. Momentul a fost depăşit. Toată lumea, în afară de mine, începu să vorbească în acelaşi timp. Mama, fără să mă slăbească din ochi, schiţă cu buzele întrebarea : „Ce s-a întîmplat ?“

Am scuturat din cap, ceea ce vroia să însemne : „Nimic“.

Parcă-l vedeam cum se urcase în maşină la Deauville, cum plecase încrezător, nepăsător, sigur de lumea mărunţă care-l aştepta, o lume care brusc devenise mai uşoară, problemele erau rezolvate, iar viitorul pe care şi-l dorise din totdeauna îi era la îndemînă ; mă întrebam dacă intenţiona să scape de mine cu o strîngere de mînă şi un zîmbet, ca pe urmă să-şi reia viaţa de care se descotorosise cînd îi venise cheful. Dacă aşa stăteau lucrurile, praful urma să se aleagă de planul lui. Substanţa eram eu, iar el doar umbra. Umbra era nedorită şi deci putea să dispară.

După prînz s-a ivit ocazia să iau arma. Blanche şi fetiţa au urcat la lecţii. Mama i-a chemat pe ceilalţi să se ocupe de aranjamentele din salon. M-am dus în bibliotecă direct la birou şi am deschis sertarul cu cheia. Patul revolverului se zărea lîngă albumul de fotografii. L-am luat şi l-am verificat. Era încărcat. Oare de ce-l pusese acolo, pentru ce caz extrem, cu ce scop ? Iar acum urma să fie folosit împotriva lui. De ani de zile îl ţinuse încărcat pentru acest moment. Mi-am vîrît revolverul în

buzunarul de la haină, am urcat la mine în cameră și l-am pus lîngă cutiile cu morfină și seringă, în sertar.

Cînd am coborît, mi-am dat seama că sosisem la țanc. Se îndreptau spre bibliotecă cu toții. Salonul reprezenta acum un loc aparte, care-și aștepta ritualul de a doua zi. Paul se așează la birou, Renée la masă și amîndoi începură să scrie adrese pe plicuri. Mama, pe un scaun de unde putea să-i supravegheze, întinse către mine o mînă.

— Ești agitat, spuse ea. Ce te frămîntă ?

Am privit-o și mi-am reamintit că nu pe fiul ei urma să-l ucid, ci o persoană străină, fără emoții, fără inimă, care n-avea nici un sentiment nici pentru ea, nici pentru altcineva. Iar ea mă recunoștea de fiu. Pe viitor voi face pentru ea tot ceea ce nu reușise el.

— Vreau să îngrop trecutul, am spus. Este singurul lucru care mă frămîntă.

— Ai făcut tot ce-ai putut să-l reînvii, răspunse ea, de cînd cu planul pentru Blanche.

— Nu, tocmai asta nu pricepi.

Ridică din umeri.

— Fă ce crezi, spuse ea. Dacă merg treburile nici nu-mi doresc altceva. Totul e o conspirație, bineînțeles, ca să-ți faci viața mai plăcută. Hai, vino să stai jos.

Îmi făcu semn spre scaunul de lîngă ea ; m-am așezat fără să-i dau drumul la mînă. Nu peste mult timp am observat că adormise. Paul întoarse capul și spuse încet :

— S-a obosit peste măsură. Și Charlotte se plîngea mai adineauri. Mai tîrziu o să sufere. Ar trebui s-o mai oprești.

— Nu, e mai bine așa, i-am răspuns.

Renée se uită la mine dinspre masă.

— Ar trebui să meargă sus să se odihnească. Ca de obicei, Paul are dreptate. După înmormîntare o să cadă din picioare.

— E riscul meu, am spus și responsabilitatea mea.

După-amiaza lungă se scurgea lent. Nu se mai auzea decît scîrțîitul tocurilor pe hîrtie. Am privit chipul adormit al mamei și dintr-o dată m-a cuprins sentimentul că trebuia să plec pînă se va deștepta și pînă să apuce să coboare fetița scările. Paul stătea cu spatele la mine,

ca și Renée, de altfel. Nici unul dintre ei nu trebuia să știe unde mă duceam. Un impuls, ca atunci cînd bați în lemn să te ferească de ghinion, mă îndemnă să sărut mîna mamei. Pe urmă m-am ridicat și am ieșit din cameră. Nici unul nu și-a înălțat privirea, nimeni nu m-a strigat.

Am luat revolverul din vestiar și am ieșit pe terasă ; am ocolit castelul spre poarta din grădină.

Acolo, am rămas o clipă sub cedru — prima mea ascunzătoare, iar César ieși din țarc. Ridică botul, adulmecă aerul și se uită spre mine. Mă văzu, dar nu mă lătră. Nici nu dădu din coadă. Mă accepta ca pe un membru al St. Gilles-ului, dar încă nu ca stăpîn. Faptul rămînea ca una din problemele ce trebuiau rezolvate. Am traversat parcul, pe sub castani și am ieșit de pe moșie. Niciodată nu mi se păruse pădurea mai frumoasă sau mai duioasă ; soarele fierbinte poleia frunzele căzute.

Cînd am ajuns pe cîmpul care mărginea terenurile turnătoriei, m-am lăsat jos și am așteptat. N-avea rost să intru în casa stăpînului pînă cînd nu se sfîrșea ziua de lucru, iar Jacques și lucrătorii plecau. Îmi amintesc că în șopron, unde țineau camionul, am observat o canistră de benzină. Aveam nevoie de benzină. Așteptam în pădure și vedeam fuiorul de fum ieșind din coșul turnătoriei ; mă apucă nerăbdarea, neastîmpărul. Doream să plece toți mai repede.

Probabil că se scurseseră astfel cam două ore. Nu puteam să-mi dau seama pentru că nu aveam ceas, dar dintr-o dată aerul se răci, soarele coborî după copaci și mă învălui liniștea. Toate zgomotele de la turnătorie încetară. M-am ridicat și, din spatele gardului viu, am privit în livadă. Nu era nimeni. Ferestrele de la biroul din casa stăpînului erau închise ; locul părea pustiu. Am traversat livada, ținîndu-mă pe lîngă gard și am ajuns la peretele casei. Am așteptat o clipă, pe urmă, la umbra viței, m-am uitat înăuntru prin fereastra biroului. Camera era goală. Jacques plecase, iar eu aveam toată casa la dispoziție. M-am furișat pe lîngă zid pînă la capătul opus și am sărit din nou pe fereastră. Camera purta urmele lui Blanche și ale lui Paul. Cîteva mobile

fuseseră deja mișcate, scaunele și mesele trase, tablourile deplasate. Deci Blanche nu pierduse timpul. Odaia nu mai semăna cu o scoică goală care adăpostea trecutul, ci aștepta nerăbdătoare să primească din nou viață.

Și eu așteptam, cu gîndul să ucid. Lumina soarelui ieși din odaie și umbrele se lățiră. Peste vreo jumătate de oră se va lăsa amurgul și cînd va veni și va bate la ușă, o să descopere că ceea ce urma să i se întîmple nu era altceva decît propria lui crimă inversată. El nu eu trebuia să se întoarcă în urmă cu cincisprezece ani.

Am văzut mai întîi cum se lasă în jos clanța și pentru că nu mai fusese folosită de atîta timp, mînerul căzu. Ușa nu se deschise pentru că trăsesem ivărul. Am traversat camera, am ridicat mînerul și l-am potrivit la loc. Încet, am tras ivărul, cu revolverul pregătit. Am deschis ușa și partea de jos rîcîi lespedea de piatră ; probabil așa deschisese și Maurice Duval ușa în noaptea aceea, îmi dădu mie prin minte, iar în întuneric se pomenise față în față cu el. Pe urmă am auzit exclamații de afară și o voce. Nu era Jean de Gué, ci preotul. Ne-am privit unul pe celălalt, eu răvășit și buimac, el zîmbitor, bîțîind din cap, pînă cînd privirea i-a căzut pe revolver ; s-a schimbat brusc la față.

— Îmi dai voie ? spuse el, întinzînd mîna și luîndu-mi revolverul pînă să apuc eu să-mi dau seama despre ce era vorba. Îl descărcă, puse gloanțele în buzunarul de sub sutană, pe urmă vîrî și revolverul.

— Nu-mi plac lucrurile astea, spuse el. Am avut destule cît a fost război și în timpul ocupației. Multe necazuri s-au mai întîmplat și s-ar putea să se mai întîmple și acum.

Mă privi dînd din cap aprobator și pentru că eu nu eram în stare să rostesc nici un cuvînt, mă bătu pe umăr și spuse :

— Hai, nu fi supărat. Într-una din zilele astea o să-ți pară bine că ți l-am luat. Te-ai gîndit la distrugere, așa-i ?

Nu i-am răspuns imediat. Pe urmă am rostit :

— Da, părinte.

— Prea bine, n-o să mai discutăm. Este o problemă care privește conștiința dumitale și pe Dumnezeu. Nu

am căderea să te întreb ce s-a întîmplat. Dar am datoria, dacă-mi stă în putere, să salvez viața omului. Și dacă am reușit, mulțumesc Domnului cu smerenie.

Se uită prin camera întunecoasă.

— Am trecut pe la André Yves, spuse el. Din fericire, cu timpul s-ar putea să-și recupereze brațul. A suferit mult. Mi-a spus acum vreo săptămînă „Mai bine mi-aș pune capăt zilelor". „Nu, André", i-am spus eu, „Viitorul începe azi. Este un dar cu care ne trezim în fiece dimineață. Folosește-l, nu-l irosi."

Se opri, pe urmă, arătă spre mobile.

— Deci e adevărat ce mi-a spus azi după amiază *Mademoiselle* Blanche la castel cînd am trecut pe acolo ? Că s-ar putea să vină să locuiască aici și că a fost propunerea d-tale ?

— Dacă așa v-a spus, e adevărat.

— Atunci nici nu mă îndoiesc că nu vrei să întreprinzi nimic care s-o facă să se răzgîndească, spuse el. Există o veche zicală — două lucruri strîmbe nu fac unul drept. Dacă nu s-ar fi întîmplat să trec pe aici poate că s-ar fi petrecut ceva ce ar fi adus numai jale tuturor. Și așa familia e împovărată cu destulă tragedie ca să mai adaugi și mata încă una.

— Nu aș fi adăugat nimic, părinte. Nădăjduiam să îndepărtez cauza.

— Distrugîndu-te ? întrebă el. La ce ți-ar folosi, dumitale sau alor dumitale ? Numai trăind le poți reclădi universul. Am și zărit primele semne, aici, în casa stăpînului. Și de așa ceva e nevoie, nu numai aici, la fabrică, ci și la castel. De viață, nu de moarte.

Așteptă să răspund. N-am spus nimic.

— Ei, acum, ezită el, îndreptîndu-se către ușă, din păcate nu pot să-ți ofer o plimbare, am venit cu triciclul. Nu-ți văd afară mașina, cum ajungi acasă ?

— Am venit pe jos și așa o să mă și întorc.

Își scoase ceasul.

— A și trecut de șapte. Poate te caută cei de la castel. Oricum, eu știu pe cineva care te așteaptă — fetița. Nu prea sînt o companie plăcută la drum, dar aș dori să plecăm împreună.

— Nu astă-seară, părinte. Aș prefera să fiu singur. Ezită, cu privirea încă neliniștită.

— Nu știu dacă e bine să te las singur după cele ce am descoperit. Dacă faci vreo prostie pe care o vei regreta ?

— Nu mai am cum. Mi-ați luat instrumentul.

Zîmbi.

— Mă bucur. Și n-are să-mi pară rău niciodată. Cît despre pistol..., se bătu cu mîna peste sutană, poate că odată și odată o să ți-l dau înapoi. Depinde de dumneata. *Bonsoir.*

Ieși afară, în înserare. L-am urmărit cum trece pe lîngă fîntînă fără să arunce nici o privire, apoi a traversat terenul spre șoproane. Am închis ușa și am pus din nou ivărul. Camera se umplu iar de umbre. Ziua se sfîrșise. Cînd m-am dus la fereastra dinspre livadă, de sub ea, se înălță o siluetă, cu arma în mînă ; își aruncă picioarele pe pervaz și sări înăuntru. Rîse încetișor, cu pistolul îndreptat spre pieptul meu și spuse :

— Am mai rezolvat eu o dată ceva în același mod dar acum e mult mai simplu. Pe drum nu mai sînt santinele, nici adăposturi, nici baricade, nici sîrmă ghimpată. Iar în loc de o mînă de pușteni care ar fi putut să mă predea somîndu-mă, doar bunul *Monsieur de curé* în persoană, care din întîmplare a trecut pe aici. Trebuie să recunoști că norocul îmi surîde de fiecare dată. Am avut dreptate, nu, să vin înarmat ? A fost singurul lucru pe care nu ți l-am lăsat în valiză la Le Mans.

Trase mai în față două dintre scaunele aranjate de Blanche în dimineața aceea.

— Stai jos, spuse el. Nu-i nevoie să ridici mîinile. Nu-i o amenințare, ci doar o măsură de prevedere. Din '41 port armă la mine.

Se așeză pe celălalt scaun, încălecîndu-l, cu fața spre mine. Sprijini pistolul de spetează.

— Prin urmare, ai plănuit să te descotorosești de mine și să rămîi la St. Gilles ? Perspectiva bruscă a averii te-a ametit, așa-i ? Dar te înțeleg. Și eu am încercat același sentiment.

Capitolul 26

Nu-i puteam distinge ochii ci, doar vag, trăsăturile, care erau ale mele. Absența luminii îi făcea prezența cumva mai ușor de suportat, deși parcă mai sinistră.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă el. Cum a murit ? În ziar scria că a fost un accident.

— A căzut, am răspuns, de la fereastra dormitorului. A scăpat broșa pe care i-ai adus-o de la Paris și s-a aplecat după ea.

— Era singură ?

— Da. A fost și o anchetă. Comisarul s-a declarat mulțumit, și a semnat certificatul de deces. Mîine o aduc înapoi la St. Gilles, iar înmormîntarea va avea loc vineri.

— Am citit în ziar, de-asta m-am întors.

N-am comentat. Nu înmormîntarea soției îl adusese acasă, ci consecințele morții ei.

— Știi, spuse el, n-am crezut că ai să reziști. Cînd te-am lăsat în camera de hotel exact acum o săptămînă, mi-am închipuit că ai să te duci la poliție și ai să le povestești tot, iar după multe explicații încîlcite, ai să-i convingi să te creadă. Dar tu... Rîse. Ai reușit să întinzi minciuna timp de șapte zile. Felicitările mele. Ce pleașcă ar fi fost pentru mine chestia asta acum doisprezece sau cincisprezece ani ! Ia spune, nimeni n-a avut nici o bănuială ?

— Nimeni.

— Dar maică-mea, fiică-mea ?

— Ele, cel mai puțin.

Rosteam vorbele cu o ciudată satisfacție care devenise aproape sălbatică. Nimeni nu-i dusese dorul ; nimeni nu-l regretase.

— Stau și mă întreb cîte lucruri ai aflat, spuse el. M-am distrat grozav cînd m-am gîndit cum te-ai descurcat cu Renée, de exemplu, care ajunsese o adevărată pacoste pînă să plec. Și cum ai liniștit-o pe Françoise. Și dacă, dintr-o politețe prost înțeleasă, ai încercat să vorbești cu Blanche. Cît despre mama, pe viitor numai un doctor mai poate să-i rezolve problemele. Bănuiesc că

nu-i nevoie să-ţi mai spun că nu doctorul nostru, ci un specialist. Va trebui să intre în vreo clinică. Am şi luat legătura cu una la Paris.

Ochii îmi erau fixaţi pe ţeava revolverului de pe speteaza scaunului. N-aveam cum să ajung la el. Expert în şmecherii, după cum era în toate celelalte, mi-ar fi luat-o cu mult înainte.

— Nu e nevoie s-o trimiţi la Paris, am spus. Deşi cred că avea nevoie de îngrijire medicală acasă. A hotărît să nu mai ia morfină. Azi-noapte am vegheat-o. A făcut prima încercare.

Simţeam cum mă fixează în întuneric.

— Cum adică ? întrebă. Ai stat cu ea toată noaptea ? Şi ce-ai făcut ?

În minte mi-au revenit frînturile de vis, scaunul de lîngă pat, tăcerea, umbrele ameninţătoare care păreau să se topească şi să dispară. Să-i fi povestit despre toate astea ar fi sunat o prostie, o banalitate. Nu realizasem practic nimic, în afară de odihnă.

— Am stat alături de pat şi ea a dormit. Am ţinut-o de mînă.

Rîsul lui, molipsitor, totuşi insuportabil, răsună în camera întunecată.

— Sărmane prieten, chiar îţi închipui că aşa se vindecă o morfinomană ? La noapte o să fie o nebună care delirează. Charlotte va trebui să-i administreze o doză dublă.

— Nu, am răspuns. Nu.

Dar mă cuprinse îndoiala. Chiar atunci cînd o lăsasem adormită în scaun, păruse bolnavă şi epuizată.

— Şi altceva ? mă întrebă. Altceva ce ai mai făcut ?

— Altceva ?

Mi-am scotocit memoria.

— A, Paul, am spus, Paul şi Renée. Pleacă de la castel şi de la St. Gilles. Vor călători, cel puţin timp de şase luni sau un an.

L-am văzut cum dă din cap.

— Asta o să le strice căsătoria şi mai rapid, spuse el. Renée o să-şi găsească amantul pe care îl tot caută, iar Paul o să aibă şi mai mari complexe de inferioritate.

Așază-l în mijlocul unei societăți și imediat o să fie conștient de ceea ce este — un țărănoi plicticos. Ce lipsă de tact, dacă nu te superi, ce nedelicatețe. Ia mai spune-mi și altele.

Mi-am amintit că pe cînd eram copil jucam popice. Aruncam cu mingea și popicul de la capăt cădea la pămînt. Exact asta făcea el cu planurile mele ticluite cu atîta dragoste. Deși, la urma urmelor, poate nici nu era dragoste, ci un amestec de sentimente.

— Ai respins contractul cu Carvalet, nu ? am spus eu. Ei, află că ieri am semnat unul nou. *La verrerie* va funcționa în continuare. Nimeni n-o să rămînă fără slujbă. Iar pierderea o s-o acoperi din capital.

De data asta nu rîse. Fluieră. Expresia lui speriată mă unse pe suflet.

— Cred că pot să-l reziliez, deși o să mai treacă ceva timp. Celelalte au fost gafe de mici proporții, dar asta-i serioasă. Chiar cu banii lui Françoise în pungă, nu-i nici o distracție să sprijini o afacere pe ducă. Și mă rog, cine aveai de gînd să o conducă de vreme ce Paul pleacă ?

— Blanche, am răspuns.

Se aplecă în față pe scaun, înclinîndu-l, și-și apropie chipul de al meu. Îi puteam vedea fiecare trăsătură acum ; și ochii. Era neschimbat, ca atunci, în hotelul din Le Mans. Identitatea cu mine era respingătoare.

— Chiar ai vorbit cu Blanche ? mă întrebă. Și ea ți-a răspuns ?

— Da. Azi-dimineață a venit aici. I-am spus că de acum încolo *la verrerie* îi aparține. Poate să facă ce poftește, n-are decît s-o dezvolte ca pe o zestre a lui Marie-Noel.

O clipă nu spuse nimic. Probabil că răsturnarea tuturor ideilor preconcepute îl zdruncinase. Asta și speram. Mai mult decît orice, doream să-și piardă siguranța de sine. Dar n-a fost așa.

— Știi că totuși, rosti el, pînă la urmă s-ar putea să iasă ceva ? Dacă Blanche se apucă iar de schițe, am putea să trecem pe obiecte ieftine și arătoase cu care să atragem turiștii și să nu ne mai batem capul cu Carvalet sau cu alte firme serioase ; am putea deschide pe

aici vreo piață cu prețul sub cele cerute de alții. În loc să treacă prin Villars spre Le Mans, pe *route nationale*, turiștii ar face un ocol pe la St. Gilles. Cred că fără să-ți dai seama, ai dat o lovitură.

Se opri.

— Da, reluă el, cu cît mă gîndesc mai mult, cu atît îmi surîde ideea. Ce idiot am fost că nu mi-a dat niciodată prin cap chestia asta. Atitudinea scîrboasă a lui Blanche m-a blocat. Ce șmecher ai fost să-i gîdili orgoliul, pentru că bănuiesc că asta ai făcut. Pe vremuri, se credea mare desenatoare, și ea și maimuțoiul ei încrezut. Dacă o să vină să locuiască aici, probabil că o să se îmbrace în negru și o să facă pe văduva, pretinzînd că, de fapt, s-a măritat cu el în secret.

Se scotoci în buzunar după un pachet de țigări, îmi întinse una și și-o aprinse pe a lui.

— În general, ai scos-o frumușel la capăt, spuse el. Dar cu Marie-Noel cum e, ce rol are ? Săptămîna asta a mai avut vreo viziune sau ceva vise ?

N-am răspuns. Să te agăți de un copil era, fără îndoială, ultima formă de josnicie. N-avea decît să profaneze imaginile mamei, să-și ia în derîdere sora, dar mi-era imposibil să i-o ofer pe Marie-Noel ca țintă de batjocură.

— E bine. A suportat bine tragedia de ieri.

— Nici nu mă miră. Nu s-a înțeles niciodată cu maică-sa. Françoise era geloasă pe fetiță, iar fata știa. Acum, pricepi, în fine, ce înseamnă să ai o familie acaparatoare. Iar tu erai dispus s-o suporți de dragul banilor. Ai venit aici, la casa stăpînului, cu gîndul să-mi faci de petrecanie ca să poți să trăiești ușor pînă la sfîrșitul vieții.

Lăsă la loc scaunul, aruncă fumul în aer, iar chipul rămase din nou învăluit în umbră. Nu deslușeam decît conturul.

— N-o să mă crezi, am spus, dar nu m-am gîndit o clipă la bani. Întîmplarea face că ți-am îndrăgit familia, atîta tot.

Afirmația îl făcu să izbucnească din nou în rîs.

— Mai ai îndrăzneala să-mi spui că ții la maică-mea, cea mai egoistă, mai avidă și mai monstruoasă dintre femeile pe care le-am cunoscut în toată viața mea ; că ții

la Paul, care e un mocofan bleg şi nesuferit ; că ţii la Renée, probabil pentru trupul ei care, te asigur, este încîntător, dar mintea îi seamănă cu o cutie goală ; că ţii la Blanche, atît de închisnovată din cauza înfrînării instinctelor sexuale şi a pasiunii frustrate, încît singurul imbold pe care-l ia de la viaţă este să îngenuncheze în faţa unui crucifix însîngerat ? Şi bănuiesc că o să-mi spui acum că ţii la copilul meu pentru că e dulce şi nevinovat, ceea ce, ascultă la mine, e foarte uşor de simulat ca să obţii ce vrei. De fapt, se dă în vînt să fie alintată şi admirată.

N-am ripostat. Conform vederilor lui, era probabil adevărat, probabil şi conform vederilor mele. Adevărul însă era că, de fapt, nu avea nici un fel de importanţă.

— De acord cu tine, am spus, ai tăi suferă de toate defectele pe care le-ai înşirat. Dar asta nu mă împiedică să-i îndrăgesc, asta e. Să nu mă întrebi de ce. N-aş putea să-ţi răspund.

— Şi eu simt o afecţiune pentru ei, spuse el. E de înţeles. Din întîmplare, sînt ai mei. Dar tu n-ai nici un motiv. Îi cunoşti doar de şase zile. Eşti fără îndoială, un sentimental incurabil.

— S-ar putea.

— Te-ai socotit cumva un mîntuitor ?

— Nu, un prost.

— Oricum, bine că eşti cinstit. Şi acum, ce crezi că se va întîmpla ?

— Nu ştiu. Tu hotărăşti.

Se scărpină în cap cu patul revolverului. Aş fi putut să sar atunci la el, dar nu cred că aş fi reuşit ceva.

— Exact, spuse el, ce se petrece la St. Gilles mă priveşte. Dac-aş vrea, aş putea să continui ce ai început, sau să stric totul — depinde de toane. Dar tu ? Ce-ai zice să mergem în pădure şi să săpăm o groapă ? Mi-e simplu să-ţi dau foc la maşină. N-o să te caute nimeni. Ai dispărea pur şi simplu. S-a mai întîmplat şi cu alţii.

— Dacă asta hotărăşti, atunci dă-i drumul. Sînt în mîinile tale. Doar dacă nu preferi să mă arunci în fîntînă.

Nu-l vedeam, dar i-am simţit zîmbetul.

— Deci și p-asta ai dezgropat-o ? mă întrebă. Mă, ce copoi ești ! Am fost convins că praful s-a așternut de mult. Bănuiesc că te-a șocat puțin, ce zici ?

— Nu m-a șocat, i-am spus. N-am înțeles motivul.

— Motivul ? mă îngînă el. Cum era să-l înțelegi ? Pe voi, englezii, nu v-a mai invadat nimeni din 1066 ; automulțumirea i-a transformat în niște înfumurați pe toți concetățenii tăi. Poate că noi sîntem uneori cruzi, dar slavă domnului, ipocriți nu sîntem. Ți-e dragă cumva și imaginea lui Maurice Duval ?

Am stat o clipă pe gînduri. Oare cuvîntul „drag" suna prea tare ?

— L-am regretat, am spus. Am auzit despre el numai lucruri bune.

— Să nu crezi tot ce se spune. Era un parvenit, ca toți de teapa lui. S-a dat bine pe lîngă taică-meu cu gîndul la viitor. Blanche era atuul lui, iar eu l-am oprit să-l joace. Știi, nu e prea elegant să stai la căldurică și să ajungi la înțelegeri cu invadatorii propriei tale țări ca să-ți salvezi pielea.

N-aveam replică. Disputa nu-mi aparținea, la fel ca și războiul. Știam doar că oamenii suferiseră și muriseră.

— Nu are rost să discutăm despre Duval sau ai tăi, am spus. Eu mi-am format o imagine. Și nimic din ce ai putea tu să-mi spui n-o să mi-o deformeze. Dacă ai de gînd să mă ucizi, așa cum am avut și eu, hai să terminăm odată. Sînt pregătit.

— Nu prea sînt convins acum că vreau să te ucid. Mi se pare că ar fi o irosire inutilă. La urma urmelor, i-am păcălit o dată și nu văd de ce n-am putea să repetăm figura. Mi-ar fi ușor să-ți dau de știre, să aranjăm un *rendezvous*, iar eu să dispar pentru o săptămînă sau o lună, în timp ce tu îmi ții locul. Ce părere ai ? Bineînțeles că între timp e foarte posibil să-ți dau peste cap toate proiectele. Dar cred că nu te-ar deranja. Chiar ar putea să adauge ceva farmec ședерii tale.

Îl uram într-atîta încît nu eram în stare să-i răspund. Iar el, interpretîndu-mi tăcerea drept consimțire, continuă :

— Nu cred că ai întîlnit-o pe Béla. N-ai prea avut cînd. Şi ca să zic aşa, nici ocazie. Are un magazin în Villars, iar eu îi spun Béla pentru că pretinde că s-ar trage din regii Ungariei. Găteşte ca un înger şi asta nu e singura calitate. O mai vizitez din cînd în cînd ca să nu mă plictisesc. Bineînţeles că dacă ajungem la un acord intră şi ea în preţ. N-ai să regreţi vizita acolo, te asigur.

Continuam să tac.

— Ba chiar mi s-ar părea picant dacă atunci cînd m-aş întoarce m-aş gîndi că ai păcălit-o şi pe Béla o dată cu ceilalţi.

M-am ridicat de pe scaun. Se ridică şi el imediat, cu revolverul îndreptat spre mine.

— Hai să terminăm, am spus. Nu mai am nimic de adăugat.

— Eu însă mai am, răspunse el. Îţi dai seama că nu mi-ai pus nici o întrebare ? Chiar nu vrei să afli ce-am făcut săptămîna asta ?

Nu mă interesa. Telefonase din Deauville. Presupuneam că stătuse acolo, dacă aveam de gînd să fac vreo presupunere. Era o ascunzătoare la fel de bună ca oricare alta.

— Nu, am spus. Sincer să fiu, nu-mi pasă. Nu mă priveşte.

— Ba te priveşte, insistă el. Te priveşte chiar foarte mult.

— Cum ?

— Stai jos din nou şi am să te luminez.

Aprinse bricheta, care la lumina flăcării am recunoscut-o ca fiind a mea. Pe urmă mi-am dat seama că şi haina îmi aparţinea. Dar nu era aceeaşi din Le Mans.

— Vezi ? spuse el. Am jucat cinstit, ca şi tine. Dacă tu mi-ai luat locul, şi n-am fost sigur de tine, am riscat, atunci era corect să procedez şi eu la fel. M-am dus la Londra. În apartamentul tău. Abia m-am întors cu avionul.

Am rămas cu privirea aţintită pe el sau, mai bine spus, pe umbra lui. În săptămîna care se scursese de cîte ori mă gîndisem la el, mi-l imaginasem ca o nălucire, o persoană inexistentă, o umbră, o fantomă. Iar dacă aş fi

materializat fantoma, aș fi plasat-o probabil la Paris, sau în sud, în Italia, Spania, oriunde în afara vieții mele, înșelîndu-mi propriul univers.

— Te-ai dus la mine în apartament ?! am întrebat. Mi-ai folosit lucrurile ?

Duplicitatea, ultragiul mi se păreau copleșitoare. Nu-mi venea să cred. Cineva trebuia să fi oprit toate acestea.

— De ce nu ? mă întrebă. Și tu ai făcut exact același lucru. Ți-am lăsat familia. I-ai folosit așa cum mi-ai povestit. Nu în genul meu, recunosc, dar ăsta e riscul pe care mi l-am asumat. Nu mă poți învinovăți că am jucat incorect.

Am încercat să gîndesc. Să-mi imaginez scena. Paznicii ar fi dat din cap și ar fi spus bună dimineața sau noapte bună. Femeia care făcea curat în apartament nu venea niciodată înainte de zece și jumătate, cînd eu nu mai eram acasă. Majoritatea oamenilor mă credeau încă în ultima săptămînă de concediu. Nimeni nu avea nici un motiv să-mi telefoneze sau să-mi scrie. Descumpănit, încă mai căutam dovezi că minte.

— Cum ai știut unde să te duci ? am întrebat. Cum ai reușit să afli ?

— Sărmane nătăfleață, replică el, aveai cartea de vizită în valiză, ca și agenda, cecurile, cheile, pașaportul — toate lucrurile de care aveam nevoie. Chiar am reușit să mut și data pentru transferarea mașinii cu feribotul ; aveau un loc liber. A fost cel mai ușor lucru din lume să-mi asum firea ta retrasă. M-am distrat de minune. Apartamentul a fost o oază de odihnă. După agitația din St. Gilles, m-am simțit ca în rai. Am scotocit în toate sertarele, ți-am citit scrisorile, ți-am descifrat notițele pentru cursuri, ți-am încasat cecurile, noroc că semnătura ta înghesuită a fost destul de simplu de imitat. Am petrecut cinci zile într-o trîndăveală totală, exact de ce aveam nevoie.

În cele din urmă am sesizat latura comică și corectă a întîmplării. Eu mă jucasem cu vieți omenești, el nu. Făcusem tot ce-mi stătuse în putință să-i schimb pe ai lui ; el doar căscase și se făcuse comod. Eu intervenisem, el doar își vîrîse nasul prin hîrtii. Pe urmă mi-am adus

aminte că, de fapt, se întorsese în țară. Vestea morții lui Françoise, dată la ziar cu promptitudine de către avocat, îl găsise la Deauville.

— Dacă ți-a plăcut atît de mult singurătatea mea la Londra, de ce te-ai mai întors în Franța ? l-am întrebat.

Am simțit cum mă scrutează din întuneric. Nu mi-a răspuns imediat, iar cînd a vorbit, era aproape stingherit.

— Aici trebuie să-mi cer scuze, spuse el, dar cred că sîntem chit pentru că și tu ai modificat contractul și m-ai supus la o pierdere mare. Adevărul este că..., se opri ca să-și aleagă cuvintele, adevărul este că cinci zile la Londra mi-au fost suficiente. N-aș fi fost în stare să-ți continui existența searbădă și virtuoasă. Cu timpul ar fi sosit careva, prietenii ar fi început să scrie, cei de la universitate ar fi încercat să ia legătura cu tine și, deși niciodată nu m-am îndoit de dibăcia cu care pot prelua rolul altcuiva sau cu care mă descurc în limba engleză — pe amîndouă le-am exersat din plin în timpul războiului —, se pare că-mi lipsește încrederea ta desăvîrșită. Cel mai simplu lucru pe care-l aveam de făcut, deoarece intenționam să-ți folosesc numele și personalitatea, era să-ți schimb modul de viață. Și, ca să-ți spun adevărul, exact asta am și făcut.

Nu pricepeam. Mi-era imposibil să-i urmăresc șirul vorbelor.

— Cum adică ? am întrebat. Cum ai reușit să-mi schimbi modul de viață ?

L-am auzit suspinînd în întuneric.

— S-ar putea să te șocheze, așa cum tot ceea ce ai făcut tu la St. Gilles m-a șocat pe mine. Mai întîi am scris la universitate și mi-am dat demisia. Apoi i-am spus proprietarului că plec imediat în străinătate și doream să nu mai plătesc chiria pentru apartament ; și cum la Londra ca și la Paris apartamentele sînt atît de puține și la mare distanță de centru, a consimțit pe dată ca eu sau, mai bine spus, tu să pleci imediat. Am aranjat cu o firmă de licitații să-ți vîndă mobila și, în fine, după ce am aflat de la bancă cît ai în cont, am încasat un cec pentru exact suma respectivă. Dacă nu mă înșel, au fost vreo cîteva sute de lire. Nu chiar o avere, dar oricum, suficient ca

să mă mențin confortabil vreo lună, două, pînă cînd s-ar fi ivit altceva.

Încercam să pricep ceea ce-mi spunea, să-mi dau seama că se referea la un lucru care se petrecuse cu adevărat, să mă imaginez din nou în postura persoanei care fusesem. Dar nu eram în stare să văd decît această umbră îmbrăcată în hainele mele, care în cîteva ore distrusese o viață de om.

— Valuta franceză, am rostit. Imposibil ! Cum să schimbi două sute de lire în franci ? Nu-ți dau la bancă mai mult de spezele de turist, iar eu cheltuisem deja trei sferturi din sumă.

Aruncă mucul de țigară pe jos și-l strivi cu piciorul.

— Păi, aici e nostimada. Am un prieten care aranjează treburi de genul ăsta, așa că în cîteva ore am făcut rost de ei. Habar n-aș fi avut că e la Londra dacă nu i-ai fi dat chiar tu adresa — n-am priceput de ce, dar în condițiile date a fost o adevărată mană cerească. Cînd mi-a telefonat luni dimineață, am rămas ca trăznit. Atunci mi-am dat, bineînțeles, seama că ești încă la St. Gilles. Problema e : dacă nu te ucid, iar tu nu ești de acord cu micul meu plan de înșelătorie, adică să ne schimbăm din cînd în cînd existențele, ce-ai de gînd să faci ? Nu mai ai nici un fel de viitor.

Greutatea reală a cuvintelor mă izbi. Dacă nu doream să mă fac de rîs la universitate, scriindu-le că fusese o greșeală, că de fapt nu avusesem de gînd să demisionez, rămîneam fără slujbă. N-aveam apartament, iar dacă nu mă întorceam la Londra în curînd, n-aș fi avut nici mobilă. Nu existam. Eul care locuise la Londra dispăruse pe veci.

— Categoric că nu aveam de gînd că mă întorc acasă, spuse el. Intenționam să mă distrez și să cheltuiesc banii aici. Prietenul meu face minuni cu valuta și ar fi scos-o prin bancă oriunde, aici sau unde i-aș fi spus. Personal, mă gîndisem să încep cu vreun culcuș prin Sicilia sau Grecia. Aș fi luat-o pe Béla cu mine ca însoțitoare. Nu cred că ar fi venit de la început, poate în timp. Unguroaicele au un farmec cu totul aparte. Cum zic americanii : „ți se vîră pe sub piele". Acum însă...

Se întrerupse și schiță o ridicare din umeri.

— ...moartea bietei Françoise mi-a dat peste cap toate

planurile. În loc să fiu un conte de provincie scăpătat, aș putea, cu puțină șansă, să fiu milionar. Soarta sau oricine aranjează lucrurile astea mi-a oferit ce-am vrut.

Se ridică, fără să schimbe poziția revolverului.

— Un lucru ciudat, spuse, și care arată slăbiciune. Lăsînd de o parte banii și brusca răsturnare a planului, cînd veneam acum de la Deauville m-am simțit impresionat. Regiunea arăta frumos, colorată desăvîrșit. La urma urmelor, de pe aici sînt și eu. Castelul, cerul mi-e martor, se desface în bucăți iar terenurile sînt neîngrijite și lăsate în paraginã, dar puțin îmi pasă. Dacă te-ai născut într-un loc, te leagă ceva de el. Îl neglijez, îl blestem și mă lupt cu toate neajunsurile pe care mi le face, așa cum o blestem pe mama, pentru aceleași motive. Și totuși...

Rîse și l-am văzut cum gesticula cu mîna.

— ...și totuși, conduceam la sud de Deauville și am simțit nevoia s-o văd. Într-un fel de-a dreptul ciudat, mi-a fost dor de ea cînd am fost departe. E un diavol și o fiară, dar o înțeleg și ea mă înțelege, iar asta e mai mult decît ai putea tu să-mi spui după șapte zile.

Deodată, îmi scutură umărul cu bunăvoință, aproape cu afecțiune.

— Hai că nu vreau să te ucid, spuse el. În multe privințe, îți sînt recunoscător pentru ceea ce ai făcut.

Scoase un portofel, al meu.

— Uite, asta o să-ți ajungă o bună bucată de vreme, spuse el. Normal că n-am nici un motiv acum să te înșel. Oricînd te hotărăști să-i păcălim, chiar și pentru cîteva zile, sînt încîntat să te ajut. Ce zici ? Jucăm iar șarade și începem să ne dezbrăcăm ?

Gîndul mi-a zburat la preot. Am încercat să-mi amintesc ce-mi spusese. Ceva în legătură cu viitorul și fiece zi e un dar. Se întorsese la St. Gilles și-și lăsase triciclul. La castel mă așteptau cu cina. Probabil se mirau pe unde umblu. Marie-Noel, neliniștită de absența mea, ieșise probabil pe terasă. Am început să-mi scot haina.

Schimbarea îmbrăcăminții în întuneric era macabră, chiar îngrozitoare. Fiecare articol însemna pierderea unei părți din eul pe care-l găsisem. Cînd, în cele din urmă,

am rămas în fața lui gol, iar el avea încă revolverul îndreptat spre mine, am spus :

— Omoară-mă, nu doresc să mai trăiesc.

— Prostii, îmi spuse. Nimeni nu refuză viața. În afară de asta, nici nu vreau să te omor. Nu mai am motiv.

Începu să-și arunce hainele pe măsură ce vorbea și văzîndu-mă că mă încurcam în ele încercînd să mă îmbrac, spuse :

— Ce-ai pățit la mînă ?

— M-am ars, am răspuns. Mi-am ars mîna în foc.

— Care foc ? A fost vreun incendiu la castel ?

— Nu, un foc de vreascuri, în pădure.

— Ce neatent ești. Puteai să ți-o nenorocești pe viață. Deci nu ești în stare să conduci mașina ?

— Ba da. S-a mai vindecat acum.

— Mai bine dă-mi mie bandajul. Nu pot să apar fără el.

Hainele, care fuseseră odată ale mele, mi se păreau strîmte, mici. Țesătura era prea moale. Nu mi se potriveau. Costumul pe care-l alesese din șifonierul meu era unul pe care-l purtam rareori. Cînd am terminat cu îmbrăcatul, parcă aveam niște haine din care ieșisem de mult, ca și cum un adult ar fi încercat să-și pună iar uniforma de școlar.

Oftă ușurat.

— Așa da, spuse el. Mă simt din nou în largul meu.

Se duse spre fereastră.

— Să ieșim de aici, spuse. E mai sigur. Mahalagioaica de Julie e probabil la ea în casă. Ehe, ce pui de lele mai e și asta ! Te pomenești că și pe ea oi fi îndrăgit-o ?

Sări pe fereastră, iar eu l-am urmat. Mirosul de livadă părăginită umplea aerul. Cînd am trecut, am șters cu umărul vița.

— Scuză-mă, spuse, dar va trebui să mergi în fața mea. Îți spun eu pe unde să o iei ca să ajungem la mașină.

Am traversat împleticit livada și cîmpul. Lîngă gard am zărit silueta vagă a calului alb și bătrîn. Sforăi la vederea noastră și-și luă tălpășița.

— Bietul Jacob, spuse urmăritorul meu, a îmbătrînit de tot. Are toți dinții putrezi, nici nu mai poate

să mănînce. Într-una din zile o să-i trag un glonte ca să-i curm suferința. Vezi că și eu pot să fiu sentimental din cînd în cînd ?

Pădurea întunecoasă începu să ne cuprindă ; încă nu eram sigur ce avea de gînd să facă cu mine ; și acum putea foarte bine să mă omoare dacă i-ar fi convenit. Înaintam în beznă, printre tufișuri și mușchi, fără să mai am trecut și prezent ; ființa care înainta împleticindu-se nu avea nici inimă, nici minte.

— Uite mașina, spuse el deodată.

Fordul familiar, stropit cu noroi, era tras lîngă drumul forestier. Ca și hainele, mi se părea aparținînd unei faze depășite. Am mîngîiat portbagajul.

— Urcă, spuse el.

M-am așezat pe binecunoscutul loc și am aprins luminile, apoi motorul.

— Dă-o înapoi pe drum, spuse el.

Se urcă lîngă mine și am pornit. Am ieșit pe drumul forestier și am ajuns în vîrful dealului. Dedesubt se vedeau luminile satului, iar ceasul bătu ora opt.

— S-ar putea să nu-ți fie ușor, i-am spus. S-au schimbat. Mă refer la mama ta, la Blanche, Paul și Renée. Numai fetița e aceeași. Fetița nu s-a schimbat.

Rîse.

— Chiar dacă s-ar fi schimbat, nu trece mult și-o fac a mea din nou. Numai eu contez în lumea ei.

Am trecut de șoseaua cu plopi și am traversat podul. Cînd am ajuns la porți, am oprit mașina.

— Mai departe nu merg, i-am spus. E periculos.

Se dădu jos și rămase o clipă adulmecînd aerul, ca un animal.

— Miroase frumos, spuse el. Caracteristic locului. E St. Gilles, ce mai.

Acum, în sfîrșit, cînd fuseseră luate toate hotărîrile, își goli revolverul. Îl puse, fără gloanțe, în buzunar.

— Succes, spuse el, pe urmă zîmbi. Ia fii atent !

Vîrî două degete în gură și trase un fluierat, un sunet ascuțit și prelung. Îi răspunse aproape simultan César. Lătra. Nu fioros ca pentru un străin, ci agitat, ascuțit, lătratul transformîndu-se în urlet, apoi în scheunat. Sunetul se reverberă prin aer.

— Chestia asta n-ai învățat-o, nu ? întrebă el. Bineînțeles că nu, de unde era s-o știi ?

Zîmbi, dădu din mînă și trecu prin porți spre alee. M-am uitat spre treptele de la terasă și am văzut o siluetă, luminată de lampa cu abajurul în formă de evantai, de deasupra ușii. Era Marie-Noel. Cînd îl zări pe cel care se îndrepta cu pași mari pe alee, scoase un strigăt și alergă pe trepte spre el. L-am văzut cum o ridică în brațe și urcă treptele. Intrară în castel. Cîinele continuă să schelălăie. M-am urcat în mașină și am demarat.

Capitolul 27

Acționam ca un automat. Nu mai îmi aminteam nimic. Am întors mașina pe șoseaua cu tei, pe urmă la dreapta, pe drumul spre Villars. Îmi era atît de familiar, chiar și pe întuneric, încît conduceam mecanic, deși cu precauție, pentru că încă mai simțeam mîna bolnavă, iar partea de creier care mai funcționa îmi spunea că nu-mi pot permite să fac vreo greșeală și să risc să vîr Fordul și pe mine în vreun șanț. M-am concentrat asupra volanului și drumului, iar efortul îmi întoarse gîndul de la orice altceva. Nu-mi răsărea în minte nici un fel de imagine a vieții pe care o lăsasem în urmă. Ca și cum, în clipa în care intrase în castel, ceva asemănător unei bariere de fier se lăsase, despărțindu-mă de el și de ei, eu urmînd să mă ascund, să caut adăpostul beznei.

Am simțit o mare ușurare cînd am ajuns la Villars. Drumurile de țară constituiseră un pericol : toate parcă erau fibre nervoase ducînd înapoi spre St. Gilles. Villars era luminat și oferea sentimentul de siguranță ; străzile erau pline de oamenii ieșiți la plimbare. Am luat-o pe lîngă piață și am oprit în apropiere de *Porte de Ville*. Am privit peste canal și am văzut că fereastra lungă de la camera Bélei era luminată și larg deschisă spre balcon. Era acasă. Cînd am zărit lumina și fereastra deschisă, ceva tresări în mine, ceva care înghețase de cînd Jean de Gué schimbase hainele cu mine în întuneric. Bariera de fier stătea între mine și castel, nu între mine și ea. Béla

era în afara limitei timpului. Lumina din fereastra ei era alinătoare, blajină. Reprezenta în același timp o realitate, lucrurile adevărate. Aveam sentimentul că tocmai asta era important, să deosebești falsul de real, iar eu nu eram în stare. Béla ar fi putut să-mi arate. Béla știa.

Am lăsat mașina și am trecut podețul spre balcon. Am intrat prin fereastra deschisă. Nu era nimeni în cameră, dar ea era acasă. O văzusem trebăluind prin bucătărie, vizavi de coridor. Am rămas acolo în așteptare și peste o clipă intră în cameră. Rămase în prag, cu ochii la mine, pe urmă închise ușa și se apropie.

— Nu te așteptam, spuse ea, dar n-are a face. Dacă știam că vii, te-aș fi așteptat cu masa.

— Nu mi-e foame, am spus. Nu vreau nimic.

— Arăți prost, spuse ea. Stai jos să-ți dau ceva de băut.

M-am așezat în fotoliul adînc. Nu știam ce urma să spun. Îmi dădu coniac și mă privi cum beau. Coniacul mă încălzi puțin, dar amorțeală persistă. Simțeam soliditatea brațului fotoliului sub mînă și asta îmi dădea siguranță.

— Ai fost la capela spitalului ? mă întrebă.

Am rămas cu privirea ațintită pe ea. Mi-a trebuit o clipă ca să-mi dau seama ce vroia să spună.

— Nu, nu, am fost azi-dimineață, am răspuns. Pe urmă am făcut o pauză. Mulțumesc pentru bibelouri. Fetița a fost încîntată. A crezut că sînt cele vechi, reparate. Ai avut dreptate cu sugestia ta.

— Da, mi-am închipuit că e mai bine.

Mă privi compătimitor. Fără îndoială că purtarea mea îi părea stîngace și nefirească. Probabil își închipuia că încă eram zdruncinat de moartea lui Françoise. Era mai înțelept s-o las să creadă asta. Totuși nu puteam să fiu sigur. Doream ceva și pentru sufletul meu.

— Am venit, am spus, pentru că nu sînt sigur cînd am să te pot vedea din nou.

— Înțeleg, răspunse ea. Bineînțeles că următoarele zile, următoarele săptămîni vor fi foarte grele pentru tine.

Următoarele zile... următoarele săptămîni... Nu existau. Dar nu era ușor să mă destăinui.

— Fetița e bine ? mă întrebă.

— S-a comportat admirabil. Da, e foarte bine.

— Și mama ?

— Și mama.

Nu-și lua ochii de la mine. Am văzut cum privirea îi aluneca pe costumul cu care eram îmbrăcat. Nu-l recunoștea. Nu era închis la culoare, ca cel pe care îl purtasem de la moartea lui Françoise, ci dintr-o stofă de tweed. Cămașa, cravata, șosetele, pantofii nu-i mai văzuse pînă atunci. Între noi se lăsă parcă o tăcere ciudată. Am simțit că trebuie să mă justific, să dau vreo explicație.

— Vreau să-ți mulțumesc, am spus. Ai fost teribil de înțelegătoare în toată această ultimă săptămînă. Îți sînt recunoscător.

Nu răspunse. Și deodată, în ochi îi apăru scînteia de înțelegere, intuiția care îl invadează pe un adult cînd un copil face cîte o mărturisire. Într-o clipă îngenunche lîngă mine.

— Prin urmare s-a întors ? spuse ea. Celălalt ?

Am privit-o. Îmi puse mîinile pe umeri.

— Trebuia să-mi închipui. A văzut anunțul în ziar. De asta s-a întors.

Cuvintele ei îmi dădură un sentiment de ușurare atît de copleșitor, încît jena și tensiunea dispărură cu totul. Parcă se oblojea o rană, se ostoise durerea, se curmase frica. Am lăsat jos coniacul și am făcut un gest infantil și absurd. Mi-am pus capul pe umărul ei și am închis ochii.

— De ce tocmai tu ? De ce tu și nimeni altcineva ? De ce nu mama, de ce nu fetița ?

I-am simțit mîinile pe cap, alinătoare, blînde. Era capitulare, pace.

— Cred că nu m-am lăsat ușor dusă, spuse ea. La început nu mi-am dat seama, nu puteam să știu doar privindu-te sau vorbind cu tine, la fel ca și ceilalți. Abia mai tîrziu am știut.

— Dar cu ce m-am dat de gol ?

Rîse, dar rîsul nu era batjocoritor cum ar fi putut să fie, nici flușturatic sau vesel, ci conținea în mod ciudat o fărîmă de înțelegere, de căldură.

— Nu te-ai dat de gol cu nimic. Motivul constă în felul în care eşti clădit. Numai o femeie proastă nu sesizează diferenţa între un bărbat şi un altul cînd face dragoste.

M-am simţit brusc admonestat. Totuşi nu-mi păsa atîta vreme cît era alături de mine.

— Ai ceva ce lui îi lipseşte. Aşa mi-am dat seama.

— Ce anume ?

— Poţi să-i spui *tendresse* [1]. Altfel nu ştiu cum aş putea-o numi.

Pe urmă, brusc, mă întrebă cum mă cheamă.

— John, am răspuns. Pînă şi asta avem în comun. Să-ţi povestesc cum s-a întîmplat ?

— Dacă vrei. Pot să ghicesc însă multe. Trecutul e terminat pentru amîndoi. Viitorul contează acum.

— Da, am spus, dar nu al meu, ci al lor.

Rosteam cuvintele şi-mi dădeam seama clar că ceea ce spuneam era corect şi adevărat. Vechea identitate din Le Mans murise. Umbra lui Jean de Gué pierise şi ea. În locul lor se afla altceva, care încă nu se materializase, nu avea carne sau sînge, ci se născuse din sentimente, dar nu putea muri ; ci asemenea unei flăcări, era închis în scoica trupului.

— Îi îndrăgesc, am spus. De acum încolo sînt o parte din ei. Asta aş vrea să înţelegi. N-am să-i mai văd niciodată dar trăiesc datorită lor.

— Înţeleg, spuse ea, şi s-ar putea ca şi ei să simtă acelaşi lucru. Şi ei trăiesc datorită ţie.

— Dacă aş putea să mă conving că ăsta e adevărul, atunci n-ar mai conta nimic. Atunci totul ar fi în ordine. Dar el s-a întors la ei. Totul se va repune pe vechiul făgaş. O vor lua din nou cu nepăsarea, nefericirea, suferinţa, durerea. Şi dacă aşa o să se întîmple, mai bine mă duc şi mă spînzur de primul copac chiar acum...

Am privit pe deasupra umărului ei la bezna din fereastră, iar bariera de fier s-a subţiat şi dintr-o dată parcă mă aflam lîngă el, la castel ; l-am văzut zîmbind, pe mama privindu-l ; la fel şi copilul, Blanche, Paul şi Renée, chiar şi Julie şi fiul ei, André.

[1] Tandreţe *(fr.)*.

— Aș vrea să fie fericiți, am spus. Nu genul lui de fericire, ci aceea care este zăvorîtă în fiecare dintre ei, închisă acolo, dar care știu că există, Béla, există, am simțit-o ca pe o lumină sau o înfometare, așteptînd să fie eliberată.

M-am oprit pentru că probabil debitam prostii. Nu eram în stare să mă fac înțeles.

— E un adevărat diavol iar ei au intrat din nou în gheara lui.

— Nu, aici greșești. Nu e diavol. E un om, un om obișnuit ca și tine.

Se ridică, închise draperiile, pe urmă se întoarse la mine.

— Nu uita că-l cunosc, spuse ea, cu slăbiciunile și forța sa, cu părțile bune sau rele. Dacă ar fi un diavol nu mi-aș mai pierde timpul aici, la Villars. L-aș fi părăsit de mult.

Doream s-o cred, dar nu puteam fi sigur cît de bună era judecata unei femei care iubește. Nesesizarea răului poate echivala cu o orbire. Încetul cu încetul, i-am povestit tot ce știam, fragmente și bucățele ale trecutului puse cap la cap în decursul săptămînii care se scursese. Pe unele le știa ; pe altele le ghicise. Totuși, cînd vorbeam, cu gîndul să-l condamn, aveam impresia că nu făceam altceva decît să condamn o umbră, pe cel care se mișcase, vorbise și acționase în locul lui, nu pe Jean de Gué propriu-zis.

— N-are rost, am spus în cele din urmă. Nu ți-l descriu pe cel pe care-l știi.

— Ba da, dar te descrii și pe tine în același timp.

De asta îmi fusese teamă. Care dintre noi era cel real ? Cine trăia și cine murise ? Brusc, mi-a trecut prin minte că dacă m-aș privi în oglindă n-aș vedea nimic.

— Béla, am spus, îmbrățișează-mă. Spune-mi pe nume.

— Ești John, spuse ea, ești John, care a schimbat locul cu Jean de Gué. Ai trăit viața lui timp de o săptămînă. Ai venit de două ori la mine și m-ai iubit ca John, nu ca Jean de Gué. Asta reprezintă o realitate pentru tine ? Te ajută să redevii tu însuți ?

— Ți-am atins părul, fața, mîinile ; n-aveam pic de înșelăciune, de prefăcătorie.

— Ne-ai dat fiecăruia cîte ceva, spuse ea, și mie și mamei, surorii, fetiței. Adineaori am numit-o *tendresse*.

Oricum i-am spune, ea nu poate fi distrusă. A prins rădăcini. Şi va continua să crească. Pe viitor te vom căuta în Jean, nu pe Jean în tine.

Zîmbi şi-mi puse mîinile pe umeri.

— Iţi dai seama că nu ştiu nimic despre tine ? mă întrebă. Nu ştiu de unde vii sau unde te duci sau orice altceva, cu excepţia numelui.

— Nici nu e nevoie de mai mult. Să ne oprim aici.

— Dacă nu s-ar fi întors, ce ar fi avut de gînd să facă ?

— Să călătorească. Intenţiona să te ia cu el. Sau cel puţin aşa spunea. Te-ai fi dus ?

Nu răspunse imediat. Pentru prima oară părea descumpănită.

— Îmi este amant de trei ani, spuse ea. Mi-e familiar, face parte din existenţa mea cotidiană. Cred că ţine la mine. Dar nu peste mult timp o să-şi găsească pe altcineva.

— Nu, n-o să-şi găsească.

— Ce te face să fii atît de sigur ?

— Uiţi că i-am trăit viaţa timp de o săptămînă ?

Am privit spre fereastră, la draperiile pe care le închisese.

— E un semnal, spuse ea. Nu vine cînd sînt închise. Înseamnă că nu sînt singură.

Prin urmare ne venise în minte la amîndoi acelaşi gînd. După ce ar fi mîncat şi ar fi spus noapte bună copilului, ar fi lăsat-o singură pe mamă în camera din fotoliu, s-ar fi suit imediat în maşină, ar fi condus pînă la Villars şi ar fi traversat podeţul ca şi mine. Era la el aici, ca şi dincolo. El era stăpînul, iar intrusul eram eu.

— Béla, am spus, nu ştie că am fost aici. Şi nici nu e nevoie să afle, doar dacă nu descoperă prin Gaston, ceea ce nu-mi vine să cred. Nu-i spune, dacă poţi.

M-am ridicat de pe scaun.

— Ce-ai de gînd să faci ? mă întrebă.

— Să plec pînă apare. După cîte îl cunosc, în seara asta va avea nevoie de tine.

Mă privi gînditoare.

— Aş putea să las draperiile închise, spuse ea.

Cînd rosti aceste vorbe mi-am amintit ce-mi făcuse Jean de Gué. Mi-am amintit nu numai că-şi reluase propria viaţă, dar mi-o distrusese pe a mea. Nu mai aveam slujbă, adăpost în Londra sau orice altceva al meu, în afară de un costum, Fordul şi un portofel cu cîţiva bani francezi.

— Acum cîteva clipe ţi-am pus o întrebare, i-am spus, dar nu mi-ai răspuns. Te-am întrebat dacă ai fi plecat cu el în călătorie, presupunînd că te-ar fi invitat.

— Cred că da, spuse ea, dacă aş fi simţit că mă doreşte cu adevărat.

— S-ar fi putut să-ţi ceară aşa ceva din senin, fără să-ţi dea prea mult timp de gîndire. Nu uita că nu ar fi avut cum să apară în Villars ca să nu fie recunoscut.

— N-ar fi venit la Villars, spuse ea. Mi-ar fi scris, sau mi-ar fi telegrafiat, sau mi-ar fi telefonat să mă roage să vin.

— Şi te-ai fi dus ?

Ezită o fracţiune de secundă.

— Da, da, m-aş fi dus.

M-am uitat spre fereastră.

— Deschide draperiile după ce plec. Cobor scările şi pe urmă ies în stradă.

Mă conduse din cameră pînă în hol.

— Ce-ţi face mîna ?

— Mîna ?

— N-ai bandaj.

Se duse în baie şi aduse un pansament asemănător cu cel pe care mi-l pusese duminică. Cînd îmi luă mîna şi o bandajă, m-am gîndit la Blanche care făcuse acelaşi lucru în dimineaţa aceea, pe urmă la mamă, care mă ţinuse de mînă toată noaptea. Mi-am amintit şi de strînsoarea caldă şi puternică a fetiţei.

— Ai grijă de ei, am spus. Numai tu eşti în stare. Poate pe tine o să te asculte. Ajută-l să-i iubească.

— Îi iubeşte, spuse ea. Te rog să crezi. Nu numai banii l-au adus înapoi.

— Nu ştiu, am răspuns. Nu ştiu zău...

După ce îmi pansă mîna şi eram gata de plecare, mă întrebă :

— Unde te duci ? Ce ai de gînd să faci ?

— Am o mașină afară, cea pe care a luat-o de la mine acum o săptămînă. Cea cu care te-ar fi dus în Spania sau Grecia.

Coborî cu mine scările și rămase la intrarea întunecoasă a magazinului. Se opri o clipă înainte de a deschide ușa zăvorîtă ca să-mi dea drumul afară, în noapte ; rosti pe un glas neliniștit :

— N-ai de gînd să faci vreo prostie ? Nu cumva ți-ai spus : „Ăsta e sfîrșitul" ?

— Nu, nu e sfîrșitul. S-ar putea să fie un început.

Trase zăvoarele de la ușă.

— Acum o săptămînă, i-am spus, eram un bărbat pe nume John, care nu știa ce atitudine să ia față de eșec. Mă gîndisem la un loc unde aș fi putut să aflu un răspuns. Pe urmă l-am întîlnit pe Jean de Gué și m-am dus în schimb la St. Gilles.

— Iar acum ești din nou John, dar nu trebuie să-ți fie teamă de eșec. Pentru tine nu mai există. La St. Gilles ai aflat cum trebuie să te porți cînd dai peste el.

— N-am aflat cum să mă port, doar s-a transformat. S-a transformat în dragoste pentru St. Gilles. Așa că problema rămîne aceeași. Ce să fac cu dragostea ?

Deschise ușa. Magazinele și casele de vizavi erau închise și cu obloanele trase. Strada era pustie.

— Dragostea o oferi, dar necazul este că, oricum, ea nu te părăsește, spuse ea. Ca apa dintr-o fîntînă. Izvorul rămîne, sub adîncurile pustii.

Mă înconjură cu brațele și mă sărută.

— Ai să-mi scrii ? mă întrebă.

— Cred că da.

— Și știi unde te duci ?

— Da, știu.

— Ai să stai mult ?

— Habar n-am.

— Și locul ăsta e departe ?

— Ciudat, dar nu e. Cam la vreo cincizeci de kilometri de aici.

— Și dacă acolo ți-ar putea arăta cum să te comporți față de un eșec, crezi că tot acolo ți-ar arăta și ce să faci cu dragostea ?

— Bănuiesc că da. Cred că răspunsul ar fi identic cu cel pe care mi l-ai dat tu adineaori.

Am sărutat-o, pe urmă am ieşit în stradă. Am auzit-o cum închide uşa şi o zăvorăşte după mine. Am trecut pe sub *Porte de Ville*, m-am urcat în maşină şi am căutat hărţile. Erau la locul obişnuit, în buzunarul de lîngă locul şoferului. Am găsit şoseaua pe care cu o săptămînă în urmă o însemnasem cu o cruce albastră. Ultimii zece kilometri poate că erau greu de parcurs în întuneric, dar dacă ţineam pe dreapta la *Forêt du Perche*, aş fi putut să ies la *Forêt de la Trappe* şi după ce aş fi trecut de Mortagne, aş fi dat de mănăstire. Puteam să ajung acolo cam într-o oră şi jumătate.

Am lăsat jos harta şi privind prin geam am văzut că deschisese draperiile. Lumina se reflecta din fereastră în canal şi pe podeţ. Am dat înapoi şi am pornit pe şosea ; cînd am trecut pe lîngă spital, am văzut Renault-ul tras la bordură. Nu era la intrarea spitalului, ci lîngă poarta micuţă care ducea la capelă. Înăuntrul maşinii nu era nimeni şi nici urmă de Gaston.

Am mers pînă la încrucişările de drumuri din capătul oraşului, am cotit la stînga şi am apucat pe şoseaua spre Bellême şi Mortagne.

Lector : DENISA COMĂNESCU
Tehnoredactor : ELENA DINULESCU

Bun de tipar : 16 august 1988
Coli de tipar : 22

Com. nr. 80 242
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"
Piața Scînteii nr. 1
BUCUREȘTI

Lei 18,50

EDITURA UNIVERS